

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ГОРСКИЯ СЕКТОР
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2013 - 2020 Г.

НОЕМВРИ, 2013 г.

Съдържание

Списък на използваните съкращения	3
Увод	5
1. Връзка на НСРГСРБ 2013 – 2020 г. с европейски и национални стратегически документи	8
2. Основни принципи при разработването и изпълнението на НСРГСРБ 2013 - 2020	13
3. Анализ на състоянието на горския сектор в Република България през периода 2006 - 2011 г.	14
4. Визия, мисия и цели на НСРГСРБ 2013 – 2020 г.	32
5. Приоритети и мерки на НСРГСРБ за периода 2013 - 2020 г.	34
6. Източници на финансиране за постигане целите на НСРГСРБ 2013 – 2020 г.	77
7. Мониторинг на изпълнението на НСРГСРБ 2013 – 2020 г.	77
Приложения:	80
1. Анализ на състоянието на горския сектор в Република България през периода 2006 – 2011 г.	80
2. Списък на таблиците, фигурите и схемите.....	199
3. Списък на използваните документи	202
4. Ключови понятия и определения	205

Списък на използваните съкращения

БВП	Брутен вътрешен продукт
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВИ	Възобновяеми източници
ГИС	Географски информационни системи
ГСП	Горскостопански планове
ДАГ	Държавна агенция по горите
ДГП	Държавни горски предприятия
ДГС	Държавно горско стопанство
ДдивС	Държавна дивечовъдна станция
ДЛ	Държавно лесничейство
ДЛС	Държавно ловно стопанство
ДПП	Дирекции на природните паркове
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
FSC	Съвет по стопанисване на горите (Forest Stewardship Council)
ЗГ	Закон за горите
ЗЕЕ	Закон за енергийната ефективност
ЗЕВИ	Закон за енергията от възобновяеми източници
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗЛОД	Закон за лова и опазване на дивеча
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИГ към БАН	Институт за гората при БАН
ИКЕ/ФАО/ООН	Икономическа комисия за Европа/ Организация за прехрана и земеделие/ Организация на обединените нации
ЛТУ	Лесотехнически Университет
ЛУП	Лесоустройствен проект
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МИЕ	Министерство на икономиката, енергетиката
МК	Министерство на културата
МОН	Министерство на образованието и науката
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРР	Министерство на регионалното развитие
МС	Министерски съвет

МТСП	Министерство на труда и социалната политика
МФ	Министерство на финансите
НГСП	Национална горска стратегия и политика
НИРД	Научноизследователска и развойна дейност
НЛРС СЛРБ	Национално ловно-рибарско сдружение – Съюз на ловците и риболовците в България
НПДИК	Национален план за действие по изменение на климата
НПР БГ 2020	Национална програма за развитие: България 2020
НСИ	Национален статистически институт
НСРГСРБ	Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България
НСУРГС	Национална стратегия за устойчиво развитие на горския сектор
НФ „ЗГС“ на КТ „Подкрепа“	Национална федерация „Земеделие и горско стопанство“ на Конфедерация на труда „Подкрепа“
ОП	Оперативни програми
ОПАК	Оперативна програма „Административен капацитет“
РУГ	Регионални управления по горите
РДГ	Регионални дирекции по горите
СЕСГ	Стратегия на Европейския съюз за горите
СПРГС	Стратегически план за развитие на горския сектор
ТЗ	Търговски закон
ФСОГСДП	Федерация на синдикалните организации от горското стопанство и дървопреработваща промишленост

УВОД

Българските гори изпълняват множество икономически, екологични и социални функции от особено значение за устойчивото развитие на страната. Те са ключов фактор за формирането и поддържането на жизнена среда, като към 31.12.2011 г. заемат 4,1 млн. ха или 37,4% от територията на България. Горите осигуряват и поддържат количеството и качеството на 85% от водния отток в страната или около 3,6 млрд. куб. м ресурс от чиста питейна вода. В тях се съхраняват над 80% от защитените растителни видове в страната, над 60% от застрашените от изчезване животински видове, осем от дванадесетте ландшафтни комплекса, определени от Националната стратегия за опазване на биологичното разнообразие. През последните двадесет години поглъщането на парникови газове от горските територии компенсира между 10,7%-18,9% от общите емисии на парникови газове в България.

Благоприятните природни условия и традициите в горското стопанство и горската промишленост при наличие на вътрешни и външни пазари за горските продукти и услуги са предпоставка за развитие на дейности, осигуряващи доходи от продажби на дървесина и недървесни горски продукти, предоставяне на екосистемни услуги и производство на биомаса. Макар и горският сектор да формира относително малък дял от brutния вътрешен продукт, горското стопанство и горската индустрия като традиционен поминък са от особено значение за развитието на селските райони в България и подобряването на качеството на живот.

Нараства и социалното значение на горските територии като естествена среда за рекреация и туризъм и за развитие на дейности, създаващи заетост в селските райони.

Най-значимите предизвикателства пред горския сектор през последните години са свързани с въздействието на климатичните промени и управлението на горите за адаптирането им към измененията на климата, съхраняването и поддържането на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии, опазването на горите от природни бедствия, пожари и незаконни действия, разделянето на стопанските от контролните функции в държавните гори и извършените институционални промени, насочени към укрепване на неговата жизнеспособност.

Нарастващите потребности на обществото от ползи и услуги от горите предполагат засилване на противоречията между вижданията на различните заинтересовани страни за устойчиво и ефективно управление на горския сектор. Това изисква по-ефективно използване на съществуващите и разработване на нови

инструменти с цел на основата на устойчивото управление на горските екосистеми да бъде постигнат баланс между предоставените от тях функции и услуги.

Въздействието на основните фактори, които оказват влияние върху развитието на горския сектор през периода 2006 - 2011 г. – приемането на България за член на Европейския съюз, развитието на процеса на глобализация, продължаващата икономическа криза в Европейската икономическа зона и приемането на Закон за горите, Обн., ДВ, бр.19 от 8 март 2011 г., наложиха преосмисляне на целите и приоритетите, които трябва да се поставят в основата на нов горски стратегически документ. За да отговори на тази необходимост и в съответствие с чл. 10, ал. 3 и ал. 4 от Закона за горите, в началото на м. юни 2012 година, Министерството на земеделието и храните стартира процес на изработване на Национална стратегия за развитието на горския сектор с визия до 2020 г.

Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013 - 2020 г. (НСРГСРБ 2013 - 2020) е основният документ, който определя стратегическата рамка на държавната политика за постигане на дългосрочно и устойчиво управление на жизнени и продуктивни многофункционални гори и нарастваща конкурентоспособност на горския сектор като основа за по-добър жизнен стандарт, особено в планинските и селските райони. Предпоставка за устойчиво развитие на горските територии са регламентираният със Закона за горите три нива на горско планиране - национално, областно и местно, отразени съответно в Национална стратегия за развитие на горския сектор, Стратегически план за развитие на горския сектор, областни планове за развитие на горските територии и горскостопански планове и програми.

Обектът на НСРГСРБ 2013 - 2020 г. е горският сектор, който обхваща горските ресурси и производството, търговията и потреблението на горски продукти и услуги.

НСРГСРБ 2013 - 2020 се основава на извършен анализ на състоянието на горския сектор за периода 2006 - 2011 г., включващ преглед на резултатите от прилагането на предходните стратегически документи за горското и ловното стопанство и горската промишленост, както и на получените мнения и предложения от заинтересованите страни.

НСРГСРБ 2013 - 2020 съдържа осем части: увод; връзка на НСРГСРБ с европейски и национални стратегически документи; основни принципи при разработването и прилагането на НСРГСРБ 2013-2020 г.; анализ на състоянието на горския сектор в Република България през периода 2006 - 2011 г.; визия, мисия и цели на НСРГСРБ 2013 - 2020 г.; приоритети и мерки на НСРГСРБ за периода 2013 - 2020 г.; източници на финансиране за постигане на целите на НСРГСРБ; мониторинг на изпълнението на НСРГСРБ 2013 - 2020 г.

Възприетата йерархия на понятията в стратегията е: визия, цели, приоритети, мерки и дейности. За всяка мярка са формулирани специфични цели; действия; очаквани резултати; критерии и индикатори за оценка на изпълнението, институции – отговорни за изпълнението на действието; свързани институции; източници на финансиране.

Въз основа на заложените в НСРГСРБ 2013 – 2020 цели, приоритети и мерки ще се изготви Стратегически план за развитие на горския сектор, който ще определи конкретните дейности за тяхното изпълнение.

1. ВРЪЗКА НА НСРГСРБ 2013 – 2020 г. С ЕВРОПЕЙСКИ И НАЦИОНАЛНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ

НСРГСРБ 2013 - 2020 г. е интегриран документ за развитие на горския сектор до 2020 г., формулиращ националните приоритети, в съответствие с европейската рамка за планиране в сектора.

Новите проблеми пред устойчивото развитие на горския сектор в ЕС налагат увеличаване на приноса към зелената икономика и преодоляване на неблагоприятните последици от промените в климата, опазване на биологичното разнообразие, балансиране на нарастващото използване на биомасата като енергиен източник с изискването за устойчиво ползване на ресурса. Заедно с приоритетите, очертани в „Европа 2020“ – стратегия за работни места, и интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж“, приета от Европейския съвет на 17 юни 2010 г. (ОВ L 191, 23.7.2010) и в „Препоръка на Съвета 2010/410/ЕС от 13 юли 2010 г. относно общи насоки за икономическите политики на държавите-членки на Съюза, тези предизвикателства са в основата на взетото от ЕК през 2010 г. решение за разработване на нова Стратегия на ЕС за горите (СЕСГ) 2014 - 2020 година, впоследствие приета от Европейската Комисия на 20 септември 2013.

Визията на СЕСГ е свързана с управление на многофункционални и устойчиви гори и на иновативен горски сектор, допринасящ към изпълнение на Стратегия „Европа 2020“ и задоволяване на настоящите и бъдещи социални и екологични потребности, подпомагайки свързаните с горите дейности. Основните цели, които си поставя СЕСГ, са: да допринесе за устойчивото стопанисване на жизнено, продуктивни и многофункционални европейски гори и за развитието на селските райони; да подпомогне интелигентния и устойчив растеж на икономиката, да подобри и да защити околната среда. Определени са десет приоритетни области: промяна на климата, опазване на горите, зелена икономика, социални ползи, биоенергия, екосистемни услуги и биологично разнообразие, изследвания и иновации, горска информация и мониторинг, координация, сътрудничество и комуникация, международен стълб. Изпълнението на СЕСГ се очаква да допринесе за формиране на добавена стойност към икономиката на ЕС с помощта на изготвен и реализиран нов Горски план за действие на ЕС, насочен към: нарастване на горските територии, устойчиво ползване на дървесина и биомаса като източник на енергия, заетост, иновации, запазване на консервационния статус на горските хабитати и видове, представляващи интерес за ЕС, принос на горския сектор към зелената икономика, опазването на горите и социално-екологични подобрения; мониторинг и изследвания; горски стандарти и сертификация на горите.

При разработването на НСРГС 2013 – 2020 г. са взети предвид и следните европейски стратегически документи: Решения на Министерската конференция за защита на горите в Европа (FOREST EUROPE), Осло, 2011 г.; Подобрените паневропейски критерии и индикатори за устойчиво управление на горите (2002 г.); Зелената книга на ЕК за опазване на горите и информацията в ЕС: Подготвяне на горите за изменението на климата (2010); Бялата книга на ЕК „Адаптиране към изменението на климата: към европейска рамка за действие“, ЕК (2009), Европейската стратегия за опазване на биоразнообразието, ЕК (2011) и други стратегически и програмни документи, свързани с дългосрочното и устойчиво управление на горите в Европа.

НСРГСРБ 2013 – 2020 г. е съобразена и със следните национални стратегически документи:

Национална програма за развитие: България 2020, приета с Решение № 1057 на Министерския съвет от 20.12.2012 г. – националният стратегически документ от най-висок ранг, който определя целите и приоритетите за развитието във всички сектори, имащи отношение към постигането на целите на Стратегията „Европа 2020“.

НПР БГ 2020 предвижда пакет от три основни цели и осем приоритета. В Програмата са формулирани следните стратегически цели: 1) Повишаване на жизнения стандарт чрез конкурентоспособно образование и обучение, създаване на условия за качествена заетост и социално включване и гарантиране на достъпно и качествено здравеопазване; 2) Изграждане на инфраструктурни мрежи, осигуряващи оптимални условия за развитие на икономиката и качествена и здравословна околна среда за населението; 3) Повишаване на конкурентоспособността на икономиката чрез осигуряване на благоприятна бизнес среда, насърчаване на инвестициите, прилагане на иновативни решения и повишаване на ресурсната ефективност.

Формулираният приоритет 4 „Развитие на земеделието за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси“ включва **подприоритет 4.5 „Устойчиво използване и управление на природните ресурси“**, ориентиран към **поддържане и съхраняване на горските ресурси**. Държавната подкрепа ще бъде насочена към борбата с ветровата и водната ерозия, с опустиняването и неблагоприятните последици от затоплянето на климата. Приоритетните дейности предвиждат въвеждането на превантивни мерки за предпазването на горите от пожари, възстановяването на горските масиви и осъществяването на залесителните дейности с оглед увеличаване площите, използвани по устойчив начин, преобразуване на нискокачествената изоставена земя в гори, намаляване на почвената ерозия и подобряване на водния баланс.

Целевата група, обхваната от мерките, включва стопанствата в горския сектор. Очакваните резултати от мерките са повишаване на ефективността на управлението на биоразнообразието и горското стопанство с висока природна стойност, подобряване на качество на водата и почвата, смекчаване на промените в климата и предотвратяване на маргинализацията и изоставянето на земята.

Подприоритет 3.5 „Създаване на условия за опазване и подобряване на околната среда в регионите, адаптиране към настъпващите промени и постигане на устойчиво и ефективно използване на природните ресурси“ съдържа области на въздействие, цели, мерки и действия, свързани с устойчивото управление на горските територии: 1) превенция на риска от наводнения, бедствия и аварии и 2) опазване, поддържане и възстановяване на биологичното разнообразие като част от природния потенциал за устойчивото развитие на регионите.

▪ **Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012 - 2022 г.**, приета с Решение на Министерски съвет № 696/24.08.2012 г., акцентираща на следните изводи и приоритети, свързани с прилагането на НСРГСРБ 2013 - 2020 г.:

В периода до 2020 година европейските региони са изправени пред четири сериозни предизвикателства – глобализацията, демографския упадък, климатичните промени и енергийната зависимост, които в определени моменти се превръщат и в реални заплахи. Според европейски прогнози от 2008 г. за зависимостта на регионите от тези предизвикателства към 2020 г. българските райони, с изключение на Югозападния район, са в групата на слабо развитите европейски райони, силно зависими от новите предизвикателства. Пет от районите попадат в групата на силно уязвимите и по четирите предизвикателства. Само Югозападният район попада в групата на силно уязвими региони по две от четирите предизвикателства – климатичните промени и енергийната зависимост. По негативно влияние на демографските промени Северозападният район е на последно място сред европейските райони.

Бъдещото икономическо развитие на районите задължително следва да бъде ориентирано към намаляване на негативните въздействия върху околната среда и по-ефективно използване на ресурсите в контекста на Стратегията „Европа 2020“.

Устойчивото управление и развитие на горския сектор в периода до 2020 г. е тясно свързано с приоритет 1.3. „Развитие на инфраструктурата за опазване на околната среда“ и изпълнението на дейностите, определени в специфична цел 4: Опазване, поддържане и възстановяване на биологичното разнообразие като част от природния потенциал за устойчиво развитие на районите.

Дейностите по тази цел включват разработване и актуализиране на планове за управление на защитени територии и изпълнение на мерки, както и разработване на планове за управление на защитени зони по „Натура 2000“ и изпълнение на мерки. Важен елемент от цялостната дейност е картирането на природни местообитания и видове, предмет на опазване в зоните по „Натура 2000“, включително в акваторията на Черно море, поддържане на благоприятно природозащитно състояние на природните местообитания, осъществяване на мониторинг за установяване на промени с оглед инициране на природозащитни мерки. Важна дейност е разработването на планове за действие за застрашени животински и растителни видове, както и опазването, поддържането и възстановяването на местообитания и видове.

В стратегията за развитие на българските райони до 2022 г. е заложено разбирането, че биоразнообразието е не само природно богатство, но и потенциал за бъдещото развитие. Опазването на редки видове на фауната и флората се обвързва с развитието на формите на устойчив, природен туризъм. Защитените видове ще се популяризират като символи на района, които да засилват интереса към него.

Създаването на подходящи условия за наблюдение на редки и застрашени видове и привличането на лимитиран брой туристи, вкл. с научни цели ще създаде поминък за местното население на зоните и ще изгради позитивно отношение към опазването и доброто им управление. В този контекст прилагането на мерките от плановете за управление на защитените зони следва да се разглежда като част от стратегията за развитие на районите и да се координира с цялостния пакет от дейности по нейното изпълнение.

В специфична цел 5 към приоритет 1.3. „Превенция на природни рискове“ са планирани за изпълнение дейности, осигуряващи адаптиране към климатичните промени и редуциране на природните рискове до допустими нива. Те са насочени към изграждане на системи за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, пожари, активиране на свлачищни райони, почистване на корита на реки и изграждане на защитни съоръжения.

▪ **Конвенция за биологичното разнообразие**, ратифицирана със закон, приет от 37^{-то} Народно събрание на 29.02.1996 г. обн., ДВ, бр. 22 от 15.03.1996 г. и **Стратегически план за биоразнообразието 2011 – 2020 г.**, формулиращи следните цели: 1) справяне с основните причини за намаляване на биоразнообразието чрез интегриране на биоразнообразието в работата на правителството и обществото; 2) намаляване на прекия натиск върху биоразнообразието и насърчаване на устойчивото ползване; 3) подобряване на състоянието на биоразнообразието чрез опазване на екосистемите, видовете и

генетичното разнообразие; 4) увеличаване на ползите от биоразнообразието и екосистемните услуги за всички; 5) подобряване на прилагането чрез обществено планиране, управление на знанията и укрепване на капацитета. Целите на НСРГС 2013 - 2020 г. са синхронизирани с тези от Стратегическия план за биоразнообразието 2011 - 2020 г. по начин, позволяващ тяхната ефективна реализация.

▪ **Енергийна стратегия на Република България до 2020 г.**, приета от Министерския съвет с Решение № 133 от 09 март 2011 г., определяща националната задължителна цел, която България трябва да постигне - 16% от общото крайно потребление на енергия в страната през 2020 г. да бъде от възобновяеми източници, в т.ч. дървесна биомаса. България притежава значителни горски ресурси и развито селскостопанско производство – източници, както на твърда биомаса, така и на суровина за производство на биогаз и течни горива. С цел избягване на неблагоприятното въздействие и опазване на чувствителни зони, включително по Натура 2000, са въведени условия и изисквания, пренасочващи инвеститорския интерес за ползване на дървесна биомаса към територии, в които няма риск за неблагоприятно въздействие върху околната среда. НСРГСРБ 2013 - 2020 година предвижда: 1) проучване, анализ и оценка на потенциала на горските територии в България относно възможностите за производство на енергия от дървесна биомаса; 2) разработване на Национална схема за устойчиво производство и потребление на дървесна биомаса за енергийни нужди, която да съдържа съответните критерии за устойчивост.

▪ **Национална концепция за пространствено развитие 2013 - 2025 г.**, приета с Протокол № 47.61 на Министерския съвет от 19.12.2012 г, отделяща специално внимание на неурбанизираните територии в националното пространство. По отношение на защитените територии и защитените зони формулираната стратегическа цел е опазване на българската природа чрез развитие и ефективно функциониране на Националната екологична мрежа и стимулиране на устойчивото развитие на националната територия. Като специфични цели могат да бъдат посочени: опазване на идентичността на природното наследство и изключителното биологично и културно разнообразие; ефективна защита и използване на икономическия потенциал на природните и защитените територии с международна значимост; увеличаване на елементите от Националната екологична мрежа в регионите с най-нисък дял на защитени територии и зони, създаване на трансгранични екологични коридори, изграждане на капацитет за управление и подпомагане на възможностите за повишаване на доходите на общностите, живеещи в тези защитени територии чрез екологосъобразно ползване на природното богатство.

По отношение на опазването на природните и антропогенните ресурси и на околната среда при туристическото развитие се предлага да се разработят и препоръки за пространствено/устройствено планиране на агломерационните образувания от нов тип – туристическите. Предложенията за съхраняване и развитие на потенциала на природните и културните ценности обхващат целия комплекс от дейности по опазването, възстановяването, експонирането и социализирането им, с цел да се превърнат от ограничители на пространственото развитие в стимулатори на растежа. Използват се съществуващите възможности за увеличаване на мрежата от защитени територии и зони в онези райони от ниво 2, в които те са с най-малък относителен дял. Приоритетно се включват в Европейската екологична мрежа граничните територии по западната и южната граница на страната чрез инициативата „зелен пояс“.

- **Национална програма по околна среда и здраве 2008 - 2013 г.**, приета с Протокол № 49.31 на Министерския съвет от 18.12.2008 г. Една от формулираните цели в сектор „Земеделие“ е насочена към подобряване на практика на управлението на горите, за да се предотвратят сериозни рискове от околната среда за местното население с приоритетно извършване на дейности по опазване на горите, в т.ч. от пожари.

- **Трети национален план за действие по изменението на климата за периода 2013 - 2020 г.**, приет с Решение № 439 на Министерския съвет от 01.06.2012 г;

- **Национален план за действие за енергията от възобновяеми източници**, приет с Решение на Министерския съвет, Протокол № 1.38 на Министерския съвет от 09.01.2013 година.

2. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ПРИ РАЗРАБОТВАНЕТО И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА НСРГСРБ 2013 - 2020 г.

Основните принципи, които са възприети при разработването на НСРГС 2013 - 2020 и ще се спазват при нейното изпълнение, са в съответствие с тези, залегнали в проекта на новата Стратегия на ЕС за горите 2014 - 2020 г.: 1) устойчиво управление на горите; 2) многофункционална роля на горите, 3) устойчиво ползване на горски дървесни и недървесни продукти и услуги; 4) подкрепа на цялостния процес на създаване на добавена стойност в горския сектор; 5) засилване на координацията при подготовката и изпълнението на политиките на ЕС, свързани с горския сектор.

Определяща роля имат и принципите: съгласуваност с националното законодателство; широко участие на заинтересованите страни; междусекторен

подход; интеграция с Националната програма за развитие: България 2020 и Националният план за икономическо развитие; съгласуваност с международните задължения, инициативи и конвенции, свързани с горите; партньорство при прилагането; повишаване на обществената ангажираност.

Изпълнението на НСРГСРБ следва да се разглежда като непрекъснат процес, като при необходимост стратегическият документ ще се актуализира с участието на всички страни, заинтересовани от управлението на българските гори.

3. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ГОРСКИЯ СЕКТОР В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ПЕРИОДА 2006 – 2011 Г.

В този раздел са представени част от най-важните изводи от извършения анализ на състоянието на горския сектор за периода 2006 - 2011 г. Пълният анализ е представен като приложение и е неразделна част от НСРГСРБ 2013 – 2020.

Анализът на горския сектор в България представлява експертна оценка на състоянието и динамиката на изменение на сектора през периода 2006 - 2011 г. Той е изготвен въз основа на официални статистически данни за горските ресурси и горската промишленост, публикувани от МЗХ, ИАГ, НСИ, Евростат/ЕК, ИКЕ/ФАО/ООН и други национални и международни институции. Анализът е структуриран в съответствие с Паневропейските количествени и качествени критерии и индикатори, приети на Министерската конференция за защита на горите в Европа през 2003 г. (SFM, Criteria & Indicators), които са общоприет политически инструмент за наблюдение, оценка и докладване на напредъка по отношение на устойчивото управление на горите.

Периодът 2006 - 2011 г. се характеризира с две основни събития, които силно повлияват развитието на икономиката на България – подготовка и влизане в структурата на Европейския съюз през 2007 г., и финансовата криза във втората половина на периода, чиито първи признаци в световен план започват да се усещат още през 2007 г., като кризата засяга страната с известно закъснение.

През периода 2006 - 2008 г. българската икономика ускорява своя растеж, като за всичките години той надвишава 6%. През 2008 г. е достигнато ниво от 44% от средния брутен вътрешен продукт (БВП) за ЕС. Съществено значение за развитието на икономиката до 2008 г. има инвестиционната активност на предприятията, която довежда до над 50% нарастване на инвестициите в основен капитал в реално изражение спрямо 2005 г. и достигането им до дял от 33,6% от БВП през 2008 година. През 2007 г. данъчната ставка на корпоративния данък е намалена от 15 на 10%, с което България се нарежда сред държавите-членки на ЕС с най-ниски данъци. През 2008 г. е въведен пропорционален режим на облагане на

доходите на физическите лица и единна данъчна ставка от 10%, което увеличава разполагаемите доходи на населението.

Влиянието на световната икономическа криза върху състоянието на националната икономика започва да се усеща през четвъртото тримесечие на 2008 година, когато реалният растеж на БВП се забавя. Кризата се изразява както в свиването на външното търсене на продукцията на българските износители и спада на международните цени на основни износни стоки, така и в намаляването на кредитната активност на банките и резкия спад на чуждестранните инвестиции в резултат на нарасналия риск. В началото на 2009 г. българската икономика реално регистрира първия си за значителен период от време отрицателен растеж от -4,5% спрямо предходната година, като общо за 2009 г. отрицателният ръст възлиза на -5,5%. Всички икономически сектори допринасят за спада на БВП, като индустрията понася първа и в най-голяма степен негативния ефект от кризата.

През 2010 и 2011 г. се забелязва постепенно възстановяване на българската икономика, като равнището на производство се повишава до това от началото на 2009 година.

Благоприятното развитие на българската икономика през 2006 - 2008 г. се отразява и на горския сектор и се измерва в повишеното търсене на продукти, производства и услуги от него. Увеличава се броят на регистрираните предприятия за производство на дървесна маса, хартия, картон и изделия - от 424 бр. през 2006 година до 546 през 2009 година. По данни на НСИ преработката на дървен материал и производството на изделия от него, без мебели, за 2007 г. е с 13,8% повече в сравнение с 2006 г. Същевременно, производството на дървесна каша, хартия, картон и изделия от тях нараства с 13,3%. Увеличение се наблюдава и при производството на мебели, като за целия сектор има ръст от 23,1% спрямо 2006 г. Общият размер на продукцията на горския сектор през 2008 г. нараства с 31,8% в сравнение с 2006 г. Броят на заетите лица в преработващата и целулозно-хартиената промишленост намалява с 3%. Средният годишен брой на заетите лица в държавната горска администрация, ДГС и ДЛС нараства от 7 366 през 2006 г. до 9 895 през 2009 г.

През втората половина на 2007 г. е извършена промяна на Закона за горите (отм.) и подзаконовата нормативна уредба. Създадена е нова структура – Държавна агенция по горите на подчинение на Министерския съвет. РУГ са преобразувани в РДГ, а ДЛ и ДДивС – в ДГС и ДЛС, регистрирани като държавни предприятия – търговци, по смисъла на чл. 62 от Търговския закон. По този начин те добиват правото да формират, акумулират и инвестират и реинвестират приходи и средства от стопанска дейност.

През периода 2006 - 2011 г. се прилага Националната стратегия за устойчиво развитие на горския сектор – актуализиран вариант на Националната горска политика и стратегия, приета с Решение № 651 на Министерския съвет от 15.09.2003 година. В края на 2006 г. е одобрен Стратегически план за развитие на горския сектор 2007 - 2011 г., за чието изпълнение са предвидени 211,5 млн. лева. Финансирана е една малка част от предвидените мерки. За да се адаптира националният горски стратегически документ към променящите се обществени потребности и приоритети, в края на 2009 г. е направено ново актуализиране на НСУРГС в рамките на проект по програма ОПАК.

Въздействието на икономическата криза върху горския сектор през 2009 г. има следните измерения спрямо 2008 г.: спад на общия размер на продукцията на горската промишленост с 24,7%, намаляване на цените на продуктите с 25 до 30%, намаляване на броя на работещите предприятия, загуба на общо около 8 500 работни места в сектора – намаление от 19% по отношение на процента на заетост за 2008 г.

През 2010 и 2011 г. се забелязват положителни индикации за съживяване на горския сектор. Увеличава се добивът на дървесина, който през 2011 г. е с 26,3% повече, сравнено с 2009 г. Отчетената през 2011 г. реализация на 4 365 хил. куб. м дървесина от горските територии – държавна собственост, е най-високата за периода 2005 - 2011 г. През 2010 г. общият размер на продукцията на дървопреработващата и целулозно-хартиената промишленост регистрират ръст от съответно 8,8 и 17,6% спрямо 2009 година. По статистически данни, средната годишна работна заплата за 2010 г. в дървообработващите, целулозно-хартиените и мебелните предприятия нараства с 6,4% в сравнение с предходната година.

През март 2011 г. е приет нов Закон за горите (Обн., ДВ бр.19 от 8 Март 2011 г.), с който се разделят контролните от стопанските функции в управлението на горите. Отговорност на ИАГ е осъществяването на контролните функции по прилагането на нормативните документи в горските територии. За управление на горските територии - държавна собственост, които не са предоставени на ведомства или юридически лица, са създадени шест държавни предприятия, чиито териториални поделения са оптимизирани брой ДГС и ДЛС – 164 през 2011 година. Органи на управление на държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите са министърът на земеделието и храните и управителните съвети на ДГП. За обезпечаване на финансовата стабилност на държавното предприятие по чл. 163 от ЗГ и осигуряване на целеви инвестиции за изпълнение на дейностите, възложени му със закона, предприятието формира фонд „Инвестиции в горите“ и фонд „Резервен“. През наблюдавания период са актуализирани отделни елементи от Националната

горска стратегия, особено за здравето и жизнеността на гората, горското биологично разнообразие, екосистемните услуги, използването на горските ресурси.

3.1. Анализ на състоянието на горските ресурси

Горските територии на България към 31.12.2011 г. заемат 4 148 114 ха или 37,4% от територия на страната. От тях 3 774 778 млн. ха (91,0%) са гори. Площта на незаетите от горска дървесна растителност горски територии е 373 336 ха. От 2005 г. насам общата горска площ на страната е нараснала със 71 650 ха (1,73%). Основни фактори, които благоприятстват динамиката на този процес, са самозалесяването на незалесени горски площи и изоставени земи извън горските територии и залесяване на незалесени горски територии. Прави впечатление по-слабото нарастване на общата площ спрямо залесената площ на горския фонд. Това основно се дължи на горите, появили се върху необработваните дълги години пустеещи земи извън горските територии. Наблюдават се следните тенденции: 1) нарастване площта на горите в резултат на естествени сукцесионни процеси; 2) намаляване площта на горите, създадени в резултат на залесяване - от 4 591,0 ха през 2006 г. на 1 498,3 ха през 2011 г.; 3) намаляване площта на иглолистните гори и на иглолистните култури.

Преобладава държавната собственост върху горските територии – 74,5% от общата им площ. Недържавните горски територии представляват 23,5%, в т.ч. общински – 12,0%, на частни физически и юридически лица – 11,0%, на религиозни организации – 0,5% и гори, създадени върху бивши земеделски земи - 2,0%.

През периода от 01.01.2006 г. до 31.12.2011 г. е придобито право на собственост върху 163,9 ха горски фонд – държавна собственост, по реда на § 123 от Закона за горите (отм.). В бюджета на НУГ/ДАГ/ИАГ са постъпили 4 838 300 лв. и 95 311 лв. режимни разноски. Със заповеди на министъра на земеделието и храните и председателя на ДАГ и с решения на Министерския съвет са изключени 2 034,8 ха от горския фонд с цена за промяна на предназначението 89 131 356 лв. Учредени са право на ползване и сервитути по реда на чл. 16 от Закона за горите (отм.) както и обезщетения за сервитутите, възникнали по реда на чл. 16 б от от Закона за горите (отм.), върху обща площ 216,0 ха с обща цена 2 318 483 лв. и 40 145 лв. режимни разноски. Заменени са 2 770,9 ха горски територии – частна държавна собственост, с 8 861,7 ха горски територии – собственост на физически и юридически лица и общини по реда на чл. 15 б от от Закона за горите (отм.).

В резултат на извършените замени, общата площ на горските територии – държавна собственост, се е увеличила с 6 090,8 ха и в бюджета на НУГ/ДАГ/ИАГ са постъпили 16 033 489 лв. и 2 695 925 лв. режимни разноски. Постъпилите средства

за компенсационно залесяване са в размер на 4 991 269 лева. Общо за периода от 2006 до 2011 г. от извършените промени в горските територии в бюджета на НУГ/ИАГ/ДАГ са постъпили 120 144 260 лева.

Общият запас на дървесина в горите в България към 31.12.2010 г. е определен на 644 840 247 куб. м, от които 42,2% са съсредоточени в защитните и рекреационните гори и в защитените територии. Средният запас на 1 ха е 172 куб. метра. Наблюдава се тенденция на увеличаване на запаса от дървесина на един хектар, с по-силно изразена динамика при иглолистните гори. От друга страна, установява се тенденция за намаляване на средния запас на един хектар в издънковите гори за превръщане в семенни. Средният годишен прираст на дървесина се увеличава от 14,1 млн. куб. м на 14,4 млн. куб. м. Запасите на въглерод в биомасата на горските дървесни видове също отбелязват тенденция към нарастване през последните години.

Средната възраст на горите се увеличава от 49 на 53 години. При иглолистните гори с най-голямо площно участие са тези на възраст от 21 до 40 години – 42 %. Иглолистните насаждения на възраст над 80 години заемат 20,9% от площта на иглолистните гори. При широколистните високостъблени гори нараства дялът на средновъзрастните и на зрелите насаждения. Средната възраст на издънковите гори за превръщане в семенни и на нискостъблените гори също нараства.

Важен фактор за увеличаване на площта на горите в периода до 2020 г. е изпълнението на мерките, предвидени в Третия НПДИК (2013-2020 г.) за сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“. Възможности в тази насока предоставя и усвояването на средства по горските мерки на ПРСР 2014-2020 година.

3.2. Анализ на здравословното състояние и жизнеността на горските екосистеми

По данни от Националните доклади за състоянието и опазването на околната среда за периода 2006 – 2011 г., МОСВ, и от годишните отчетни доклади за дейността на НУГ/ ДАГ и ИАГ за периода 2006 – 2011 г. **здравословното състояние на горите е добро**. В горските територии не са отчетени превишения на критичните натоварвания за киселинност, сяра и азот. Почвите в горските територии са в добро, устойчиво състояние по отношение на замърсяване с тежки метали, металоиди и устойчиви органични замърсители.

Намаляването на емисиите на вредни вещества в атмосферния въздух има положително въздействие върху нивата на обезлистване в широколистните и иглолистните гори. Преобладават здравите и слабо увредените от обезлистване

гори, чиято площ е нараснала с около 12 % в сравнение с 2005 г. за сметка на намаляване дела на средно и силно засегнатите насаждения.

Поддържането на здравето и жизнеността на горските екосистеми се осъществява на основата на лесопатологичен мониторинг и чрез извършване на навременни лесовъдски и лесозащитни дейности и прилагане на безвредни биологични лесозащитни средства. Въведената от ИАГ през 2011 г. информационна система за лесопатологичен мониторинг на горите позволява по-точно установяване на тяхното действително здравословно състояние. Това дава възможност за надеждно прогнозиране и осигуряване на адекватно управление на горските ресурси с акцент върху опазването на горите от болести, насекомни вредители и други повреди от биотичен и абиотичен характер.

Незаконният дърводобив и браконьерството са едни от най-важните проблеми, свързани с опазването на българските гори. Ефективността от прилагането на наказателните разпоредби, предвидени в горското законодателство, изразяваща се в наложени санкции, е ниска. Рязкото и във възможно най-кратки срокове намаляване на броя и щетите, нанесени от неправомерните дейности в горските територии, и повишаването на ефективността от прилагането на наказателните разпоредби, предвидени в горското законодателство, би трябвало да бъдат сред основните приоритети в работата на МЗХ, ИАГ и Държавните горски предприятия.

3.3. Анализ на възможностите за поддържане и насърчаване на продуктивните функции на горите

В центъра на изпълнението на този критерий е концепцията за устойчиво производство, добив и ползване на дървесни и недървесни горски продукти и услуги. Използват се следните индикатори: прираст и сечи, обла дървесина, недървесни ползи, услуги, гори с планове за управление.

За периода 2005 - 2010 г. **средният годишен прираст** се увеличава от 14,1 млн. куб. м на 14,4 млн. куб. м дървесина.

Отчетеното средно годишно ползване на дървесина достига до 50% от размера на средния годишен прираст.

Размерът на добитата обла дървесина през разглеждания период се променя в границите между 5 465 хил. куб. м и 7 414 хил. куб. м, с изключение на големия спад през 2009 г. Най-ниски стойности на добита дървесина са отбелязани през 2009 г. и 2010 г., което е повлияно от икономическата криза. Почти 2/3 от годишния обем дървесина е добит в държавните горски територии с тенденция на нарастване през периода 2007 - 2011 г. – от 65,8% до 75,1% от средния годишен обем на добитата дървесина. Разпределението на добитата през периода 2006 - 2011

година дървесина по категории – едра, средна, дребна и дърва за горене, е съответно 20:18:4:57. В сравнение с 2005 г., потреблението на обла дървесина в България, изразено чрез стойността на индикатора „потребление на обла дървесина и на продукти от нея – куб. м RWE/1000 жители“, нараства с 18%.

Резервите за подобряване на стопанисването и реализиране на по-високи нива на ползване са съсредоточени основно в отгледните сечи.

Рационалното ползване на горските ресурси поставя въпроса за поддържането и развитието на горска инфраструктура.

Осигуряването на капацитет за преработване и пазар за дребноразмерна дървесина е от съществено значение, тъй като допълнителното количество дървесна маса, което предоставят наличните и бъдещите горски дървесни ресурси, е главно дребноразмерна дървесина от отгледни сечи и възобновителни сечи в издънкови гори.

Екосистемните услуги са законово уредени в приетия през 2011 г. Закон за горите. За първи път е регламентирано, че обществените екосистемни ползи от горските територии, които благоприятстват извършването на стопанска дейност, са възмездни. Натрупаният научен опит и резултатите от научните изследвания могат да послужат като добра основа при разработване и въвеждане на концепция за екосистемните услуги и тяхното устойчиво и социално поносимо управление. Предвижда се ИАГ/МЗХ да изготвят методика и наредба за прилагане на съответните текстове на ЗГ.

Ползването на недървесни горски ресурси като стопанска дейност - източник на приходи, е недостатъчно. В значителна степен, особено от горските територии – държавна собственост, потенциалът остава неизползван. Това се дължи на липсата на инвентаризация и на реална оценка на тези ресурси и на възможностите, които те предоставят за диверсификация на приходите в горския сектор. През 2011 г. с приемането на нов Закон за горите и Наредба за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии – държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и недървесни горски продукти, приета с ПМС № 316 от 24.11.2011 г., Обн., ДВ, бр. 96 от 6.12.2011 г., е извършена промяна в реда и условията за ползване на недървесните горски продукти. Въведени са два нови механизма за осъществяване на такова ползване: чрез възлагане на добива и продажбата на продуктите в сурово и/или преработено състояние и чрез предоставяне под наем на определени горски територии. Разработването и въвеждането на методика за инвентаризиране на недървесните горски ресурси ще позволи да се направи реална оценка на тези ресурси и да се предвидят дейности за получаване на по-високи приходи от реализация на недървесни горски продукти.

Ниска е степента на използване на горските територии за развитие на туризъм. Според експертна оценка на ДПП и ИАГ, за периода 2006 – 2011 г. териториите на природните паркове са посетени средно от 3 710 хил. туристи годишно, в резултат от което в ДПП са постъпили приходи от туризъм в рамките на 20 хил. лева годишно. Необходимо е да се извърши оценка и анализ на туристическите ресурси и възможностите за развитие на алтернативни форми на туризъм в горските територии, в сътрудничество с туроператорски агенции.

Статистическите данни, предоставени от ИАГ/МЗХ и НСЛР СЛРБ, показват **добър здравословен статус на дивеча в България**, устойчиво възстановяване на основните видове дивеч и извършване на необходимите ловностопански дейности върху цялата ловностопанска територия на страната. За определянето на целите, задачите и параметрите за развитието на ловното стопанство през 2011 г. ИАГ стартира разработване на Стратегия за развитие на ловното стопанство в Република България (2012 – 2027 г.).

Със Закона за горите са регламентирани три нива на горско планиране - национално, областно и местно, отразени съответно в Национална стратегия за развитие на горския сектор и в Стратегически план за развитие на горския сектор, областни планове за развитие на горските територии и горскостопански планове и програми.

Всички горски територии в страната са инвентаризирани. Всички ДГС и ДЛС имат действащи ГСП (ЛУП). По неокончателни данни от ИАГ за около 90% от горските територии – общинска собственост, има изработени ГСП (ЛУП). За около 30 - 40% от горските територии – собственост на частни физически и юридически лица и на религиозни организации, са изготвени ГСП (ЛУП) или горскостопански програми.

Съществени проблеми, засягащи процеса на горско планиране, са: несъответстващата на Закона за горите Наредба за устройство на горите и земите от горския фонд и на ловностопанските райони в Република България (обн., ДВ, бр. 27 от 01.04.2004 г.), недостатъчно развитата информационна система за горите, липсата на горски кадастър и на Национална инвентаризация на горските територии; недостатъчното интегриране на дейностите по запазването на биологичното разнообразие с горското планиране и със стопанисването на горите, в т.ч. липсата на инвентаризация на горското биоразнообразие и картиране на мъртвата дървесина като важен компонент на горските екосистеми. Разработването и приемането на Наредба за инвентаризация на горските територии и горско планиране ще даде реална възможност да стартира изготвянето на областни планове за развитие на горските територии и да се въведат методики, които отчитат биологичното и ландшафтното разнообразие при стопанисването на горите.

Необходимо е разработване и въвеждане на национална, интегрирана, достъпна и съпоставима с европейските изисквания единна географска информационна система за горите. В тази връзка и в съответствие с настъпилите промени в нормативната база за горите е важно да се подобри качеството на горските статистически данни, в т.ч. да се актуализират отчетните форми за горските територии.

3.4. Анализ на резултатите от дейностите по поддържане, опазване и подобряване на биологичното разнообразие на горските екосистеми

Наблюдава се увеличение на площта на чистите гори със 182 949 ха и намаление със 164 299 ха на площта на смесените гори с участие на 4 - 5 дървесни вида. Площта на горите с участие на 2 - 3 дървесни вида остава без значително изменение.

Нараства дялът на възобновителните сечи със семенно възобновяване, което води до увеличаване дела на възобновените по естествен път гори на 79,6% от общата площ на проведените през 2011 г. възобновителни сечи, при 76,4% през 2005 г., в резултат на което се увеличава площта на естествените и полуестествените гори. Дейностите по залесяване бележат значителен спад по управленски, финансови и технически причини. Най-голям дял от националната горска територия заемат полуестествените гори – 70,4%, докато дялът на горските култури е 20,9%, а на естествените гори - 8,7%. От 2005 до 2010 г. дялът на изкуствените гори намалява с 3,0%, докато този на естествените и на полуестествените гори се увеличава съответно с 0,4% и 2,6%.

Ценното биотипово и формово разнообразие от най-разпространените местни и интродуцирани видове с приоритетно значение за горското стопанство се съхранява в горските семепроизводствени бази и в резерватите.

По данни на МОСВ и природозащитните организации броят на уязвимите, застрашените и критично застрашените горски видове птици, бозайници, други гръбначни и безгръбначни се увеличава.

За възстановяването и съхраняването на горските хабитати, свързани с опазването на застрашени растителни и животински видове, са въведени през 2011 година специални режими за устойчиво стопанисване на съответните горски територии, включително запазване на острови на старостта, отличаващи се с високо консервационно значение.

Производство на горски репродуктивни материали развитието на генната банка и съхранението на генетичните ресурси *ex situ* се извършва в 43

семепроизводствени градини и хранилище за дългосрочно съхранение на семена за залесяване.

Поради липсата на нормативна основа, регламентираща опазването и управлението на ландшафтите, и възприета методика за определяне на структурата на ландшафта (ландшафтния модел), до този момент на национално ниво не са оценявани състоянието и тенденциите в развитието на ландшафтните модели, влиянието на динамиката на промените в ландшафта върху значими за горските екосистеми екологични процеси.

Сериозна заплаха за съхраняването на биологичното разнообразие представляват незаконният дърводобив, браконьерството, свръхексплоатацията на горите, незаконният добив и износ на билки, гъби и редки животни, паленето на стърнища и неконтролираната паша. Предприемането на действия за преодоляване на социалните причини и ограничаването на възможностите за нерегламентирани действия в горските територии изискват допълнителни усилия и ресурси на отговорните институции и подобряване на координацията между тях.

Към момента практиките по планиране на горскостопанските мероприятия в страната са насочени главно към управление на дървесните ресурси. Основните параметри, важни за опазване на биологичното разнообразие, каквито са тип гора, площ на хабитатите, наличие и количество на редки и застрашени растителни и животински видове, количество и качество на мъртвата дървесина все още не се вземат предвид. Инвентаризацията и планирането на дейности в горските територии не отчитат в достатъчна степен биологичното разнообразие и не формират цели в тази област. Липсва цялостна система за събиране и обмен на информация, оценка и мониторинг на наличното биологично разнообразие в горските екосистеми. Необходимо е повишаване на нивото на познания и практически опит, свързани с опазване на биоразнообразието, в структурите, отговорни за стопанисването на горите на местно ниво и във фирмите за инвентаризация на горските територии и горско планиране.

Подобряването на управлението на горите в защитените зони от Натура 2000 не е възможно без наличие на разработени и приети планове за управление на териториите на защитените зони от Натура 2000 с преобладаваща горска площ. Важен фактор на устойчивото управление е осигуряването на необходимия финансов ресурс чрез разработване на схеми за горско-екологични плащания и плащания за гори в Натура 2000, които да се финансират от Европейските фондове и програми. Успешното включване на нови горски мерки в бъдещата ПРСР 2014 – 2020, като например мярката по чл. 35 от проекта на Регламент за развитие на селските райони – *«Forest-environmental and climate*

services and forest conservation» би могла да допринесе за подобряване на финансирането на дейностите в защитените горски територии.

През периода 2006 – 2010 г. общата площ на защитните, рекреационните и другите защитни гори и горите в защитени територии нараства с 284 381 ха, основно за сметка на включените защитени зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна. Към 2011 г. горските територии, включени в Европейската екологична мрежа Натура 2000, са над 57% от общата горска площ. 10,5% от горските територии на страната са включени в защитени територии по Закона за защитените територии.

3.5. Анализ на резултатите от поддържане на други социални и икономически функции и условия

Нормативната уредба, регулираща отношенията в горския сектор, е хармонизирана със законодателството на ЕС.

На този етап мерките за подкрепа на частните горовладелци са ограничени.

Тревожно е състоянието на дърводобивните фирми, при които производственият процес се реализира при крайно неблагоприятни условия – ниска производителност, остаряла техника за добив, извоз и транспортиране на дървесината, ниско ниво на образование и квалификация на работниците. Изготвянето и реализирането на конкретна програма с участието на заинтересованите страни ще създаде възможности за подобряване на общото икономическо състояние на дърводобивните фирми.

Горската пътна мрежа в страната е сравнително слабо развита. По последни налични данни от експертна оценка на Световна банка, извършена през 2003 година, в горските територии има изградени около 28 000 км пътища. От тях, около 10 000 км са с трошенокаменна настилка или с асфалтобетонено покритие и около 18 000 км са без настилка. Собственост на ДГС и ДЛС са близо 18 000 км, а републиканска и друга собственост - около 10 000 км.

Средната гъстота на горската пътна мрежа е 7,9 м/ха. Тя е съпоставима с тази в Румъния – 6,5 м/ха, но е значително по-ниска в сравнение с други европейски страни като Австрия – 36 м/ха, Франция – 26 м/ха, Германия – 45 м/ха и Швейцария – 40 м/ха.

През последните 10 години, главно поради финансови ограничения, почти не са изградени нови пътища, а поддръжката или реконструкцията на съществуващите е недостатъчна. От общата горска пътна мрежа 75 % не са подходящи за движение на съвременни средства за транспорт на дървесина. В резултат от амортизация на

горската пътна мрежа се увеличава делът на неизползваемите или трудно достъпните за техниката през определени периоди от годината горски пътища. Това директно удължава дейностите и разходите по веригата за доставки на дървесина и понижава конкурентоспособността на горския сектор. Недостатъчно развитата горска инфраструктура и незадоволителното състояние на част от горските пътища създават предпоставка за прекомерно ползване на дървесина в определени горски територии. В допълнение, традиционно прилаганите практики за строеж на горски пътища изостават в сравнение с използваните в други европейски страни, които целят смекчаване на потенциалните екологични нарушения в резултат от проектирането и строеж на горски пътища.

Изясняването на действителното състояние на пътищата в горските територии и перспективите за развитие на горската пътна мрежа ще бъдат основата при разработването и реализирането на Национален план за развитие на горската инфраструктура, който ще включва и подробна оценка на разходите и ползите.

Като цяло, фирмите от горската промишленост са преодолели кризата от 2009 - 2010 г. и се наблюдава увеличение на производството. Отрасълът може да бъде оценен като перспективен предвид наличието на достатъчен суровинен ресурс, устойчиви вътрешни и външни пазарни позиции на произведените продукти и значението му като източник на доходи и на заетост за значителна част от населението в планинските и селските райони.

Основните проблеми, свързани с повишаване на икономическата жизненост и конкурентоспособност на горския сектор са: 1) ниската производителност на труда; 2) затрудненият достъп до финансиране; 3) липсата на възможности за ползване на финансови средства от структурните фондове на ЕС за инвестиране в обновяването на оборудването в дърводобива, машините, производствените линии и транспорта на горската продукция; 4) недостатъчното участие (подкрепа) от страна на банките в инвестиционни проекти; 5) ниският дял на сертифицирани горски територии и на сертифицирани горски предприемачи. Всичко това ограничава достъпа на продукти и изделия от горския сектор до външни пазари.

Предизвикателства по отношение на състоянието и производствените възможности на работната сила представляват: 1) наемането на нови работещи за поддържане на необходимия капацитет при ползването, възстановяването и опазването на горските ресурси и територии, както по брой, така и с по-висока компетентност; 2) застаряването на работната сила, особено в селските и планинските райони; 3) ниският социален статус на горските работници, ниското заплащане и непривлекателните условия на труд в горския сектор, особено в дърводобива.

Липсва оценка на капацитета на горските екосистеми за добив на биомаса като ВИ, с оглед достигането на целевия 16%-ен дял на енергията от ВИ в брутно крайно потребление на страната след 2020 година.

Независимо от положените усилия за насърчаване, **делът на сертифицираните горски територии е нисък**. Площта на сертифицираните по FSC горски територии – държавна собственост към 31.12.2011 г. представлява около 7% от общата площ на горските територии. Преработващите сертифицирани фирми за произход на дървесина или т. нар. – Chain of custody (COC) - проследяване на продукцията, са общо 29.

Приносът на науката за развитие на горския сектор е недостатъчен поради ниските разходи за научно-изследователски и развойни дейности (НИРД), иновации и разработки с практически ефект. НИРД в сектора се финансират предимно от държавата. Връзката между науката и горския бизнес, въвеждането на иновации и трансферът на технологии в горския сектор са слабо развити. Като ключови въпроси се очертават разширяването на директното сътрудничество между научно-изследователските организации и предприятията и увеличаването дела на частното финансиране за НИРД.

Институциите като цяло успяват да изпълняват възложените им от Закона за горите функции по управление на горския сектор. Основните силни страни на институционалния капацитет са свързани с: 1) наличието на квалифициран персонал с лесовъдско образование в горската администрация и добре обучени кадри в структурите за управление на недържавните гори и в горската промишленост; 2) добри качествено-структурни характеристики на персонала в структурите на МЗХ и ИАГ: образователно ниво, професионален опит, съотношение между ръководни и изпълнителски кадри, възрастови съотношения, сравнително добра количествена осигуреност; 3) наличието на необходимите документи, които регламентират вътрешната организация на работа и осигуряват нейната адекватност спрямо възложените функции и отговорности 4) материално-техническата и информационна осигуреност; 5) общото добро взаимодействие с външните институции, горския бизнес – браншовите, неправителствените екологични организации, синдикатите и представителите на гражданското общество.

Като общи проблеми, засягащи поддържането и развитието на институционалния капацитет, се определят: незадоволителното състояние на системата за професионална квалификация и недостатъчното специализирано обучение (вкл. проблемите, свързани с интересите на недържавната горска собственост; горската информация и комуникация; промените в климата и адаптирането към тях; въглеродните запаси), недостигът на знания, умения и административен капацитет за разработване и изпълнение на проекти, с изключение

на ИАГ и ДПП. Не се използват оптимално възможностите на националните оперативни програми, съфинансирани от Европейския социален фонд, липсва капацитет за разработване на проекти с външно финансиране.

След присъединяването на България към Европейския съюз през 2007 г. МЗХ и ИАГ активно участват в дейността на съответните работни структури на ЕС, ЕК и ФАО/ООН и в общоевропейските процеси, свързани с устойчивото управление на горите – “Forest Europe” (Гора Европа) на Министерската конференция за защита на горите в Европа (MCPFE) и преговорите за Правно обвързващо споразумение за горите в Европа, инициирани от ЕС и Шестата MCPFE.

България е страна по редица международни споразумения, касаещи устойчивото и многофункционално управление на горите, по-важни от които са: Правно необвързващият инструмент за всички типове гори (NLBITF), приет на 17.12.2007 г. от Генералната Асамблея на ООН и Регламент (ЕС) № 995/2010 на Европейския Парламент и на Съвета от 20 октомври 2010 г. за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от дървен материал (ОВ L 295/23 от 12.11.2010).

Участието на заинтересованите страни в процеса по изготвяне на законови документи, правителствени решения и на стратегически документи за горския сектор е важен елемент от информационната политика на МЗХ и ИАГ. Ежегодно публикуваните Аграрен доклад на МЗХ и Годишен доклад за дейността на ИАГ предоставят информация на заинтересованите институции и лица за управлението, състоянието и динамиката на промените на горските територии. Информация за горския сектор предоставят интернет страниците на МЗХ, ИАГ, ДПП и специализираното издание сп. „Гора“.

Представители на държавни и научни институции и организации, собствениците на гори, горския бизнес и синдикатите, неправителствените екологични организации и на браншовите сдружения са включени в Националния съвет по горите, Ловния съвет и Съвета по охрана на горите.

3.6. Анализ на резултатите от управлението на горската информация

Наличието и функционирането на информационна система на модул принцип – www.system.iag.bg, за събиране и обмен на данни за горските територии – държавна собственост, и на регистрите за извършване на дейности в горския сектор е силна страна в дейността на горската администрация и държавните горски предприятия.

Действащата информационна система е с еднопосочен поток на информация. Създадените възможности за обмен на информация не се използват в достатъчна степен. Данните за собствеността в горите са практически недостъпни за

териториалните поделения на ДГП и ИАГ. Тя не съдържа в достатъчна степен систематизирана, актуална информация за недържавните горски територии. Липсва цялостна система за събиране и обмен на информация, оценка и мониторинг на наличното биологично разнообразие в горските екосистеми. Качеството на горските статистически данни не е на достатъчно добро ниво. Отчетните форми за горските територии (ОГФ) трябва да бъдат актуализирани и адаптирани в Интернет базирана ГИС.

Информацията за състоянието на горите не е лесно достъпна за всички заинтересовани страни в сектора, което води до липса на прозрачност и не позволява широкото им участие и резултатното взаимодействие между тях.

Липсата на съвременна, надеждна и съпоставима с европейските изисквания единна ГИС за горите не позволява: 1) интегрирането на националните горски статистически данни към тези на страните от ЕС; 2) обмен на данни и участие в съвместни проекти за подобряване качеството на горската информация и мониторинг; 3) извършване на надеждни прогнози и вземане на оптимални управленски решения с различен времеви хоризонт.

Определянето на стратегическите цели в НСРГС за периода 2013 - 2020 г. произтича от проблемите и потребностите, посочени в анализа на състоянието на горския сектор, и е свързано с основните предизвикателства пред неговото развитие:

- Поддържането на жизнени, продуктивни и многофункционални горски екосистеми, адаптирани към климатичните промени и способстващи за смекчаване на негативните последици от тях е в пряка връзка с подобряването на стопанисването на горите, повишаването на тяхната устойчивост и с по-високата ефективност на системата от мерки за превенция на горските пожари и борба с незаконните действия в горите.

- Проблемите, свързани с опазването и поддържането на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии, са сериозно предизвикателство, което ще изисква координирани действия от страна на заинтересованите институции и организации за развитие на мрежата от защитени територии и подобряване на управлението на горите в защитените зони от Натура 2000.

- Ефективността от планирането на дейностите в горските територии ще се повиши чрез: по-добро интегриране на дейностите по запазване на биологичното разнообразие със стопанисването на горите, създаването на обществено достъпна, национална информационна система за горските територии и на горски кадастър.

- Задържащ ефект по отношение на нарастването на конкурентоспособността на горския сектор имат ниската степен на квалификация на

значителна част от работещите в дърводобива и горската промишленост, недостатъчната гъстота и незадоволителното състояние на горската пътна мрежа, затрудненият достъп до финансиране, ниската степен на усвояване на средствата по Европейските фондове, недостатъчното участие на науката по отношение на предизвикателствата пред горския сектор. Тези констатации изискват да се обърне специално внимание на посочените негативни фактори и те да попаднат в целите и приоритетите на НСРГС, за да се потърсят дейности за преодоляването им.

- Нараства значимостта на горския сектор като фактор за развитие на зелената икономика. Увеличаването на неговия принос може да се постигне чрез използване на нови възможности: проучване на реалния потенциал, производство и реализация на биомаса; оценка и остойностяване на горските екосистеми и предлаганите от тях услуги и регламентиране на заплащането на обществените екосистемни ползи; участие в нетрадиционни и нововъзникващи пазари на екологични стоки и услуги: въглерод, сертифицирана дървесина и продукти от нея.

Основният извод от анализа на резултатите от изпълнението на паневропейските критерии и индикатори за устойчиво управление на горите е, че въпреки слабостите в общата горска политическа рамка и в постигането на някои цели от националните горски стратегически документи, провежданата през анализирания период политика е способствала за развитието на икономически жизнеспособен горски сектор в България. Стратегията на държавната горска администрация е била да направи това, като се стреми да стабилизира сектора чрез поддържане на екологично жизнеспособни горски екосистеми и подобряване на социалните и културните измерения на горите, координацията и сътрудничеството в сектора.

3.7. SWOT анализ на горския сектор

За определяне на целите и избора на стратегия е направен SWOT анализ, при който горският сектор е обект на стратегически анализ, разглеждане и оценка на „силни“ и „слаби“ страни. Средата, в която функционира секторът, е диференцирана, анализирана и оценена като „възможности“ и „заплахи“. Анализът на състоянието на горския сектор в Република България през периода 2006 - 2011 г. и SWOT анализът на горския сектор представляват основата за оценка на силните и слабите страни към момента и на възможностите и заплахите за бъдещото развитие. Те следва да бъдат отчитани при формулирането на стратегическите приоритети и мерките на държавната политика в областта на горското стопанство.

3.7.1. Силни страни на горския сектор

- Благоприятни природни условия, предопределящи сравнително висок дял на горите от територията на страната, изключително растително и животинско разнообразие и значителни водни ресурси в горските територии;
- Традиции в създаването и отглеждането на гори, дърводобива и горската промишленост при налични запаси от суровини, вътрешни и външни пазари;
- Наличие на хармонизирана със законодателството на ЕС нормативна и подзаконова уредба;
- Устойчиво нарастване на площта на горите, запасите от дървесина и въглерод в горската биомаса;
- Увеличаване на средния годишен прираст на дървесина и реализиране на ползване до 50% от размера на прираста;
- Добро здравословно състояние на горските екосистеми;
- Законово регламентирани екосистемни услуги;
- Инвентаризирани горски територии;
- Увеличаващ се дял на естествените и полуестествените гори;
- Трайно съхранено богатство на горските генетични ресурси;
- Над 57% от горските територии са включени в Националната екологична мрежа Натура 2000, която продължава да се развива;
- Нарастващ дял на възобновените по естествен начин гори в резултат на по-широко прилагане на възобновителни сечи с естествено семенно възобновяване;
- Квалифициран персонал с лесовъдско образование в горската администрация и добре обучени кадри в структурите за управление на недържавните гори и в горската промишленост;
- Добър здравословен статус на дивеча в България. Създадени условия за възстановяване на популациите на основните видове дивеч;
- България е включена в европейската информационна система за горските пожари (EFFIS).

3.7.2. Слаби страни на горския сектор

- Недостатъчно използване на ресурса от отгледни сечи;
- Запазване интензивността на нарушенията в горските територии;

- Ниска ефективност от прилагането на наказателните разпоредби, предвидени в горското законодателство;
- Недостатъчна гъстота и незадоволително състояние на горската пътна мрежа;
- Недостатъчно развита информационна система за горите;
- Липса на горски кадастър;
- Недостатъчно интегриране на дейностите по запазване на биологичното разнообразие с горското планиране и със стопанисването на горите;
- Липса на оценка на капацитета на горските екосистеми за добив на дървесна биомаса за производство на топлинна енергия и електроенергия;
- Ниска степен на използване на горските територии за туризъм;
- Морално и физически остаряла техника и оборудване в дърводобива;
- Ниска производителност на труда;
- Затруднен достъп до финансиране;
- Недостатъчно участие на науката за решаването на предизвикателствата пред горския сектор;
- Ниска степен на квалификация на значителна част от работниците в дърводобива и горската промишленост;
- Недостатъчно на брой и добре подготвени и обучени експерти по опазването на биологичното разнообразие;
- Неэффективни механизми за отчитане на общественото мнение по отделни въпроси на развитието на горския сектор и за участие на гражданското общество в процеса на тяхното решаване.

3.7.3. Възможности за развитие на горския сектор

- Ефективно усвояване на европейските фондове в сектора;
- Подобряване на стопанисването на горите и реализиране на по-високи нива на ползване на дървесина чрез увеличаване дела на отгледните сечи;
- Многофункционално и устойчиво ползване на потенциала на природните ресурси, ландшафтното и биологичното разнообразие;
- Установяване на капацитета на горските екосистеми за добив на дървесна биомаса като възобновяем източник на енергия;
- Увеличаване на реализацията на недървесни горски продукти и ползи;

- Оптимално използване на потенциала за развитие на туризма в горските територии;
- Развитие на екосистемните услуги;
- Използване на фонд „Инвестиции в горите“ за изграждане на инфраструктура в горските територии;
- Подобряване на квалификацията и познанията на работещите в сектора;
- Изграждане на оптимална информационна система;
- Провеждане на Национална горска инвентаризация;
- Подобряване на диалога и взаимодействието между държавната администрация и заинтересованите обществени групи по проблеми, свързани с извършване на дейности в горския сектор.

3.7.4 Заплахи за развитието на горския сектор

- Предизвикателства пред сектора във връзка с негативното въздействие на икономическата криза и неблагоприятните демографски тенденции;
- Негативното въздействие на климатичните промени;
- Задълбочаване на противоречието между увеличаването на площта на защитните и специалните горски територии и нарастващото търсене на дървесина и горски недървесни продукти и услуги;
- Риск от природни бедствия и горски пожари;
- Разрастване на незаконната сеч и браконьерството;
- Слаба професионална адаптивност и професионална квалификация, несъобразена със спецификата на отрасъла и изискванията на пазара на труда;
- Прекомерно ползване на дървесина в определени горски територии в резултат на недобра и недостатъчна горска инфраструктура;
- Засягане на гори с висока консервационна стойност при строителство на нови горски пътища.

4. ВИЗИЯ, МИСИЯ И ЦЕЛИ НА НСРГСРБ 2013 - 2020 г.

Визията, мисията, целите и приоритетите на НСРГСРБ 2013 -2 020 г. са формулирани въз основа на:

- Изискванията на националното законодателство;

- Резултатите от анализа на състоянието на горския сектор в България за периода 2006 - 2011 г., разработен на база на официални отчетни документи и статистически данни на МЗХ, МОСВ, ИАГ, ИАОС и НСИ;
- Целите, свързани с устойчивото и дългосрочно управление на горите в Европа, формулирани в решенията на Министерската конференция за защита на европейските гори, Осло, 2011 г.;
- Подобрените паневропейски критерии и индикатори за устойчиво управление на горите, 2002 г.;
- Проекта на Стратегия на ЕС за горите 2014-2020 г.;
- Националната програма за развитие: България 2020;
- Изискванията за реалистичност и изпълнимост.

Визията, мисията и целите на НСРГСРБ 2013 - 2020 г. са определени в контекста на стратегическата визия и основните цели за развитието на страната, дефинирани в Националната програма за развитие: България 2020.

Мисията на Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България е да осигури провеждането на последователна и добре координирана горска политика и да създаде необходимите условия за гарантиране и подобряване на устойчивото управление на горския сектор.

Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013-2020 е насочена към реализиране на **визията**:

„Към 2020 г. България ще има жизнени, продуктивни и многофункционални гори, устойчив, конкурентоспособен и иновативен горски сектор, съхранени биологично разнообразие, количество и качество на водните ресурси в горските територии. Секторът ще подпомага икономическото развитие на страната, ще осигурява условия за пълноценна реализация на заетите в него, ще способства в максимална степен за смекчаване на ефекта от промяната в климата и ще гарантира поддържането на здравословна околна среда.“

В резултат от прилагането на НСРГСРБ 2013 - 2020 се очаква да се запазят и обогатят екологичните, социалните и икономическите функции на горите. Устойчивото развитие на горския сектор ще стимулира икономическото развитие на страната като цяло, ще допринесе за повишаване качеството на живот и за подобряване състоянието на околната среда.

Осъществяването на визията е свързано с постигането на **три стратегически цели** в средносрочен план:

1. Осигуряване на устойчиво развитие на горския сектор чрез постигане на оптимален баланс между екологичната функция на горите и тяхната способност дългосрочно да предоставят материални ползи и услуги;
2. Засилване на ролята на горите за осигуряване на икономически растеж на страната и по-равномерно (балансирано) териториално социално-икономическо развитие;
3. Увеличаване на приноса на горския сектор в зелената икономика.

Стратегическите цели са доразвити на няколко йерархични нива: приоритети, мерки и специфични дейности, които са взаимосвързани и допълващи се.

5. ПРИОРИТЕТИ И МЕРКИ НА НСРГСРБ ЗА ПЕРИОДА 2013 – 2020 Г.

5.1. Приоритети

Въз основа на формулираните визия, мисия и стратегически цели са определени следните приоритети за развитие на горския сектор до 2020 г. (схема 1):

1. Поддържане на жизнени, продуктивни и многофункционални горски екосистеми, способстващи за смекчаване на последиците от измененията в климата;
2. Опазване, възстановяване и поддържане на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии;
3. Повишаване на жизнеността и конкурентоспособността на горския сектор;
4. Използване на потенциала на горския сектор за развитие на зелената икономика.

Формулираните четири приоритета и двадесет мерки са тясно свързани със стратегическите цели. Изпълнението на НСРГСРБ ще допринесе за постигане на висока добавена стойност на национално ниво в следните приоритетни области: природосъобразно и многофункционално стопанисване на горските ресурси; постигане и поддържане на благоприятен конзервационен статус на горските хабитати и видове и опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие чрез устойчиво управление на горските територии; ефективно управление на горския сектор; нарастване на приноса на горския сектор към зелената икономика.

Последователността при подреждането на приоритетите не означава по-голяма значимост на който и да е от тях. Всички приоритети следва да се разглеждат като еднакво важни и допринасящи за постигане целите на стратегията.

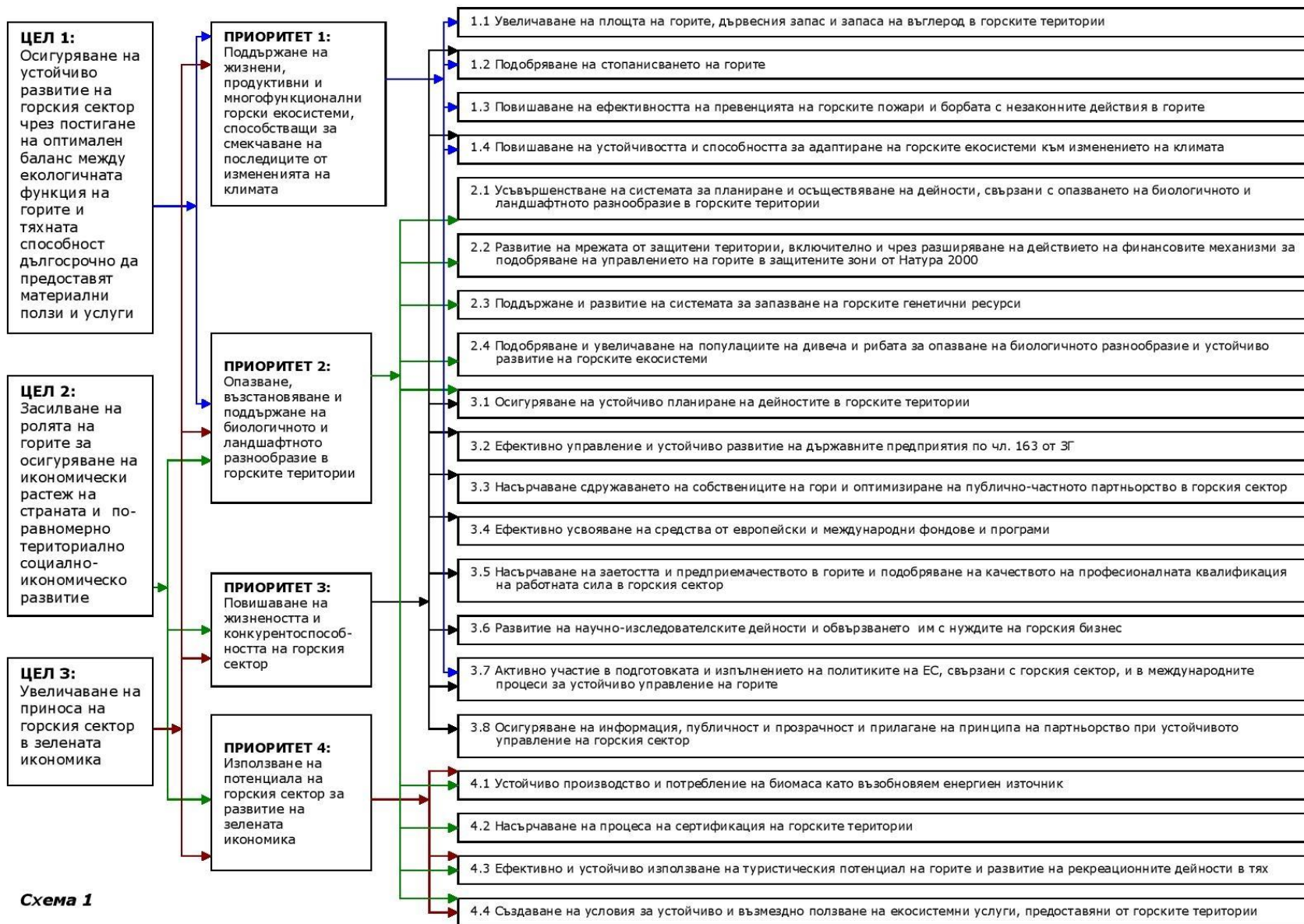

Схема 1

5.2. Мерки за изпълнение на приоритетите

Приоритет 1

Поддържане на жизнени, продуктивни и многофункционални горски екосистеми, способстващи за смекчаване на негативните последици от измененията на климата

Мярка 1.1 Увеличаване на площта на горите, на дървесния запас и запаса на въглерод в горските територии

Мярката цели увеличаването на залесената площ на страната, поддържане и повишаване на запасите от дървесина и въглерод, като същевременно се осъществява устойчив годишен добив на дървесина и дървесни продукти. Тя е свързана с изпълнението на дейности за:

- Увеличаване на площта на горите чрез залесяване на изоставени земеделски земи, голи и обезлесени територии, ерозирани и застрашени от ерозия територии;

- Осъществяване на мерките, предвидени в Третия НПДИК 2013 - 2020 за сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“;

- Изготвяне на анализ на ефективността на съществуващата законова и нормативна база, регламентираща промените в предназначението, начините на ползване и собствеността на горските територии и на препоръки за нейното усъвършенстване.

Очакваните резултати от изпълнението на мярката са:

- Увеличаване на горските ресурси в страната, подобряване на състоянието им и нарастване на техния потенциал като основен поглътител на въглерод;
- Изготвен анализ и усъвършенствана съответната законова и нормативна база.

Мярка 1.2 Подобряване на стопанисването на горите

Мярката цели да създаде условия за провеждане на необходимите действия, насочени към формиране и поддържане на жизнени и многофункционални горски екосистеми, увеличаване на продуктивността на горите, подобряване на тяхната устойчивост на болести, вредители, природни бедствия и други биотични и абиотични фактори. Тя е свързана с изпълнение на следните дейности:

- Реализиране на по-високи нива на ползване чрез провеждане на отгледните сечи в рамките на предвиденото от горскостопанските планове и програми;

- Повишаване на дела на възобновителните сечи с естествено семенно възобновяване, в т.ч. изборните сечи;

- Своевременно превръщане на издънкови гори в семенни, едновременно с интензивно отглеждане на останалата част от издънковите гори;

- Поддържане на смесен характер и разновъзрастна структура на горите със запазване и толериране на ценни и устойчиви форми на местните, редките и застрашените дървесни видове при провеждане на отгледните и възобновителните сечи.

Очакваните резултати от реализирането на мярката са: повишена жизненост, продуктивност и устойчивост на горите, нараснал дял на естествените насаждения с разновъзрастна и сложна структура и съхранен генетичен фонд биологично разнообразие от ценни дървесни видове.

Мярка 1.3 Повишаване на ефективността на превенцията на горските пожари и борбата с незаконните действия в горите

Мярката е насочена към създаване на условия за повишаване на ефективността на превенцията на горските пожари и оптимизиране на системата за контрол и опазване на горите и дивеча. Планираните дейности са насочени към:

- Извършване на анализ и оценка на резултатите от изпълнението на „Стратегия за опазване на горите от пожари“, МЗГ, 2003 г., и нейното актуализиране;

- Подобряване на взаимодействието между институциите по предотвратяване и разкриване на незаконните действия в горските територии;

- Въвеждане на информационен модул в интернет базираната информационна система на ИАГ – www.system.iag.bg за отразяване издаването и отчитането на електронни документи за сеч и транспорт на дървесина;

- Осъвременяване на компютърните системи на контролните горски пунктове;

- Засилване на наблюдението и контрола от страна на местната изпълнителна власт върху дейностите в земеделските територии по време на пожароопасния сезон;

- Осигуряване на необходимото техническо оборудване от ДГП и от общините за наблюдение и непосредствено гасене на горски пожари.

Очакваните резултати от нейното изпълнение са:

- Изготвен анализ и оценка на „Стратегия за опазване на горите от пожари“, МЗГ, 2003 г.; Актуализирана „Стратегия за опазване на горите от пожари, МЗГ, 2003 година“; Усъвършенствана базата за планиране и оптимизиране на дейностите и повишаване на ефективността на системата за опазване на горите от пожари.

- Реализиран ефективен модел на взаимодействие при опазване на горите и дивеча от незаконни действия;

- Повишена ефективност от прилагане на административно - наказателните разпоредби, предвидени в горското законодателство;
- Намален брой на горските пожари и на засегнатата от тях обща горска площ;
- Трайно намалена интензивност на незаконните действия, които се извършват в горските територии.

Мярка 1.4 Повишаване на устойчивостта и способността за адаптиране на горските екосистеми към изменението на климата

Мярката цели създаване на условия за повишаване устойчивостта и способността за адаптация на горските екосистеми към промяната на климата. Това ще се постигне чрез изпълнение на дейностите, предвидени за сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“ в Третия НПДИК и в „Програма от мерки за адаптиране на горите в Република България и мерки за смекчаване на негативното влияние на климатичните промени върху тях“, одобрена през 2011 г. от министъра на земеделието и храните.

Очакваните резултати от изпълнение на мярката са:

- Въведени подходящи лесовъдски системи за стопанисване на горските екосистеми в аспект на променящите се климатични условия, насочени към формиране на разновъзрастни, високопродуктивни и устойчиви смесени гори;
- Актуализирана програма за възстановяване на полезащитните пояси, възстановени и създадени нови полезащитни пояси;
- Разработена и приложена национална методика за управление и мониторинг на горски територии с висока консервационна стойност и екстензивен подход при тяхното ползване;
- Създадени условия за опазване на генетичното разнообразие на горските екосистеми, което допринася за адаптирането на горите към климатичните промени;
- Възстановени съхранени влажни зони;
- Подобро качество на жизнената среда.

Приоритет 2

Опазване, възстановяване и поддържане на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии

Мярка 2.1 Усъвършенстване на системата за планиране и осъществяване на дейности, свързани с опазването на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии

Мярката е насочена към подобряване на процесите на планиране и осъществяване на дейностите, свързани с опазването, възстановяването и

поддържането на биологичното разнообразие като част от природния потенциал за устойчиво развитие на горските територии. Мярката е свързана с изпълнение на следните дейности:

- Интегриране на целите за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие при планиране на дейностите и управлението на горските територии;

- Разработване и прилагане на методики за систематично събиране, оценка, мониторинг и обмен на данни за биологичното разнообразие в горите;

- Изготвяне на нормативни изисквания за измерването и управлението на ландшафтния модел;

- Разработване и приемане на планове за управление на защитени зони от Натура 2000 с преобладаваща горска площ;

- Въвеждане и прилагане на изисквания за инвентаризация и опазване на мъртвата дървесина като важен компонент на горските екосистеми;

- Въвеждане и прилагане на специални режими на стопанисване на съответните горски територии, включително запазване на острови на старостта, отличаващи се с високо консервационно значение, свързани с опазването на застрашените растителни и животински видове;

- Въвеждане и прилагане на мерки за борба с инвазивни видове в горското стопанство.

Очакваните резултати от изпълнението на мярката са:

- Интегрирани цели за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие при планиране на дейностите и стопанисването на горските територии;

- Въведена и функционираща система за събиране, оценка, мониторинг и обмен на данните за наличното биологично разнообразие в горските територии;

- Изготвени подзаконови изисквания за измерване и управление на ландшафтния модел;

- Подобро състояние на горските местообитания, попадащи в рамките на НЕМ Натура 2000;

- Включени в съответните подзаконови актове изисквания за инвентаризация и опазване на мъртвата дървесина в горите, съобразно с принципите за защита на горите;

- Разработени и проведени специални режими на стопанисване на съответните горски територии, включително запазване на острови на старостта, отличаващи се с висока консервационна стойност, свързани с опазване на застрашените растителни и животински видове;

- Проведени мерки за борба срещу навлизането и разпространението инвазивните видове в горските територии.

Мярка 2.2 Развитие на мрежата от защитени територии, включително и чрез разширяване на действието на финансовите механизми за подобряване на управлението на горите в защитените зони от Натура 2000

Мярката цели поддържане и развитие на мрежата от защитени територии и защитени зони по Натура 2000 и създаване на условия за подобряване на тяхното управление. Мярката е свързана с изпълнението на следните дейности:

- Развитие на мрежата от национални защитени територии по ЗЗТ, основаващо се на анализи на ефективността на дейностите по опазване на биологичното разнообразие;
- Разработване на мерки за подобряване на свързаността между защитените територии;
- Създаване на нови възможности за генериране на алтернативни приходи за защитените територии на базата на предоставяните от тях услуги чрез регламентирането им в подзаконовата нормативна база;
- Подобряване на нивото на професионална квалификация на експертите по опазване на биологичното разнообразие в институциите от горския сектор.

Очакваните резултати са:

- Оптимизирана мрежа от национални защитени територии по ЗЗТ;
- Подобрена свързаност между защитените територии;
- Въведена концепция за екосистемни услуги и тяхното устойчиво и социално поносимо управление; разработени и функциониращи схеми за възмездно ползване на обществени екосистемни услуги от горските територии;
- Подобрено финансиране на ЗТ в резултат на оползотворяване на възможностите за генериране на алтернативни приходи от предоставяните от тях услуги;
- Подобен административен капацитет за управление на защитените територии и защитените зони от НЕМ Натура 2000.

Мярка 2.3 Поддържане и развитие на системата за запазване на горските генетични ресурси

Мярката цели повишаване на ефикасността в действията на специализираните държавни звена по одобряване, регистрация и отмяна на източниците от горската семепроизводствена база, събирането и добива на горски репродуктивни материали, тяхното окачествяване, търговия и внос.

Мярката е свързана с изпълнение на следните дейности:

- Развитие на системата „*ex-situ*” за съхраняване на генетичното разнообразие и изграждане на система от действия за опазване на местния генофонд; разширяване и поддържане на горската семепроизводствена база;

- Производство на необходимите семена за формиране на семенните колекции от най-ценни дървесни видове за съхранение на горските генетични ресурси;

- Извършване на генетична оценка на горските семенни бази и съхранение на генетичния фонд;

Очакваните резултати от нейното изпълнение са:

- Подобрена селекционна структура и качество на горските репродуктивни материали;

- Подобрен контрол и търговия с горски репродуктивни материали, създадена „генна банка“ за семена;

- Подобрени възможности за установяване на генетичните качества на семената от одобрените и регистрирани източници от горската семепроизводствена база чрез извършване на изоензимен анализ;

Мярка 2.4 Подобряване и увеличаване на популациите на дивеча и рибата за опазване на биологичното разнообразие и устойчиво развитие на горските екосистеми

Мярката цели да бъдат подобрени и увеличени дивечовите и рибните популации на базата на създадени съответни нормативни, институционални, организационни, научни и други условия за осигуряване на необходимата симбиоза между хората, горите и дивеча за опазване на биологичното разнообразие и за устойчиво развитие на горските екосистеми. Мярката е свързана с изпълнението на следните дейности:

- Разработване, приемане и изпълнение на Национална стратегия за развитие на ловното стопанство за периода 2013 – 2028 г.;

- Актуализация на законовата и подзаконовата нормативна уредба в областта на ловното стопанство;

- Подобряване на капацитета и координацията между всички заинтересовани страни в областта на ловното стопанство за опазване, подобряване и увеличаване на популациите на дивеча и рибата.

- Увеличаване и разнообразяване на дивечовите и рибни ресурси, в т.ч чрез генетична селекция и интродукция.

Очакваните резултати от изпълнението на тази мярка са:

- Разработена и приета Национална стратегия за развитие на ловното стопанство;

- Увеличени и разнообразени дивечови и рибни ресурси;

- Актуализирана законова и подзаконова нормативна уредба в областта на ловното стопанство;

- Увеличен капацитет и подобрена координация на всички заинтересовани страни в областта на ловното стопанство;

- Увеличена площ на сертифицираните за устойчиво управление горскостопански единици.

Приоритет 3

Повишаване на жизнеността и конкурентоспособността на горския сектор

Мярка 3.1 Осигуряване на устойчиво планиране на дейностите в горските територии

Мярката е насочена към подобряване на горското планиране, чрез разработване на национални стратегически документи, областни планове за развитие на горските територии, горскостопански планове и програми и планове за управление на защитени територии, които да осигуряват комплексно, интегрирано и устойчиво развитие на горските територии. Мярката е свързана с изпълнението на следните дейности:

- Усъвършенстване на подзаконовата база за инвентаризация на горските територии и горското планиране;
- Въвеждане и изпълнение на НСРГСРБ 2013 - 2020 г., Националната стратегия за развитие на ловното стопанство 2013 - 2028 г., СПРГС 2013-2022 г. и на областните планове за развитие на горските територии;
- Изграждане на цялостен горски кадастър, подобряване качеството на горските статистически данни и на информационното осигуряване на процесите, свързани с планирането и управлението на горските територии;
- Създаване на интегрирана национална, обществено достъпна електронна информационна система за горите и горския сектор;
- Извършване на Национална инвентаризация на горските територии;
- Въвеждане на система за идентификация на ключови компоненти на биологичното разнообразие и недървесните горски ресурси, мониторинг, обмен и публичност на информацията;
- Подобряване и развитие на механизмите за обществени консултации, в т.ч. създаване на нови форми за ефективно участие на неправителствените организации в процеса на планирането и прилагането на документите за национално, регионално и местно устойчиво управление на горските територии.

Очакваните резултати от изпълнението на мярката са:

- Разработена и приета Наредба за инвентаризация на горските територии и горско планиране, отразяваща и целите за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие;
- Разработени, приети и в процес на изпълнение национални и регионални стратегически документи за развитие на горските територии и ловното стопанство;
- Създадена интегрирана национална, обществено достъпна електронна информационна система за горите и горския сектор; завършен горски кадастър,

подобро качество на горските статистически данни и на анализите и прогнозите за развитието на горския сектор;

- Проведена Национална инвентаризация на горските територии;
- Усъвършенствана подзаконова база, отразяваща и целите за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие;
- Усъвършенствани оперативни и стратегически решения на всички нива в горския сектор;
- Принос към по-добро управление и контрол на държавните предприятия в горския сектор за ефективното използване на публични ресурси;
- Принос към усъвършенстване на управлението и повишаване на ефективността на горския сектор.

Мярка 3.2 Ефективно управление и устойчиво развитие на държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите

Мярката цели подобряване на провежданата от държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ стопанска дейност (икономическа, инвестиционна, маркетингова, социална) в съответствие с принципите за многофункционално стопанисване на горите.

Тя е свързана с изпълнение на дейности за:

- Оценяване и оптимизиране на действащия модел за управление на горските територии – държавна собственост;
- Разработване и въвеждане на Национален план за развитие на горската инфраструктура, който да съдържа оценка на състоянието на сегашната горска пътна мрежа.

Очакваните резултати се свързват с:

- Възприет, оценен и оптимизиран модел за управление на горските територии - държавна собственост;
- Диверсификация на приходите на държавните предприятия чрез разнообразяване на спектъра на извършваните дейности и предлаганите услуги;
- Повишена производителност и ефективност на труда чрез модернизиране и осъвременяване на използваната техника и технологии.
- Подобро състояние и гъстота на горскопътната мрежа и инфраструктура.

Мярка 3.3 Насърчаване сдружаването на собствениците на гори и оптимизиране на публично-частното партньорство в горския сектор

Мярката е насочена към създаване на подходящи условия за устойчиво развитие на горското стопанство в недържавните горски територии чрез: 1) насърчаване сдружаването на собствениците на гори за ефективно извършване на горскостопански дейности от взаимен интерес и 2) оценяване и оптимизиране на публично-частното партньорство в горския сектор. Изпълнението на тази мярка е свързано с:

- Изготвяне на Национален план за развитие на недържавното горско стопанство;

- Оценяване и оптимизиране на обхвата и възможностите за публично-частно партньорство за извършване на самостоятелни или съвместни горскостопански и ловностопански дейности в различни обекти в горските територии.

Очакваните резултати от мярката са:

- Разработен и приет Национален план за развитие на недържавното горско стопанство;

- Привлечени инвестиции чрез предоставяне възможности за дългосрочно договаряне на правото за извършване на самостоятелни или съвместни горскостопански и ловностопански дейности в различни обекти;

- Проведени, успешно приключени процедури по предвидените по Закона за публично-частното партньорство и Закона за горите възможности за публично-частно партньорство в горските територии.

Мярка 3.4 Ефективно усвояване на средства от европейски и международни фондове и програми

Мярката е насочена към създаване на предпоставки за ефективно и ефикасно използване на средствата от европейски и международни фондове и програми и укрепване на доверието на европейските и международните партньори. Мярката е свързана със следните дейности:

- Разработване и въвеждане на програма за подпомагане на собствениците на гори и на горския бизнес при кандидатстване по ПРСР 2014-2020 г.;

- Разработване на предложения за включване на нови горски мерки, например по чл. 35 от Проекта на Регламента за развитие на селските региони на Европейския Парламент и Съвета на Европа - „Forest-environmental and climate services and forest conservation“.

- Изграждане и подобряване на административния капацитет на горската администрация, ДГП, собствениците на гори и горския бизнес за кандидатстване и работа по проекти, финансирани от европейски и международни фондове и програми.

Очакваните резултати са:

- Разработена и въведена програма за подпомагане собствениците на гори и на горския бизнес при кандидатстване по ПРСР 2014 - 2020 г.;
- Навременна подготовка, повишен брой одобрени проекти, повишена ефективност на усвояване на средства и по-висока степен на реализация на проекти по горските мерки от ПРСР 2014-2020 г., ОПОС и други европейски и международни фондове и програми; програми и фондове на ЕС;
- Повишен капацитет за ефективно използване на програмите и фондовете на ЕС, вкл. за инвестиране в обновяване на машини и производствени линии за горската промишленост;
- Осигурени финансови материално-технически и административни предпоставки за формиране на практически умения в съответствие с изискванията на пазара на труда;
- Повишена ефективност, подобро стопанисване и устойчиво управление на недържавните гори;
- Разработени и одобрени предложения за включване на нови горски мерки.

Мярка 3.5 Насърчаване на заетостта и предприемачеството в горите и подобряване на качеството на професионалната квалификация на работната сила в горския сектор

Заложените в тази мярка дейности целят повишаване на заетостта в горската промишленост, дърводобива и другите горскостопански и ловностопански дейности и развитие на горското предприемачество въз основа на подобряване на качествените характеристики на работната сила в сектора. Всяка година работодателите в държавния горски сектор и синдикатите – ФСОГСДП и НФ „ЗГС“ на КТ „Подкрепа“ подписват браншови колективни трудови договори, в които се регламентират и въпросите, свързани с трудовата заетост и професионалната квалификация и преквалификация. Дейността на Националния съвет по горите, изграден като консултативен орган към министъра на земеделието и храните през 2011 г., предоставя допълнителна възможност за определяне на подходящи цели и действия, насочени към защита на заетостта и развитие на работната сила в горския сектор.

Основен инструмент за запазване и увеличаване на нивото на заетост е реализирането на програми за обучение и повишаване на квалификацията на работещите в горския сектор, в т.ч. свързани с опазване на биологичното разнообразие, производството на биомаса, развитието и предлагането на туристически услуги, осигуряването на здравословни безопасни условия на труд.

Повишаването на квалификацията предоставя възможност за запазване и повишаване на заетостта. Реализирането на мярката е свързано с:

- Разработване и реализиране на програми за обучение на работещите в горския сектор; в т.ч. чрез система за обучение през цялата кариера;
- Активно участие на представители на заинтересованите страни в горския сектор в процеса на актуализация на учебните планове и програми на ЛТУ за придобиване на професионална квалификация;
- Създаване на Национален център за горски консултации (Forestry Extension Service) за консултиране и подпомагане при извършване дейности в горите, вкл. обучение и повишаване на квалификацията, на собственици на недържавни гори, горски предприемачи, практикуващи лесовъди, оператори на горска техника и на работници;
- Изготвяне и въвеждане на програма за консултиране на собственици на недържавни гори и лица, регистрирани за упражняване на лесовъдска практика, за създаване на гори, за предприемане на мерки за предпазване на горските територии от природни бедствия и защита срещу ерозия;

Очакваните резултати се отнасят до:

- Подобри знания и умения на работната сила в горския сектор и създадени условия за по-добра адаптация към променящите се условия;
- Повишено ниво на заетост, особено в планинските и селските райони;
- Развито публично-частно партньорство в областта на професионалното образование и обучение като средство за по-активно въвличане на горския бизнес;
- Осигурени финансови материално-технически и административни предпоставки за формиране на практически умения в съответствие с изискванията на пазара на труда;
- Създаден Национален център за горски консултации (Forestry Extension Service);
- Укрепени връзки между институциите за образование и горския бизнес;
- Повишена производителност и конкурентоспособност на горския сектор.

Мярка 3.6 Развитие на научно-изследователските дейности и обвързването им с нуждите на горския бизнес

Мярката е насочена към създаване на условия за подпомагане на развитието на научно-приложните изследвания в приоритетни за горския сектор направления и повишаване на тяхната резултатност и ефективност. Мярката е свързана с изпълнение на следните дейности:

- Разширяване на взаимодействието между държавната горска администрация, предприятията в горския сектор и научно-образователните

институции, с цел постигане на по-високи икономически резултати чрез подобряване на трансфера на знания и иновации;

- Разработване и въвеждане на система за координиране развитието на научно-приложна дейност и обвързване на нуждите на практиката с научните разработки;

- Насърчаване участието на горските предприятия и на изследователските организации в европейски и международни проекти, насочени към модернизиране на използваните технологии в горскостопанските дейности, както и въвеждане на иновативни решения в управленската практика.

Очакваните резултати от изпълнението на тази мярка са:

- Постигане на по-високи икономически резултати в сектора, основани на модернизирана материална база и оптимизирани технологични процеси, повишено производство и ефективност на производствения процес, увеличена заетост на работната сила;

- Принос за разработване и въвеждане на проекти и програми за развитие на научно-приложна дейност в следните области: оползотворяване на дървесната биомаса, намаляване на парниковите емисии в атмосферата, адаптиране на горските екосистеми към промяната на климата, съхраняването и поддържането на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии, в т.ч. създаване на методика за инвентаризация на биологичното разнообразие, сертификацията на горските територии и сертифицирането на горските предприемачи;

- Повишено участие на горските предприятия и горския бизнес в процеса на модернизация, научни изследвания, развойни дейности и иновации в горския сектор.

Мярка 3.7 Активно участие в подготовката и изпълнението на политиките на ЕС, свързани с горския сектор, и в международните процеси за устойчиво управление на горите

Понастоящем липсва правно основание за приемане и прилагане на обща горска политика на ЕС, поради което мерките на ЕС за горите намират място в разпоредбите на други общи политики: 1) обща селскостопанска политика (ОСП) – горските мерки; 2) като част от политиката за климата – горите са основен компонент във въглеродния цикъл; 3) политика за защита на природата – Европейска екологична мрежа Натура 2000 - горите са част от защитените хабитати; 4) политика за възобновяемата енергия – производство на биомаса от горските територии; 5) политика за FLEGT – Регламент (ЕС) № 995/2010 на Европейския Парламент и на Съвета от 20 октомври 2010 г. за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от дървен материал (ОВ, L 295/23 от 12.11.2010); 6) Рамковата директива за водите - Директива №

2000/60/ЕО, (ОВ L 327 от 22.12.2000) в програмата от мерки за речните басейни, включва и горски мерки. Отговорността за изготвяне и прилагане на национална горска политика е на всяка една от държавите-членки на ЕС, като те следва да определят кои национални приоритети биха могли да бъдат насочени към нивото на ЕС.

На 15 декември 1998 г. Съветът на Европа одобрява резолюция 1999/С 56/61 за горска стратегия на ЕС (Council Resolution of 15 december 1998 on a Forestry Strategy for the European Union, /*Българска версия не съществува*/, ОВ С, 26.2.1999). Европейската горска стратегия не налага нови задължения на държавите-членки и на горските им сектори. Тя е израз на общите намерения на членуващите страни в опита им да постигнат добро управление на горските ресурси, устойчив и конкурентоспособен горски сектор. През 2011 г. ЕС инициира процеса на разработване на нова Стратегия за горите на ЕС за периода от 2014 до 2020 г., приета от Европейската комисия на 20 септември 2013 година.

ЕС е важен участник в международното сътрудничество в областта на горите. Той участва в паневропейския процес за защита на горите в Европа "Forest Europe", в преговорите по Правно обвързващо споразумение за горите в Европа, в Междуправителствения форум на ООН за горите и е страна в редица международни договори в областта на околната среда.

Мярката е насочена към засилване на участието на Република България в дейността на органите и структурите на ЕС, свързани с горския сектор, и в международните процеси за устойчиво управление на горите. Изпълнението на мярката е свързано с:

- Повишаване на ефективността от участието на горските институции, организации и други заинтересовани страни от горския сектор в дейностите на работните органи и структурите на ЕК и ЕС и в международните процеси, свързани с опазването на горите и тяхното устойчиво управление;

- Подобряване на координацията и взаимодействието с другите държави-членки на ЕС и със съответните органи на ЕС за постигане целите на СЕСГ и на националните стратегически приоритети и мерки в областта на горските научни изследвания, иновациите, смекчаване влиянието на промените на климата, опазването на биологичното разнообразие в горските територии, качеството и обмяна на горски статистически данни, националната горска инвентаризация.

Очакваните резултатите са:

- Подобрена координация и ефективно участие на горските институции, организации и други заинтересовани страни от горския сектор в органите и структурите на ЕС, в паневропейския и в други международни процеси и инициативи за опазване на горите и устойчивото им управление.

- Увеличаване на съвместните международни проекти, с приложение в областта на горските научни изследвания, намаляване на негативните последици от

промяната на климата, опазването на биологичното разнообразие в горските територии.

Мярка 3.8 Осигуряване на информация, публичност и прозрачност и прилагане на принципа на партньорство при устойчивото управление на горския сектор

Осигуряването на информация и комуникация между заинтересованите страни по отношение на целите, възможните ползи и резултатите от изпълнението на НСРГС, СПРГС, областните планове за развитие на горските територии и ефективното партньорство, осъществявано с активното участие на държавната горска администрация, икономическите и социалните партньори, НПО и представителите на гражданското общество, са едни от основните принципи за прилагане на горската политика и за подпомагане развитието на горския сектор.

По отношение на НСРГСРБ 2013 - 2020, партньорството се разбира като участие на всички дефинирани целеви групи в процеса на планиране, програмиране, финансово осигуряване, наблюдение и оценка на НСРГСРБ, съвместно вземане на решения и споделена отговорност при създаването на политики и постигането на целите.

Мярката е насочена към: 1) създаване на механизъм за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация, насочена към включване и широко участие на всички целеви групи, в т.ч. НПО и обществеността в процеса на вземане и изпълнение на решения, свързани с устойчивото развитие на горския сектор и 2) организиране на консултативен и съгласувателен процес, който да отчита мненията на всички заинтересовани страни, както и да отразява всички действащи политики. Мярката е свързана с:

- Осъществяване на регулярни проучвания на общественото мнение по актуални въпроси и отчитане на резултатите от тях при подготовка и вземане на решения, свързани с устойчивото управление на горите;
- Въвеждане на процедури, осигуряващи участие на обществеността в процеса на планиране на дейностите в горските територии;
- Повишаване на ефективността от работата на Националния съвет по горите и на Ловния съвет; създаване на Регионални съвети по горите;
- Провеждане на инициативата „Горски диалог“ по проблемите на управлението на горите, както и на информационни кампании, свързани с ролята и значението на устойчивото развитие на горските територии за подобряване на здравето и благосъстоянието на нацията,

Очакваните резултати от изпълнението на мярката са:

- Ефективен консултативен и съгласувателен процес;

- Своевременно информиране на обществеността за характера и същността на НСРГС, за необходимостта и потенциалните ползи от изпълнението ѝ;
- Прозрачност на процеса, както и осигурена обратна връзка за мнението на широката общественост на всеки етап от прилагането на НСРГСРБ;
- Подобрени възможности за въздействие и контрол от страна на обществото върху разработването и провеждането на горската политика на национално, регионално и местно ниво.

Приоритет 4 Използване на потенциала на горския сектор за развитие на зелената икономика

Мярка 4.1 Устойчиво производство и потребление на биомаса като възобновяем енергиен източник

Мярката цели да създаде условия за изпълнението на Енергийната стратегия на Република България (Обн., ДВ, бр.43 от 7.07.2011 г.) и за достигането на 16%-ен дял на енергията от ВИ в брутно крайно потребление на страната след 2020 година. Мярката е свързана с:

- Проучване, анализ и оценка на потенциала на горските територии в България относно възможностите за производство на енергия от дървесна биомаса;
- Разработване на Национална схема за устойчиво производство и потребление на дървесна биомаса за енергийни нужди, която да съдържа съответните критерии за устойчивост;
- Разработване на добри практики за създаване и управление на интензивни горски култури за добив на биомаса и за определяне на нормите за остатъци след сечта съгласно Третия НПДИК 2013 – 2020 г.;

Очакваните резултати от изпълнението на тази мярка са:

- Разработена и въведена програма, съдържаща оценка на потребностите и на реалните възможности за производство и оползотворяване на биомасата от горските територии за производство на топлинна енергия и електроенергия във връзка с изпълнението на Енергийната стратегия на страната и приетите от България ангажменти във връзка с членството в ЕС.
- Разработена Национална схема за устойчиво производство и потребление на дървесна биомаса за енергийни нужди;
- Разработени добри практики за създаване и управление на интензивни горски култури за добив на биомаса и за определяне на нормите за остатъци след сечта; Разработени методически указания за прилагане в практиката.

Мярка 4.2 Насърчаване на процеса на сертификация на горските територии

Мярката има за цел да насърчи сертифицирането на горските територии и да създаде подходящи условия за тяхното развитие. Горската сертификация представлява пряк инструмент за гарантиране на устойчивото управление на горските ресурси. Изпълнението на тази мярка е свързано с:

- Подпомагане увеличаването на дела на сертифицираните гори;
- Разработване и прилагане на методики за отговорно стопанисване и устойчиво управление на горите с висока конзервационна стойност;
- Въвеждане на сертификация за горски контрактори, която да удостоверява тяхната отговорност за качеството на предоставяните услуги, спазване на законовите изисквания и безопасността на труда;
- Подобряване на възможностите за финансиране на сертификацията на държавни и недържавни гори – указания и подготовка на документация за кандидатстване по европейски и донорски програми;

Насърчаване на по-широкото прилагане на сертификацията на преработващи фирми за произход на дървесина - Chain of custody (COC), като гаранция за проследимост на продукцията.

Очакваните резултати от мярката са:

- Създадени условия за подпомагане на развитието на процеса на сертификация на горските територии, на горските контрактори и на преработващите фирми за дървесина;
- Увеличен дял на сертифицираните горски територии; увеличен брой на сертифицираните за устойчиво управление горскостопански единици;
- Въведена система и практика за сертификация на контракторите, ангажирани с дърводобив в горите; увеличен брой на сертифицираните контрактори и на сертифицираните преработващи фирми за произход на дървесина.

Мярка 4.3 Ефективно и устойчиво използване на туристическия потенциал на горите и развитие на рекреационните дейности в тях

Горските територии имат висок потенциал за развитие на туризма. Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България, приета от МС през 2009 г., е платформа за развитие на туристическия потенциал на страната. Като основно предимство в нея се отбелязва съхранената природа, в това число системата от защитени територии и защитени зони по Европейската екологична мрежа Натура 2000.

Мярката цели създаване на условия за устойчиво използване на горските територии като туристически ресурс за развитие на планински, екологичен, ловен и

риболовен туризъм и на други специализирани форми на туризъм, както и планирането и развитието на рекреационните дейности в тях. Изпълнението на тази мярка е свързано с:

- Анализ на туристическия потенциал, възможностите за развитие на различните форми на туризъм и определяне на изисквания/параметри за устойчиво използване на отделните горски територии;
- Насърчаване на партньорства между публичния и частния сектор в областта на развитие на туризма в горските територии;
- Създаване на единна интернет базирана система (ГИС) за туристическия потенциал на горските територии и интегрирането ѝ в Единната система за туристическа информация;
- Насърчаване на туристически бизнес, интегриран с традиционните дейности по управление на горите;
- Създаване на партньорства/сътрудничество с туроператорски агенции.
- Интегриране на туристическите услуги, развити на база горските ресурси в туристически продукти в областта на културния и екотуризма;

Очаквани резултати са:

- Разработен и въведен национален план/карта на туристическото зонироване на горските територии;
- Развит и използван туристически потенциал на горските територии чрез партньорство с бизнеса и общините;
- Разширени възможности за осигуряване на заетост и поминък в планинските и селските региони и ровишаване на икономическите подходи чрез предлагането на туристически продукти и услуги;
- Нараснал интерес на собствениците на гори, предприемачите и населението в планинските и полупланинските райони за предлагане на устойчиви и качествени туристически продукти и услуги;
- Повишен капацитет и осигурени възможности за отдих на населението и подобряване на условията за рекреация; повишено качество на предлаганите туристически услуги;

Мярка 4.4 Създаване на условия за устойчиво и възмездно ползване на екосистемни услуги, предоставяни от горските територии

Мярката цели създаване на условия за оценка на екосистемните услуги, предоставяни от горските територии и подпомагане на определянето и въвеждането на новаторски финансови механизми и стимули, които да насърчават съхраняването и устойчивото ползване на водните ресурси и биологичното разнообразие чрез схемата на заплащане на екосистемните услуги (PES). Мярката е свързана с изпълнение на дейностите:

- Участие в изготвянето и въвеждането на концепция за екосистемни услуги и тяхното устойчиво и социално поносимо управление.

- Разработване и прилагане на методика за оценка на екосистемните услуги и на схеми за възмездно ползване на обществени екосистемни услуги, предоставяни от горските територии и за компенсаторни плащания за горски територии, в т.ч. включените в Европейската екологична мрежа Натура 2000;

Очакваните резултати от изпълнението на тази мярка са свързани с:

- Въведена концепция за екосистемни услуги и тяхното устойчиво и социално поносимо управление;

- Разработена и приложена методика за компенсаторни плащания за горските територии, в т.ч. включените в Европейската екологична мрежа Натура 2000.

Основните параметри на предвидените мерки и дейности по приоритетни направления на Националната стратегия за развитие на горския сектор 2013 – 2020 година са посочени в Схема 2.

Схема 2

Основни параметри на предвидените мерки и дейности по приоритетни направления на НСРГСРБ 2013 - 2020 г.

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
<p>Приоритет 1 Поддържане на жизнени, продуктивни и многофункционални горски екосистеми, способстващи за смекчаване на негативните последици от измененията на климата</p> <p>Мярка 1.1. Увеличаване на площта на горите, дървесния запас и запаса на въглерод в горските територии</p>						
<p>1.1.1. Увеличаване на площта на горите чрез залесяване на изоставени земеделски земи, голи и обезлесени територии, ерозирани и застрашени от ерозия територии:</p> <p>- Усвояване на „незалесена площ за залесяване“ в горски територии;</p> <p>- Залесяване на площи на изоставени земеделски земи, голи, ерозирани и застрашени от ерозия територии извън горските територии;</p> <p>- Разработване на финансов механизъм за подпомагане на дейностите по създаване на нови гори.</p>	<p>- Увеличаване на горските ресурси в страната, подобряване на състоянието им и нарастване на техния потенциал като основен погълтател на въглерод.</p>	<p>Критерий: 1 * Индикатор:1.1** Реализирани проекти – брой; Критерий: 1 Индикатор: 1.2 Критерий: 1 Индикатор: 1.4</p>	<p>31.12.2011 г. обща площ 4 148 114 ха, залесена площ: 3 774 778 ха</p> <p>31.12.2010 г. общ запас: 644 840 247 м3 общ запас: 202 млн тона.</p>	<p>МЗХ, МОСВ</p>	<p>ИАГ, общини, и други собственици на гори.</p>	<p>Общини, ДГП, собственици на гори; ПРСР, LIFE +, ОПОС; ЕФП, средства на заинтересовани лица, на други организации и на ЕС програми.</p>
<p>1.1.2. Осъществяване на мерките, предвидени в Третия НПДИК 2013-2020 за сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“:</p> <p>- Възстановяване и поддържане на полезащитните горски пояси и извършване на нови противоерозионни залесявания.</p>	<p>- Съгласно предвидените в Третия НПДИК за сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“.</p>	<p>Критерий: 1 * Индикатор:1.1** Реализирани проекти – брой; Критерий: 1 Индикатор: 1.2 Критерий: 1 Индикатор: 1.4</p>		<p>МЗХ, ИАГ</p>	<p>ДГП, общини и други собственици на гори..</p>	<p>ПРСР и Структурни фондове на ЕС, програми на ЕС, собственици на гори.</p>

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
<p>1.1.3. Изготвяне на анализ на ефективността на съществуващата законова и нормативна база, регламентираща промените в предназначението, начините на ползване и собствеността на горските територии и на препоръки за нейното усъвършенстване.</p>	<p>- Изготвен анализ и усъвършенствана съответната законова и нормативна база.</p>	<p>Извършен анализ до 2016 г.</p>		<p>МОСВ, МРР, МЗХ, ИАГ</p>	<p>Държавни и научни институции, НПО.</p>	<p>Бюджет МЗХ, ЕС- програми, ИАГ, 50 000 лв.</p>
<p>* Критерий 1 – съгласно подобрените паневропейски критерии и индикатори за устойчиво управление на горите, Виена 2002</p>						
<p>* * Индикатор 1.1 - съгласно подобрените паневропейски критерии и индикатори за устойчиво управление на горите, Виена 2002</p>						
<p>Мярка 1.2. Подобряване на стопанисването на горите</p>						
<p>1.2.1. Реализиране на по-високи нива на ползване чрез провеждане на отгледни сечи в рамките на предвиденото от горскостопанските планове и програми.</p>	<p>Повишена жизненост, продуктивност и устойчивост на горите, нараснал дял на естествените насаждения с разновъзрастна и сложна структура и съхранени генетичен фонд и биологично разнообразие от ценни дървесни видове.</p>	<p>Процент на проведените отгледни сечи от общата площ на горите по видове собственост за страната към 31.12.2012 г.</p>	<p>Съгласно 5 ГФ, 2012 г.</p>	<p>МЗХ, ИАГ</p>	<p>ДГП, общини и други собственици на гори, НПО.</p>	<p>ДГП, общини и други собственици на гори.</p>
<p>1.2.2. Повишаване дела на възобновителните сечи с естествено семенно възобновяване, в т.ч. изборните сечи.</p>		<p>Критерий:4 Индикатори: 4.2, 4.3</p> <p>Процент от общите сечи с естествено семенно възобновяване към общата площ на проведените възобновителни сечи.</p>		<p>МЗХ, ИАГ, ДГП</p>	<p>Общини и други собственици на гори, НПО.</p>	<p>ДГП, общини и други собственици на гори.</p>

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
<p>1.2.3. Своевременно превръщане на издънковите гори в семенни гори едновременно с интензивно отглеждане на останалата част от издънковите гори.</p>	<p>Повишена жизненост, продуктивност и устойчивост на горите, нараснал дял на естествените насаждения с разновъзрастна и сложна структура и съхранени генетичен фонд и биологично разнообразие от ценни дървесни видове.</p>	<p>Критерий: 4 Индикатори: 4.2, 4.3</p>	<p>Обща площ на горите за превръщане 1 346 072 ха към 31.12.2012 година.</p>	<p>МЗХ</p>	<p>ИАГ, ДГП, общини и други собственици на гори, НПО.</p>	<p>ДГП, общини и други собственици на гори.</p>
<p>1.2.4. Поддържане на смесен характер и разновъзрастовата структура на горите със запазване и толериране на ценни и устойчиви форми на местните, редките и застрашените дървесни видове при провеждане на отгледните и възобновителните сечи.</p>		<p>Критерий: 4 Индикатор: 4.1, 4.6</p>	<p>Съгласно 7 ГФ</p>	<p>МЗХ, ИАГ</p>	<p>ЛТУ, ИГ-БАН</p>	<p>100 хил. лева държавен бюджет, Програми на ЕС.</p>
<p>Мярка 1.3. Повишаване на ефективността на превенцията на горските пожари и борбата с незаконните действия в горите</p>						
<p>1.3.1. Извършване на анализ и оценка на резултатите от изпълнението на „Стратегия за опазване на горите от пожари, МЗГ, 2003 г.“</p> <p>1.3.2. Подобряване на взаимодействието между институциите по предотвратяване и разкриване на незаконни действия в горските територии.</p>	<p>- Изготвен анализ и оценка на „Стратегия за опазване на горите от пожари, МЗГ, 2003 г.“; актуализирана „Стратегия за опазване на горите от пожари“, МЗГ, 2003 г.; ; Усъвършенствана база за планиране и оптимизиране на дейностите и повишаване на ефективността на системата за опазване на горите от пожари;</p> <p>Реализиран ефективен модел на взаимодействие при опазване на горите и дивеча от незаконни действия;</p> <p>- Повишена ефективност от прилагането на наказателните разпоредби, предвидени в горското законодателство;</p> <p>- Трайно намалена интензивност на незаконните действия в горските територии.</p>	<p>Критерий: 2 Индикатор: 2.4</p> <p>Критерий: 2 Индикатор: 2.4</p>	<p>За 2012 г. :</p> <p>- 13 477 адм. нарушения, рег. с НП;- 5869 изд. НП; - 838 влезли в сила НП; 11.85% събираемост на влезли в сила НП; 635 бр. пожари; 6882,6 ха засегната площ; щети - за 1,884 хил. лв.</p>	<p>МЗХ, ИАГ</p>	<p>ДГП, общини и други собственици на гори, местно население.</p>	<p>Държавен бюджет – разработване на модела; ДГП, общини и други собственици на гори.</p>

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
1.3.3. Въвеждане на информационен модул в интернет базираната информационна система на ИАГ – www.system.iag, за отразяване издаването и отчитането на електронни документи за сеч и транспорт на дървесина.	<ul style="list-style-type: none"> - Реализиран ефективен модел на взаимодействие при опазване на горите и дивеча от незаконни действия; - Повишена ефективност от прилагането на наказателните разпоредби, предвидени в горското законодателство; - Трайно намалена интензивност на незаконните действия в горските територии. 	<ul style="list-style-type: none"> - Подобен контрол; - Намален брой на извършените незаконни действия в горите; - Намалена интензивност на извършените незаконни действия в горите. 	<p>За 2012 г. :</p> <ul style="list-style-type: none"> - 13 477 адм. нарушения, рег. с наказателни постановления; <p>5869 издадени НП;</p> <ul style="list-style-type: none"> - 838 влезли в сила НП; - 11.85% 	ИАГ, МЗХ	МВР РДГ, ДГС/ДЛС, областни и общински администрации.	Държавен бюджет, Програми на ЕС.
1.3.4. Осъвременяване на компютърните системи на контролните горски пунктове.		<ul style="list-style-type: none"> - Осъвременени системи; - Подобен контрол 	<p>събираемост на влезли в сила НП;</p> <ul style="list-style-type: none"> - пожари: - 635 бр.; - засегната площ: - 6882,6 ха; - щети: 1,884 хил. лв. 	ИАГ, МЗХ	МВР, РДГ, областни и общински администр.	Държавен бюджет, Програми на ЕС.
1.3.5. Засилване на наблюдението и контрола от страна на местната изпълнителна власт върху дейностите в земеделските територии по време на пожароопасния сезон.	<ul style="list-style-type: none"> - Намален брой на горските пожари и на засегнатата от тях обща горска площ. 	<ul style="list-style-type: none"> - Приета програма; - Брой на извършените обучения; - Брой на проведените информационни кампании; - Брой на участниците. 		Областни и общински администр.	МВР, ИАГ, РДГ, МЗХ.	Собствени средства на ДГП, на общините и на други собственици на ГТ; ПРСР, други европейски и международни програми.
1.3.6. Осигуряване на необходимото техническо оборудване от ДГП и от общините за наблюдение и непосредствено гасене на горски пожари.		Нова техника за наблюдение и непосредствено гасене.				

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
Мярка 1.4. Повишаване на устойчивостта и способността за адаптиране на горските екосистеми към изменението на климата						
1.4.1. Изпълнение на дейностите, предвидени за сектор „Земеползване, промяна стопанство“ в Третия НПДИК и в „Програма от мерки за адаптиране на горите в Република България и мерки за смекчаване на негативното влияние на климатичните промени върху тях 2013- 2020“.	Въведени подходящи лесовъдски системи за стопанисване на горските екосистеми в аспекта на променящите се климатични условия, насочени към формиране на разновъзрастни, високопродуктивни и устойчиви смесени гори;	Критерий: 4 Индикатори: 4.2, 4.3 - Изпълнена научна задача към 2015 г. Площ на пилотно приложените системи – върху не по-малко от 50000 ха към 2020 година		МЗХ, ИАГ	ДГП, общини, собственици на гори, НПО.	ДГП, ИАГ/МЗХ, общини 50 000 лева
	- Актуализирана програма за възстановяване на полезащитните пояси, възстановени и създадени нови полезащитни пояси; - Разработена и приложена национална методика за управление и мониторинг на горски територии с висока консервационна стойност и екстензивен подход при тяхното ползване; - Създадени условия за опазване на генетичното разнообразие на горските екосистеми, което допринася за адаптирането на горите към климатичните промени; - Подобрено качество на жизнената среда.	Критерий: 1 Индикатори: 1.1, 1.2, 1.4 Изготвена програма, осигурени инвестиции; Общо 350 ха възст пояси 2014-2020 г.		МЗХ, ИАГ	ДГП, общини и други собственици на гори, собственици и ползватели на земеделски територии.	ПРСР и други европейски и международни програми.
		- Разработена и приета Национална методика към края на 2013 г.		МОСВ, МЗХ, ИАГ	ДГП, общини, собственици на гори, НПО.	ПУДООС

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
1.4.2. Възстановяване и устойчиво управление на влажните зони. Опазване и съхранение на влажни зони в горски територии, торфища, мочурища (Трети НГДИК)	Възстановени/съхранени влажни зони.	Възстановени/съхранени влажни зони към края на 2020 г. - 200 ха; Проведена инвентаризация и оценка на торфища в ГТ - върху 1300 ха.	Очакван ефект за намаляване на емисиите от 4.7 хил. т, цена-3200 лв/т.	МЗХ, ИАГ	Администрация, научни институти и университети, НПО.	LIFE+, ОПОС, други европейски и международни програми.

Приоритет 2 Опазване, възстановяване и поддържане на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии

Мярка 2.1 . Усъвършенстване на системата за планиране и осъществяване на дейности, свързани с опазването на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии

2.1.1. Интегриране на целите за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие при планиране на дейностите и управлението на горските територии.	- Интегрирани цели за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие при планиране на дейностите и стопанисването на горските територии.	Издадени подзаконовни документи;		МОСВ, МЗХ, ИАГ	Общини, собственици на гори, НПО.	ОПОС, други европейски и международни програми.
2.1.2. Разработване и прилагане на методики за систематично събиране, оценка, мониторинг и обмен на данни за биологичното разнообразие в горите.	- Въведена и функционираща система за събиране, оценка, мониторинг и обмен на данните за наличното биологично разнообразие в горските територии.	Критерий: С1 Индикатор: В6 - Към края 2013 г. разработена и през 2014 г. - прилагана национална методика за оценка и мониторинг на биологичното разнообразие в ГТ с висока консервационна стойност		МОСВ, МЗХ, МРР, ИАГ.	Общини, собственици на гори, НПО.	ПУДООС (ТНПДИК) 40 000 лв.

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
<p>2.1.3. Изготвяне на нормативни изисквания за измерването и управлението на ландшафтния модел.</p>	<p>- Изготвени подзаконовни изисквания за измерване и управление на ландшафтния модел.</p>	<p>Критерий: 4 Индикатор: 4.7</p>		<p>МОСВ, МРР, МЗХ, ИАГ</p>	<p>Държавна агенция „Геодезия, картография и кадастър“, общини, собственици на гори, НПО.</p>	<p>МОСВ, МЗХ, МРР.</p>
<p>2.1.4. Разработване и приемане на планове за управление на защитени зони от Натура 2000 с преобладаваща горска площ.</p>	<p>- Подобрено състояние на горските местообитания, попадащи в рамките на НЕМ Натура 2000.</p>	<p>Критерий: С1 Индикатор: В6 - Брой одобрени планове за управление, доклад и мониторинг; обявени защитени територии, площ - ха.</p>		<p>МОСВ, МЗХ, ИАГ</p>	<p>Общини, собственици на гори, НПО.</p>	<p>ОПОС, други европейски и международни програми.</p>
<p>2.1.5. Въвеждане и прилагане на изисквания за инвентаризация и опазване на мъртвата дървесина като важен компонент на горските екосистеми.</p>	<p>- Включени в съответните подзаконовни актове изисквания за инвентаризация и опазване на мъртвата дървесина в горите, съобразно с принципите за защита на горите.</p>	<p>Критерий: 4 Индикатор: 4.5</p>		<p>МЗХ, ИАГ</p>	<p>ДГП, общини, собственици на гори, НПО.</p>	<p>МЗХ, ДГП, ИАГ.</p>
<p>2.1.6. Въвеждане и прилагане на специални режими на стопанисване на съответните горски територии, включително запазване на острови на старостта, отличаващи се с високо консервационно значение, свързани с опазването на застрашените растителни и животински видове.</p>	<p>- Разработени и проведени специални режими на стопанисване на съответните горски територии, включително запазване на острови на старостта, отличаващи се с високо консервационно значение, свързани с опазване на застрашените растителни и животински видове.</p>	<p>Критерий: С1 Индикатор: В6 Критерий: 4 Индикатор: 4.9</p>		<p>МОСВ, МЗХ, ИАГ</p>	<p>ДП, НП, ПП, общини и други собственици на гори, НПО.</p>	<p>МОСВ, МЗХ, ОПОС, Европейски и международни програми.</p>

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
2.1.7. Въвеждане и прилагане на мерки за борба с инвазивни видове в горското стопанство.	- Проведени мерки за борба срещу навлизането и разпространението на инвазивните видове в горските територии.	Критерий: 4 Индикатор: 4.3		МОСВ, МЗХ ИАГ	ИАОС, РИОС, НПО	МЗХ, МОСВ, ИАГ, ОПОС, други европейски и международни програми.
Мярка 2.2. Развитие на мрежата от защитени територии, включително и чрез разширяване на действието на финансовите механизми за подобряване на управлението на горите в защитените зони от Натура 2000						
2.2.1. Развитие на мрежата от национални защитени територии по ЗЗТ, основаващо се на анализи на ефективността на дейностите по опазване на биологичното разнообразие.	- Оптимизирана мрежа от национални защитени територии по ЗЗТ.	Критерий: 4 Индикатор: 4.9 - Брой обявени защитени зони/промени в размера на територията, обхваната от мрежата, ха.		МОСВ, ИАГ, МЗХ	НЕМ Натура 2000, ДПП, НП общини, собственици на гори, НПО.	ПУДООС, Общински бюджети, европейски и международни програми;
2.2.2. Разработване на мерки за подобряване на свързаността между защитените територии.	- Подобрена свързаност между защитените територии.	- Разработени и функциониращи мерки.				
2.2.3. Създаване на нови възможности за генериране на алтернативни приходи за защитените територии на базата на предоставяните от тях услуги чрез регламентирането им в подзаконовата нормативна база.	- Въведена концепция за екосистемни услуги и тяхното устойчиво и социално поносимо управление; разработени и функциониращи схеми за възмездно ползване на обществени екосистемни услуги от горските територии. - Подобрено финансиране на ЗТ в резултат на оползотворяване на възможностите за генериране на алтернативни приходи от предоставяните от тях услуги.	- Разработена концепция, въведена в подзаконовата нормативна база - Нормативни актове ОП				

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
<p>2.2.4. Подобряване на нивото на професионална квалификация на персонала в институциите от горския сектор по опазване на биологичното разнообразие.</p>	<p>- Подобен административен капацитет за управление на защитените територии и защитените зони от НЕМ Натура 2000.</p>			<p>МОСВ, ИАГ, МЗХ</p>	<p>НЕМ Натура 2000, ДПП, НП общини, собственици на гори, НПО.</p>	<p>ПУДООС, Общински бюджети, европейски и международни програми.</p>
<p>Мярка 2.3. Поддържане и развитие на системата за запазване на горските генетични ресурси</p>						
<p>2.3.1. Развитие на системата „<i>ex-situ</i>“ за съхраняване на генетичното разнообразие и изграждане на система от действия за опазване на местния генофонд.</p>	<p>- Подобрена селекционна структура и качество на горските репродуктивни материали;</p> <p>- Подобен контрол и търговия с горски репродуктивни материали, създадена „генна банка“ за семена.</p>	<p>Критерий: 4 Индикатор: 4.6</p>	<p>Събрани и съхранени семена, видове – кг.</p>	<p>МЗХ, ИАГ</p>	<p>ДПП, ГСС</p>	<p>ИАГ, ДПП</p>
<p>2.3.2. Разширяване и поддържане на горската семепроизводствена база.</p>						
<p>2.3.3. Производство на необходимите семена за формиране на семенните колекции от най-ценни дървесни видове за съхранение на горските генетични ресурси.</p>						
<p>2.3.4. Извършване на генетична оценка на горските семенни бази и съхранение на генетичния фонд.</p>	<p>Подобрени възможности за установяване на генетичните качества на семената от одобрените и регистрирани източници от горската семепроизводствена база чрез извършване на изоензимен анализ.</p>					

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
Мярка 2.4. Подобряване и увеличаване на популациите на дивеча и рибата за опазване на биологичното разнообразие и устойчиво развитие на горските Екосистеми						
2.4.1. Разработване, приемане и изпълнение на Национална стратегия за развитие на ловното стопанство.	- Разработена и приета Национална стратегия за развитие на ловното стопанство;	Индикатори: A2, A1		МЗХ, ИАГ;	МОСВ, НСЛР СЛРБ, НПО, други заинтересовани страни;	МЗХ, ИАГ, НСЛР СЛРБ, други заинтересовани страни.
2.4.2. Актуализация на законовата и подзаконовата нормативна уредба в областта на ловното стопанство.	- Актуализирана законова и подзаконова нормативна уредба в областта на ловното стопанство;	Индикатори: A1, A.12				
2.4.3. Подобряване на капацитета и координацията между всички заинтересовани страни в областта на ловното стопанство за опазване, подобряване и увеличаване на популациите на дивеча и рибата.	- Увеличен капацитет и подобрена координация на всички заинтересовани страни в областта на ловното стопанство;	Критерий: 4 Индикатор: 4.6				
2.4.4. Увеличаване и разнообразяване на дивечовите и рибни ресурси, в т.ч чрез генетична селекция, интродукция и други.	- Увеличени и разнообразени дивечови и рибни ресурси;					
Приоритет 3 Повишаване на жизнеността и конкурентоспособността на горския сектор						
Мярка 3.1. Осигуряване на устойчиво планиране на дейностите в горските територии						
3.1.1. Усъвършенстване на подзаконовата база за инвентаризация на горските територии и горското планиране.	- Разработена и приета Наредба за инвентаризация на горските територии и горско планиране; отразяваща и целите за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие.	Критерий: 3 Индикатор: 3.5 Индикатор: A2 Приета Наредба.		МЗХ, ИАГ	МОСВ, МРР, МВР, НПО	МЗХ, ИАГ

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
3.1.2. Въвеждане и изпълнение на НСРГС 2013-2020 г., Националната стратегия за развитие на ловното стопанство 2013-2028 г., СПРГС 2013-2022 г. и на областните планове за развитие на горските територии.	- Разработени и приети от съответните органи национални и регионални стратегически документи за развитие на горското и ловното стопанство.	Индикатор: А1, А2 - Приети стратегически документи.		МЗХ, ИАГ	МОСВ, МРР, общини, собственици на гори, НПО	МЗХ, ИАГ, ОПАК, европейски и международни програми
3.1.3. Изграждане на цялостен горски кадастър, подобряване качеството на горските статистически данни и на информационното осигуряване на процесите, свързани с планирането и управлението на горските територии.	- Завършен и въведен цялостен горски кадастър; - Създадена интегрирана национална, обществено достъпна електронна информационна система за горите и горския сектор; завършен горски кадастър, подобро качество на горските статистически данни и на анализите и прогнозите за развитието на горския сектор.	Индикатор: А5 - Завършен и въведен горски кадастър; - Обществено достъпна електронна информационна система за горите и горския сектор.		МЗХ, ИАГ	Държавна агенция Геодезия, картография и кадастър, МИЕ, МРР, общини, собственици на гори, НПО;	МЗХ, ИАГ, Европейски и международни програми;
3.1.4. Създаване на интегрирана национална, обществено достъпна електронна информационна система за горите и горския сектор.				МЗХ, ИАГ	МИЕ	МЗХ, ИАГ, европейски и международни програми;
3.1.5. Провеждане на Национална инвентаризация на горските територии.	- Проведена Национална инвентаризация на горските територии;	Индикатор: А4, А5		МЗХ, МРРБ, МИЕ, ИАГ	МОСВ, МРРБ, общини, собственици на гори, НПО	МЗХ, ИАГ европейски и други международни програми;
3.1.6. Въвеждане на система за идентификация на ключови компоненти на биологичното разнообразие и недървесните горски ресурси, мониторинг, обмен и публичност на информацията.	- Усъвършенствана подзаконова база, отразяваща и целите за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие.	Критерий: С1 Индикатор: В6 Индикатор: А5		МОСВ, МЗХ	МРР, общини, собственици на гори, НПО.	МЗХ, ИАГ европейски и международни програми;

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
<p>3.1.7. Подобряване и развитие на механизмите за обществени консултации, в т.ч. създаване на нови форми за ефективно участие на неправителствените организации в процеса на планирането и прилагането на документите за национално, регионално и местно устойчиво управление на горските територии.</p>	<p>- Усъвършенствани оперативни и стратегически решения на всички нива в горския сектор; - Принос към по-доброто управление и контрол на държавните предприятия в горския сектор за ефективното използване на публични ресурси; - Принос към усъвършенстването на управлението и повишаване на ефективността на горския сектор.</p>	<p>Критерий: С1 Индикатор: В10 Индикатор: А4, А5.</p>		<p>МЗХ, ИАГ.</p>	<p>МОСВ, общини, собственици на гори, НПО, други заинтересовани групи.</p>	<p>МЗХ, ИАГ, общини, европейски и международни програми.</p>
<p>Мярка 3.2. Ефективно управление и устойчиво развитие на държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ</p>						
<p>3.2.1. Оценяване и оптимизиране на действащия модел за управление на горските територии – държавна собственост.</p>	<p>- Възприет, оценен и оптимизиран модел за управление на горските територии – държавна собственост. - Диверсификация на приходите на държавните предприятия чрез разнообразяване на спектъра на извършваните дейности и предлаганите услуги. - Повишена производителност и ефективност на труда чрез модернизиране и осъвременяване на използваната техника и технологии.</p>	<p>Критерий: 6 Индикатори: 6.1, 6.2 6.3, 6.5, 6.7, 6.8, 6.9. Индикатори: А1, А2, А4 Критерии: С1 Индикатор: В8</p>		<p>МЗХ</p>	<p>ДГП, ИАГ</p>	<p>МЗХ</p>
<p>3.2.2. Разработване и въвеждане на Национален план за развитие на горската инфраструктура, който да съдържа оценка на състоянието на сегашната горска пътна мрежа</p>	<p>- Подобрено състояние и гъстота на горскопътната мрежа и инфраструктура.</p>			<p>МЗХ, МРР</p>	<p>ДГП, ИАГ, общински администрации, други собственици на гори.</p>	<p>Бюджет МЗХ, общини, европейски и международни програми, фонд „Инвестиции в горите“.</p>

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
Мярка 3.3. Насърчаване сдружаването на собствениците на гори и оптимизиране на публично-частното партньорство в горския сектор						
3.3.1. Изготвяне на Национален план за развитие на недържавното горско стопанство.	<p>- Разработен и приет Национален план за развитие на недържавното горско стопанство;</p> <p>- Привлечени инвестиции чрез предоставяне възможности за дългосрочно договаряне на правото за извършване на самостоятелни или съвместни горскостопански и ловностопански дейности в различни обекти.</p>	Критерии: 6.1. Индикатор: 6.1 Индикатори: А1, А2, А4		Общини - собственици на гори, частни юридически лица – собственици на гори, браншови организации, НССЧГ Горовладелец	НПО, МЗХ, ИАГ	Общински бюджети, ПРСР, други европейски и международни програми.
3.3.2. Оценяване и оптимизиране на обхвата и възможностите за публично-частно партньорство за извършване на самостоятелни или съвместни горскостопански и ловностопански дейности в различни обекти в горските територии	<p>- Проведени, успешно приключени процедури по предвидените по Закона за публично-частното партньорство и Закона за горите възможности за публично-частно партньорство в горските територии.</p>					
Мярка 3.4. Ефективно усвояване на средства от европейски и международни фондове и програми						
3.4.1. Разработване и въвеждане на програма за подпомагане на собствениците на гори и на горския бизнес при кандидатстване по ПРСР 2014 -2020 г.	<p>- Разработена и въведена програма за подпомагане собствениците на гори и на горския бизнес при кандидатстване по ПРСР 2014 - 2020 г.;</p>	Индикатор: А4 - Въведена Национална програма за подпомагане на собствениците на гори и на горския бизнес при кандидатстване по ПРСР 2014 – 2020 г.;		МЗХ, ИАГ	МРР, ИАГ, общински администрации, други собственици на гори	МЗХ, ИАГ, ПРСР, други европейски и международни програми

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
<p>3.4.2. Разработване на предложения за включване на нови горски мерки, напр. по чл. 35 от Проекта на Регламента за развитие на селските региони на Европейския Парламент и Съвета на Европа - „Forest-environmental and climate services and forest conservation“.</p>	<p>- Навременна подготовка, повишен брой одобрени проекти и по-висока степен на реализация на проекти по горските мерки от ПРСР 2014-2020 г., ОПОС и по други европейски и международни фондове и програми с цел по-висока ефективност на усвояване.</p>	<p>Индикатор: А4</p> <p>- Брой включени нови горски мерки.</p>		<p>МЗХ, ИАГ</p>	<p>МРР, ИАГ, общински администрации, други собственици на гори.</p>	<p>МЗХ, ИАГ, ПРСР, други европейски и международни програми.</p>
<p>3.4.3. Изграждане и подобряване на административния капацитет на горската администрация, ДГП, собствениците на гори и горския бизнес за кандидатстване и работа по проекти, финансирани от европейски и международни фондове и програми.</p>	<p>- Повишен капацитет за ефективно ползване на програмите и фондовете на ЕС, вкл. за инвестиране в производствени линии за горската промишленост.</p> <p>- Осигурени финансови материално-технически и административни предпоставки за формиране на практически умения в съответствие с изискванията на пазара на труда;</p> <p>- Повишена ефективност, подобро стопанисване и устойчиво управление на недържавните гори;</p> <p>- Разработени и одобрени предложения за включване на нови горски мерки.</p>	<p>Критерии: 6</p> <p>Индикатор: 6.5, А4</p> <p>Критерий: С1</p> <p>Индикатор: В8</p> <p>- Брой на реализираните проекти;</p> <p>- Размер на усвоените средства – лева.</p>				<p>ОП</p> <p>Административен капацитет, ОП „Развитие на човешките ресурси“, други европейски и международни програми.</p>

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
Мярка 3.5. <i>Насърчаване на заетостта и предприемачеството в горите и подобряване на качеството на професионалната квалификация на работната сила в горския сектор</i>						
3.5.1. Разработване и реализиране на програми за обучение на работещите в горския сектор; в т.ч. чрез система за обучение през цялата кариера.	Подобрени знания и умения на работната сила в горския сектор и създадени условия за по-добра адаптация към променящите се условия.	Критерий: С1 Индикатори: В.8, В.9, В.11		ИАГ, ЛТУ, МОН, МТСП	ЛТУ, браншови организации, и НПО, представители на горския бизнес.	Оперативна програма „Административен капацитет“, ОП „Развитие на човешките ресурси“, други европейски и международни програми, държавен бюджет
3.5.2. Активно участие на представители на заинтересованите страни в горския сектор в процеса на актуализация на учебните планове и програми на ЛТУ за придобиване на професионална квалификация.	<ul style="list-style-type: none"> - Повишено ниво на заетост, особено в планинските и селските райони; - Развито публично-частно партньорство в областта на професионалното образование и обучение като средство за по-активно въвличане на горския бизнес; - Осигурени финансови материално-технически и административни предпоставки за формиране на практически умения в съответствие с изискванията на пазара на труда; - Укрепени връзки между институциите за образование и горския бизнес; - Повишена производителност и конкурентоспособност на горския сектор. 					

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
<p>3.5.3. Създаване на Национален център за горски консултации (Forestry Extension Service) за консултиране и подпомагане при извършване на дейности в горите, вкл. обучение и повишаване на квалификацията, на собственици на недържавни гори, горски предприемачи, практикуващи лесовъди, оператори на горска техника и на работници.</p>	<p>Създаден Национален център за горски консултации (Forestry Extension Service).</p>	<p>Критерии: 6 Индикатори: 6.5, 6.6 Критерий: C1 Индикатор: B9, B11 - Създаден Национален център; - Проведени консултации и обучения; - Повишено ниво на знания и умения.</p>		<p>ИАГ, ЛТУ, МОН.</p>	<p>ЛТУ, браншови организации, НПО, представители на горския бизнес</p>	<p>Оперативна програма „Административен капацитет“, ОП Развитие на човешките ресурси, други европейски и международни програми.</p>
<p>3.5.4. Изготвяне и въвеждане на програма за консултиране на собственици на недържавни гори и лица, регистрирани за упражняване на лесовъдска практика, за създаване на гори, мерки за предпазване на горските територии от природни бедствия и защита срещу ерозия.</p>		<p>Критерий:6 Индикатор: 6.5, 6.6 Индикатор: A4 Критерий: C1 Индикатори: B9, B11 - Изготвена и въведена програма.</p>				
<p>Мярка 3.6. Развитие на научно-изследователските дейности и обвързването им с нуждите на горския бизнес</p>						
<p>3.6.1. Разширяване на взаимодействието между държавната горска администрация, предприятията в горския сектор и научно-образователните институции с цел постигане на по-високи икономически резултати чрез подобряване на трансфера на знания и иновации.</p>	<p>- Постигане на по-високи икономически резултати в сектора, основани на модернизирана материална база и оптимизирани технологични процеси, повишено производство и ефективност на производствения процес, увеличена заетост на работната сила.</p>	<p>Критерии: 6 Индикатори: 6.5, 6.6 Индикатор: A4; Критерии: C1 Индикатори: B9, B11.</p>		<p>МЗХ, МОН</p>	<p>ДГП, ИАГ, ЛТУ, други заинтересовани – собственици на гори, представител на горския бизнес, , Браншови организации и природозащитни НПО.</p>	<p>МЗХ, МОН, европейски и международни програми; други заинтересовани – собственици на гори, браншови организации,, представители на горския бизнес.</p>

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
<p>3.6.2. Разработване и въвеждане на система за координиране развитието на научно-приложна дейност и обвързване на нуждите на практиката с научните разработки.</p>	<p>- Принос за разработване и въвеждане на проекти и програми за развитие на научно-приложна дейност в следните области: оползотворяване на дървесната биомаса, намаляване на парниковите емисии в атмосферата, адаптиране на горските екосистеми към промяната на климата, съхраняване и поддържането на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии, в т.ч. създаване на методика за инвентаризация на биологичното разнообразие, сертификацията на горските територии и сертифицирането на горските предприемачи.</p>	<p>Критерии: 6 Индикатор: 6.5; 6,6 Индикатор: А4 Критерий: С1 Индикатори: В9, В11,</p>		МЗХ, МОН	МЗХ, ДГП, ИАГ, ЛТУ, МОН, други заинтересовани страни - собственици на гори, представители на горския бизнес, браншови организации, природозащитни НПО.	МЗХ, МОН, европейски и международни програми; други заинтересовани страни – собственици на гори, представители на горския бизнес, браншови организации, природозащитни НПО.
<p>3.6.3. Насърчаване участието на горските предприятия и на изследователските организации в европейски и международни проекти, насочени към модернизиране на използваните технологии в горскостопанските дейности, както и внедряване на иновативни решения в управленската практика.</p>	<p>- Повишено участие на горските предприятия и горския бизнес в процеса на модернизация на научни изследвания, развойни дейности и иновации в горския сектор.</p>					

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
Мярка 3.7. Активно участие в подготовката и изпълнението на политиките на ЕС, свързани с горския сектор, и в международните процеси за устойчиво управление на горите						
<p>3.7.1. Повишаване на ефективността от участието на горските институции, организации и други заинтересовани страни от горския сектор в дейностите на работните органи и структурите на ЕК и ЕС и в международните процеси, свързани с опазването на горите и тяхното устойчиво управление</p>	<p>- Подобрена координация и ефективно участие на горските институции, организации и други заинтересовани страни от горския сектор в органите и структурите на ЕС, в паневропейския и в други международни процеси и инициативи за опазване на горите и устойчивото им управление.</p>	<p>Индикатор: А</p> <p>- Подобрена координация и ефективност.</p>		<p>МЗХ, ИАГ</p>	<p>- Паневропейски процес за защита на горите в Европа "Forest Europe";</p> <p>- Правно обвързващо споразумение за горите в Европа;</p>	<p>МЗХ, ИАГ, ЕК/ЕС.</p>
<p>3.7.2. Подобряване на координацията и взаимодействието с другите държави-членки на ЕС и със съответните органи на ЕС за постигане целите на СЕСГ 2014 – 2020 г.- и на националните стратегически приоритети и мерки в областта на горските научни изследвания, иновациите, смекчаване влиянието на промените на климата, опазването на биологичното разнообразие в горските територии, качеството и обмена на горски статистически данни, националната горска инвентаризация.</p>	<p>- Увеличаване на съвместните международни проекти.</p>	<p>Индикатор: А</p> <p>- Брой съвместни проекти</p>		<p>МЗХ, ИАГ</p>	<p>- Междуправителствен форум на ООН за горите;</p> <p>- Работни органи и структури на ЕК/ЕС.</p>	<p>МЗХ, ИАГ, европейски и международни програми.</p>

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
Мярка 3.8. Осигуряване на информация, публичност и прозрачност и прилагане на принципа на партньорство при устойчивото управление на горския сектор						
3.8.1. Осъществяване на регулярни проучвания на общественото мнение по актуални въпроси и отчитане на резултатите от тях при подготовка и вземане на решения, свързани с устойчивото управление на горите.	- Ефективен консултативен и съгласувателен процес. - Своевременно информиране на обществеността за характера и същността на НСРГС, за необходимостта и потенциалните ползи от изпълнението ѝ.	Индикатор: А; А5 Критерий: С1 Индикатор: В10		МЗХ, МОСВ, ИАГ, НСГ, ЛС,	Заинтересовани страни – местни администрации, собственици на гори, браншови, синдикални и бизнес организации, природозащитни организации, НПО, медии.	МЗХ, европейски и международни програми.
3.8.2. Въвеждане на процедури, осигуряващи участие на обществеността в процеса на планиране на дейностите в горските територии.	- Прозрачност на процеса, както и осигурена обратна връзка за мнението на широката общественост на всеки етап от прилагането на НСРГС.					
3.8.3. Повишаване на ефективността от работата на Националния съвет по горите, Ловния съвет и Съвета по охрана на горите; създаване на Регионални съвети по горите.	- Подобрени възможности за въздействие и контрол от страна на обществото върху разработването и провеждането на горската политика на национално, регионално и местно ниво.	Индикатори: А; А5 Критерий: С1 Индикатор: В10		МЗХ, ИАГ	Заинтересовани страни – местни администрации, собственици на гори, браншови, синдикални и бизнес организации, природозащитни организации, НПО, медии.	МЗХ, европейски и международни програми.
3.8.4. Провеждане на инициативата „Горски диалог“ по проблемите на управлението на горите, както и на информационни кампании, свързани с ролята и значението на устойчивото развитие на горските територии за подобряване на здравето и благосъстоянието на нацията.						

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
<p>Приоритет 4 Използване на потенциала на горския сектор за развитие на зелената икономика</p> <p>Мярка 4.1. Устойчиво производство и потребление на биомаса като възобновяем енергиен източник</p>						
<p>4.1.1. Проучване, анализ и оценка на потенциала на горските територии в България относно възможностите за производство на енергия от дървесна биомаса.</p>	<p>- Разработена и въведена програма, съдържаща оценка на потребностите и на реалните възможности за производство и оползотворяване на дървесната биомаса от горските територии за производство на топлинна енергия и електроенергия, във връзка с изпълнението на Енергийната стратегия на страната и приетите от България ангажименти във връзка с членството в ЕС.</p>	<p>Критерии: 6 Индикатор: 6.4, 6.7</p> <p>Критерии: С1 Индикатори: В4, В6</p> <p>- Извършено проучване, анализ и оценка;</p> <p>- Разработена и въведена програма.;</p>		<p>МЗХ, ИАГ, ДГП</p>	<p>МИЕ, МОСВ ДГП, общини, собственици на гори, представители на горския бизнес, НПО.</p>	<p>ДГП, ИАГ, МЗХ;; общински бюджети; европейски и международни проекти и програми, държавен бюджет</p>
<p>4.1.2.Разработване на Национална схема за устойчиво производство и потребление на дървесна биомаса за енергийни нужди, която да съдържа съответните критерии за устойчивост.</p> <p>- Разработване и прилагане на добри практики за създаване и управление на интензивни горски култури за добив на биомаса и определяне на нормите за остатъци след сечта (съгласно Третия НПДИК 2013 -2020 г.</p>	<p>- Разработена Национална схема за устойчиво производство и потребление на дървесна биомаса за енергийни нужди;</p> <p>- Разработени добри практики за създаване и управление на интензивни горски култури за добив на биомаса и за определяне на нормите за остатъци след сечта;</p> <p>- Разработени методически указания за прилагане в практиката;</p>	<p>- Разработена Национална схема;</p> <p>- Разработени добри практики; 2013 – 2020 г.</p> <p>- Изпълнена научна задача, резултат от която ще бъде прилагане в практиката на разработени указания.</p>	<p>към края на 2015 година 2013 – 2020 г.</p>	<p>МЗХ, ИАГ</p> <p>МЗХ, ДГП, ИАГ</p>	<p>Общини, собственици на гори, НПО.</p> <p>МОСВ, МИЕ, общини, собственици на гори, НПО.</p>	<p>ИАГ, МЗХ</p> <p>МЗХ/ ИАГ 50 000 лева</p>

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
Мярка 4.2. Насърчаване на процеса на сертификация на горските територии						
4.2.1. Подпомагане увеличаването на дела на сертифицираните гори	- Създадени условия за подпомагане на развитието на процеса на сертификация на горските територии, на горските контрактори и на преработващите фирми за дървесина.	Индикатор: А4 Критерии: С1 Индикатори: В8 В8		МЗХ, ИАГ	ДГП, общини, собственици на гори, НПО.	Международни проекти и програми, финансирани от собствениците на гори и горския бизнес.
4.2.2. Разработване и прилагане на методики за отговорно стопанисване и устойчиво управление на горите с висока консервационна стойност.	Разработени методики		- Брой разработени и приложени методики;	МЗХ, МОСВ		
4.2.3. Въвеждане на сертификация за горски контрактори, която да удостоверява тяхната отговорност за качеството на предоставяните услуги, спазване на законовите изисквания и безопасността на труда	- Въведена система и практика за сертификация на контракторите, ангажирани с дърводобив в горите;	- Брой сертифицирани контрактори		МЗХ, браншови организации, НПО		
4.2.4. Подобряване на възможностите за финансиране на сертификацията на държавни и недържавни гори – указания и подготовка на документация за кандидатстване по европейски и донорски програми	- Увеличен дял на сертифицираните горски територии; - Увеличен брой на сертифицираните за устойчиво управление горскостопански единици;	- Нови сертифицирани гори, площ, 2,159 млн ха до 2020 г., съгласно Трети НПДИК - Изготвени указания; - Подготвени документи за кандидатстване;	Сертифицирани за устойчиво управление горскостопанск и единици – брой; - Брой указания; - Брой подготвени документи;	МЗХ, ИАГ		

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
<p>4.2.5.Насърчаване на по-широкото прилагане на сертификацията на преработващи фирми за произход на дървесина - Chain of custody (COC), като гаранция за проследимост на продукцията.</p>	<p>- Увеличен брой на сертифицираните преработващи фирми за произход на дървесина.</p>	<p>- Брой сертифицирани преработващи фирми за произход на дървесина.</p>		<p>МЗХ, ИАГ</p>	<p>Общини, собственици на гори, НПО</p>	<p>Международни проекти и програми, финансирани от собствениците на гори и горския бизнес.</p>
<p>Мярка 4.3. Ефективно и устойчиво използване на туристическия потенциал на горите и развитие на рекреационните дейности в тях</p>						
<p>4.3.1. Анализ на туристическия потенциал, възможностите за развитие на различните форми на туризъм и определяне на изисквания/параметри за устойчиво използване на отделните горски територии;</p>	<p>- Разработен и въведен национален план/карта на туристическото зонироване на горските територии;</p> <p>- Развит и използван туристически потенциал на горските територии чрез партньорство с бизнеса и общините;</p>	<p>Критерии: 6 Индикатори: 6.10, 6.11</p> <p>Критерии: С1 Индикатори: В5 В12</p>	<p>-Маркетингови стратегии - брой;</p> <p>- Публично - частни партньорства - брой;</p>	<p>МЗХ, МРР, МИЕ; МОСВ</p>	<p>ПП, Общини, собственици на гори, НПО.</p>	<p>ЕФРР, ЕСФ, ПРСР, ОПОС, други международни проекти и програми</p>
<p>4.3.2. Насърчаване на партньорства между публичния и частния сектор в областта на устойчивото развитие на горските територии като туристически ресурс.</p>	<p>- Разширени възможности за осигуряване на заетост и поминък в планинските и селските региони и повишаване на икономическите приходи чрез предлагането на туристически продукти и услуги;</p>	<p>- Интегрирани туристически продукт, ползващи горските територии - брой;</p> <p>-Маркетингови стратегии - брой; и партньорства - брой;</p> <p>- Развити туристически атракции – брой;</p>	<p>- Развити туристически атракции – брой;</p> <p>- Предлагани услуги с повишено качество – брой;</p>			
<p>4.3.3 Създаване на единна интернет базирана географско-информационна система (ГИС) за туристическия потенциал на горските територии и интегрирането ѝ в Единната система за туристическа информация.</p>	<p>- Нараснал интерес на собствениците на гори, предприемачите и населението в планинските и полупланинските райони за предлагане на устойчиви и качествени туристически продукти и услуги;</p>	<p>- Фирми, въвели предлагането на туристически услуги – брой;</p> <p>- Действаща единна интернет базирана ГИС за туристическия потенциал на горските територии и интегрирането ѝ в Единна система за туристическа информация</p>	<p>- Действаща единна интернет базирана система за предлагани туристически ресурси и услуги в ГТ.</p>			
<p>4.3.4.Насърчаване на туристически бизнес, интегриран с традиционните дейности по управление на горите.</p>	<p>- Повишен капацитет и осигурени възможности за отдих на населението и подобряване на условията за рекреация; повишено качество на предлаганите туристически услуги.</p>					
<p>4.3.5 Създаване на партньорства/сътрудничество с туроператорски агенции.</p>						

Дейности	Очаквани резултати	Критерии и индикатори за изпълнение	Референтни нива/година	Отговорни институции	Свързани институции	Източници на средства
<p>4.3.6. Интегриране на туристическите услуги, развити на база горските ресурси в туристически продукти в областта на културния и екотуризма.</p>		<p>Критерии: 6 Индикатори: 6.10, 6.11</p> <p>C1 B5 C1 B12</p>		<p>МЗХ, МРР, МИЕ; МОСВ.</p>	<p>ПП, Общини, собственици на гори, НПО,</p>	<p>ЕФРР, ЕСФ, ПРСР, ОПОС, други международни проекти и програми.</p>
<p>Мярка 4.4. Създаване на условия за устойчиво и възмездно ползване на екосистемни услуги, предоставяни от горските територии</p>						
<p>4.4.1. Участие в изготвянето и въвеждането на концепция за екосистемни услуги и тяхното устойчиво и социално поносимо управление.</p>	<p>- Въведена концепция за екосистемни услуги и тяхното устойчиво и социално поносимо управление.</p>	<p>Критерии: C1 Индикатори: 6.2; 6.3; 6.4,</p> <p>Индикатори: A4;A4</p> <p>Критерии: C1 Индикатори: B8</p> <p>- Участие в разработване на концепцията;</p> <p>- Разработена и въведена концепция;</p>		<p>МЗХ, МОСВ, МИЕ, МРР БАН, ЛТУ.</p>	<p>Научни и общообразователни институции, собственици на гори, браншови, синдикални, организации, представители на горския бизнес, природозащитни НПО, медии.</p>	<p>Международни проекти и програми, ДГП.</p>
<p>4.4.2. Разработване и прилагане на методика за оценка на екосистемните услуги и на схеми за възмездно ползване на обществени екосистемни услуги, предоставяни от горските територии и за компенсаторни плащания за горски територии, в т.ч. включените в Европейската екологична мрежа Натура 2000</p>	<p>- Разработена и приложена методика за компенсаторни плащания за горските територии, в т.ч. включените в Европейската екологична мрежа Натура 2000;</p>	<p>- Участие в разработване на методиката;</p> <p>- Разработена и прилагана методика.</p>				

6. ИЗТОЧНИЦИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ ЗА ПОСТИГАНЕ ЦЕЛИТЕ НА НСРГСРБ 2013 – 2020 г.

Постигането на целите, заложен в НСРГСРБ 2013–2020 г., е обвързано с осигуряването на необходимите финансови средства за осъществяване на съответните мерки. Основни източници на финансиране ще бъдат:

1. Национално финансиране – финансови средства на държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите, общински бюджети, собствени средства от публични фондове, държавни и общински предприятия, частни физически и юридически лица, фондации, асоциации, сдружения и държавния бюджет;

2. Средства от ПРСР, Структурните фондове на ЕС, ОПОС, Кохезионния фонд, международни проекти и донорски програми.

Заложените в НСРГСРБ 2013 – 2020 г. мерки и дейности, за които се предвижда финансиране по оперативна програма „Околна среда“ са в рамките на заложения обхват в посочената програма.

Предвижда се основната част от необходимия финансов ресурс да се формира от националното публично финансиране, Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г. и Структурните фондове на ЕС.

Конкретните действия за изпълнение на целите на Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013 - 2020 г. и инструментите за тяхното финансиране ще бъдат конкретизирани в Стратегическия план за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013 – 2022 г.

7. МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА НСРГСРБ 2013 - 2020 г.

Националната политика в областта на горското стопанство се провежда от Министерския съвет чрез министъра на земеделието и храните. В този смисъл Министерският съвет контролира изпълнението на целите, приоритетите и мерките на НСРГС 2013 - 2020 г. като цяло. Това се извършва чрез периодично отчитане на изпълнението на целите на администрацията на МЗХ, на дейността на Изпълнителната агенция по горите и на държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите.

Контролният орган по финансовите въпроси е Министерството на финансите, по въпросите на опазването на околната среда – Министерството на околната среда и водите, по въпросите на производството на топлинна енергия и електроенергия от възобновяеми източници – Министерството на икономиката и енергетиката, по въпросите на регионалното развитие – Министерството на регионалното развитие.

Министерството на земеделието и храните носи отговорността за изпълнение на стратегическите приоритети като цяло и в сътрудничество с:

- МОСВ, МВР и МФ по приоритет 1 „Поддържане на жизнени, продуктивни и многофункционални горски екосистеми, способстващи за смекчаване на негативните последиците от изменението в климата“;

- МОСВ и МРР по приоритет 2 „Опазване, възстановяване и поддържане на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии“;

- МФ, МИЕ и МОН по приоритет 3 „Повишаване на жизнеността и конкурентоспособността на горския сектор“;

- МОСВ и МИЕ по приоритет 4 „Използване на потенциала на горския сектор за развитие на зелената икономика.“

Допълнително е необходимо да се доразвие сътрудничеството на всички нива с областните и местните власти, както и с Европейската комисия.

С оглед намаляване на риска от идентифицираните в SWOT анализа заплахи следва да бъдат предприети мерки, насочени към интегриране на националната горска политика с политиките по отношение на управлението на биологичното разнообразие, на водите и чистотата на атмосферния въздух, регионалното развитие и устройственото планиране, човешките ресурси, опазването на възобновяемите енергийни източници, туризма, превенцията срещу посегателствата върху собствеността, предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия и аварии.

Консултативни функции по изпълнението на НСРГС имат:

- Националният съвет по горите към министъра на земеделието и храните;
- Браншовите и неправителствените организации
- Академичната общност.

Министерството на земеделието и храните съвместно с Националния статистически институт носят отговорността за събирането, обработката и анализа на необходимата статистическа информация, която се използва за формулиране на горската политика, мониторинга и оценката на изпълнението на нейните приоритети.

НСРГСРБ 2013-2020 г. се реализира чрез прилагане на принципа на ЕС за тясно сътрудничество със съответните власти на национално, регионално и местно ниво от една страна и с икономическите и социални партньори, от друга. Принципът на партньорството ще се реализира на практика на всеки един от етапите на планиране, управление, реализация, мониторинг и оценка на последващите стратегически документи. Очакваните ползи от прилагането на този принцип са:

- Повишаване ефективността на реализация на стратегическите мерки;
- Повишаване на качеството на планиране на стратегическите дейности;

- Повишаване на капацитета за развитие.

Системата за мониторинг е фокусирана върху изпълнението на следните стратегически документи:

- Национална стратегия за развитие на горския сектор 2013-2020 г.;
- Стратегически план за развитие на горския сектор 2013-2022 г.;
- Свързани с устойчивото управление и развитие на горския сектор стратегически документи и планове от средносрочен и краткосрочен характер за дейността на съответните институции и структури.

Междинна оценка на резултатите от прилагането на НСРГСРБ и въздействието им върху състоянието на горския сектор се предвижда да бъде направена в средата на периода – през 2016 г., на базата на изпълнението на подобрените паневропейски критерии и индикатори за устойчиво управление на горите (2002 г.).

Процесът на мониторинг се извършва и ежегодно чрез отчитане на изпълнението на целите на администрацията на МЗХ, на резултатите от дейността на Изпълнителната агенция по горите и на държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите и включва:

- Преглед и отчет за изпълнението на стратегическите приоритети;
- Анализ на показателите за постигане на мерките и приоритетите;

Предвижда се последваща оценка на резултатите от прилагането на Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013 - 2020 г., която би трябвало да стартира през 2020 г.

**АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ГОРСКИЯ СЕКТОР
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2006 – 2011 г.**

ПРЕДГОВОР

Този документ е изготвен от работна група, създадена със заповед на министъра на земеделието и храните № РД 09-937 от 7 юни 2012 г., във връзка с разработването на Национална стратегия за развитието на горския сектор в Република България 2013 – 2020 г. Използвани са официални статистически данни и публикации на национални, европейски и международни институции и организации. Източниците на допълнителна информация са съответно цитирани в текста.

СЪДЪРЖАНИЕ

Списък на използваните съкращения	85
Увод	87
I. Състояние на горския сектор – паневропейски количествени критерии и индикатори за устойчиво управление на горите.....	88
1. Поддържане и разумно покачване стойността на горските ресурси и техния дял в световния въглероден цикъл	88
1.1. Горска територия	88
1.2. Дървесен запас	89
1.3. Възрастова структура и/или разпределение по степени на дебелина	90
1.4. Въглероден запас.....	90
2. Поддържане на здравето и жизнеността на горските екосистеми	91
2.1. Отлагане на замърсители на въздуха	91
2.2. Почвени условия.....	91
2.3. Обезлистване.....	91
2.4. Щети в горите причинени от абиотични, биотични и антропогенни фактори	92
3. Поддържане и насърчаване на продуктивните функции на горите	93
3.1. Прираст и сечи	93
3.2. Обла дървесина	95
3.3. Недървесни продукти и ползи от горските територии	95
3.4. Услуги	97
3.5. Гори с планове за управление	100
4. Поддържане, опазване и подходящо подобряване биологичното разнообразие на горските екосистеми	101
4.1. Състав по дървесни видове	101
4.2. Възобновяване на горите	102
4.3. Естественост	102
4.4. Интродуцирани дървесни видове	103
4.5. Мъртва дървесина	103
4.6. Генетични ресурси	104
4.7. Ландшафтен модел	105
4.8. Застрашени горски видове	106
4.9. Защитени гори	107

5. Поддържане и подходящо подсилване на защитните функции при управление на горските територии	108
5.1. Защитни гори – почва, вода и други екосистемни функции	109
5.2. Защитни гори - инфраструктура и стопанисвани ресурси за превенция срещу природни бедствия	110
6. Поддържане на други социално-икономически функции и условия	110
6.1. Горска собственост	110
6.2. Принос на горския сектор към БВП	113
6.2.1. Дърводобивна дейност и горска промишленост	114
6.3. Нетен приход	118
6.4. Разходи за услуги	118
6.5. Работна сила в горския сектор	118
6.6. Безопасност на труда и здраве	121
6.7. Потребление на дървесина	122
6.8. Търговия с дървесина.....	122
6.9. Енергия от дървесни ресурси	133
6.10. Достъпност за рекреация	137
6.11. Културни и духовни ценности	137
II. Състояние на горския сектор – паневропейски качествени критерии и индикатори за устойчиво управление на горите	137
7. Общи политики, институции и инструменти за устойчиво управление на горите...	137
7.1. Национални горски програми или сходни документи и свързани горски политики	137
7.2. Институционални рамки	144
7.3. Правни/регламентиращи рамки и международни задължения	145
7.3.1. Правни/регламентиращи рамки	145
7.3.2. Международни задължения	147
7.4. Икономическа политика и финансови инструменти	149
7.4.1. Финансово състояние на държавния горски сектор	150
7.4.1.1. Изпълнителна агенция по горите (НУГ/ДАГ)	150
7.4.1.2. Държавни предприятия по чл. 163 от ЗГ (ДГС/ДЛС)	151
7.4.1.3. Управление на защитените територии	152
7.5. Информационни средства.....	153
8. Политики, институции и механизми от политическата област	154
8.1. Земеползване и горска площ и друга залесена площ	154
8.2. Въглероден баланс	157

8.3.	Здраве и жизненост	161
8.4.	Производство и ползване на дървесина	162
8.5.	Производство и ползване на недървесни горски стоки и услуги	166
8.6.	Биологично разнообразие	168
8.7.	Защитни гори и други територии, покрити с горска растителност	170
8.8.	Икономическа жизненост	172
8.9.	Трудова заетост (включително здраве и безопасност)	173
8.10.	Осведоменост и участие на обществото	175
8.11.	Научни изследвания, образование и обучение	177
8.12.	Културни и духовни ценности	179
9.	Главни изводи и препоръки от Анализа за състоянието на горския сектор в България за периода 2006 - 2011 г.	182

Списък на използваните съкращения

БАН	Българска академия на науките
БКДМП	Браншова камара на дървообработващите и мебелните предприятия
ВЕИ (ВИ)	Възобновяеми енергийни източници (Възобновяеми източници)
ГДПБЗН	Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ МВР
ДАГ	Държавна агенция по горите
ДГС	Държавно горско стопанство
ДГП	Държавно горско предприятие
ДДивС	Държавна дивечовъдна станция
ДЛС	Държавно ловно стопанство
ЕИО	Европейска икономическа общност
ЕК	Европейска комисия
ЕО	Европейска общност
ЕС	Европейски съюз
ЕСТЕ	Европейска схема за търговия с емисии
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗВАЕИБ	Закон за възобновяемите и алтернативните енергийни източници и биогоривата
ЗГ	Закон за горите
ЗЕЕ	Закон за енергийната ефективност
ЗЕВИ	Закон за енергията от възобновяеми източници
ЗЛОД	Закон за лова и опазване на дивеча
ЗНИ	Закон за насърчаване на инвестициите
ЗОС	Закон за околната среда
ЗРА	Закон за рибарството и аквакултурите
ЗОЗЗ	Закон за опазване на земеделските земи
ЗСПЗЗ	Закон за собствеността и ползването на земеделските земи
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
ИГ	Институт за гората към БАН
ИКЕ	Икономическа комисия за Европа към ООН
ИПА	Институт по публична администрация
КНСБ	Конфедерация на независимите синдикати в България
КТ Подкрепа	Конфедерация на труда «Подкрепа»
ЛТУ	Лесотехнически университет
ЛЗС	Лесозащитна станция
МВР	Министерство на вътрешните работи
МИЕ	Министерство на икономиката и енергетиката
МЗГ	Министерство на земеделието и горите
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МОН	Министерство на образованието и науката
МОСВ	Министерство по опазване на околната среда
МРР	Министерство на регионалното развитие
МП	Министерство на правосъдието
МС	Министерски съвет
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
МФ	Министерство на финансите
НИРД	Научно-изследователска и развойна дейност
НПДИК	Национален план за действие по изменение на климата
НПО	Неправителствени организации
ННСЛСББД	Национална научно-изследователска станция по ловно стопанство, биология и болести на дивеча
НСИ	Национален статистически институт

НСПАБ	Национална служба по пожарна и аварийна безопасност
НЛРС СЛРБ	Национално ловно рибарско сдружение - Съюз на ловците и риболовците в България
НСУРГС	Национална стратегия за устойчиво развитие на горския сектор
НУГ	Национално управление по горите
НФ ЗГС	Национална федерация „Земеделие и горско стопанство“ към КТ Подкрепа
НФНИ	Научен фонд „Научни изследвания“
ООН	Организация на обединените нации
ОПАК	Оперативна програма „Административен капацитет“
ПК	Протокол от Киото
ПМС	Постановление на Министерски съвет
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
РДГ	Регионална дирекция по горите
РКОНИК	Рамкова конвенция на ООН за изменение на климата
ССА	Селскостопанска академия
УОСГ	Учебно-опитно горско стопанство
ФАО	Организация по прехрана и земеделие
ФЕЕВИ	Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“
ФСОГСДП	Федерация на синдикалните организации от горското стопанство и дървопреработващата промишленост към КНСБ
ЮНЕСКО	Организация за образование, наука и култура към ООН
САР	Обща селскостопанска политика
COST	Европейска програма в областта на науката и технологиите
EBRD	Европейска банка за възстановяване и развитие
EIA	Оценка за влиянието върху околната среда
EFISC	Европейска горска информационна и комуникационна система
EFFIS	Европейска информационна система за горски пожари
IRNI	Международен институт по хранене на растенията
LIFE +	LIFE+ съфинансира проекти за околната среда в Европейския съюз (ЕС) и в някои трети страни (страни-кандидатки за присъединяване към ЕС, страни от ЕАСТ, членки на Европейската агенция за околна среда, страни от Западните Балкани, включени в Споразумението за стабилизиране и асоцииране)
SFM, Criteria & Indicators	Sustainable Forest Management, Criteria & Indicators Критерии за устойчиво управление на горите, критерии и индикатори
WWF	Световен фонд за дивата природа

Увод

Въздействието на основните фактори, които оказват влияние върху развитието на горския сектор през периода 2006 - 2011 г. – приемането на България за член на Европейския съюз, развитието на процеса на глобализация, продължаващата икономическа криза в Европейската икономическа зона, приемането на нов Закон за горите (Обн., ДВ., бр.19 от 8 Март 2011 г.), засилва необходимостта от преосмисляне на целите, действията и приоритетите, които да бъдат в основата на нов горски стратегически документ. За да отговори на настъпилите промени, Министерството на земеделието и храните в съответствие с чл. 10, ал. 3 и ал. 4 от Закона за горите започна през м. юни 2012 г. процес на преглед на резултатите от прилагането на стратегическите документи за горското и ловното стопанство през периода 2006 – 2011 г. и изработването на Национална стратегия за развитието на горския сектор в Република България с визия до 2020 г.

Анализът на горския сектор в България е една експертна оценка на неговото състояние и динамика на изменение през периода от 2006 до 2011 г., която трябва да предостави информацията, необходима за създаване на Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България 2013 - 2020 година. Обект на анализ е горският сектор, който включва горските ресурси, горското производство, търговията и потреблението на горски продукти и услуги, съгласно възприетото определение на Икономическата комисия за Европа и на Световната организация за земеделие и прехрана към ООН (European Forest Sector Outlook Study (1960-2000-2020, UNECE-FAO, SEC (2006) 448 staff Working paper on an EU Forest Action Plan).

Анализът е извършен въз основа на официални статистически данни за горските ресурси и горската промишленост, публикувани от МЗХ, ИАГ, НСИ, Евростат/ЕК, ИКЕ/ФАО/ООН и други национални и международни институции. Той е структуриран в съответствие с паневропейските количествени и качествени критерии и индикатори, приети на Министерската конференция за защита на горите в Европа през 2003 г. (SFM, Criteria & Indicators). Те са общоприет политически инструмент за наблюдение, оценка и докладване на напредъка по отношение на устойчивото управление на горите.

Анализът предоставя подробна информация за състоянието и основните проблеми на горския сектор в контекста на определяне и насоките за неговото развитие през периода 2013 - 2020 г.

**I. Състояние на горския сектор през периода 2006 - 2011 г.
паневропейски количествени критерии и индикатори за устойчиво
управление на горите**

**1. Поддържане и разумно покачване стойността на горските ресурси и
техния дял в световния въглероден цикъл**

1.1. Горска територия

Горските територии на България към 31.12.2011 г. заемат 4 148 114 ха или 37,4% от нейната територия. От тях 3 774 778 млн. ха (91,0%) са гори. Площта на незаетите от горска дървесна растителност горски територии е 373 336 ха. В сравнение с даните към 31.12.2005 г. общата горска площ на страната е нараснала със 71 650 ха (1,73%). Същевременно увеличението на териториите, покрити с гори, е със 100 488 ха (2,4%). Основни фактори, които благоприятстват динамиката на този процес, са самозалесяването на незалесени горски площи и изоставени земи извън горските територии и залесяването на незалесени горски територии. Прави впечатление по-слабото нарастване на общата площ спрямо залесената площ на горския фонд, което основно се дължи на увеличението на горите, появили се върху необработваните дълги години пустеещи земи извън горските територии. Най-значително е нарастването на залесената горска площ, собственост на физически и юридически лица – 52 904 ха.

Площта на иглолистните гори намалява с 6117 ха, сравнено с 2005 г. Иглолистните култури заемат 60,2% от общата площ на иглолистните – с 1,5% и 4,5% по-малко от отчетеното съответно през 2005 г. и 2000 г. За 2006 - 2011 г. се увеличава площта на широколистните високостъблени гори - със 71 239 ха, на издънковите за превръщане – с 262 697 ха, и на нискостъблените – с 261 903 ха, което е резултат от преминаването на горите за реконструкция към посочените видове широколистни гори. Широколистните гори заемат 69,4% от общата площ на горските територии в страната.

Установените тенденции и перспективи са следните:

- Трайно нараства площта на горите основно чрез залесяване и естествена сукцесия.

- Намалява площта на горите, създадени в резултат на залесяване - от 4591,0 ха през 2006 г. до 1498,3 ха през 2011 г.

- Намалява площта на иглолистните гори и на иглолистните култури. Очаква се тяхната площ да продължи да се редуцира под влияние на няколко фактора: (1) процеса на естествено възобновяване, който благоприятства широколистните дървесни видове, (2) вторичната сукцесия, съпровождаща възобновяването на

площите, заети от иглолистни култури, достигнали зрялост и време за възобновяване, (3) влиянието на горските пожари и увеличаването на залесяването с широколистни видове.

- Предвижда се устойчиво нарастване на площта на широколистните високоствъблени гори в резултат на превръщането на издънковите гори във високоствъблени гори.

Таблица 1 Основни статистически показатели на горските територии по видове гори през 2010 г.

Видове гори	Залесена горска площ		Общ дървесен запас		Средна възраст, години	Среден запас на ха	Среден прираст на ха	Среден бонитет
	ха	%	хил. куб. м	%				
Иглолистни	1 145 781	30,5	287 239	44,6	50	260	6,22	3 (2,94)
Широколистни високоствъблени	845 549	22,5	186 234	28,9	74	220	3,74	3 (2,91)
Издънкове за превръщане	1 339 917	35,6	153 172	23,7	50	114	2,5	4 (3,53)
Нискоствъблени	430 052	11,4	18 295	2,8	30	43	2,3	4(4,11)
Общо	3 761 299	100,0	644 840	100,0	53	172	3,90	3 (3,22)

Източник: МЗХ/ИАГ

1.2. Дървесен запас

Общият запас на горите в България към 31.12.2010 г. е определен на 644 840 247 куб. м, от които 42,2% са съсредоточени в защитните и рекреационните гори и в горите, включени в защитени територии. Общият запас на горите с дървопроизводствени и средообразуващи функции е в размер на 372 229 612 куб. м. Сравнен с 2005 г. делът на общия запас на защитните и рекреационните гори и на горите, попадащи в защитени територии нараства с 4,2%, което се дължи основно на увеличаване площта на защитените територии. Средният запас на 1 ха е 172 куб. м, който е над съответния за Европа (105 куб. м) и по-висок от този за горите в света (130 куб. м). Средният запас от дървесина на един хектар в иглолистните и широколистните (високоствъблени и издънкове за превръщане) гори през 2010 г. е съответно 260 куб. м/ха и 220 куб. м/ха. Очертана е ясна тенденция на увеличаване на запаса на един хектар с по-силно изразена динамика при иглолистните гори. От друга страна, установява се тенденция за намаляване на средния запас на един хектар в издънковите гори за превръщане в семенни – от 127 на 114 куб. м. през периода от 2000 до 2010 г.

По статистически данни на ИАГ българските гори са увеличили дървесния си запас с 53 572 160 куб. м в сравнение с 2005 г. и със 118 289 930 куб. м., сравнено с 2000 г. Устойчивото нарастване на запаса е за сметка на иглолистните и широколистните високоствъблени гори. В основата на тази тенденция са ежегодният прираст на горските насаждения, проведените лесовъдски дейности по тяхното отглеждане и възобновяване и значителното увеличение на залесената площ.

Таблица 2 Промени в запаса по видове гори през периода 1995 - 2010 г.

Видове гори	1995	2000	2005	2010
	куб. м/ха			
Иглолистни	164	221	239	260
Широколистни високостъблени	181	193	203	220
Реконструкция	134	130	38	-
Издънкови за превръщане	45	44	127	114
Нискостъблени	59	55	53	43

Източник: МЗХ/ИАГ

1.3. Възрастова структура и/или разпределение по степени на дебелина

През периода 2005 – 2010 г. средната възраст на горите е нараснала от 49 на 53 години. При иглолистните гори с най-голямо участие са тези на възраст от 21 до 40 години – 42,0%, следвани от средновъзрастните и дозряващите (от 41 до 80 г.) – 25,8% от площта на тази група гори. Иглолистните насаждения на възраст над 80 години заемат 20,9% от площта на иглолистните гори. В сравнение със съответните данни за 2005 г. се увеличава площта на средновъзрастните и на зрелите иглолистни гори за сметка на намаляване площта на младите гори. Данните за възрастовата структура на широколистните високостъблени гори показват нарастване на дела на средновъзрастните и на зрелите насаждения. Наблюдава се нарастване на възрастта на издънковите гори за превръщане в семенни и на нискостъблените гори. Установената тенденция има като следствие понижаването на прираста на тази група гори от 2,97 куб. м/ха на 2,41 куб. м/ха.

До този момент в България не са провеждани систематични проучвания на национално ниво, свързани с установяване разпределението на горските насаждения по степени на дебелина.

1.4. Въглероден запас

В Третия национален план за действие по изменение на климата за периода 2013 – 2020 година горите са поставени в сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“ (ЗПЗГС). Съгласно Ръководството за добри практики секторът обхваща шест основни категории земеползване: „Гори“, „Обработваеми земи“, „Пасища и ливади“, „Водно-блатни земи“, „Населени места“ и „Други земи“. Всяка една от тези категории се разделя на подкатегории: „Земи, оставащи в същата категория земеползване“ и „Земи, преустроени в друг вид земеползване“. Определянето на поглъщане или емисии на парникови газове се базира на запасите на въглерод в почвите и растителната биомаса върху площта, заета от съответната категория земеползване

Балансът между емисии и поглъщане на парникови газове в сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“ е в полза на

поглъщането. Поглъщители са териториите, заети от гори, пасища и ливади. Основен източник на емисии в сектора е промяната в земеползването при превръщането на гори, пасища и ливади в обработваеми земи и в урбанизирани територии.

През последните 21 години поглъщането на парникови газове в сектора компенсира между 11,35%-19,9% от общите емисии на парникови газове в България. С най-голяма роля за поглъщането и складирането на въглерод (94 - 95% от общото поглъщане за сектора) са териториите, заети от гори.

Количеството на фиксирания под формата на жива горска биомаса въглерод през 2010 г. е 202 млн. тона, което е с 40 млн. тона повече в сравнение с 2005 г. (Евростат, *Forestry in the EU and the world*, 2011). През последните шест години запасите от въглерод в биомасата на дървесните видове нарастват, което е резултат от увеличението на залесената площ и на дървесния запас. Съгласно прогнозите за динамиката на горските ресурси за периода 2015 - 2030 г. (Костов, Г., 2009) през 2020 г. българските гори ще са резервоар на 264 млн. тона CO₂, а през 2030 – на 288 млн. тона CO₂. Горите на ЕС, включително тези в България, извличат общо 0,5 милиарда тона CO₂ еквивалент годишно, докато емисиите на парникови газове от промишлеността в ЕС-27 се равняват на 5 милиарда тона CO₂ еквивалент годишно (Зелена книга относно опазването на горите и информацията за горите в ЕС: подготовка на горите за изменението на климата, ЕК, 2010).

2. Поддържане на здравето и жизнеността на горските екосистеми

По данни от Националните доклади за състоянието и опазването на околната среда за периода 2006 – 2011 г., МОСВ, и от годишните отчети за дейността на НУГ/ДАГ и ИАГ за периода 2006 – 2011 г. динамиката на здравословното състояние на горските територии според индикатори 2.1, 2.2 и 2.3 е следната:

2.1 Отлагане на замърсители на въздуха

През периода 2006 - 2011 г. в България продължава тенденцията за намаляване на нивата на емисиите на всички основни замърсители на атмосферния въздух, от което следва подобряване на неговото качество. В горските територии не са отчетени превишения на критичните натоварвания за киселинност, сяра и азот.

2.2 Почвени условия

Почвите в страната са в добро, устойчиво екологично състояние по отношение на замърсяване с тежки метали, металоиди и устойчиви органични замърсители.

2.3. Обезлистване

Намаляването на емисиите на вредни вещества в атмосферния въздух през 2006 – 2011 г. има положително въздействие върху забавянето на динамиката на

нивата на обезлистване в широколистните и иглолистните гори. Преобладават здравите и слабо увредените от обезлистване гори, чиято площ е нараснала с около 12% в сравнение с 2005 г., за сметка на намаляване дела на средно и силно засегнатите насаждения.

Поддържането на здравето и жизнеността на горските екосистеми се осъществява на основата на екологичния подход в лесозащитата и чрез извършване на навременни лесовъдски и лесозащитни дейности и прилагане на безвредни биологични лесозащитни средства. По отчетни данни на ИАГ за периода 2006 - 2011 година лесозащитни мероприятия са проведени върху 43 896 ха горски територии, като са изразходвани 1 267 470 лв. С цел недопускане на масово обезлистване от насекомни вредители в горските насаждения и култури е проведена авиоборба срещу бороволистни оси и борова процессионка на обща площ от 30 165 ха, за което са изразходвани 955 900 лв. Ефектът от авиоборбата, изразен в процент смъртност на гсениците средно за периода, е в интервала от 85% до 95%. Наземната химична борба е проведена върху площ от 7111 ха, предимно срещу вредители и болести в горските разсадници и в младите горски култури. Изразходваните финансови средства са в размер на 476 392 лв. Механичната борба е проведена на площ от 6619 ха, предимно срещу плевели, мишевидни гризачи, тополов сечко и тополова стъклянка, самотна бороволистна оса и дивечови повреди в горските разсадници и културите, като за целта са изразходвани 152 582 лв.

В резултат на проведената профилактика и борба с болестите и вредителите не е допуснато влошаване на здравословното състояние на горите през периода 2006 - 2011 г. и обезлистване на обширни горски площи.

2.4. Щети в горите, причинени от абиотични, биотични и антропогенни фактори

Предоставените данни от системата за наблюдение и превенция срещу различните абиотични и биотични фактори, увреждащи горите, показват, че през периода 2006 - 2010 г. ветровалите и ветроломите, снеговалите, сушата, свлачищата и наводненията не са оказвали забележимо негативно въздействие върху условията на развитие на горските екосистеми в страната.

За най-сериозни рискови фактори продължават да се смятат неправомерният добив на дървесина, горските пожари и нарушенията на Закона за лова и опазване на дивеча и Закона за рибарството и аквакултурите.

Неправомерният дърводобив и браконьерството са едни от най-важните проблеми, свързани с опазването на българските гори. Статистическите данни за последните шест години показват устойчивост в броя на установените нарушения и в тяхната интензивност. Запазват се и регионите с висока концентрация на извършени

незаконни действия в горските територии. Направените промени в нормативната база по опазването на горите в посока към увеличаване на санкциите за нарушителите и пълномощията на служителите по опазване на горите и контрол на дейностите в тях са допринесли за подобряване на контрола, но не в достатъчна степен. Ефективността от прилагането на наказателните разпоредби, предвидени в горското законодателство, изразяваща се в наложени санкции, е ниска. През 2011 г. са събрани общо 90 561 лв. от влезлите в сила наказателни постановления, което представлява 11,85% събираемост при 10,86% - през 2010 г.

Съгласно статистическите данни за последните 6 години са възникнали 3 624 горски пожара, които са засегнали 61 511,3 ха горски територии. Причинените щети са за 14,057 млн. лв. Над 75% от горските пожари са възникнали извън границите на горските територии и са причинени от паленето на растителност (стърнища и ливади) или от небрежност.

Необходимостта от рязко намаляване на броя и на щетите, нанесени от неправомерните дейности в горските територии, във възможно най-кратки срокове се определя от високата степен на обществена нетърпимост и очакване от страна на всички заинтересовани страни.

3. Поддържане и насърчаване на продуктивните функции на горите

3.1 Прираст и сечи

Балансът между средния годишен прираст и средногодишното ползване на дървесина е един от най-важните индикатори за оценка на устойчивото управление на горите. По данни на ИАГ през периода 2005 - 2010 г. средният годишен прираст се увеличава от 14,1 млн. куб. м на 14,4 млн. куб. м. Средният годишен прираст на един хектар е 3,9 куб. м, при съответен средно 4,7 куб. м/ха за страните от ЕС. С най-висок прираст на 1 ха са иглолистните гори – 6,2 куб. м/ха, следвани от широколистните високостъблени – 3,7 куб. м/ха. Стойностите на средния прираст на издънковите и нискостъблените гори са в интервала от 2,3 до 2,5 куб. м/ха.

Средният годишен добив на дървесина през посочения период е 6 450 хил. куб. м стояща дървесна маса (5 705 хил. куб. м лежаща дървесна маса). Най-ниски стойности на количеството добита дървесина са отбелязани през 2009 г. и 2010 г., което е повлияно от икономическата криза. Почти две трети от годишния обем дървесина е добит в държавните горски територии с тенденция на нарастване през периода 2006 - 2011 година – от 68,3% до 77,0% от средния годишен обем на добитата дървесина. В общинските гори ползването през периода 2006 - 2011 г. е от 9,3% до 10,6% от общото количество отсечена дървесина от всички горски територии. Делът на добитата дървесина от останалите недържавни гори бележи тенденция за намаляване – от 21,1% от общия размер на ползването през 2007 г. до

13,6% - през 2011 г. В общинските гори ползването през периода 2007 - 2011 г. е от 9,3% до 10,6% от общото количество отсечена дървесина от всички горски територии (фиг. 1).

Фиг. 1 Общ размер на действително отсеченото количество дървесина за периода 2006 - 2011 г. по видове собственост, хил. куб. м

Източник: МЗХ/ИАГ

През разглеждания период промишленият дърводобив представлява средно 75% от отчетения годишния добив на дървесина. Останалото количество – 25%, представлява обемът дървесина, добита и ползвана по такса на корен. За периода 2006 г. – 2011 г. се наблюдава нарастване на дела на промишления дърводобив от 71,5% през 2006 г. до 83% през 2011 г. Дървесината от широколистни дървесни видове съставлява средно 60% от промишления дърводобив.

Разпределението на добитата през периода 2006 - 2011 г. дървесина по категории – едра, средна, дребна и дърва за горене, е съответно 20:18:4:57. При иглолистната дървесина то е 37:32:7:25 и при широколистната дървесина 11:11:2:75. Дървата за огрев от иглолистни и широколистни дървесни видове съставляват средно 57% от общото количество на добитата дървесина. Добивът на широколистни е главно за дърва за горене – 75%, докато от иглолистните дървесни видове се добива предимно средно- и едроразмерна дървесина.

Размерът на добитата обла дървесина през разглеждания период се колебае между 5 670 хил. куб. м и 6 205 хил. куб. м с изключение на големия спад през 2009 година.

При залесена площ за страната в рамките на 3 761 хил. ха, размерът на годишното ползване от всички сечи представлява 1,8 куб. м/ха или между 45% – 50% от средния годишен прираст на един хектар. Това показва добра устойчивост на управлението на българските гори и наличие на значителен потенциал за увеличаване на ползването от тях.

По отчетни данни на МЗХ и ИАГ през последните шест години средногодишните размери на реализираното ползване по площ и обем на добитата дървесина от отгледни сечи във всички горски територии са съответно с 34,8% и с 20,8% под нивото на предвижданията на горскостопанските (лесоустройствените) проекти (ГСП/ЛУП). Най-ниски стойности са отчетени през 2009 г. - площта на проведените отгледни сечи във всички горски територии е 55 855 ха (47,6% от предвидените в ГСП (ЛУП), а размерът на добитата дървесина – 2 090 282 куб. м (55,1% от предвидените в ГСП (ЛУП)). Средногодишните размери на реализираното ползване по площ и обем на добитата дървесина от отгледни сечи в държавните горски територии са съответно с 30% и с 20% под нивото на предвижданията на ГСП (ЛУП). През 2010 г. и 2011 г. обемът на добитата дървесина от отгледни сечи в горските територии – държавна собственост, достига до 90% от предвидения в ГСП (ЛУП).

Общо за разглеждания период санитарни сечи са проведени върху 66 983 ха. Наблюдава се намаляване на тяхната площ през отделните години – 16 246 ха през 2006, 9 150 ха през 2009 г. и 7 915 ха през 2011 г. Със своевременното провеждане на отгледните сечи се постига увеличаване на продуктивността на горите, подобряване на тяхната устойчивост на болести, вредители, природни бедствия и други биотични и абиотични фактори.

3.2 Обла дървесина

По статистически данни на Евростат, докладвани за България, през периода 2006 г. - 2011 г. добивът на обла дървесина е както следва: 2006 г. – 5 992 хил. куб. метра, 2007 г. – 5 696 хил. куб. м, 2008 г. – 6 071 хил. куб. м, 2009 г. – 4 599 хил. куб. м, 2010 г. – 5 668 хил. куб. м и 2011 г. – 6 205 хил. куб. м. Делът на индустриалната дървесина през различните години се изменя в интервала от 48% до 55% от обема на добитата обла дървесина. Добитите дърва за огрев са в размер на 2 669 хил. куб. м средногодишно за разглеждания период (47%). Количеството на продадените дърва за огрев за периода 2005 - 2011 г. е по-слабо повлияно от икономическата рецесия в сравнение с колебанията в количествата на продадената индустриална дървесина за същия период. Обемът на добитата обла дървесина през 2011 г. е с 531 хил. куб. м повече спрямо докладвания през 2005 г., обемът на индустриалната дървесина – с 327 хил. куб. м, а обемът на дървата за огрев – с 204 хил. куб. м.

3.3. Недървесни продукти и ползи от горските територии

През периода 2006 - 2011 г. се наблюдава намаляване на размера на количеството на добитите недървесни продукти от горските територии – държавна собственост – диворастящи гъби, горски плодове, билки, шипки, горски семена (табл.3).

Таблица 3 Продукти и ползи от горски територии – държавна собственост (2006 – 2011 г.)

Вид продукт/ ползване	мярка	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1. Добив на вършина	куб.м.	14166	21114	24300	20241	23841	12905
2. Коледни елхи	бр	45913	36613	33413	20611	21617	17789
3. Кори	кг	47500	10304	16548	130241	97392	54676
7. Растениевъдство (сено, пшеница, царевица)	лв.	8144	6366	8392	14444	20791	16542
5. Черупкови плодове	т	22302	14584	2884	9135	19995	24891
6. Диворастящи гъби	кг	4821806	573323	155094	541768	375691	184768
7. Горски плодове	кг	2747715	826679	208180	348167	664594	427655
8. Липов цвят	кг	566483	626728	569800	182042	271630	268673
9. Шипки	кг	401445	186374	149020	74540	117052	83020
10. Горски семена	кг	5864	8280	1016	3727	7380	595
11. Горски фиданки	бр	913770	879494	829411	299586	423277	521530
12. Декоративни фиданки	бр	16091	57205	47330	27154	73061	39193
13. Билки	кг	4430323	837474	736126	489555	749795	534779
14. Добив на карьерни и инертни материали	т	5102	17955	22578	4628	2282	320

Източник: МЗХ/ИАГ

Общият размер на приходите от недървесни горски продукти, услуги и ползвания в горските територии – държавна собственост, намалява – от 3 279 719 лв през 2006 г. до 1 667 974 лв. през 2011 г. При традиционни в миналото източници на приходи като диворастящи гъби, горски плодове и билки и други общият размер на таксите от недървесни горски продукти е в посока на намаляване през последните шест години.

Като основна причина за този спад се посочва ориентирането на износа на недървесните горски продукти основно към страните от ЕС след 2007 г., тъй като за реализацията им от България в друга страна от ЕС не е необходимо удостоверение за износ и ползвателите на този ресурс често не заплащат дължимите такси за странични ползвания.

Една значителна част приходи от недървесните продукти се отчитат от ДГС и ДЛС като „услуги“ и „други“, в които влизат събраните такси за: паша на домашни животни в горските територии, ползване на площи за временно складиране на дървени и други строителни материали, временен престой на животни, ползване на ски писти, за разполагане на временни обекти и съоръжения за осъществяване на стопански дейности, за устройване на бивак и други. Посоченият начин на отчитане възпрепятства анализа на динамиката на процеса на ползването и приходите от тези услуги, предоставени от горските територии.

През периода 2006 - 2011 г. ползването на недървесни горски ресурси като стопанска дейност - източник на приходи, е недостатъчно. В значителна степен, особено от горските територии – държавна собственост, потенциалът остава неизползван.

Динамиката в промените на приходите от недървесни продукти, услуги и ползвания в горските територии - държавна собственост, може да се проследи от данните в табл. 4.

Таблица 4 Приходи от недървесни горски продукти, услуги и ползвания в горски територии – държавна собственост (2006 – 2011 г.)

Вид продукт/ ползване	Стойност (лева)					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Добив на дървени материали	158629	161599	175286	147131	158767	2203916
в т.ч. вършина	15126	15520	19857	16247	45559	95627
Дървени въглища					1798	
Коледни елхи	104886	93580	119859	78072	72021	70882
Кори	1703	1178	2323	8372	6102	2951
Други	36914	51321	33247	44440	33287	34456
Животновъдство	58788	38675	34864	37150	30597	26523
Растениевъдство/сено, пш, цар..!	48224	32163	16858	81188	61198	81075
Черупкови плодове	28664	20453	24503	9072	21360	23822
Диворастящи гъби	993694	88286	39671	94023	83825	43120
Горски плодове	162977	40129	21181	21637	68464	65704
Липов цвят	55391	64380	59058	13290	22333	21309
Шипки	18121	8125	9361	4358	6391	5953
Горски семена	3774	1260	377	822	771	5443
Горски фиданки	124601	118124	211697	119156	97063	143647
Декоративни фиданки	107277	113985	219238	85485	127921	131200
Билки	100445	34811	27562	25410	27614	21159
Добив на кариерни и инер.мат.	33802	43319	32279	10652	886	627
Услуги	725686	838441	956866	784661	731122	301104
Други	659625	710756	701832	731457	790473	592823
Общо	3279719	2314506	2530937	2165869	2230306	1667974

Източник: МЗХ/ИАГ

С приемането на Закон за горите и Наредба за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии – държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и на недървесни горски продукти (приета с ПМС № 316 от 24.11.2011 г.,Обн., ДВ, бр. 96 от 6.12.2011 г.), е извършена промяна в реда и условията за ползване на недървесните горски продукти. Въведени са два нови механизма за осъществяване на този вид ползване: чрез възлагане на добива и продажбата на продуктите в сурово и/или преработено състояние и чрез предоставяне под наем на определени горски територии. През 2012 г. се очакват първите резултати от извършените нормативни промени, свързани с ползването на тези горски ресурси.

3.4. Услуги

3.4.1. Екосистемни услуги

Под екосистемни услуги се разбират ползите - преки и косвени, които хората извличат от функционирането на екосистемите. В тази връзка е важно да се посочи,

че екологични услуги са само тези процеси, които предоставят ползи за хората под една или друга форма.

Все още не са налични данни за стойността на екосистемните услуги в горите на България, тъй като икономическата философия, върху която се изгражда горският сектор на страната, години наред се основава на приходите от дървесния ресурс, които са само част от ползите от гората. Израз на това разбиране е съсредоточеното върху дървесния ресурс горско планиране, което не покрива многофункционалното управление на горите и не съдържа оценка за многостранната им икономическата ефективност. От друга страна, редица изследвания (проф. К. Богданов, доц. Н. Шулева-Алексова, WWF Дунавско-Карпатска програма България) разкриват производствения характер на вътрешноприсъщи на горските екосистеми основни свойства като водорегулиране, производство на кислород и рекреационност както и възможностите за тяхната пряка икономическа реализация.

В приетия през 2011 г. Закон за горите за първи път е регламентирано, че обществените екосистемни ползи от горските територии, които благоприятстват извършването на стопанска дейност, са възмездни. Натрупаният научен опит и резултатите от научните изследвания могат да послужат като добра основа при разработване и въвеждане на концепция за екосистемните услуги и тяхното устойчиво и социално поносимо управление. Очаква се ангажирането на ИАГ/МЗХ с изготвянето на методика и наредба за прилагане на съответните текстове на Закона за горите.

3.4.2. Туризм и рекреация

Горските територии предоставят добри възможности за развитие на традиционни форми на туризъм – планински туризъм, селски туризъм, екотуризм, велотуризм, ловен и риболовен туризъм. По данни от социологически проучвания над 65% от българското население ползва горските територии за възстановяване и отдих.

Високият потенциал за развитие на туризма, който притежават горските територии, не се използва в достатъчна степен като източник на доходи и поминък. Въз основа на ориентировъчни данни, основани на експертна оценка от ДПП, ИАГ, за периода 2006 - 2011 г. териториите на природните паркове са посетени годишно средно от 3 710 хил. туристи. Част от тези посещения – приблизително 60 хил. посетители, са отбелязани като регистрирани в посетителски информационни центрове и други обекти за туризъм. Общите приходи от туризъм са в рамките на 20 хил. лева годишно

Основните инвестиции от страна на държавата за развитието на екотуризма и рекреацията в горите са за изграждане на туристическа инфраструктура в природните паркове.

3.4.3. Ловно стопанство и любителски риболов

Жизнена и живописна природа, уникална ловна база, безспорни трофейни качества на едрия дивеч – това са част от предимствата на българското ловно стопанство.

В резултат на нормативни промени през последното десетилетие са създадени като самостоятелни стопански субекти държавни дивечовъдни станции, впоследствие държавни ловни стопанства, което позволява въвеждането на нови методи за стопанисване на дивеча. Създадени са условия за преодоляване на срива в българското ловно стопанство, стабилизиране и прираст на дивечовите популации в районите им, както и увеличаване на инвестициите за дивечовъдството.

С промените в Закона за лова и опазване на дивеча, направени през 2008 и 2011 г., са предоставени възможности за сключване на договори за съвместно извършване на дейности по чл. 9, ал. 9, т. 1 - 6, между държавните ловни стопанства и юридически лица, както и за предоставяне от ДГС на стопанисването и ползването на дивеча в дивечовъдните участъци по чл. 36 от същия закон. По този начин са създадени условия за възстановяване на популациите на основните видове дивеч и е обезпечено извършването на необходимите ловностопански дейности върху 5,97% от ловностопанската територия на страната.

Към 31.12.2011 г. ловната площ на страната възлиза на 8 914 721 ха, от които 7 666 600 ха – ловностопански райони на ловните дружини и 1 248 121 ха – ловностопански райони на държавните ловни стопанства, ловностопански райони на оградени участъци и ловностопански райони на дивечовъдни участъци.

По статистически данни за 2012 г. красивата българска природа обитават 21 300 благородни елена, 6 500 елена лопатарии, 87 000 сърни, 80 000 диви свине, 1500 муфлона, 2 600 глухара, 310 000 яребици и 23 000 кеклици. Ловът и спортният риболов са дейности, към които обществеността проявява нарастващ интерес.

Анализът на данните за периода от 2006 до 2012 г. налага извода, че при едрия дивеч във всички ловностопански райони в страната се формират дивечови популации, които постепенно нарастват.

Намаляването на числеността на някои видове едър дивеч през отделни години в държавните ловностопански райони е резултат от неизпълнение на ловностопански мероприятия - подхранване и поддържане на биотехнически съоръжения, от постоянно увеличаващия се брой на хищниците, в т.ч. и на

пастирските кучета, от неизпълнение на плановия отстрел, както и от браконьерство. Бавен, но устойчив растеж показва и популацията от дребен дивеч. Необходимо е дейностите за достигане на допустимите запаси по видове дивеч да продължат.

Статистическите данни за разглеждания период показват добър здравословен статус на дивеча в България.

Към 10.10.2012 г. броят на ловците в България е 127 956 души, а на риболовците – 190 638. По данни на НЛРС СЛРБ към 30.09.2012 г. в сдружението членуват 138 ловни, ловно-рибарски и рибарски сдружения, като общият брой на отделните категории съюзни членове е: ловци – 100 000 души, ловци-риболовци – 16 900 души и риболовци – 12 000 души.

Общият размер на приходите от ловния туризъм, организиран и проведен от ИАГ и след април 2011 г. – от държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ и техните териториални структури, е 16 053 900 евро (31 394 730 лв) или 2 675 650 евро (5 232 455 лв) средногодишно.

Извършваното всяка година за нуждите на спортния риболов зарибяване на водоемите и водните течения в горските територии в някои случаи е правено без да са отчитани генетичните характеристики на зарибителния материал, като при това са извършвани разселвания с неместни видове. По този начин са създадени условия за влошаване състоянието на популациите на естествено разпространените местни видове риби и на други водни организми. Негативно влияние върху естественото разпространение на местните видове риба и намаляване на рибните запаси се наблюдава и вследствие строителството на мини ВЕЦ.

За определянето на целите, задачите и параметрите за развитието на ловното стопанство ИАГ към МЗХ стартира изготвянето на Стратегия за развитие на ловното стопанство в Република България за периода 2012 – 2027 г.

3.5. Гори с планове за управление

В Закона за горите са регламентирани три нива на горско планиране – национално, областно и местно, отразени съответно в Национална стратегия за развитие на горския сектор и в Стратегически план за развитие на горския сектор, областни планове за развитие на горските територии и горскостопански планове и програми.

Към 31.12.2011 г. всички горски територии в страната са инвентаризирани. Всички държавни горски стопанства и държавни ловни стопанства изпълняват горскостопанските си дейности въз основа на действащи горскостопански планове (лесоустройствени проекти). По неокончателни данни от ИАГ за около 90% от горските територии – общинска собственост, има изработени ГСП (ЛУП). За около 30

- 40% от горските територии – собственост на частни физически и юридически лица и на религиозни организации, са изготвени ГСП (ЛУП) или горскостопански програми.

През периода 2006 – 2011 г. е извършена инвентаризация на 2 207 379 ха горски територии на стойност 32 112 668 лв. Дейностите по инвентаризация и горскостопанско планиране са извършвани средногодишно върху площ от 367 900 ха (9% от площта на горските територии в страната), за което са изразходвани средногодишно по 4 370 400 лв. Разработването и приемането на Наредба за инвентаризация на горските територии и горско планиране ще позволи да стартира изготвянето на областни планове за развитие на горските територии и да се изготвят и въведат методики, които отчитат биологичното и ландшафтно разнообразие при стопанисването на горите.

Предвид настъпилите промени в законовите и подзаконовите нормативни актове е налице необходимост от подобряване качеството на горските статистически данни, в т.ч. актуализиране на отчетните форми за горските територии (ОГФ).

4. Поддържане, опазване и подходящо подобряване на биологичното разнообразие на горските екосистеми

4.1. Състав по дървесни видове

По статистически данни на ИАГ за 2010 г. разпределението на залесената площ по основни дървесни видове е следното: бял бор - 14,8%, черен бор – 7,7%, смърч – 4,3%, ела – 0,9%, други иглолистни – 1,0%, дъбове – 35,5%, бук – 16,5%, габър – 4,2%, други широколистни – 15,1%. Иглолистните дървесни видове обхващат площ от 1 071 283 ха, което представлява 28,7% от площта на всички дървесни видове. През периода 2005 г. - 2010 г. се наблюдава намаление от 7 700 ха. От иглолистните дървесни видове местните са 16, но с по-голямо значение са белият бор, черният бор, бялата мура, обикновеният смърч и бялата ела. Освен местните видове се отглеждат и редица чуждоземни иглолистни, от които най-разпространени са атлаският кедър, зелената дугласка и европейската лиственица. През 2011 г. площта на иглолистните гори е 30,8% от общата залесена площ - с 0,5% по-малко, сравнено с 2005 г.

Основните видове в широколистните гори или в смесените иглолистно-широколистни гори са обикновеният бук, церът, зимният дъб, благуният и габърът. Много важни и със стопанско значение са също видове от род Явор, род Ясен, род Бряст, род Липа, род Бреза, род Топола, род Елша, род Леска и други. От чуждоземните широколистни в страната се отглеждат редица видове, но с по-голямо

значение са евроамериканските хибридни тополи, червеният американски дъб и бялата акация.

Чистите гори, в които доминира един дървесен вид, заемат 45,6% от площта на всички гори. Смесените гори, формирани от 4 - 5 дървесни вида, са 44,5%, а горите с участие на 2 - 3 дървесни вида съставляват 9,9%. В сравнение с 2005 г. се наблюдава увеличение на площта на чистите гори със 182 949 ха и намаление на площта на смесените гори с участие на 4 - 5 дървесни вида с 164 299 ха. Не се наблюдават значителни промени в площта на горите с участие на 2 - 3 дървесни вида.

4.2. Възобновяване на горите

Статистическите данни на ИАГ за 2010 г. показват, че значителна част от българските гори се възобновят по естествен път – 79,6%, в т.ч и издънково, а 20,4% - чрез залесяване или садене. През 2005 г. естествено възобновяващите се гори са заемали 76,4% от общата площ на горите. Делът на проведените в държавните горски територии възобновителни сечи с естествено семенно възобновяване към площта на всички възобновителни сечи от 87% през 2006 г. достига 95,7% през 2011 г. През същия период е извършено подпомагане на естественото възобновяване средно годишно върху площ от 4 527 ха.

Извършеното залесяване през разглеждания период е в размер на 23 940 ха (3 990 ха средно годишно), от които – 6 828 (28,5%) ха са противоерозионни. Залесяванията в горски територии – държавна собственост, са 18 900 ха (78,9 %). Наблюдава се значителен спад в размера на дейностите по залесяване в държавните горски територии през 2010 и 2011 г., което се дължи основно на недостатъчното финансиране, ниското заплащане на труда, липсата на достатъчно изпълнители. Със средства на собствениците в общинските и частните горски територии са залесени 3 836,5 ха.

4.3. Естественост

Естествеността на горите е исторически пряко свързана с интензивността на човешкото въздействие върху тях. Този индикатор описва настъпилите промени в площта на естествените, полуестествените и на изкуствените гори. Към 31.12.2010 г. по статистически данни на ИАГ естествените гори заемат 8,7% от националната горска територия, горските култури – 20,9%, и полуестествените гори – 70,4%. В сравнение с 2005 г. делът на изкуствените гори намалява с 3,0%, докато на естествените и на полуестествените гори се увеличава съответно с 0,4% и 2,6%.

По-широкото използване през последното десетилетие на неравномерно-постепенната сеч и на изборните сечи – единично-изборна и групово-изборна, и изборното прореждане допринасят за толериране на местните горски дървесни видове и произходи, както и за запазване на естествените месторастения и

местообитания на растителния и животинския свят при провеждане на лесовъдските дейности. По отчетни данни от интернет базираната информационна система на ИАГ www.system.iag, в резултат на проведените през последните шест години неравномерно-постепенна сеч и изборни сечи са добити 229 800 куб. м дървесина или 38 300 куб. м средногодишно. Няма налична информация за размера на площите, върху които са проведени тези сечи.

4.4. Интродуцирани дървесни видове

В отчетните документи на ИАГ за разпределението на залесената площ по дървесни видове са публикувани данни само за част от интродуцираните видове. Според тях площта на зелената дугласка е 7 372 ха, на листвениците – 648 ха и на хибридните тополи – 23 508 ха. В сравнение с 2005 г. се наблюдава увеличение на площното участие на дугласката от 6 714 на 7 372 ха и на бялата акация – от 140 хил. ха на 150,5 хил. ха. Отчетените статистически данни показват намаление на площта на тополите - от 26 хил. ха на 23,5 хил. ха.

Запазва се благоприятната тенденция за използване в залесителната практика на посадъчен материал от местни дървесни видове. Използването на интродуцирани дървесни видове за залесяване в горски територии ще бъде силно редуцирано поради провежданата политика за повишаване на устойчивостта на българските гори чрез толериране на местни видове, ограниченията, произтичащи от режимите за управление и стопанисване на защитените зони по Натура 2000 и изискванията на Закона за биологичното разнообразие при въвеждането на неместни видове в природата.

4.5. Мъртва дървесина

Мъртвите и загиващите дървета играят важна роля във функционирането и производителността на горските екосистеми чрез влиянието им върху биологичното разнообразие, съхранението на въглероден диоксид, кръговрата на вещества и енергия, хидрологичните процеси, защитата на почвите и възобновяването на дървесните видове. Поддържането на определени количества мъртва дървесина е възприето като едно от най-важните условия за устойчивото управление на сертифицираните горски и ловни стопанства, и горските екосистеми в Натура 2000 и е включено като нормативно изискване към Наредбата за сечите, (Обн, ДВ, бр. 64 от 19.08.2011 г.).

Поддържането на определени минимални количества мъртва дървесина е регламентирано в националните ръководства "Определяне, стопанисване и мониторинг на гори с висока консервационна стойност в България" и "Постигане и поддържане на благоприятен консервационен статус на горските местообитания и местообитанията на видове в горите, включени в Европейската екологична мрежа "Натура 2000".

Във връзка със сертифициране по FSC на ДГС и ДЛС, намиращи се в териториалния обхват на дейност на РДГ Бургас и РДГ Смолян, МЗХ е дало указания при маркирането и извеждането на неравномерно-постепенни сечи и изборни прореждания да се оставя стояща и лежаща мъртва дървесина до 10 % от запаса, но не по-малко от 5 % стояща мъртва дървесина.

До 2011 г. поради липсата на нормативни изисквания за опазването и инвентаризацията на мъртвата дървесина в България не са провеждани систематични проучвания на национално ниво за установяване наличието на суха и паднала дървесна маса в горските територии. По експертна преценка наличието на мъртва дървесина в горите е много неравномерно, тъй като в по-достъпните гори мъртвата дървесина се изнася от насажденията като санитарна мярка за защита от насекоми и гъбни вредители, или като дърва за огрев за местното население.

4.6. Генетични ресурси

Жизнеността на гората е свързана с богатството на генетичния ресурс. Осъзнатата необходимост това богатство да се съхранява трайно и да се ползва от поколенията налага да се следват пътищата за съхраняване и обогатяване на горския генетичен фонд.

На 23 юни 2011 г. Република България подписва Протокола от Нагоя за достъп до генетичните ресурси и справедливото и равноправно разпределение на ползите, произтичащи от тяхното използване, приет на 29 октомври 2010 год. по време на Десетата конференция на страните-членки на Конвенцията за биологичното разнообразие. Предстои Протоколът да бъде ратифициран. Разработени са национални документи за прилагането му, в които горите имат основна роля.

In-situ съхраняването и ползване на генетичните горски ресурси в България се осъществява в резерватите и в семепроизводствените бази.

През разглеждания период продължава изпълнението на дейностите, свързани с обновяване и оптимизиране на горската семепроизводствена база, регистриране на базови източници за производство на горски репродуктивни материали (ГРМ), отговарящи на изискванията на Директива 1999/105/ЕС (ОВ L 11, 15.1.2000), теренни проверки на регистрирани базови източници на ГРМ за установяване на съответствието им с минималните изисквания, окачествяване на партиди семена от горски дървесни видове, издаване на основни сертификати за идентификация на произхода на ГРМ, предназначени за търговия, регистриране на доставчици на ГРМ, съгласно изискванията на Наредба № 5 (обн., ДВ бр. 18 от 5 март 2004 г., отм., ДВ, бр. 93 от 27.11.2012 г.). За изпълнение на задълженията на страната, произтичащи от членството в ЕС, през 2010 г. е изготвен и изпратен на Европейската комисия Национален списък на регистрираните базови източници за

ГРМ. През 2012 г. е изготвена и приета Наредба № 21 от 12.11.2012 г. за условията и реда за определяне, одобряване, регистрацията и отмяна на източниците от горската семепроизводствена база, събирането и добива на горски репродуктивни материали, тяхното окачествяване, търговия и внос (обн., ДВ, бр. 93 от 27.11.2012 г.).

В горската семепроизводствена база като източници на горски репродуктивни материали са регистрирани 4 901 бр. семепроизводствени насаждения с обща площ 36 982,65 ха. С тях е обхванато най-ценното биотипово и формово разнообразие от най-разпространените местни и интродуцирани видове с приоритетно значение за горското стопанство. За производство на горски репродуктивни материали и за съхранение на генетичните ресурси *ex situ* са създадени 43 семепроизводствени градини с обща площ 115,76 ха и 50 маточника с обща площ 61 ха. Изградено и въведено в работа е хранилище за дългосрочно съхранение на семена за залесяване. През 2006 - 2011 г. продължават дейностите по развитие на генната банка, в която са включени всички източници от горската семепроизводствена база, географските култури и дългосрочно съхранените семенни колекции от иглолистни видове. Закупена е съвременна апаратура за извършване на изoenзимен анализ за окачествяване и проучване на генетичните качества на горските репродуктивни материали.

4.7. Ландшафтен модел (структура на ландшафта)

Ландшафтният модел е свързан с пространственото разпространение на горската растителна покривка, описано чрез различните ландшафти. Индикаторът се използва, за да се оценят различните степени на свързаност на ландшафтите в процеса на тяхното интегриране и разделяне (фрагментация/дефрагментация) в течение на времето. Информацията за структурата на ландшафтите е от значение поради тяхното влияние върху екологични процеси като ген поток, опрашване, разпространение на дивата природа или на вредители.

Ландшафтната структура е свързана с три основни промени в пейзажа: недостатъчна обща площ на горските хабитати, изолирани територии горски хабитати и зони, където горските хабитати граничат с променени екосистеми.

За целите на доклада „Състояние на горите в Европа 2011“, ООН/ИКЕ/ФАО е направено изследване от Съвместния Изследователски Център на ЕС (JRC/EC). Степента на свързаност на горската покривка е изчислена чрез използване на локални ландшафтни единици - 25 км x 25 км, въз основа на Corine Land Cover карти за 1990, 2000 и 2006 г. Определената стойност за ниво на свързаност на ландшафтите в България през периода 1990 - 2006 г. е 0,7, при интервал на измерване от 0,1 до 1,0.

Поради липсата на нормативна основа, регламентираща опазването и управлението на ландшафтите, и възприета методика за определяне на структурата

на ландшафта (ландшафтния модел), до този момент на национално ниво не са оценявани състоянието и тенденциите в развитието на ландшафтни модели, влиянието на динамиката на промените в ландшафта върху значими за горските екосистеми екологични процеси и не са докладвани данни.

4.8. Застрашени горски видове

Една от най-критичните глобални заплахи за околната среда е загубата на биологично разнообразие. Периодично в рамките на процеса за защита на европейските гори Forest Europe, България докладва стойностите на паневропейски индикатор 4.8 "Брой на застрашените горски видове", класифицирани съгласно категориите от Червената книга на IUCN и във връзка с общата численост на горските видове". В таблица 5 са посочени данните, докладвани през 2000-2010 г. до ИКЕ/ФАО/ООН, които показват увеличаване на броя на уязвимите, застрашените и критично застрашените горски видове птици, бозайници, други гръбначни и безгръбначни.

Въпреки нарастващото внимание към опазването на биологичното разнообразие в горските територии, налице са негативни тенденции и фактори, които в контекста на променящия се климат биха могли да се превърнат в сериозна заплаха. Като най-важни сред тях могат да бъдат определени: забавянето на превръщането на издънковите гори в семенни, отварянето на затворените басейни със стари вековни гори, незаконният дърводобив, браконьерството, нерегламентираният добив или износ на билки, гъби и редки животни, неконтролираното палене на стърнища, неконтролираната паша. В основата на част от посочените проблеми, особено в планинските и селските райони, са социално-икономическите трудности, съпътстващи икономическата криза. Това изисква допълнителни усилия и ресурси от отговорните институции и подобряване на координацията между тях.

Други проблеми са свързани с недостатъчното интегриране на биологичното разнообразие в планирането на дейностите в горите и в тяхното стопанисване. Инвентаризацията и устройството на горските територии не отчитат в достатъчна степен биологичното разнообразие и не формират цели в тази област. Липсва цялостна система за събиране и обмен на информация, оценка и мониторинг на наличното биологично разнообразие в горските екосистеми. През 2010 г. са одобрени първите специализирани научни разработки, насочени към оценка на въздействието на горскостопанските дейности върху биологичното разнообразие, които са интегрирани в система от режими за управление на горските местообитания от Националната екологична мрежа Натура 2000.

Таблица 5 Брой на застрашените горски видове, класифицирани съгласно категориите от Червената книга на IUCN и във връзка с общата численост на горските видове (паневропейски индикатор 4.8) за периода 2000 – 2010 г.

категория	година	общо от такс.	Застрашени горски видове*			
			уязвими	застрашени	критично застрашени	изчезнали от дивата природа
			абсолютен брой			
дървета	2010	н.д. **	0	0	0	0
	2005	80	0	0	0	0
	2000	80	0	0	0	0
птици	2010	н.д.	7	3	2	0
	2005	421	4	0	0	9
	2000	383	0	0	0	0
бозайници	2010	н.д.	5	1	2	0
	2005	133	0	0	0	2
	2000	94	0	0	0	0
други гръбначни	2010	17	8	4	5	0
	2005	1	1	0	0	0
	2000	752	2	0	0	0
безгръбначни	2010	н.д.	10	1	0	0
	2005	25 624	1	0	0	7
	2000	25 761	0	0	0	0

* съответни SoEF определения: горски видове, уязвими, застрашени, критично застрашени и изчезнали в дивата природа

** няма данни

Източник: МЗХ/ИАГ

4.9. Защитени гори

Приоритетен подход за опазването на биологичното разнообразие в България е опазването на видовете и местообитанията в естествената им среда (*in situ*) чрез включването им в Националната екологична мрежа от защитени територии и в Европейската екологична мрежа Натура 2000.

В края на 2010 г. броят на защитените територии (ЗТ) е 953 с обща площ 582 458,1 ха - 5,2% от територията на страната. От тях 420 109 ха или 72,1% са горски територии (10,5% от горските територии на страната). По съществено увеличение на територията на мрежата от защитени територии представлява създаването на природен парк „Беласица“ през 2007 г. През изминалия период са приети 7 плана за управление на защитени територии, в т.ч. за природните паркове „Златни Пясъци“, „Шуменско плато“, „Врачански Балкан“, „Рилски манастир“ и защитена местност „Кайлъка“. С цел спиране загубата на биологично разнообразие в страните от ЕС се прилагат Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна (ОВ L 206/7, 22.07.1992) и Директива 79/409/ ЕИО на Съвета от 2 април 1979 година относно опазването на дивите птици (ОВ L 103, 25.4.1979), с които се създава Европейската екологична мрежа Натура 2000. През 2010 г. са приети от МОСВ и МЗХ/ИАГ разработените „Режими за стопанисване на гори в Натура 2000“.

Таблица 6 Защитени природни територии в България

№	Категория	Общ брой на ЗПТ, 2010 г.	Обща площ на ЗПТ, 2010 г.	Обща площ в горски територии (ха), 2010 г.	Горски територии на ЗПТ по площ (%)
1	Резервати	55	77 022	44 334	57,6
2	Национални паркове	3	150 362	137 085	91,2
3	Поддържани резервати	35	4 511	2 891	64,1
4	Природни паркове	11	256 456	197 934	77,1
5	Защитени местности	503	77 231	28 062	36,3
6	Природни забележителности	346	16 876	9 803	58,1
	Общо	953	582 458	420 109	72,1

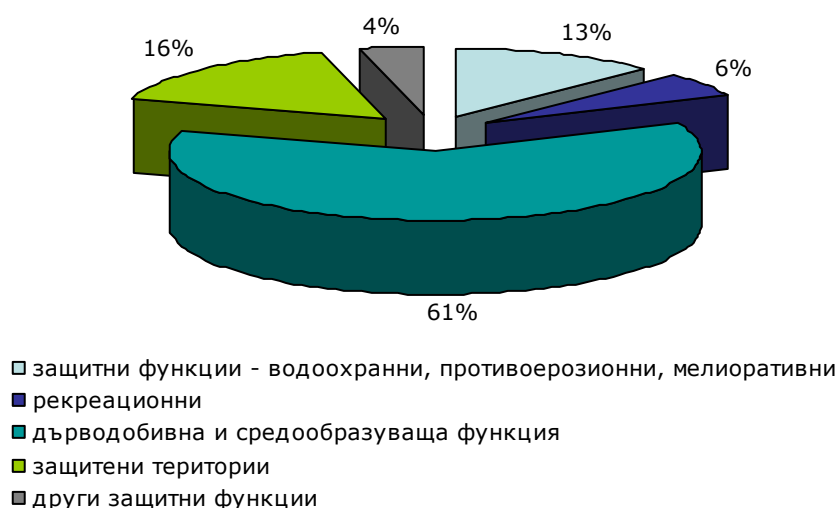
Източник: МОСВ/МЗХ/ИАГ

До края на 2010 г., в рамките на Националната екологична мрежа Натура 2000 са приети от Министерски съвет 335 защитени зони (345 на брой, но 10 се припокриват) върху общо 34,3% от територията на страната. В края на 2010 г. броят на определените защитени зони съгласно Директивата за птиците в България е 114 с обща площ 2 267 624 ха (20,4% от територията на страната), а броят на определените защитени зони съгласно Директивата за местообитанията е 231 с обща площ 3 330 101 ха (30% от територията на страната). Наблюдава се увеличаване на площта на защитените зони по Директивата за местообитанията през 2010 г. с 13 916,4 ха и нарастване на броя им с 3, а след 2010 г. са създадени 7 нови и разширени 28 съществуващи защитени зони от НЕМ Натура 2000, с което площта ѝ е увеличена с още 4 904,92 хектара. Горските територии, включени в Европейската екологична мрежа Натура 2000, са 57% от общата горска площ.

5. Поддържане и подходящо подсилване на защитните функции при управление на горските територии

Горите с основно дърводобивна и средообразуваща функция представляват 61,7% от общата площ на горските територии. Останалата част – 38,3%, са с основно защитни и специални функции. За периода 2006 - 2010 г. делът на втората група е нараснал с 6,4%, основно в категорията защитени природни територии (защитени местности и ландшафти и природни паркове). Горските територии, включени в Европейската екологична мрежа Натура 2000, са 57% от общата горска площ. Площното разпределение на горските територии по категории защитни гори към 31.12.2010 г. е представено на фиг. 2.

Фиг. 2. Процентно разпределение на площта на горските територии по видове функции и категории защитни гори към 31.12.2010 г.

Източник: МЗХ/ИАГ

Предоставените от ИАГ горски статистически данни за разпределението на общата площ на горските територии, залесената горска площ и дървесния запас по групи гори, функции и категории към 31.12.2005 г. и 31.12.2010 г. са публикувани като попълнени формуляри (отчетни форми – 4 ГФ) за 2005 и 2010 г., период, през който разпределението на горските територии по функции и категории е в съответствие със Закона за горите (отм). С приемането на Закона за горите (Обн. ДВ. бр. 19 от 8 март 2011 г.) се въвежда ново функционално разпределение и нова категоризация на горските територии, които ще бъдат в основата при изготвянето на горската статистическа отчетност през периода до 2020 г.

5.1. Защитни гори – почва, вода и други екосистемни функции

По данни на ИАГ за 2010 г. общата площ на защитните гори е 518 667 ха, което е 12,5% от общата площ на горските територии в България. В сравнение с 2005 г. общата площ на защитните гори е намаляла с 27 444 ха. Намалението на площта на противоерозионните гори с 25 849 ха и на водоохранните гори с 2 293 ха е в резултат от причисляване на част от тези горски територии към други, с по-строг консервационен режим. Площта на мелиоративните гори се увеличава с 698 ха (табл. 7).

През 2006 - 2011 г. в защитните гори са залесени 702,5 ха с противоерозионна цел в унищожени от пожари и други природни бедствия гори и по бреговете на водни течения.

Таблица 7 Разпределение на общата площ на защитните гори (1995–2010 г.)

Категории гори	1995 г.	2000 г.	2005 г.	2010 г.
	Обща площ, хектари			
Защитни гори:	560 819	540 866	546 111	518 667
1. Водоохранни гори	283 864	245 452	248 943	246 650
2. Противоерозионни гори	240 371	252 537	251 391	225 542
3. Мелиоративни гори	36 584	42 877	45 777	46 475

Източник: ИАГ

Таблица 8 Разпределение и изменение на общата площ на горите и земите от горския фонд по категории гори (1960-2010 г.)

Показатели	1960	1970	1980	1990	2000	2005	2010
Обща площ, ха	3 635 093	3 603 933	3 743 123	3 772 493	3 907 070	4 076 464	4 138 147
Изменение, % спрямо 1960	100	99,1	103,0	103,8	107,5	112,1	113,8
Залесена площ, ха	3 189 741	3 066 594	3 199 936	3 236 758	3 391 336	3 674 320	3 761 299
Изменение, % спрямо 1960	100,0	96,1	100,3	101,5	106,3	115,2	117,9
Гори със спец. предназначение, %	10,3	15,6	25,9	30,9	34,2	31,9	38,3
Защитни, рекреационни и други защитни гори, ха	-	523 191	898 076	1 012 966	1 039 647	963 871	920 247
Дял, %	-	14,5	24,0	26,9	26,8	23,6	22,2

Източник: ИАГ

5.2. Защитни гори - инфраструктура и стопанисвани ресурси за превенция срещу природни бедствия

Горските територии с основни функции за защита на сградите и обектите на техническата инфраструктура, защитните пояси, както и горите, създадени по технически проекти за борба с ерозията, са категоризирани като противоерозионни и мелиоративни гори в групата защитни гори. По данни на ИАГ за 2010 г. площта на мелиоративните гори е нараснала с 698 ха, сравнено с 2005 година. Площта на противоерозионните гори намалява с 25 849 ха в резултат на причисляването на горски територии от тази група към друга категория гори с по-строг консервационен режим – природни паркове.

6. Поддържане на други социални и икономически функции и условия

6.1. Горска собственост

Към 31.12.2011 г. разпределението на общата площ на горските територии по видове собственост е следното: държавни – 3 088 464 ха (74,5%), от които 2 907 273 ха (70,1%) са стопанисвани от ДГП (ДГС и ДЛС), 169 931 ха (4,1%) – горски територии, управлявани от МОСВ, 11 260 ха (0,3%) - горски територии

стопанисвани от УОГС „Юндола“ и „Бързия“; недържавни - 974 599 ха (23,5%), в т.ч. общински - 495 734 ха (12,0%), на частни физически и юридически лица - 456 092 ха (11,0%), на религиозни организации - 22 773 ха (0,5%) и 85 051 ха (2,0%) - гори, създадени върху бивши земеделски земи. Разпределението на съответните горски статистически данни към 31.12.2005 г. е следното: държавни - 3 131 825 ха (76,8%), от които 2 961 072 ха (72,6 %) са стопанисвани от държавните горски предприятия по чл. 163 от ЗГ (ДГС и ДЛС), 159 435 ха (3,9%) - гори, управлявани от МОСВ, 11 318 ха (0,3%) - горски територии, стопанисвани от УОГС „Юндола“ и „Бързия“; недържавни - 890 783 ха (21,9%), в т.ч. общински - 464 929 ха (11,4%), на частни физически и юридически лица - 403 188 ха (9,9%), на религиозни организации - 22 666 ха (0,6%) и 53 856 ха (1,3%) са горите, създадени върху бивши земеделски земи. За изминалия шестгодишен период се наблюдава забележимо увеличение на площта на недържавните гори, основно вследствие на самозалесяване на незалесени горски площи и на устройство на изоставени земи извън горските територии. Продължава процесът на фрагментиране на частните гори.

През периода 01.01.2006 г. до 31.12.2011 г. е придобито е право на собственост върху 163,9 ха горски фонд - държавна собственост, по реда на параграф 123 от Закона за горите (отм.). В бюджета на НУГ/ДАГ/ИАГ са постъпили 4 838 300 лв и 95 311 лв режийни разноски. Със заповеди на министъра на земеделието и храните, председателя на ДАГ, МЗХ и с решения на Министерския съвет са изключени 2 034,8 ха от горския фонд с цена за промяна на предназначението 89 131 356 лв. Учредени са право на ползване и сервитути по реда на чл. 16 от ЗГ (отменен със ЗГ от 08.03.2011 г.), както и обезщетения за сервитутите, възникнали по реда на чл. 16 б от ЗГ (отм.), върху обща площ 216,0 ха, с обща цена 2 318 483 лв. и 40 145 лв режийни разноски. Заменени са 2 770,9 ха горски територии - частна държавна собственост, с 8 861,7 ха горски територии - собственост на физически и юридически лица и общини по реда на чл. 15 б от ЗГ (отм.).

В резултат на извършените замени общата площ на горските територии - държавна собственост, се е увеличила с 6 090,8 ха и в бюджета на НУГ/ДАГ/ИАГ са постъпили 16 033 489 лв. и 2 695 925 лв. режийни разноски. Постъпилите средства за компенсационно залесяване са в размер на 4 991 269 лв. Общо за периода от 2006 до 2011 г. от извършените промени в горските територии в бюджета на НУГ/ИАГ/ДАГ са постъпили 120 144 260 лева.

По данни на ИАГ към 31.12.2008 г., общият брой имоти, представляващи горски територии, е 968 893, в т.ч. държавни - 292 134, общински - 63 062, частни - 611 365 и религиозни - 618. Броят на собствениците на горски имоти е над 1,5 милиона.

Управлението на горските територии - общинска собственост, се осъществява: от общинска горска структура, от държавните горски стопанства и държавните ловни стопанства въз основа на договор или от физически лица или търговци, вписани в публичните регистри по чл. 235 и 241 от Закона за горите, въз основа на договор. През 2008 г. е създадена Асоциация „Общински гори“, в която три години по-късно членуват 97 общини, притежаващи 290 000 ха гори. Асоциацията активно взаимодейства с МЗХ и ИАГ, като е особено активна в подпомагането на общините за създаване на структури за управление на общинските гори, повишаване на капацитета на работещите в общинските горски структури по управление на горите и при подготовка за кандидатстване с проекти по ПРСР и други програми на ЕС. По данни на Асоциация „Общински гори“, към 31.12.2011 г. в страната са изградени 15 общински лесничейства.

Горската собственост на частни физически и юридически лица заема 10% от площта на българските гори, основно в областите Смолян, Ловеч, Велико Търново и Монтана. Тя е силно фрагментирана – 94% от горските имоти са със площ до 2,0 ха. Средната площ на отделния горски имот е под 1,0 ха. Значителна част от собствениците на частни гори най-често не притежават специфични знания и опит за стопанисване на горите. Техният интерес в значителен брой от случаите се ограничава до еднократно ползване на дървесния ресурс за лични цели – строителство, отопление или за реализиране на доход. През анализирания период размерът на годишното ползване на дървесина в горите – собственост на частни физически и юридически лица, спрямо размера на добитата дървесина във всички горски територии е, както следва: 2006 г. – 19,0%, 2007 г. - 20,2%, 2008 г. – 18,2%, 2009 г. – 15,7%, 2010 – 13,4%, 2011 г. – 13,5%. В абсолютна стойност размерът на ползването от дървесина намалява от 1 384 990 куб. м през 2006 г. на 859 630 куб. метра през 2009 г., след което се покачва до 999 240 куб. м през 2011 година. Тенденцията към намаляване на размера на ползването на дървесина от частните гори се дължи основно на намаляването на общата площ на насажденията, достигнали възрастна зрялост.

В основата на липсата на устойчив стопански интерес към раздробените и малки частни гори са: ниските доходи и ниската рентабилност на този тип горски имоти, нарастващите изисквания за устойчивото им стопанисване, лошата пътна инфраструктура, недостатъчната подкрепа от страна на държавните институции, в т.ч. и ресурсна, за насърчаване формирането на сдружения на собствениците на частни гори за устойчивото им управление. На национално ниво политиката по отношение на частните горовладелци често пъти е слаба и недостъпно ефективна. На този етап функциите и мерките за подкрепа са ограничени.

Съществуват алтернативи за развитие на управлението на частните гори: създаване на служба за консултиране на собствениците на недържавни гори – по

примера на много страни от ЕС; подкрепа, в т.ч. и ресурсна, на комасирането на частните горски имоти, на сдружаването и стопанисването по договор; сътрудничество при реализиране в горските територии на конкретни дейности от общ интерес; предоставяне на нисколихвени и безлихвени кредити за извършване на дейности, свързани с управление на частни горски имоти – маркиране, сортиментиране, реализация на дървесина, защита и опазване; данъчни облекчения за горскостопански дейности, по-нисък данък печалба или данък върху наема. Възможностите за по-ефективна подкрепа от страна на държавата за развитие на стопанисването на недържавните гори, в т.ч. на техническа и на финасова помощ, могат да бъдат обект на реалистичен анализ и на препоръки, които да са в основата на изготвянето на Национален план за развитие на недържавното горско стопанство.

Добър пример в това отношение е дейността на създаденото през 2002 г. Национално сдружение на собствениците на недържавни гори „Горовладелец“, което обединява в момента 25 кооперации от цялата страна, 4 частни фамилни ревира, 1 манастир, 2 общини, 8 физически лица - собственици на над 500 дка гори. Горите, които стопанисва сдружението, са с обща площ 38 000 ха. Сдружението представлява интересите на своите 82 000 членове, сътрудничи с местните власти и организации и участва в национални и международни програми и инициативи в областта на частните гори за тяхното устойчиво развитие и формирането на екологична култура у собствениците. Активен партньор е на държавната горска администрация в разработването и прилагането на нормативни документи и решения, свързани с управлението на частните гори.

6.2. Принос на горския сектор към brutния вътрешен продукт

Периодът 2006 - 2010 г. е характерен с две основни събития, които силно повлияват развитието на икономиката на България – подготовка и влизане в структурата на Европейския съюз през 2007 г. и финансовата криза в края на периода, чиито първи признаци в световен план започнаха да се усещат още през 2007 г., като кризата засегна страната с известно закъснение.

През периода 2006 - 2008 г. българската икономика ускорява своя растеж, като за всичките години той надвишава 6%. През 2008 г. е достигнато ниво от 44% от средните нива за ЕС на brutния вътрешен продукт (БВП). Съществено значение за развитието на икономиката до 2008 г. има инвестиционната активност на предприятията, която довежда до над 50% нарастване на инвестициите в основен капитал в реално изражение спрямо 2005 г. и достигането им до дял от 33.6% от БВП през 2008 г. През 2007 г. данъчната ставка на корпоративния данък е намалена от 15% на 10%, с което България се нарежда сред държавите-членки с най-ниски данъци. През 2008 г. е въведен пропорционален режим на облагане на доходите на физическите лица и единна данъчна ставка от 10%, което увеличава разполагаемите

доходи на населението. Това благоприятно развитие се отразява и на горския сектор и се измерва в повишеното търсене на продукти, производства и услуги от него.

Отражението на световната икономическа криза върху нашата страна започва да се усеща през четвъртото тримесечие на 2008 г., когато реалният растеж на БВП се забавя. Кризата се изразява както в свиването на външното търсене на продукцията на българските износители, спада в международните цени на основни износни стоки, така и в намаляването на кредитната активност на банките и резкия спад на чуждестранните инвестиции в нашата икономика в резултат на нарасналия риск за инвеститорите. Реално българската икономика регистрира в началото на 2009 г. първия си отрицателен растеж от -4,5% спрямо предходната година за значителен период от време, като общо за 2009 г. отрицателният ръст възлиза на -5,5%. Всички икономически сектори допринасят за спада в БВП, като с най-голям принос е индустрията, която първа почувства негативния ефект от кризата.

През 2010 г. и 2011 г. постепенно се забелязва слабо възстановяване на българската икономика, като равнището на производство се повишава до това от началото на 2009 година.

Таблица 9 БВП на ключовите стопански сектори

Относителен дял на добавената стойност по икономически сектори в общата добавена стойност за периода 2007-2011* г .					
Икономически сектори	Относителен дял на добавената стойност в общата добавена стойност в %				
	2007	2008	2009	2010	2011
Селско, горско и рибно стопанство	5,6	7,2	4,9	4,9	5,6
в т.ч.: горско стопанство	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3
Индустрия	32,4	31,1	31,3	29,5	31,2
Услуги	62,0	61,7	63,8	65,6	63,2
Общо БДС	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* предварителни данни

Източник: НСИ

Посочените статистически данни не съдържат стойността на предоставените от горските територии услуги, свързани с техните екологични и социални функции, поради което приносът на горският сектор към БВП е непълен и подценен.

6.2.1. Дърводобивна дейност и горска промишленост

Към 31.12.2011 г. в страната са регистрирани около 3 000 юридически лица с предмет на дейност, включващ дърводобивни дейности. През периода 2006 -2011 г. активно работещи са били 35% до 55% от регистрираните. По данни от проект „Подпомагане реформата в горския сектор на България - EBRD ID 24505, 2009 г.“ петдесетте най-големи дърводобивни дружества в страната добиват около 800 хил. куб. м. от държавните горски територии. Значителна част от работата се извършва ръчно от работници най-често наети с граждански договори. От извоза 80 – 90% се осъществяват с животинска тяга. Използваните трактори са стари и силно

амортизирани. Броят на работещите възжени линии е крайно недостатъчен. Ниска е интензивността на добива на дървесина. Липсва необходимата горска пътна мрежа за транспортиране на дървесината. Ниските цени на дърводобивните работи не позволяват инвестиции в модерна техника и повишаване на производителността на труда.

По данни от НСИ за 2006 г. общият брой на предприятията за преработка на дървен материал и производство на изделия от него е 2 049, за дървесна маса, хартия, картон и изделия от тях – 441, и за производство на мебели – 1 714, общо – 4 145. В края на 2010 г. техният брой е съответно 1 939, 518 и 2 253, общо – 4 170.

Най-голям брой фирми от дървообработващата промишленост в България са дали отчет за дейността си пред НСИ през 2007 и 2009 г., съответно 2 049 и 2 056 броя, а най-малко – през 2010, само 1 939 предприятия, което прави намаление с 6%. Регистрираните предприятия за производство на дървесна маса, хартия, картон и изделия от тях за същия период от време са се увеличавали плавно от 424 бр. през 2006 г. до 546 през 2009 г., нарастване с 28,7%, като през 2010 г. се наблюдава лек спад с 0,9% (518 броя предприятия). Наблюдава се увеличение на броя на мебелните предприятия през 2010 г. с 24% сравнено с 2006 година.

Общо за трите сектора на горската промишленост най-голям е броят на микропредприятията (под 10 заети) – от 77% - до 81% от общия брой, а броят на големите предприятия (с повече от 250 заети) е най-нисък – от 0,2 до 3,3%. През наблюдавания период се забелязва тенденция на увеличаване броя на фирмите с по-малко от 10 заети, докато броят на малките и средните предприятия значително намалява.

Броят на големите предприятия е най-малък – 0,2% от общия брой предприятия в дървообработващата, средно 1,46% в целулозната и 0,5% в мебелната промишленост.

Освен в големите градове концентрация на предприятия от дървообработващата, целулозно-хартиената и мебелната промишленост се забелязва в районите Троян - Тетевен (област Ловеч), гара Белово и гр. Стамболийски и Велинград – Пещера - Батак (област Пазарджик), Свищов (област Велико Търново). Това разпределение може да се разглежда като рамка за потенциално развитие на клъстери.

По данни на НСИ преработката на дървен материал и производството на изделия от него, без мебели, за 2007 г. е с 13,8% повече от постигнатото през 2006 година. Най-голям принос в стойността на производителността за 2007 г. имат двете дейности: „Производство на фурнир и дървесни плочи“, където увеличението в сравнение с предишната година е с 13,1%, и „Разкрояване, рендосване и

импрегниране на дървен материал», където има най-голям скок на продукцията в сравнение с 2006 г. - 14,7%.

Производството на дървесна каша, хартия, картон и изделия от тях през 2007 година нараства с 13,3%, сравнено с 2006 година. Увеличение се наблюдава и при производството на мебели, като за целия сектор има ръст от 23,1%, сравнено с 2007 година.

В резултат на настъпилата икономическа криза през 2008 - 2010 г. се наблюдава спад на производството в сектор „Горска промишленост“. В производството на дървен материал и корк, без мебели, най-голям спад се констатира през 2009 г. - 27,7%, докато през следващата 2010 г. се наблюдава съживяване и увеличение на това производство с 8,8%. Подобни корелации са установени и при производството на хартия, картон и изделия от хартия и картон, където спадът от 2008 към 2009 г. е от порядъка на 18,5%, а увеличението на това производство през 2010 г. достига 17,6%. В края на 2010 г. спадът в производството на мебели достига 23,1%, а в дейността „производство на кухненски мебели“ сривът на производството за последните три години достига 44,4%.

Общата продукция на предприятията от горската промишленост през 2006 г. е в размер на 1 855 923 хил. лв. по текущи цени. Делът на трите бранша е съответно 35,7%, 29% и 35,3%.

През периода 2006 – 2008 г. общият размер на продукцията на горската промишленост нараства с 31,8%, след което в периода на икономическата криза през 2009 г., е налице спад с 24,7% спрямо 2008 г., последван от постепенно увеличение до 2 012 575 хил. лв. през 2010 година.

По статистически данни средната годишна работна заплата за 2010 г. в дървообработващите, целулозно-хартиените и мебелните предприятия е нараснала с 6,4% спрямо предходната година, като най-голям е ръстът в целулозно-хартиената промишленост – с 9,3%. Средната работна заплата в дървообработващата и мебелната промишленост през 2009 г. по данни на БКДМП е 550 лв. - 77% от средната работна заплата за страната. Производителността на един работник, зает в посочените производства, е 8-10 пъти по-ниска от съответната в ЕС, въпреки че много от българските предприятия са оборудвани със съвременни машини и производствени линии.

Като цяло фирмите от горската промишленост са преодолели кризата от 2009 - 2010 г. и се наблюдава увеличение на производството. Отрасълът може да бъде оценен като перспективен предвид наличието на достатъчен суровинен ресурс, устойчиви вътрешни и външни пазарни позиции на произведените продукти и значението му като източник на доходи и на заетост за значителна част от населението в планинските и селските райони. От решаващо значение за

повишаване на икономическата жизненост ще бъде разрешаването на проблемите, свързани с: (1) ниската производителност на труда, (2) липсата на капиталова база, (3) липсата на възможности за ползване на финансови средства от структурните фондове на ЕС за инвестиране в обновяването на машините и производствените линии в сектора, (4) недостатъчното участие (подкрепа) от страна на банките в инвестиционни проекти, (5) ниският процент на сертифицирани горски територии, ограничаващ достъпа до външни пазари.

По данни от проект „Подпомагане на реформата в горския сектор на България“ (EBRD Project ID 24505), изготвен от Австрийски федерални гори АД и Европейската банка за възстановяване и развитие през 2009 г., броят на регистрираните дърводобивни фирми е около 2 000, от които около 400 работят постоянно. Повечето от работещите в тези фирми са на граждански договор. Малките дървопреработващи предприятия обикновено имат свои екипи за дърводобив. Състоянието на дърводобивните фирми е тревожно. Като основни причини са посочени крайно неблагоприятните условия, при които се реализира производствения процес – ниска производителност, остаряла техника за добив, извоз и транспортиране на дървесината, ниско ниво на образование и квалификация на работниците.

Горската пътна мрежа в страната е сравнително слабо развита и поради липса на средства нейното състояние се влошава. По експертни оценки на Световна банка, извършени през 2003 г. и 2009 г., в горските територии има изградени около 28 000 км пътища. От тях около 10 000 км. са с трошенокаменна настилка или с асфалтобетонено покритие и около 18 000 км са без настилка. Собственост на ДГС и ДЛС са близо 18 000 км, а републиканска и друга собственост са около 10 000 км.

Средната гъстота на горската пътна мрежа е 7,9 м/ха. Тя е съпоставима с тази в Румъния – 6,5 м/ха, но е значително по-ниска в сравнение с други европейски страни като Австрия – 36 м/ха, Франция – 26 м/ха, Германия – 45 м/ха и Швейцария – 40 м/ха. Горската пътна мрежа е силно амортизирана. През последните 10 години главно поради финансови ограничения почти не са изградени нови пътища, а поддръжката или реконструкцията на съществуващите е занемарена. В резултат от липсата на инвестиции се увеличава делът на неизполваемите или трудно достъпните за техниката през определени периоди от годината горски пътища. Това директно удължава дейностите от веригата за доставки на дървесина, както и разходите, и допълнително понижава конкурентоспособността на горския сектор. От друга страна, недобрата и недостатъчно развитата горска инфраструктура създава предпоставка за прекомерно ползване на дървесина в определени горски територии. В допълнение традиционно прилаганите практики за строеж на горски пътища изостават в сравнение с използваните в други страни практики, които целят

сметчаване на потенциалните екологични нарушения в резултат от проектирането и строежа на горски пътища.

Изясняването на действителната дължина на пътищата в горските територии, тяхното състояние и принадлежност и перспективите за развитие на горската пътна мрежа ще бъдат основата при разработването и реализирането на Национален план за развитие на горската инфраструктура, който ще включва и подробна оценка на разходите и ползите.

6.3. Нетен приход

Нетният горски приход е важен индикатор за нивото на икономическа устойчивост на управлението на горското стопанство, който измерва заплащането на всички фактори на производството (земя, капитал, труд) и представлява цялата стойност, генерирана от структурна единица, ангажирана в производствена дейност. Той може да бъде получен от брутната добавена стойност чрез приспадане на потреблението на основен капитал (амортизация), за да се получи нетната добавена стойност и след това да се коригира с факторни разходи на базисни цени, като се извадят всички данъци върху продукта и се прибавят всички субсидии върху произведения продукт. Нетният предприемачески доход измерва възвращаемостта на доход към собственика на горското предприятие и се състои от обезщетение за незаплатения труд, възнаграждение от земята, принадлежаща на производствената единица и доходността, произтичаща от използването на капитала.

По данни от доклада „Състояние на Европейските гори“ 2011, ФАО/ИКЕ/ООН за България е отчетена стойност на фактора „доход“ в размер на 89,1 млн. евро, което е с 38,2 млн. евро повече сравнено с 2005 г., и на фактора „нетен предприемачески доход“ – 46,7 млн. евро – увеличение с 28 млн. евро спрямо 2005 година.

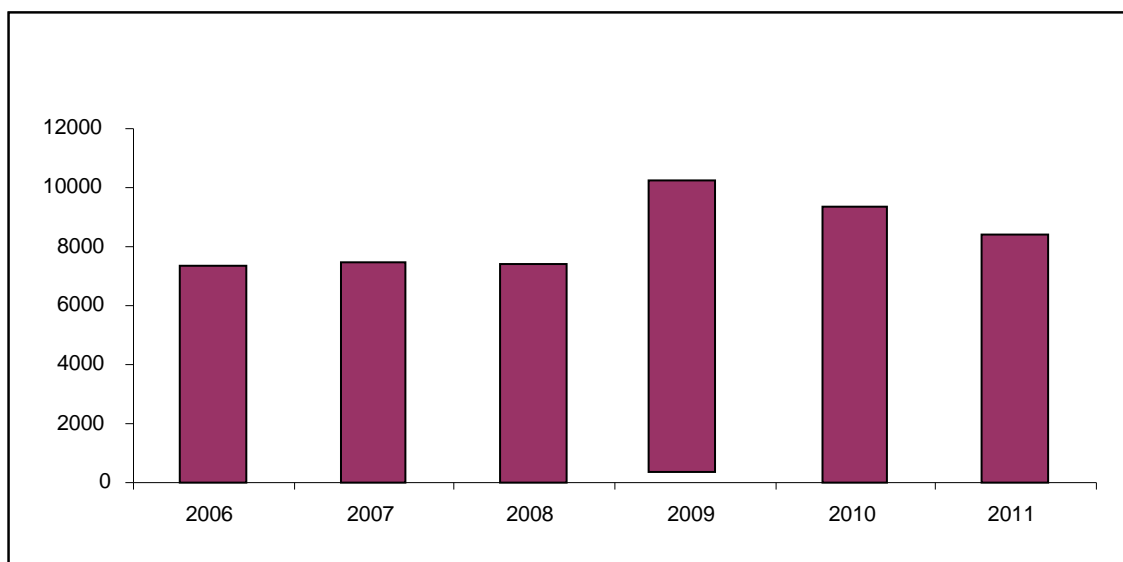
6.4. Разходи за услуги

Направените от държавата разходи за предоставяне на екологични, социални, рекреационни и други услуги през 2010 г. възлизат на 8,79 млн. евро по данни от Националния доклад на България по изпълнение на Паневропейските критерии и индикатори за устойчиво управление на горите от 2011 година. За 2005 година. по същия индикатор са отчетени 7,13 млн. евро.

6.5. Работна сила в горския сектор

През 2006 г. средният годишен брой на заетите в държавната горска администрация, ДГС и ДЛС е 7 366 работещи, като през 2009 г. нараства до 9 895. В края на 2011 г. числеността на работещите в ИАГ е 1 233, а в държавните предприятия по чл.163 от ЗГ – 7 176.

Фиг. 3 Динамика на заетостта в държавния горския сектор 2006 – 2011 г.

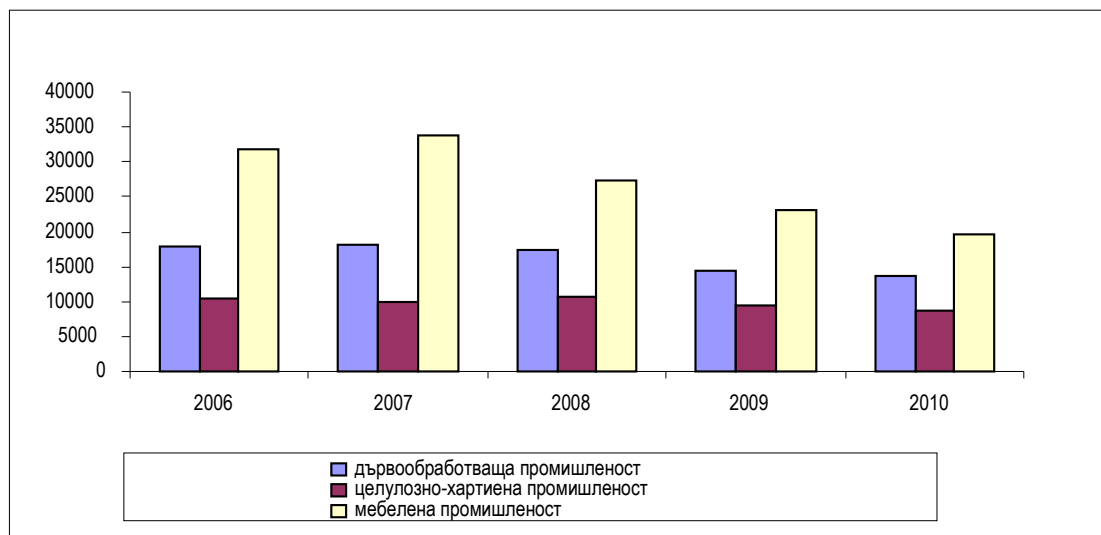
Източник: МЗХ/ИАГ

През периода 2006 – 2007 г. общият брой на наетите лица се е увеличавал постепенно, като съгласно Класификатора за икономическите дейности, действащ до края на 2007 г., се наблюдава увеличаване на броя на заетите лица в дървопреработващата и мебелната промишленост съответно с 2% и 6% и намаление на броя на заетите в целулозно-хартиената промишленост с 3%.

По данни от КНСБ общият брой на наетите лица в бранша е както следва: 2006 г. - 59 741, 2007 г. - 62 301, 2008 г. - 55 484 г., 2009 г. - 46 877 и 42 164 - през 2010 година. След 2007 г. и в трите сектора се наблюдава намаление на броя на наетите лица. В дървопреработващата промишленост това намаление е с 22,2%, в целулозната – с 19,15%, и в мебелната промишленост – с 15% (източник - НСИ). От направения анализ се вижда, че от трите сектора най-високо е нивото на заетостта в мебелния сектор, а най-ниско в дървопреработващия.

През периода 2008 - 2010 г. броят на наетите лица в дървопреработващата, мебелната и целулозно-хартиената промишленост постепенно намалява. В дървообработващата промишленост това намаление е с 25%, в целулозната – със 17%, и в мебелната промишленост – с 38% (източник: НСИ).

Фиг. 4 Брой на наетите лица в дървопреработващата, мебелната и целулозно-хартиената промишленост 2006-2011 г.

Източник: НСИ

Най-голям е процентът заети в дървопреработващата промишленост – 27% за 2010 г. Общо за сектора по-голям е процентът на заетост при мъжете (таблица 10). В държавния горски сектор най-висок е процентът на заетите от възрастовата група 36-45 г., следвана от групата 46-55 години.

Общата численост на персонала на НУГ/ДАГ/ИАГ в щатни бройки по план и действително заети съответно е: за 2006 г. – 7 358 бр. и 7 366 бр. ; за 2007 г. – 7 358 бр. и 7 483 бр.; за 2008 г. – 7 538 в началото на годината и 2 500 – в края на годината, в резултат от реструктурирането на НУГ в ДАГ, и 2 350 заети щатни бройки; за 2009 г. – 2 378 бр. и съответно 1 459 бр. заети щатни бройки; за 2010 г. – 2 378 бр. като към 31.12.2010 г. е отчетена численост от 1 311 заети щатни бройки; 2011 г. – 2 000 служители, от които по отчетни данни към 31.12.2011 г. заетите щатни бройки са 1 233.

Таблица 10 Заетост в горския сектор

Категория	Година	Общо	Пол	
			Мъже	Жени
			хил. FTE*	
	2010	22.9	17.0	5.9
Горско стопанство (ISIC / NACE 02)	2005	20.5	15.3	5.2
Производство на дървен материал и изделия от дърво (ISIC/NACE 20)	2010	27.0	20.4	6.7
	2005	26.3	20.4	5.9
Производство на хартия и хартиени продукти (ISIC/NACE 21)	2010	10.8	5.9	4.9
	2005	10.6	5.7	4.9

*хил. FTE (full time employment - (еквивалент на пълна заетост)

Източник: ИАГ, Национален доклад на България (MCPFE, 2010)

Сериозна заплаха за устойчивостта на управлението на горските територии е застаряването на работната сила, особено в селските и планинските райони. Ключово предизвикателство занапред ще бъде наемането на нови работещи за поддържане на необходимия капацитет при ползването, възстановяването и опазването на горските ресурси и територии, както по брой, така и с по-висока компетентност.

По статистически данни средната годишна работна заплата в горския сектор за периода 2007 - 2010 г. постепенно нараства. Най-голям е ръстът в целулозно-хартиената промишленост и в държавната горска администрация. Средната работна заплата в дървопреработващата и мебелната промишленост през 2009 г. (по данни на БКДМП) е 550 лв. - 77% от средната работна заплата за страната. Наличните данни от НСИ за средната работна заплата в сектор „Селско, горско и рибно стопанство“ за 2008 - 2011 г. по тримесечия са, както следва: 2008 г. - трето 406 лв., четвърто 401 лв.; 2009 г. - първо 428 лв., второ 446 лв., трето 457 лв., четвърто 457 лв.; 2010 г. - първо 445 лв., второ 472 лв., трето 509 лв., четвърто 514 лв.; 2011 г. - първо 483 лв., второ 511 лв.; трето 539 лв., четвърто 561 лв.

Основните проблеми и предизвикателства пред политиките по заетостта и работната сила в дървопреработващия и мебелния бранш според Националния доклад за дървопреработващата и мебелна промишленост в България, изготвен през 2008 г. от ФСОГСДП, са: (1) огромно подценяване на възнагражденията, (2) липса на капиталова база – слаби фирмени структури – малки или микрофирми, (3) недооценяване значението на трудовите иновации като качество или конкурентно предимство, (4) липса на напредък в обновяването на техниката за добив и транспортиране на дървесина, (5) липса на концепции и дейности в секторната политика за защита на заетостта, (6) неадекватна квалификация и застаряващ персонал, (7) липса на инвестиции в квалификация и професионално обучение, (8) липса на политика за развитие на човешките ресурси, (9) непредоставяне на привлекателна и безопасна среда за работа.

6.6. Безопасност на труда и здраве

Увеличаването на заетостта и инвестирането в здравето, безопасността и развитието на човешките ресурси са от първостепенно значение за развитието на горския сектор. Трудовите отношения между работника и работодателя, както и правата и задълженията на държавата, работодателя и работещия за осигуряване на здравословни условия на труд, са регламентирани от Кодекса на труда,, Закона за здравословни и безопасни условия на труда и непосредствено свързаните с тях нормативни актове. Минималните изисквания и задължения за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при извършване на горскостопански и дърводобивни дейности са определени в Правилника за здравословни и безопасни условия на труд, утвърден от ДАГ към Министерския съвет през 2007 година.

В държавния горски сектор процентът на трудовите злополуки, вкл. с фатален край, на 1 000 работещи е много нисък. По данни на НСИ трудовите злополуки в горския сектор през 2011 г. са общо 27.

6.7. Потребление на дървесина

Потреблението на дървесина и наличието на устойчиви пазари на горски продукти са в пряка взаимна зависимост от устойчивото стопанисване и управление на горите и развитието на горския сектор.

Един от показателите, който дава обективна представа за нивото на потребление на конкретна продукция на национално, регионално или местно ниво е потреблението на човек от населението. Паневропейският количествен индикатор „Потребление на дървесина“ се определя като баланс между добитата (произведена) обла дървесина, вноса и износа, като резултатът се разпределя на броя на населението (на 1000 човека). Доходността в горския сектор е обусловена от продажбите на обла дървесина. Нараства значението на продажбите на горско-дървесните отпадъци при сечта като дървесна биомаса за производство на енергия.

Таблица 11 Потребление на обла дървесина и на продукти от дървесина в България през периода 2006-2011 г. (куб. м еквивалент обезличена обла дървесина/ 1000 жители)*

Продукт	2007	2008	2009	2010
	м ³ RWE/ 1000 habitants			
1. Обла дървесина	834	754	652	892
2. Дърва за огрев (вкл. за въглища)	404	344	323	391
3. Индустриална дървесина	557	388	288	501

* м³ RWE / 1000 habitants - куб.м еквивалент обезличена обла дървесина/ 1000 жители

Източник: Евростат, State of European's Forests 2011, FAO/UNECE

В резултат на влиянието на Световната икономическа криза през 2008 - 2009 година потреблението на обла дървесина е неравномерно – с рязък спад през 2009 година и последващ положителен растеж. През 2010 г. потреблението на обла дървесина в страната е 892 куб. м еквивалент обла дървесина/1000 жители, което е с 12,1% по-малко, сравнено със стойността на този критерий за ЕС и с 19,7%, по-голямо от средната стойност на потреблението на обла дървесина в региона на Югоизточна Европа (State of European's Forests 2011, FAO/UNECE). В сравнение с 2005 г. потреблението на обла дървесина в България, изразено чрез стойността на индикатора „потребление на обла дървесина и на продукти от нея - куб. м RWE/ 1000 жители“, нараства с 18%. През 2010 г. потреблението на дървата за огрев почти достига (96,7%) от нивото през 2007 година.

6.8 Търговия с дървесина

През периода 2006 – април 2011 г. ползването на дървесина и недървесни горски продукти в горските територии - държавна и общинска собственост, е регламентирано от Закона за горите (отм.) с последващите изменения и допълнения

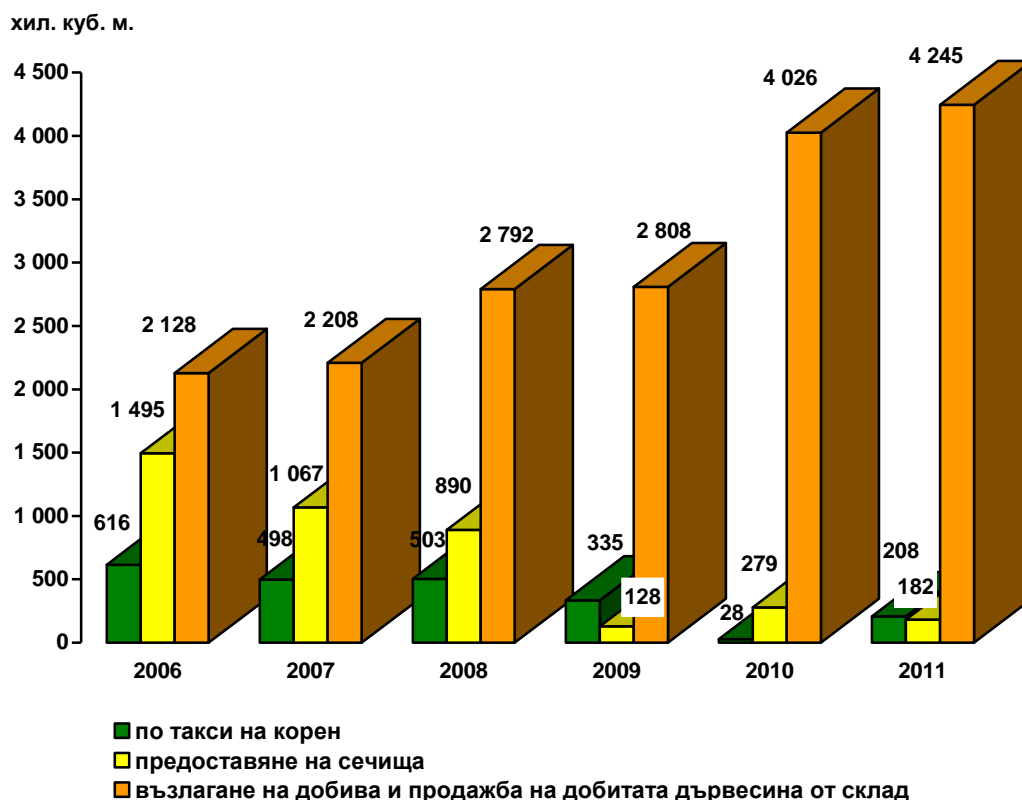
и от Правилника за прилагане. През разглеждания период ползването на дървесина от гори и земи от държавния горски фонд се осъществява: 1) по такси на корен; 2) чрез възлагане на добива и продажба на добитата дървесина от склад; 3.) чрез публичен търг с явно наддаване или конкурс за предоставяне на сечища; 4) чрез публичен търг с явно наддаване или конкурс за предоставяне изпълнението на дейностите, предвидени в ЛУП за цели държавни горски стопанства или за части от тях; 5) чрез концесия; 6) от държавните горски стопанства, които самостоятелно организират и изпълняват дейностите по добив и транспортиране.

Ползването от горите и земите от горския фонд - общинска собственост, се осъществява чрез възлагане на добива и продажба на добитата дървесина от склад или чрез публичен търг с явно наддаване или конкурс за предоставяне на сечища след решение на общинския съвет, чрез възлагане на добива и продажбата на добитата дървесина от склад или чрез публичен търг с явно наддаване или конкурс за предоставяне на сечища. Физическите и юридическите лица - собственици на гори, се разпореждат с дървесината и продуктите, добити от имотите им, при спазване изискванията на закона.

Съгласно приетите през 2011 г. Закон за горите и Наредба за възлагане изпълнението на дейности в горските територии - държавна и общинска собственост, и за ползване на дървесина и недървесни горски продукти, ползването на дървесина се извършва чрез продажба на стояща дървесина на корен и чрез добив и продажба на добитата дървесина.

Общото количество на реализираната дървесина от горските територии - държавна собственост, през 2011 г. е най-високото за последните шест години - ръст от 7,6% спрямо 2010 г. и 10,1% в сравнение с 2006 година. Основен начин на реализация на дървесина от горите - държавна собственост, е продажбата на добитата дървесина от склад. През периода 2006 - 2011 г. се наблюдава тенденция на нарастване на дела на обема на реализираната дървесина, добита чрез възлагане на дърводобива и продадена от склад (фиг. 5). През последните три години значително намалява количеството на предоставената на сечища и за местно население дървесина, което се дължи на пренасочване на част от правоимащите към закупуване на добити дърва за огрев от склад.

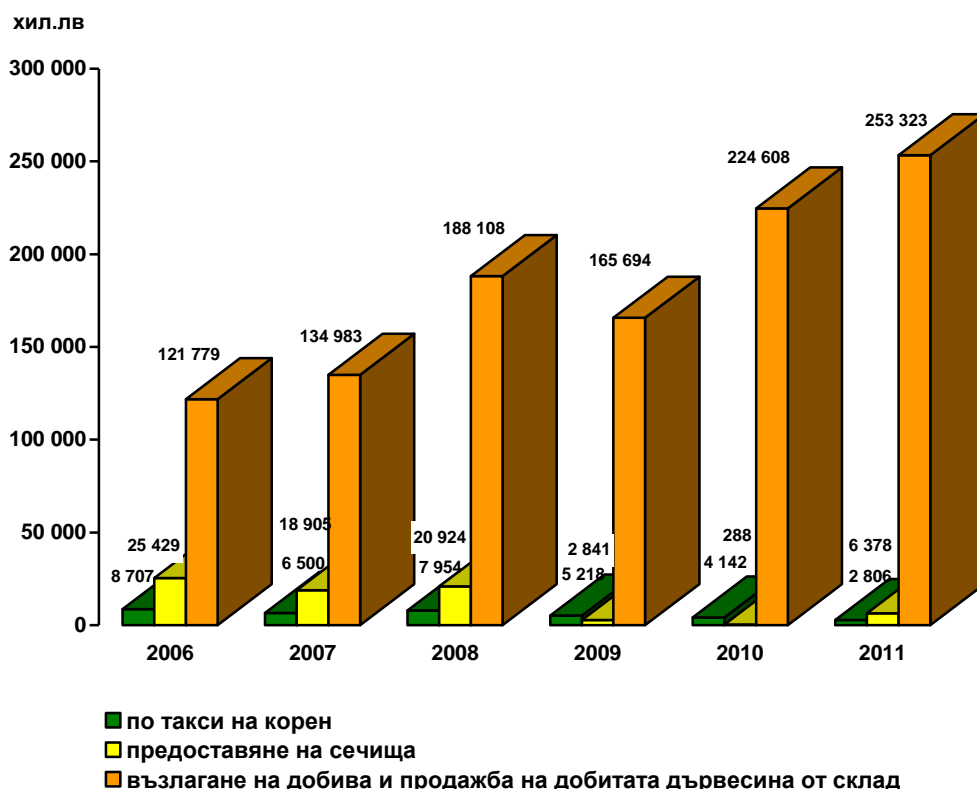
Фиг. 5 Общ размер на количеството реализирана дървесина от горските територии – държавна собственост, за периода 2006 - 2011 г. по начини на ползване

Източник: МЗХ/ИАГ

През разглеждания период отчетените общи приходи от ползване на дървесина от горските територии – държавна собственост, показват устойчиво нарастване, с изключение на спада през 2009 г., като достигат максималната си стойност през 2011 г. - 262 523 хил. лв. – ръст от 21,0% спрямо 2007 г. и от 68,4% в сравнение с 2006 г. (фиг. 6).

Фиг. 6 Общ размер на приходите от реализация на дървесина от горските територии – държавна собственост, за периода 2006-2011 г. по начини на ползване

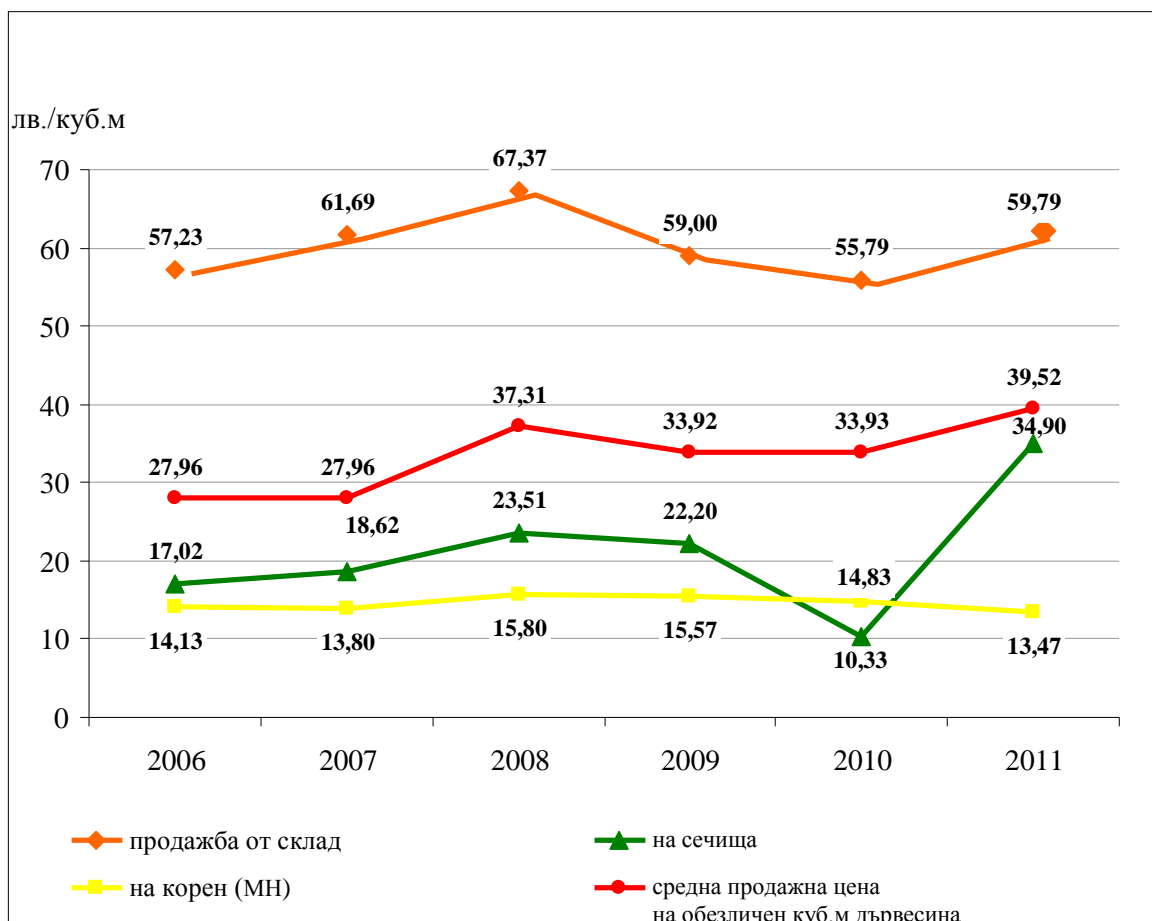

Източник: МЗХ/ИАГ

Средните продажни цени на дървесината от горските територии – държавна собственост, реализирана по основните начини на продажба през периода 2006 – 2011 г., са представени във фиг. 7. Това са цени на обезличен куб. м. дървесина, регистрирани в момента на продажбата от склад.

През периода 2006 - 2008 г. с най-голямо увеличение - ръст от 17,7% спрямо 2006 г., е средната продажна цена на обезличен куб. м дървесина, реализирана чрез продажба на сортименти (продажба от склад) – основен начин за реализиране на дървесина от държавните гори. В резултат на икономическата рецесия от 2008 до 2010 г. посочената средна продажна цена се понижава, достигайки през 2010 г. най-ниската си стойност. Независимо от понижаването на средната продажна цена на дървесината, увеличеният обем на продажбите през 2010 г. довежда до увеличаване на нетните приходи от продажба на дървесина от склад общо за всички държавни горски и ловни стопанства с 36 082 хил. лева или 33% спрямо 2009 г. Достигнатата през 2011 г. средна продажна цена на дървесината, реализирана чрез продажба от склад, нараства и достига ниво малко по-високо от това през 2009 година.

Фиг. 7 Средни продажни цени на обезличен куб.м дървесина от горските територии - държавна собственост, реализирана по основните начини за продажба за периода 2006 – 2011 г.

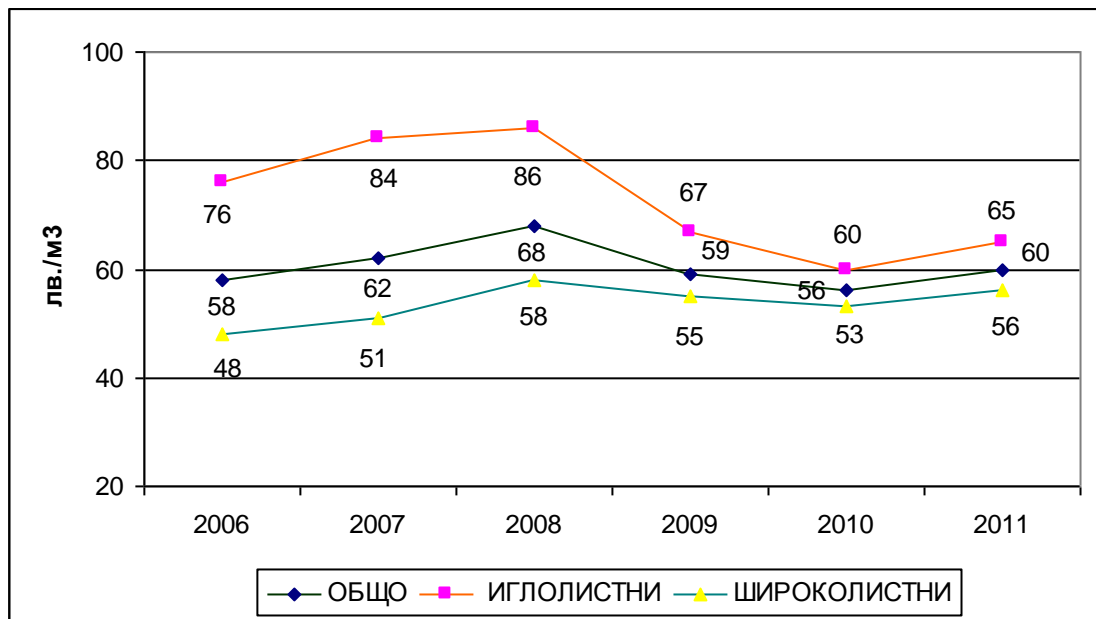

Източник: МЗХ/ИАГ

През 2005 г. стойността на продадената дървесина, изчислена чрез цената на временен склад, възлиза на 170,4 млн. €, или 46,4 €/ха. През 2010 г. стойността на продадената дървесина се увеличава до 200,6 млн. €, или 53,3 €/ха, което е ръст от 15%. Средната продажна цена на дървесината, добита от горските територии – държавна собственост, и реализирана чрез продажба от склад, нараства от 58 лв./куб. м през 2006 г. до 68 лв/куб. м през 2008 г., след което в следващите две години спада с 13 - 18% и се установява на нива 56 - 59 лв./куб. м . През 2011 година средната продажна цена на дървесината се увеличава като достига до 60 лв. куб. м (фиг. 8). Този факт се обяснява както със срива на пазара на дървесина през 2009 – 2010 г., така и с променената структура на реализираната от склад дървесина.

С отпадането на възможността за продажба на технологична дървесина на корен на големите преработватели близо 1 млн. куб. м добита дървесина са пренасочени за продажба от склад, което е причина за намаляване средната продажна цена на дървесината и като цяло, и по вид.

Фиг. 8 Изменение на средната продажна цена на дървесината от склад, както и на иглолистната и широколистната дървесина от горските територии - държавна собственост, за периода 2006 - 2011 г.

Източник: МЗХ/ИАГ

Достигнатите цени на обла дървесина, добита в горските територии – държавна собственост, по асортименти през периода 2006 - 2011 г. (куб. м/лева) са посочени в таблица 12. Те са диференцирани регионално и по държавни горски предприятия.

Таблица № 12 Достигнати цени на обла дървесина, добита в горските територии – държавна собственост, по асортименти през периода 2006 - 2011 г. (куб. м/ лева)

Вид асортимент	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ОБЩО	58	62	68	59	56	60
А. ИГЛОЛИСТНИ	76	84	86	67	60	65
- ЕДРА	97	110	119	93	88	98
- Трупи за бичене с диаметър на тънкия край над 50 см	107	113	139	112	99	111
- Трупи за бичене с диаметър на тънкия край над 30 см.	102	118	127	98	95	107
- Трупи за бичене с диаметър на тънкия край от 18 до 29 см.	91	103	111	87	82	91
- СРЕДНА	56	59	62	49	45	48
- Трупи за бичене с диаметър на тънкия край от 15 до 17 см.	70	77	84	66	60	66
- ДРЕБНА	42	43	47	45	41	44
- ДЪРВА	45	49	52	44	44	48
	36	37	46	43	42	44
втч Технологична дървесина						
втч ОЗМ	54	62	69	52	51	59
втч Дърва	33	36	38	35	36	37
ШИРОКОЛИСТНИ	48	51	58	55	53	56
- ЕДРА	73	78	86	72	68	71
- Трупи за шперплат	93	95	109	94	92	91
втч Букови	128	133	143	127	120	122
втч Тополови	64	74	86	76	72	74
- Трупи за фурнир	190	213	226	207	190	188
втч Букови	163	159	183	156	147	147
втч Дъбови	218	237	248	215	196	208
- Трупи за бичене с диаметър на тънкия край над 30 см.	80	87	95	79	74	77
втч Букови	82	84	94	83	77	78
втч Дъбови	114	124	129	105	105	113
- Трупи за бичене с диаметър на тънкия край от 18 до 29 см.	62	65	73	63	59	63
втч Букови	75	79	85	73	69	71
втч Дъбови	91	92	105	88	84	90
- СРЕДНА	39	44	50	51	49	53
- Трупи за бичене с диаметър на тънкия край от 15 до 17 см.	45	47	56	51	49	51
втч Букови	54	55	61	58	57	60
втч Дъбови	50	53	66	62	58	66
- Технологична дървесина	37	42	49	50	49	52
втч Букова	43	48	54	51	50	55
втч Дъбова	45	49	56	57	57	61
- ДРЕБНА	38	43	49	50	49	52
	37	42	49	49	48	51
- Технологична дървесина.						
втч Букова	45	46	53	51	50	53
втч Дъбова	45	49	55	57	57	60
- ДЪРВА	42	45	52	54	52	54
- Технологична дървесина	38	42	50	49	47	50
ОЗМ	45	49	56	54	51	54
ДЪРВА	43	46	53	54	53	55

Източник: МЗХ

Сравнение между продажните цени на дървесината на корен и от склад през 2006 и 2011 г. е показано на таблица 13.

Таблица 13 Сравнение между продажните цени на дървесината на корен и от склад, реализирана от държавните гори през 2006 и 2011 г.

Вид и категория дървесина	2006 година		% от цената на склад	2011 година		% от цената на склад
	на корен	от склад		на корен	от склад	
	куб. м/ лева			куб. м/ лева		
Общо	17	58	29	35	60	59
Иглолистни	15	76	20	37	65	57
Едра	39	97	40	79	98	81
Средна	16	56	29	24	48	50
Дребна	8	42	20	19	44	44
Дърва	7	45	16	20	48	42
Широколистни	18	48	39	34	56	61
Едра	42	73	58	64	71	91
Средна	19	39	48	36	53	69
Дребна	14	39	37	34	52	66
Дърва	16	42	37	31	54	56

Източник: МЗХ

Сравнението между продажните цени на дървесината на корен, реализирана през 2006 и 2011 г. от горите – държавна собственост, показва тенденция на нарастване на средната продажна цена на дървесината от всички категории. Нарастването на продажната цена на един куб. м иглолистна дървесина на корен, реализирана от държавните гори през 2011 г. в сравнение с 2006 г., е от 50% при категорията „средна строителна дървесина“ до 285% при категорията „дърва“. При широколистните нарастването за същия период е в интервала от 52% при едрата дървесина до 243% при категорията „дребна строителна дървесина“. Увеличеното търсене на едра иглолистна и широколистна дървесина, на технологична дървесина и дърва за огрев е причина за наблюдавания ръст.

Тенденция на увеличение се наблюдава и при сравнение на продажните цени на дървесината от склад, реализирана от държавните гори през 2006 и 2011 г. При иглолистните най-голям ръст спрямо 2006 г. отбелязва продажната цена на дървесината от категориите „дърва“ и „дребна строителна дървесина“, докато при широколистните – от категориите „средна строителна дървесина“ и „дребна строителна дървесина“.

6.8.1. Износ и внос на дървесина

По данни на НСИ и Евростат през периода 2007 - 2010 г. обемът на износа на дървесина и продукти от дървесина - общо за страни от ЕС и страни извън ЕС, е 3 183,402 хил.куб. м. Индустриалната дървесина представлява 80,1% от обема на износа, а дървата за огрев – 19,9%. Количеството дървесина, реализирано като износ, е силно неравномерно през отделните години – със силен спад през 2008 - 2009 г. вследствие на икономическата криза, след което през 2010 г. общото

количество на износа достига нива, близки до тези през 2007 г. Изключение прави износет на продукта „Дървен чипс и частици“, при който се наблюдава постепенно нарастване.

ОБЩО ИЗНОС (в ЕС и в страни извън ЕС)		2007	2008	2009	2010
ОБЛА ДЪРВЕСИНА	1000 куб.м	1220.000	474.000	389.318	1100.084
Дърва за огрев (включително за въглища)	1000 куб.м	144.000	96.000	100.363	294.444
Индустриална обла дървесина	1000 куб.м	1076.000	378.000	288.955	805.640
Иглолистна	1000 куб.м	113.000	102.000	118.317	236.503
Широколистна	1000 куб.м	963.000	276.000	170.638	569.137
Дървени въглища	1000 куб.м	38.000	14.000	15.177	20.123
Дървен чипс и частици	1000 куб.м	24.000	21.000	47.552	58.117
Дървени отпадъци	1000 куб.м	44.000	56.000	26.491	57.385
БИЧЕНА ДЪРВЕСИНА	1000 куб.м	373.000	146.000	256.710	348.167

Таблица 14 Износ на обла дървесина и продукти от дървесина за периода 2007-2010 г.

Източник: JFSQ, Евростат, НС

Общата стойност на реализирания износ за периода 2007 - 2010 г. е в размер на 246 147 хил. лева. Стойността на реализирания износ на индустриална дървесина формира 78,9% от общата стойност на реализирания износ. При износа на обла дървесина - дърва за огрев и индустриална обла дървесина, се отчита значително намаление в ценовите стойности през 2008 г. и 2009 г. През 2010 г. стойността на реализирания износ на обла дървесина нараства с 24,4% спрямо 2007 г., на дървата за огрев – с около 120% и на индустриалната дървесина – с 8,1%.

ОБЩО ИЗНОС (в ЕС и в страни извън ЕС)		2007	2008	2009	2010
ОБЛА ДЪРВЕСИНА	хил. лв	75471.000	40121.000	36680.284	93874.224
Дърва за огрев (включително за въглища)	хил. лв	10892.000	8349.000	8689.344	24035.732
Индустриална обла дървесина (необелена дървесина)	хил. лв	64579.000	31772.000	27990.940	69838.492

Таблица 15 Износ на обла дървесина и продукти от дървесина за периода 2007 - 2010 г.

Източник: JFSQ, Евростат, НСИ

Обемът на вноса на дървесина и продукти от дървесина - общо от страните от ЕС и страни извън ЕС, е в размер на 1 447,219 хил. куб. метра. Индустриалната дървесина представлява 97,8% от обема на вноса, а дървата за огрев – 2,2%. При вноса на дървесина (общо за страни в ЕС и страни извън ЕС) най-високи стойности са отчетени през 2008 г., след което се наблюдава рязък спад. Сравнено с 2007 г. вносът на дърва за огрев и на индустриална обла дървесина през 2010 г. намалява съответно с 96,2% и с 92,6%. Тенденция на нарастване на внесените количества се наблюдава при вноса на дървени въглища, дървен чипс и частици и дървесни отпадъци. След отбелязаната минимална стойност на внесените количества бичена дървесина през 2009 г. количествата внесена бичена дървесина нарастват до нивата на 2008 година.

Таблица 16 Внос на обла дървесина и продукти от дървесина за периода 2007 - 2010 г.

ОБЩО ВНОС (от ЕС и от страни извън ЕС)		2007	2008	2009	2010
ОБЛА ДЪРВЕСИНА	1000 куб. м	544.000	809.000	53.496	40.723
Дърва за огрев (включително за въглища)	1000 куб. м	21.000	6.000	3.338	2.021
Индустриална обла дървесина (необелена дървесина)	1000 куб. м	523.000	803.000	50.158	38.702
Иглолистна	1000 куб. м	76.000	109.000	19.646	4.069
Широколистна	1000 куб. м	447.000	694.000	30.512	34.633
Дървени въглища	1000 куб. м	0.000	0.000	0.194	0.418
Дървен чипс и частици	1000 куб. м	1.000	3.000	1.062	1.189
Дървени отпадъци	1000 куб. м	2.000	2.000	1.891	2.727
БИЧЕНА ДЪРВЕСИНА	1000 куб. м	127.000	80.000	34.794	75.114

Източник: JFSQ, Евростат, НСИ

Общата стойност на реализирания внос за периода 2007 - 2010 г. е в размер на 52 584 хил. лв. Стойността на реализирания внос на индустриална дървесина представлява 96,4% от общата стойност на реализирания внос на обла дървесина.

Таблица 17 Внос на обла дървесина и продукти от дървесина за периода 2007 - 2010 г.

ОБЩО ВНОС (от ЕС и от страни извън ЕС)		2007	2008	2009	2010
ОБЛА ДЪРВЕСИНА	хил. лева	17249.000	25162.000	4975.094	5198.348
Дърва за огрев (включително за въглища)	хил. лева	910.000	244.000	259.354	486.567
Индустриална обла дървесина (необелена дървесина)	хил. лева	16339.000	24918.000	4715.740	4711.781

Източник: JFSQ, Евростат, НСИ

Общото количество на реализирания през периода 2007 - 2010 г. износ на обла дървесина и на продукти от дървесина за страни от ЕС и за страни извън ЕС превишава реализирания внос на дървесина и на продукти от дървесина от страни от ЕС и от страни извън ЕС с 1 736 хил. куб. м (45,5%) или с 434 хил. куб. м средногодишно. За разглеждания период общата стойност на износа превишава общата стойност вноса на обла дървесина и на продукти от нея със 193 562 хил. лева.

Външнотърговският стокообмен на България с обла дървесина и продукти от нея, произведени от горския сектор за периода 2007 - 2010 г., отразява настъпилите неблагоприятни промени в икономическия живот на страната вследствие на световната икономическа криза, резкия спад в производството и намаленото търсене на готовата продукция у нас и на външния пазар. Балансът в търговията с дървесина с държавите, членуващи в ЕС, се променя, като през годините значително намалява вносът на дървесина за сметка на износа. Вносът на обла дървесина през 2010 г. е около 10% от нивото през 2007 г. Същата тенденция, на намален внос през 2010 г. спрямо 2007 г., се наблюдава и при широколистната индустриална дървесина.

При износа на дървесина в страните от ЕС тенденцията е обратна. Вследствие на икономическата криза се наблюдава силен спад през 2009 г., особено при износа на обла дървесина и индустриална обла дървесина. През 2010 г. се възстановява

възходящата тенденция, която е най-силно изразена при износа на дървен чипс и частици (таблица 18 и таблица 19)

Таблица 18 Внос на обла дървесина и продукти от дървесина от страни от ЕС за периода 2007 - 2010 г.

ВНОС (от страни от ЕС)		2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
ОБЛА ДЪРВЕСИНА	1000 куб. м	318.000	729.000	44.829	39.815
Дърва за огрев (включително за въглища)	1000 куб. м	21.000	6.000	3.282	2.021
Индустриална обла дървесина (необелена дървесина)	1000 куб. м	297.000	723.000	41.547	37.794
Иглолистна	1000 куб. м	43.000	55.000	11.257	3.970
Широколистна	1000 куб. м	254.000	668.000	30.290	33.824
Дървени въглища	1000 куб. м	0.000	0.000	0.110	0.216
Дървен чипс и частици	1000 куб. м	1.000	3.000	1.062	1.096
Дървени отпадъци	1000 куб. м	2.000	2.000	1.828	2.142
БИЧЕНА ДЪРВЕСИНА	1000 куб. м	101.000	58.000	23.986	68.148

Източник: JFSQ, Евростат, НСИ

Таблица 19 Износ на обла дървесина и продукти от дървесина към страни от ЕС за периода 2007 - 2010 г.

ИЗНОС (към страни от ЕС)		2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
ОБЛА ДЪРВЕСИНА	1000 куб. м	903.000	421.000	278.217	679.366
Дърва за огрев (включително за въглища)	1000 куб. м	115.000	82.000	73.136	194.396
Индустриална обла дървесина (необелена дървесина)	1000 куб. м	788.000	339.000	205.081	484.970
Иглолистна	1000 куб. м	101.000	99.000	91.843	172.116
Широколистна	1000 куб. м	687.000	240.000	113.238	312.854
Дървени въглища	1000 куб. м	25.000	10.000	10.574	14.477
Дървен чипс и частици	1000 куб. м	23.000	21.000	47.526	58.060
Дървени отпадъци	1000 куб. м	43.000	55.000	26.149	57.185
БИЧЕНА ДЪРВЕСИНА	1000 куб. м	257.000	122.000	194.884	238.339

Източник: JFSQ, Евростат, НСИ

При вноса на обла дървесина от страни, които не членуват в ЕС, се наблюдава критичен спад през 2010 г., като стойностите са около 1% от реализирания внос през 2007 г. (таблица 20). Низходящата тенденция е най-силно изразена при износа на индустриалната обла дървесина.

Таблица 20 Внос на обла дървесина и продукти от дървесина извън страни от ЕС за периода 2007 - 2010 г. (1000 m³)

ВНОС (от страни извън ЕС)		2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
ОБЛА ДЪРВЕСИНА	1000 куб. м	226.000	80.000	8.667	0.908
Дърва за огрев (включително за въглища)	1000 куб. м	0.000	0.000	0.056	0.000
Индустриална обла дървесина (необелена дървесина)	1000 куб. м	226.000	80.000	8.611	0.908
Иглолистна	1000 куб. м	33.000	54.000	8.389	0.099
Широколистна	1000 куб. м	193.000	26.000	0.222	0.809
Дървени въглища	1000 куб. м	0.000	0.000	0.084	0.202
Дървен чипс и частици	1000 куб. м	0.000	0.000	0.000	0.093
Дървени отпадъци	1000 куб. м	0.000	0.000	0.063	0.585
БИЧЕНА ДЪРВЕСИНА	1000 куб. м	26.000	22.000	10.808	6.966

Източник: JFSQ, Евростат

При износа на дървесина и продукти от дървесина към страни извън ЕС най-голям спад се регистрира през 2008 година. Износът на обла дървесина през 2008 г. е едва 16,72% от този през 2007 г., на индустриална обла дървесина – 13,53% и на широколистна – 13,04%. През следващите години се наблюдава възходящ тренд, при който през 2010 г. стойностите са на нива над тези от 2007 г. (таблица 21).

Таблица 21 Износ на обла дървесина и продукти от дървесина към страни извън ЕС за периода 2007 - 2010 г. (1000 куб.м)

ИЗНОС (към страни извън ЕС)		2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
ОБЛА ДЪРВЕСИНА	1000 куб. м	317.000	53.000	111.101	420.718
Дърва за огрев (включително за въглища)	1000 куб. м	29.000	14.000	27.227	100.048
Индустриална обла дървесина (необелена дървесина)	1000 куб. м	288.000	39.000	83.874	320.670
Иглолистна	1000 куб. м	12.000	3.000	26.474	64.387
Широколистна	1000 куб. м	276.000	36.000	57.400	256.283
Дървени въглища	1000 куб. м	13.000	4.000	4.603	5.646
Дървен чипс и частици	1000 куб. м	1.000	0.000	0.026	0.057
Дървени отпадъци	1000 куб. м	1.000	1.000	0.342	0.200
БИЧЕНА ДЪРВЕСИНА	1000 куб. м	116.000	24.000	61.826	109.828

Източник: JFSQ, Евростат

6.9. Енергия от дървесни ресурси

Рационалното използване на енергия от ВИ допринася за постигането на целите на европейската енергийна политика, включващо овладяване на негативните промени в климата и насърчаване на икономическия растеж и заетостта, сигурна и достъпна енергия за потребителите. Директива № 2009/28/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 23 април 2009 година (ОВ L 140/16, 5.6.2009) за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и за изменение и впоследствие за отмяна на Директива 2001/77/ЕО (ОВ L 283, 27.10.2001) и Директива 2003/30/ЕО (ОВ L 123/42, 17.05.2003) поставя общата рамка за развитие на енергийния сектор и дългосрочните цели за 20-процентно намаляване на емисиите на парникови газове спрямо 1990 г., увеличаване до 20% на дела на ВЕИ в брутното крайно потребление на енергия на ЕС и 10-процентов дял на енергия от възобновяеми източници в транспорта.

Достигането на 16%-ен дял на енергията от ВИ в брутното крайно потребление на страната до 2020 г. е основен приоритет на националната енергийна политика, определен в Енергийната стратегия на Република България (Обн., Д.В., бр.43 от 7.07.2011 г.)

По данни на Евростат за базовата 2005 г. енергията от възобновяеми източници в страната възлиза на 1 млн. тне или 9,4% от брутното крайно потребление на енергия, от които: биомаса – 70%, хидроенергия – 24% и други ВЕИ – 6%.

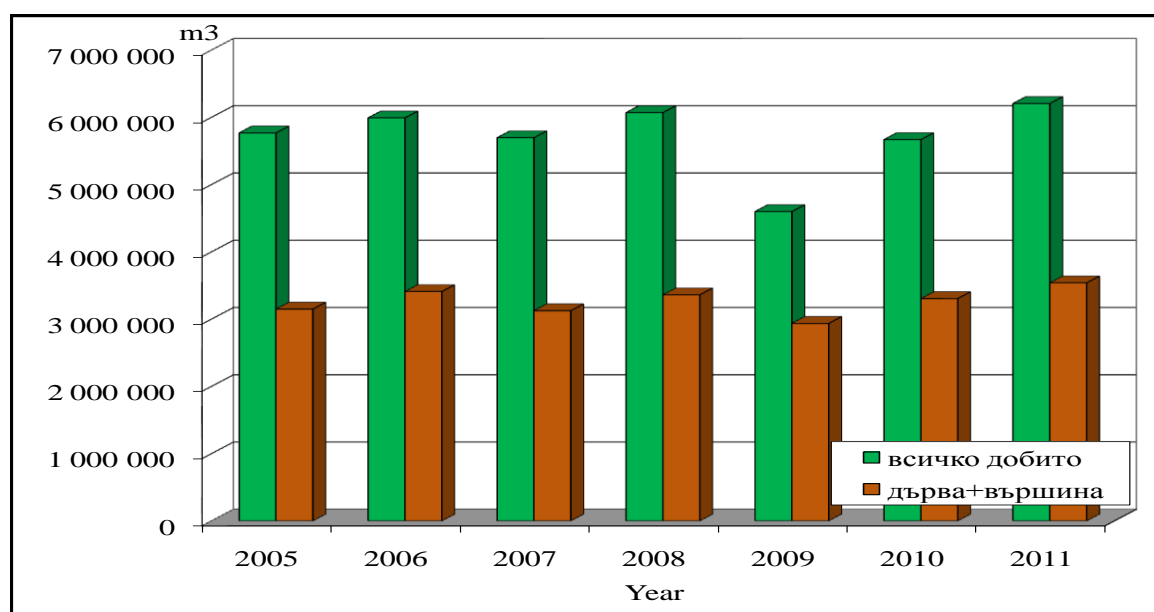
В края на м. декември 2009 г. България представи прогнозен документ за енергията от ВИ, съгласно който техническият потенциал на енергията от ВИ е около 4500 ktoe годишно. Разпределението между различните видове източници е неравномерно, като най-голям дял притежават хидроенергията (31%) и биомасата (36%). В същото време страната притежава значителни горски ресурси и развито селскостопанско производство - източници, както на твърда биомаса, така и на суровина за производство на биогаз и течни горива от биомаса.

През 2006 количеството на дървесната биомаса, добита при пряк добив от горските територии и предназначена за енергопроизводство, е 2 411 168 т. (количество собствени ресурси), а размерът на нетното количество 2 311 280 т. Произведената първична енергия е 735 хил. тне. Реализираният износ на дървесна биомаса е 99 888 тона.

Имайки предвид сортиментната и възрастова структура, дървесните видове и други специфични особености на българската гора, в национален мащаб около 70% от добиваната дървесина може, и в повечето случаи се използва за технологични и енергийни цели, т.е за производство на плочи, целулоза и за дърва за огрев. По данни на ИАГ през последните години, дялът на дървесината от категорията "дърва" и "вършина" е средно 57% от общия размер на добиваната дървесина в България, като варира от 55% до 64%.

На фиг. 9 е посочен дялът на тази дървесина от общото годишно ползване на дървесина в България за периода 2005 - 2011 година.

Фиг. № 9 Дял на дървесината за енергия спрямо общия обем на добитата дървесина в Република България за периода 2005 - 2011 г.

Източник: МЗХ, ИАГ

Дървесната биомаса, в т.ч. дървата за огрев, дървесните отпадъци и техните производни имат голям енергиен потенциал, но са със слаба степен на количествена концентрация и често пъти този ресурс е отдалечен от населените места. Освен това преобладаващо трудните теренни условия, липсата на достатъчно развита инфраструктура в горите, традиции и подходящи технологии за оползотворяване на отпадъците от дърводобива, предполагат изграждането на малки инсталации за отопление и за когенерация.

Според Националната дългосрочна програма за насърчаване използването на биомасата за периода 2008 - 2020 г., приета с Решение на Министерския съвет № 388 от 20.08.2008 г., неизползваните количества клони и вършина са над 314 967 плътни куб. м годишно (за 2011 г. са в размер на 266 833 куб. м), чиито енергиен еквивалент възлиза на 65 164 тне/годишно за 2005 година.

Съгласно Първия национален доклад за напредъка на България в насърчаването и използването на енергията от ВИ, МИЕ 2011 г., основният източник на дървесина за енергийни цели в България са горите, които са около 33 % от цялата територия на страната или около 3,76 млн. ха. Горско-дървесната биомаса има най-голям дял в енергията за отопление, като този ресурс се използва главно във вид на „дърва за горене“, успоредно с въглища за пряко производство на топлина чрез индивидуални отоплителни уреди - печки - с нисък коефициент на полезно действие и големи загуби на енергия. Един от проблемите, които възпрепятстват по-сериозната употреба на дървесната биомаса за производство на енергия, е високата първоначална инвестиция за използване и изграждане на високоефективни съоръжения и съответната преносна мрежа. Още повече, подобрият вариант е да се инвестира в инсталации за производство на топлинна и електрическа енергия, т.е в когенерационни инсталации, поради което, за да се разпространи по-широко тази технология, е необходима подкрепа чрез различни финансови механизми – програми и фондове.

Прогнозната оценка на количествата енергийна биомаса, които ще бъдат добити през 2015 г. при пряк добив на биомаса, е: 1) прогнозно количество на собствените ресурси – 2 610 кт; 2) производство на първична енергия – 830 хил.тне.

Прогнозната оценка на количествата енергийна биомаса, които ще бъдат добити през 2020 г. при пряк добив на биомаса, е: 1) прогнозно количество на собствените ресурси – 2805 кт; 2) производство на първична енергия – 892 хил.тне.

Износът и вносът на енергийна биомаса е незначителен и не се очертават причини за изменение на това съотношение до 2020 година. (Данните са на база информация от МИЕ/НСИ).

По данни от Националния план за действие за енергията от възобновяеми източници, приет с Протокол № 1.38 на Министерския съвет от 09.01.2013 г., се

очаква през 2020 г. произведената електрическа енергия от биомаса да достигне 865 GWh, а енергията за топлинни и охладителни цели, получена от твърда биомаса, да е в размер на 1053 хил. тне. Развитието на технологиите за пелети повишава възможностите за използване на остатъците от дървообработващата промишленост за производство на дървен материал, фасонирани материали, мебели, фурнир и шперплат. Този процес се отразява в значителната разлика между използваната биомаса през 2009 и 2010 г. Енергийните баланси показват, че докато през 2009 г. са оползотворени 60 ktоe дървесни отпадъци, през 2010 г. те са 150 ktоe.

Според информацията от Изпълнителната агенция по горите количеството на остатъците - стърготини и други дребни частици, през 2010 г. е около 420 000 куб. метра.

По-широко разпространение на пелетите като енергоносител се очаква с разширяване на действието на финансовите механизми за подкрепа на първоначалната инвестиция. Подобно е състоянието и на производството и пазара на дървесни трески.

За развитието на пазара и потреблението на биомаса за индивидуално и локално отопление е необходимо подпомагането с различни финансови механизми за преодоляване на бариерите, свързани с първоначалната инвестиция.

Увеличаването на дела на енергията от ВИ е свързано и с изпълнението на мерките по намаляване на емисиите на парникови газове. Българските ВЕИ инсталации започват своето ефективно участие в схемата едва в началото на 2010 г. след одобрението от ЕК на Националния план за разпределение на квоти за търговия с емисии на парникови газове за периода 2008 – 2012 г., приет с Решение № 988 на Министерския съвет от 28.12.2009 г.

Законът за горите създава нови възможности и стимулира производството на биомаса от дървесина. С цел дългосрочното планиране на дейностите, както в държавните горски предприятия, така и в дърводобивните и дървопреработвателните фирми, държавните предприятия могат да сключват дългосрочни договори с търговци за срок до 15 години за добив и продажба на дървесина. Дадена е възможност за сключване на договори за аренда и наем до 30 години върху държавни и общински горски територии.

По този начин фирмите, търгуващи с дървесина, получават сигурност по отношение на дървесния ресурс и стимули да инвестират в нова техника, оборудване, инфраструктура, квалификация на работниците и кадрова обезпеченост. Създава се възможност за устойчиво производство, стопанисване и изпълнение на предвиденото ползване в горите.

С цел насърчаване отглеждането на енергийни култури се дава възможност плантацията от дървесни и храстови видове, създадени за ускорено производство на биомаса, да не се стопанисват като гора. Това означава, че тези насаждения не са

обект на ограниченията и изискванията, налагани при обичайното управление на горите, като: изготвяне на ГСП (ЛУП), определяне на турнус на сеч; спазване на ограничения по отношение интензивността на провежданите сечи.

6.10. Достъпност за рекреация

Паневропейският индикатор 6.10. „Достъпност за рекреация“ се измерва чрез площта на горските територии, в които обществото има право на достъп за отдих и възстановяване, като се посочва интензивността на ползване на посочените територии. По данни от ИАГ площта на горските територии с основна функция за рекреация на населението е 240 626 ха, което е с 21 905 ха по-малко в сравнение с отчетеното през 2005 г. и се дължи на преминаването на площи от тази категория към категории с по-строги консервационни режими. В сравнение с 2005 г. не е настъпила съществена промяна в площта на горските територии, достъпни за рекреация - 94% от общата площ.

6.11. Културни и духовни ценности

Паневропейският индикатор 6.10. „Културни и духовни ценности“ се определя чрез броя места в рамките на горските територии, определени като културни или духовни ценности. През периода 2006 – 2011 г. на национално ниво не са докладвани официални данни по този критерий.

II. Състояние на горския сектор – паневропейски качествени критерии и индикатори за устойчиво управление на горите

7. Общи политики, институции и инструменти за устойчиво управление на горите

7.1. Национални горски програми или сходни документи и свързани горски политики

Република България е възприела основните начала и принципи на политиката за устойчиво стопанисване и управление на горите, приети от FAO, IPF/ IFF и MCPFE.

Определяща роля имат принципите: широко участие на заинтересованите страни, междусекторен подход, съгласуваност с националното законодателство, интеграция с националния план за икономическо развитие, съгласуваност с международните задължения, инициативи и конвенции, свързани с горите, партньорство при прилагането, повишаване на обществената ангажираност.

При формулирането на основните принципи за осъществяване на устойчиво управление и многофункционално стопанисване на горите Република България се

ръководи от Директивите и Регламентите на ЕС, Горската стратегия на ЕС, 1998 г. и Плана за действие в горите на ЕС, 2006 година.

През периода 2006 - 2011 г. се прилага Национална стратегия за устойчиво развитие на горския сектор (НСУРГС) - актуализиран вариант на Националната горска политика и стратегия, приета с Решение № 651 на Министерски съвет от 15.09.2003 г. В края на 2006 г. е одобрен Стратегически план за развитие на горския сектор 2007 - 2011 г., за чието изпълнение са предвидени 211,5 млн. лева. Двата документа не са официално приети от Правителството на Република България. Финансирана е една малка част от предвидените мерки. В стремежа да се адаптира националният горски стратегически документ към променящите се обществени потребности и приоритети в края на 2009 г. е направено ново актуализиране на НСУРГС в рамките на проект по програма ОПАК.

Основните цели за устойчивото развитие на горския сектор в НСУРГС са формулирани както следва:

- Устойчиво управление и многофункционално стопанисване на горите, насочено към развитие на икономически жизнен и допринасящ за развитие на обществото и особено на селските райони горски сектор;

- Привеждане на целите и средствата на устойчивото развитие на горския сектор в съответствие с международните критерии и поетите в това отношение задължения;

- Създаване на условия за осигуряване на национални и международни финансови ресурси и подкрепа за развитие на сектора.

Освен основните цели в НСУРГС (2006 - 2015 г.) са заложили 18 стратегически цели със съответни действия за постигане на очакваните резултати. Анализът на изпълнението на предвидените дейности за постигане на стратегическите цели на НСУРГС (2006 - 2015 г.) показва следните резултати:

- **Създаване на оптимална структура за управление на горския сектор, гарантираща изпълнението на публичните функции на държавата и ефективното управление на държавната горска собственост. Усъвършенстване на законодателството и модела на финансиране на сектора с оглед гарантиране на неговата финансова самостоятелност и икономическа жизненост:**

През втората половина на 2007 г. е извършена промяна на Закона за горите (отм.) и подзаконовата нормативна уредба. Създадена е нова структура – Държавна агенция по горите – ДАГ, на подчинение на Министерски съвет. РУГ са преобразувани в РДГ, а ДЛ и ДдивС - в ДГС и ДЛС, и регистрирани като държавни предприятия - търговци по смисъла на чл. 62 от Търговския закон. По този начин те

добиват правото да формират, акумулират и инвестират приходи и средства от стопанска дейност. Създаден е Национален Фонд „Българска гора“ с цел повишаване икономическата жизненост на горския сектор чрез финансиране извършването на лесовъдски дейности в горите, ремонт, поддръжка и строителство на нови горски пътища. През март 2011 г. е приет нов Закон за горите, с който се разделят контролните от стопанските функции в управлението на горите. Отговорност на ИАГ е осъществяването на контролните функции по прилагането на нормативните документи в горските територии. За управление на горските територии - държавна собственост, които не са предоставени на ведомства или юридически лица, са създадени шест държавни предприятия, чиито териториални поделения са оптимизиран брой ДГС и ДЛС – 164 през 2011 г. Създадени са два фонда: „Инвестиции в горите“ и „Резервен“ с цел осигуряване на финансова стабилност и възможности за инвестиции в горската инфраструктура. В Министерството на земеделието и храните се създават отдели „Държавни горски предприятия“ и „Горска политика“.

- Създаване условия за активно участие в международната горска политика и изпълнение на ангажиментите на страната в областта на горския сектор, съгласно подписаните документи и договори. Активизиране на международното сътрудничество със страните на ЕС, съседните държави и страните с икономики в преход:

В изпълнение на тази стратегическа цел МЗХ и ИАГ активно участват в дейността на съответните работни структури на ЕК, ЕС и ФАО/ООН в областта на устойчивото управление на горите.

- Осигуряване на прозрачност и насърчаване участието на обществеността в управлението на горите и горския сектор:

През 2008 - 2009 г. в рамките на проект: „Повишаване на прозрачността и отчетността в дейността на ИАГ (ДАГ)“ по Оперативна програма „Административен капацитет“, изпълняван от ИАГ през 2009 - 2010 г., е разработен и въведен в действие пакет от документи, свързани с повишаване на прозрачността в горския сектор: Етичен кодекс на работещите в агенцията и нейните структури, План за действие за повишаване прозрачността и превенция на корупцията в държавния горски сектор и Комуникационна стратегия.

Участието на заинтересованите страни в процеса на изготвяне на законови документи, правителствени решения и на стратегически документи за горския сектор е важен елемент от политиката на МЗХ и ИАГ. Представители на държавни и научни институции и организации, собствениците на гори, горския бизнес и синдикатите, неправителствените екологични организации и на браншовите сдружения участват в Националния съвет по горите, Ловния съвет и Съвета по охрана на горите. Работата

на тези органи се оценява като неефективна. Недостатъчно ефективно е взаимодействието между държавната администрация, заинтересовани групи от обществото и НПО по отделни проблеми, свързани с дейности в горския сектор.

Не е постигнат напредък в осигуряването на прозрачност и насърчаване на участието на обществеността при горското планиране, въпреки наличието на нормативни изисквания в областта.

- Реализиране на нов модел на охрана на горите от посегателства и нарушения, осигуряващ ефективно правоприлагане, активна превенция и повишена обществена нетърпимост и ангажираност:

Стратегическата цел не е постигната. Не е създаден и реализиран нов модел за охрана на горите. Необходими са редица допълнителни действия, в т.ч нормативни, каквото е предоставянето на правата и задълженията за този процес на отделните собственици на гори, регламентирано в Закона за горите, и организационно-технически, напр. въвеждане на електронна регистрация и издаване на разрешителни документи за добив и транспорт на дървесина в интернет базираната информационна система на МЗХ/ИАГ.

- Създаване на нормативни, икономически, технологични и организационни условия за оптимално използване на дървопроизводствения потенциал на горите при запазване и подобряване на средообразуващите им функции:

Предприети са нормативни, икономически и организационни действия за осигуряване оптималното използване на дървопроизводствения потенциал на горите. Реорганизирано са планирането и ползването на дървесина с оглед постигане на баланс между предлагането и търсенето на пазара на дървесина, които да бъдат съобразени с предвижданията на ГСП (ЛУП). Въведени са нови начини на продажба на дървесина, напр. на стоковите борси. Сериозен пропуск е липсата на предвидената за разработване Национална програма за развитие на горско-пътната мрежа. Липсват конкретни действия по създаване на условия за модернизиране на дърводобивната техника.

- Опазване и възстановяване компонентите на биологичното и ландшафтното разнообразие чрез интегриране на конзервационните цели в горскостопанските практики, изграждане на адекватни системи за "in-situ" и "ex-situ" съхраняване и природосъобразно стопанисване и управление на горите:

За изпълнението на тази стратегическа цел са заложили 9 действия, част от които са изпълнени през периода 2006 - 2011. През 2007 - 2008 г. е извършен анализ на горската база данни във връзка с определянето на границите на

защитените зони по Националната екологична мрежа Натура 2000 (НЕМ 2000). През 2010 г. Националният съвет за биологично разнообразие към МОСВ приема разработените „Режими за стопанисване на гори в „Натура 2000“.

След 2010 г. започва активно осигуряване на средства по европейските програми за опазване и възстановяване на биологичното и ландшафтното разнообразие. Със средства по Оперативна програма „Околна среда 2007 - 2013 г.“ се изпълняват 81 проекта на стойност 240 млн. лв., в рамките на които се разработват и актуализират планове за управление на национални паркове и резервати и природни паркове, извършват се теренни проучвания и се подпомага опазването и възстановяването на биологичното разнообразие на територията на цялата страна.

В началото на 2010 г. стартира проект „Опазване и възстановяване на 11 типа природни местообитания край реки и влажни зони в десет защитени зони в българските гори, програма „LIFE +“, който предвижда до юни 2014 г. да бъдат възстановени 80 ха природни местообитания чрез залесяване с местни видове и храсти и 1,4 хектара - с характерни растителни видове. Финансовият ресурс на проекта е 1 236 834 евро, в т.ч. 615 199 евро съфинансиране от ЕС.

- Въвеждане на горска сертификация при управлението на горските територии

Законът за горите регламентира горската сертификация като непрекъснат процес, осигуряващ стопанисването на горските територии по отговорен начин, балансиращ екологичните, икономическите и социалните ползи. Развитието на този процес предоставя възможности за създаване на национален пазар на сертифицираните продукти от българските гори – дървесни и недървесни, осигуряване на достъп до екологично чувствителните пазари в Европа и получаване на икономически ползи от това.

Началото на сертификацията на горите в България е през 2003 г. по схема на FSC стандарта. Към 31.12.2011 г. площта на сертифицираните по FSC горски територии – държавна собственост, е 216 455 ха, което е около 7% от общата им площ. Очаква се през 2012 г. площта на сертифицираните по FSC стандарта горски територии - държавна собственост, да достигне 597 960 ха (28%). През последните две години е разработен национален стандарт за горска сертификация по схемата на PEFC стандарта, който се очаква да бъде представен на PEFC за одобрение.

Преработващите сертифицирани фирми за произход на дървесина или т. нар. – Chain of custody (COC) - Проследяване на продукцията, са общо 29. През 2012 г. се очаква сертификат за произход на дървесина по системата за горска сертификация FSC за проследяване на продукцията - COC, да получат още 26 фирми, като интересът към сертифицирането продължава да е висок.

Независимо от положените усилия за насърчаване процентът на сертифицираните горски територии е нисък. Нарастващото значение на горската сертификация предполага допълнителни действия и ресурси за създаване на благоприятни условия за напредък на процеса в горите - държавна собственост, и в недържавните гори. Възможностите за насърчаване на сертифицирането биха могли да включват: инициране на провеждането на данъчна политика, позволяваща освобождаване от данъци за собствениците на недържавни гори, публични и частни фирми, които отговарят на приетия сертификационен стандарт; преки субсидии посредством подходящи финансови механизми; политики, свързани с възлагане на изпълнението на дейности в сертифицирани горски територии – държавна и общинска собственост, и за ползване на сертифицирана дървесина и сертифицирани недървесни горски продукти в съответствие със Закона за обществените поръчки, Закона за горите и съответната подзаконова уредба.

**- Развитие и експлоатация на туристическия потенциал на горите.
Интегриране на туристическия бизнес в традиционните дейности по стопанисване и управление на горите:**

- За постигане на целта са заложили 4 действия, но е работено недостатъчно и не са постигнати положителни резултати. Още повече, държавните горски структури са далеч от желаното и от възможността да организират планински, селски и екотуризм с цел използване на природните дадености и диверсифициране на приходите от съответните дейности. В тази посока работят Дирекциите на природните паркове основно чрез изграждане на посетителски центрове, туристически и екопътеки. Значителни възможности за допълнителни приходи от експлоатация на туристическия потенциал остават неизползвани от ДПП, ДГС и ДЛС.

- Повишаване приноса на науката в устойчивото стопанисване и развитие на горския сектор и подобряване на образователната система и социалния статус на горските работници:

За постигането на тази цел са заложили 12 действия за изпълнение. Въпреки положените големи усилия, изпълнението им е около 40% от предвиденото. Средствата за развитие на образованието и науката в горския сектор се осигуряват почти изцяло от бюджета на МЗХ и ИАГ, което се оказва недостатъчно за финансиране на значими научни изследвания и разработки с практически ефект за горския сектор. Професионално-техническото образование на работещите в горския сектор е гарантирано от държавата с определени средства по линията на делегираните бюджети през бюджета на МЗХ. Средствата за развитие на науката в горския сектор се осигуряват от бюджета на ИАГ по линията на финансиране дейността на двете опитни станции и ННИСЛББД в общ размер на около 800 хил. лв средногодишно и 130 хил. лв. - за възлагане разработването на научно-приложни

теми, свързани с горския сектор. Научният потенциал е достатъчен, но непълно използван за решаване на значимите проблеми на отрасъла. Липсват връзка между науката и бизнеса, иновации и трансфер на технологии в сектора. Критичен е недостигът на знания и умения за съвременно управление – мениджмънт, особено необходим за специалистите в държавните предприятия. Недостатъчен е капацитетът на горския сектор по проблемите, свързани с интересите на недържавната горска собственост, горската информация и комуникация, промените в климата и адаптирането към тях, въглеродните запаси, зелената икономика и технологии. Ниското ниво на образование и квалификация на работещите в дърводобива и ниската производителност на техния труд са основания за актуализиране на програмите за професионално обучение.

- Осигуряване на точна и своевременна информация за състоянието на горите, горските ресурси и тяхното управление за нуждите на държавата, частния сектор, обществото, неправителствените организации и международните институции:

Изпълнението на тази цел е частично. Предприети са много мерки, в т.ч за изпълнение на заложените мерки и действия в НСУРГС 2006 - 2015 г. и в СПРГС 2007 - 2011 г., но нито една не е изпълнена изцяло. Липсва разработена и въведена единна ГИС. Функционира интернет базирана информационна система на модулнен принцип – www.system.iag, но реално е необходима система за мониторинг на горите като база за ефективното им управление.

Интернет страниците на МЗХ, на ИАГ и на ДГП, ДГС и ДЛС предоставят на обществото и бизнеса специализирана информация за извършваните дейности в горския сектор, която в редица случаи се оказва недостатъчна.

- Повишаване ролята и приноса на горите и горския сектор за устойчивото развитие на селските райони:

Горският сектор има основно значение за икономиката на отделни региони в страната, особено в планинските области Пазарджик, Смолян и Кърджали, за които има разработени областни стратегии за устойчиво развитие на горите, като част от стратегиите за развитие на съответната област.

Стратегическата цел е изпълнена частично, като известен принос за изпълнението има назначаването през 2008 г. в РДГ и работата на експерти, отговарящи за подпомагане и координация на собственици на горски територии – държавни и недържавни, при кандидатстване и реализация на проекти по „горските“ мерки на Програмата за развитие на селските райони (2007 - 2013 г.).

Въпреки слабостите в общата рамка, изводът е че провежданата политика е способствала за развитието на икономически жизнеспособен горски сектор въз основа на принципите на многофункционалността и устойчивото управление на горите.

Стратегията на държавната горска администрация е била да направи това чрез стабилизиране на сектора, поддържане на екологично жизнеспособни горски екосистеми, подобряване на „социалните и културните измерения на горите“ и координация и сътрудничеството. През наблюдавания период са актуализирани отделни елементи от НСУРГС 2006 - 2015 г., особено за здравето и жизнеността на гората, горското биологично разнообразие, екосистемните услуги и използването на горските ресурси.

Последователното прилагане на посочените горски стратегически документи допринася за устойчивото управление на горските територии в България през периода 2006 – 2011 година.

7.2. Институционални рамки

Националната политика в областта на горското стопанство се провежда от Министерския съвет чрез министъра на земеделието и храните. В съответствие с Конституцията на Република България и в изпълнение на нормативните актове министърът на земеделието и храните провежда държавната политика в областта на горското и ловното стопанство. Министърът на земеделието и храните е централен едноличен орган на изпълнителната власт, който ръководи, координира и контролира прилагането на държавната политика в областта на земеделието, селските райони, горите, рибното стопанство и аквакултурите.

Други институции, свързани с осъществяването на горската политика, са МФ, МОСВ, МВР, МИЕ и МРР. Контролният орган по финансовите въпроси е МФ, по въпросите на околната среда – МОСВ, по въпросите на производството на топлинна енергия и електроенергия от ВИ – МИЕ, по въпросите на превенцията и борбата срещу незаконните действия в горските територии и горските пожари – МВР. МИЕ ръководи, организира и координира осъществяването на политиката за повишаване на конкурентоспособността на националната икономика и отделните стопански субекти, включително в горската промишленост – дървопреработваща, мебелна и целулозно-хартиена. Управлението на защитените природни територии е поделено между МЗХ, ИАГ и МОСВ.

Действащият през периода 2006 - 2008 г. финансов механизъм, като част от Закона за държавния бюджет, се оказва неподходящ за своевременно финасово обезпечаване на провеждането на лесокултурните дейности и за развитие на

горската инфраструктура, на НУГ и ДЛ. Тези трудности във финансирането на НУГ и ДЛ не позволяват ефективното управление на горските територии – държавна собственост. След промените в законовата уредба през 2008 г. и регистрирането на ДГС и ДЛС като държавни предприятия по чл. 63 от Търговския закон същите придобиват правото да извършват самостоятелно стопански дейности.

С приемането на Закона за горите е извършено преразпределяне на функции между МЗХ и ИАГ. Обособена е държавна горска администрация с контролни функции - ИАГ, а от друга - държавни горски предприятия по чл. 163 от ЗГ, които да осъществяват стопанската дейност в горските територии – държавна собственост. ИАГ е организирана на две нива – централно управление, 16 РДГ и специализирани териториални структури., в т.ч. дирекциите на природните паркове

Горските територии – държавна собственост, се управляват от шест държавни горски предприятия, в състава на които като териториални поделения са включени 164 ДГС и ДЛС. Дирекция „Управление на собствеността с държавно участие“, респ. отдел „Държавни горски предприятия“, МЗХ подпомагат министъра на земеделието и храните при упражняване на правата му като орган на управление на държавните предприятия по Закона за горите.

Отговорността за управлението на защитените територии, съгласно Закона за защитените територии от 1998 г., е споделена между МЗХ/ИАГ и МОСВ.

МОСВ осъществява контрол върху управлението на всички ЗТ и пряко управление на националните паркове и резерватите. До сега МОСВ е създадо дирекции на три национални парка с общ персонал 191 служители (към края на 2011). ИАГ е отговорен за управлението на природните паркове, както и за защитените местности и природните забележителности, намиращи се в горски територии - държавна собственост. За управление на природните паркове са създадени 11 дирекции. Общата численост на работещите в тях е 90 служители. Дейностите по управлението на защитените местности и природните забележителности в горски територии се осъществяват от ДГП, ДГС и ДЛС, в чийто териториален обхват попада конкретната защитена територия.

7.3. Правни/регламентиращи рамки и международни задължения

7.3.1. Правни/регламентиращи рамки

Политиката за устойчиво управление на горите се определя от набор от документи, съподчинени един на друг в строга йерархична структура. Това са Конституцията, национални стратегически документи и планове за изпълнението им, закони, наредби, правилници, методики, заповеди и решения. Националната стратегия за устойчиво развитие на горския сектор 2006 - 2015 г. и Стратегическият

план за развитие на горския сектор 2007 - 2011 г. формулират и определят горската политика за устойчиво развитие на жизнен, конкурентоспособен и допринасящ за развитието на селските райони сектор. НСУРГС и СПРГС са хармонизирани с Европейската горска стратегия, 1998 г., и с Плана за действие на ЕС за горите за периода 2006 - 2011 г., приет на 15 юни 2006 г., които осигуряват координираща рамка за действия на равнище Европейска общност и отделните държави - членки.

Националната политическа рамка, очертана от посочените горски стратегически документи, отразява основните процеси, свързани с устойчивото и многофункционално стопанисване на горите в Европа и в света. Тази рамка се допълва от следните стратегически документи: 1) Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие и Национален план за опазване на биологичното разнообразие 2005 - 2010 г., 2) Национална дългосрочна програма за насърчаване използването на биомасата за периода 2008 - 2020 г., 3) Национална дългосрочна програма за насърчаване използването на възобновяемите енергийни източници 2005 - 2015 г., приет с Протокол № 43.1 на Министерския съвет от 26.10.2006 г., 4) Програма за развитие на селските райони 2007 - 2013, 5) Втори национален план за действие по изменение на климата 2005 - 2008 г., одобрен с Решение на Министерския съвет № 1012 от 21.12.2004 г., 6) Национален план за действие за енергията от възобновяеми източници, МИЕ 2013 г.

Основополагащото национално законодателство, което регулира дейностите по опазването и защитата на горите, включва Закона за горите (отм.), Закона за защитените територии, Закона за опазване на околната среда, Закона за защита на растенията и свързаните с опазването на горите подзаконови документи. Към същата област имат отношение и Законът за защитените територии, Законът за енергийната ефективност, Законът за енергията от възобновяеми източници, Законът за устройство на територията, Законът за изменение и допълнение на Законът за насърчаване на инвестициите

Приетият през 1997 г. Закон за горите (отм.) определя като своя основна цел съхраняването на българските гори като национално богатство - основен средообразуващ фактор, чрез възпроизводството и устойчивото им развитие и многоцелевото ползване в интерес на собствениците и обществото

Целите в новия Закон за горите са актуализирани и съобразени с критериите за устойчиво управление на горите и включват: 1) опазване и увеличаване площта на горите; 2) поддържане и подобряване състоянието на горите; 3) гарантиране и поддържане на екосистемните, социалните и икономическите функции на горските територии; 4) гарантиране и увеличаване производството на дървесина и недървесни горски продукти чрез природосъобразно стопанисване на горските територии; 5) поддържане на биологичното и ландшафтното разнообразие и

подобряване състоянието на популациите на видовете от дивата флора, фауна и микота; 6) осигуряване на възможности за отдих на населението и подобряване на условията за рекреация; 7) постигане на баланс между интересите на обществото и собствениците на горски територии; 8) подпомагане и насърчаване на собствениците на поземлени имоти в горски територии; 9) изпълнение на международни и европейски ангажменти за съхранение на горските местообитания.

Прилагането на новия Закон за горите е предвидено да се осъществи с помощта на 18 подзаконовни нормативни акта, от които до края на 2012 са приети и влезли в сила осем наредби: 1) Наредба за оценка на поземлени имоти в горски територии (Обн., ДВ, бр. 63 от 16.08.2011 г.); 2) Наредба за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии - държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и недървесни горски продукти (Обн., ДВ, бр. 96 от 06.12.2011 г.); 3) Наредба № 4 от 15 февруари 2012 г. за условията и реда за регистрация на горски разсадници, както и за производство на фиданки в горските разсадници - държавна собственост (Обн., ДВ, бр. 17 от 28.02.2012 г.); 4) Наредба № 8 от 15 август 2011 г. за сечите в горите (Обн., ДВ, бр. 64 от 19.08.2011 г.); 5) Наредба № 12 от 16 декември 2011 за защитата на горските територии от болести, вредители и други повреди (Обн., ДВ, бр. 2 от 06.01.2012 г.); 6) Наредба № 2 от 30 януари 2012 г. за условията, начините и реда за прилагане на продукти за растителна защита в горските територии (Обн., ДВ, бр.10 от 03.02.2012 г.); 7) Наредба № 8 от 11 май 2012 г. за условията и реда за защита на горските територии от пожари (Обн., ДВ, бр. 38 от 18.05.2012 г.); 8) Наредба № 1 от 30 януари 2012 г. за контрола и опазването на горските територии (Обн., ДВ, бр. 11 от 07.02.2012 г.). В процес на разработване и одобрение са 10 проекта на подзаконовни нормативни актове.

7.3.2. Международни задължения

България е страна по редица международни споразумения, разглеждащи устойчивото и многофункционално управление на горите, по-важни от които са следните:

7.3.2.1. Правно необвързващият инструмент за всички типове гори, приет на 17.12.2007 г. от Генералната Асамблея на ООН. В него са дефинирани четирите глобални цели на горите, приети на 6-та сесия на Форума за горите на ООН през 2006 г., а именно:

- да се възстанови загубата на горско покритие чрез устойчиво стопанисване на горите, включително защита, възстановяване, залесяване и презалесяване и да се увеличат усилията във връзка с предотвратяване деградацията на горите;

- да се засилят икономическите, социалните и екологичните ползи от горите, включително чрез подобряване на жизнения стандарт на зависимите от гората общества;

- да се увеличи значително площта на устойчиво стопанисваните гори, включително на защитените гори, и да се увеличи дела на горските продукти, добити от устойчиво стопанисвани гори;

- да се възстанови спадът на индикатора: „Официална помощ за развитие“ по отношение на устойчивото управление на горите и да се мобилизират значителни нови и допълнителни финансови ресурси от всякакви източници за прилагане на устойчиво управление в горите.

Целта на правно необвързващия инструмент е:

- да засили политическите ангажименти и действия на всички нива при прилагане на устойчивото управление на всички видове гори, за постигане на приетите 4 глобални цели на горите;

- да увеличи приноса на горите за постигане на международно договорените цели, включени в Целите за развитие на хилядолетието, и по-специално тези, отнасящи се до намаляване на бедността и устойчива околна среда;

- да осигури рамка за действия на национално ниво и международно сътрудничество.

Страните по споразумението, включително България, приемат да прилагат на национално ниво принципите за устойчиво управление на горите и да си сътрудничат на международно ниво за тяхното спазване. Принципите за устойчиво управление на горите, посочени в този документ, до голяма степен са интегрирани в Закона за горите, приет през 2011 година.

7.3.2.2. Паневропейският процес "Forest Europe" (Гора Европа) - инициран през 1993 г. в Хелзинки, Финландия, фокусиран върху устойчивото развитие и управление на горите, ръководен от Министерската конференция за защита на горите в Европа (MCPFE).

7.3.2.3. С влизането в сила от 3 март 2012 г. на Регламент (ЕС) № 995/2010 на Европейския Парламент и на Съвета от 20 октомври 2010 г. за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от дървен материал (ОВ L 295/23, 12.11.2010 г.) Република България като член на ЕС е задължена да предприеме необходимите действия за неговото прилагане. След приемането през 2010 г. на основния Регламент през 2012 г. са приети и свързаните с него: Делегиран регламент относно процедурните правила за признаването и оттеглянето на признаване на мониторингови организации и Регламент за изпълнение на подробните правила относно системата за надлежна проверка.

В България основният действащ нормативен акт относно контрола върху добива и предлагането на пазара на дървен материал и продукти от дървен материал е Законът за горите. В него са предвидени редица мерки,

противодействащи на незаконния добив на дървесина и предлагането на пазара на дървен материал с нерегламентиран произход, както и наказателни разпоредби за нарушения на Регламент (ЕС) №995/2010. За компетентен орган по прилагането на Регламента е определена Изпълнителната агенция по горите.

7.3.2.4. Процесът на преговори за Правно обвързващо споразумение за защита на горите в Европа е инициран от ЕС и б-тата MCPFE, проведена в Осло през 2011 г. MCPFE дава мандат за започване на преговори по изготвяне на този документ. Мандатът е подписан от почти всички държави, участващи в процеса "Forest Europe". Все още текат преговорите по проекта на текст на споразумението. В случай на приемане на такова споразумение то ще има задължителен характер за подписалите го държави и може да доведе до промени в националното законодателство.

7.4. Икономическа политика и финансови инструменти

Изпълнителната агенция по горите е юридическо лице на бюджетна издръжка към Министерството на земеделието и храните. ИАГ е второстепенен разпоредител с бюджетни кредити, с утвърден годишен бюджет, подчинен на бюджетна рамка, определена със Закон за държавния бюджет на Република България. В бюджета на МЗХ се определя програмен формат на бюджета с целеви стойности и показатели. Изпълнението на бюджета се отчита чрез съставяне на месечни, тримесечни и годишни касови и счетоводни отчети.

Държавните горски предприятия, юридически лица, създадени в съответствие с чл. 163 от Закона за горите, са регистрирани като държавни предприятия в съответствие с чл. 62, ал. 3 от Търговския закон. Те са финансово самоиздържащи се структури, за устойчивото функциониране на които със Закона за горите се създават:

- Фонд „Инвестиции в горите“ – акумулираните в него средства се използват за изграждане на пътища и противоерозионни съоръжения в горските територии. Постъпленията се определят с Постановление на Министерския съвет и варират около 10% от средната продажна цена на дървесината;

- Фонд „Резервен“ – управлява се от съответното предприятие и се формира от остатъчната печалба.

7.4.1. Финансово състояние на държавния горски сектор

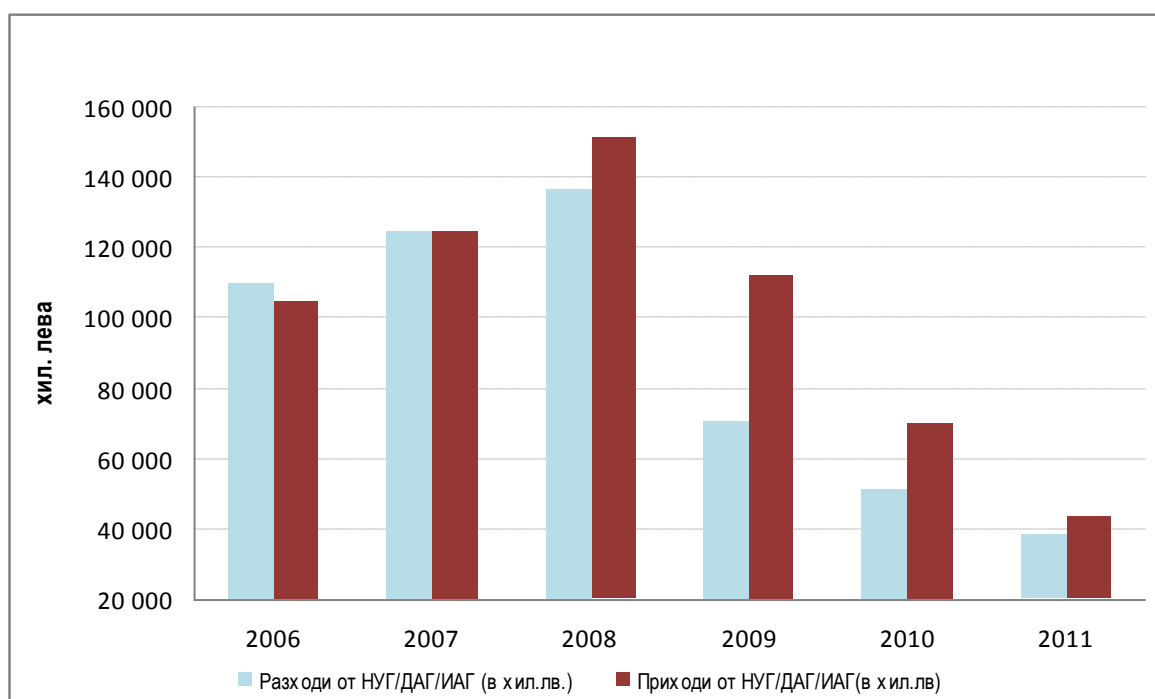
7.4.1.1. Изпълнителна агенция по горите (НУГ/ДАГ)

През периода 2006-2010 г. реализираните приходи по бюджета на ИАГ имат относително постоянна величина и с изключение на 2010 г. варират между 104 698 хил. лв. (2006 г.) и 151 406 хил. лв. (2008 г.). През 2010 се наблюдава значително намаление на отчетените приходи, като намалението спрямо 2009 г. е над 1,6 пъти, а спрямо 2008 г. – над 2,1 пъти. Една от причините за това е промяната на законовата уредба, с която се спира изключването на земи и гори от горския фонд при промяна на тяхното предназначение, когато тези земи и гори са придобити от физически и юридически лица чрез замяна. През 2011 г. след проведената реформа в горския сектор и създаването на шестте държавни горски предприятия приходите в ИАГ са около 28,6% от постъпилите през 2008 година.

Основните приходи на ДАГ/ИАГ се формират главно от държавни такси – 56,6% за 2008 г. През 2011 г. постъпилите приходи от държавни такси са в размер на 79,9%.

В периода 2006 - 2008 г. разходите в държавната администрация се увеличават. Отчетените разходи през 2008 г. са в размер на 136 607 хил. лв., с 24,3% повече в сравнение с 2006 г. През периода 2009 - 2011 г. разходите значително намаляват, като в края на разглеждания период те са с 65% по-малко спрямо 2006 г. Разходите за издръжка през 2008 г. са 64,6%, за персонал – 27,3%, капиталови разходи – 8,05%.

Фиг. 10 Справка за приходите и разходите на НУГ/ДАГ/ИАГ за периода 2006 - 2011 г.

Източник: МЗХ/ИАГ

Намалението на отчетените разходи по бюджета на ИАГ през 2010 г. с близо 2,6 пъти спрямо 2008 г., както и почти двукратното намаление на числеността на ИАГ за същата година, основно са в резултат на извършеното реструктуриране на държавните лесничейства от структурата на ДАГ в държавни горски стопанства със статут на държавни предприятия по чл. 62, ал. 3 от Търговския закон, с изменението на чл. 24 от Закона за горите (отм.). От значение е и утвърденият от МЗХ с 27% по-нисък размер на бюджета на ИАГ за 2010 г. спрямо първоначално планираните бюджетни разходи.

Най-голям относителен дял спрямо общите разходи по бюджета на ИАГ имат разходите за издръжка, в които се включват и разходите за извършени мероприятия в горите, в т.ч. по проекти за създаване на нови гори. Изменението им през периода 2006 – 2010 г. е аналогично на изменението на общите разходи по бюджета, като за първите три години тези разходи нарастват, а през 2009 г. и 2010 г. техният размер значително намалява. Намалението на разходите за издръжка през 2010 г. е над 2,4 пъти спрямо отчетените разходи през 2008 г. През 2011 г. най-голям относителен дял имат разходите за издръжка и за провеждане на лесовъдски дейности в горските територии – 59,9%, на второ място са разходите за персонал – 38,6% и на последно място капиталовите разходи – 1,4%. Размерът на капиталовите разходи, отчетени по бюджета на ИАГ, е незначителен – от 2 на сто (2010 г.) до 9,7 на сто (2009 г.). След 2008 г. се наблюдава значително намаление на капиталовите разходи, като през 2010 г. намалението на тези разходи е на 10 пъти спрямо отчетените през 2008 г.

7.4.1.2. Държавни предприятия по чл. 163 от ЗГ (ДГС/ДЛС)

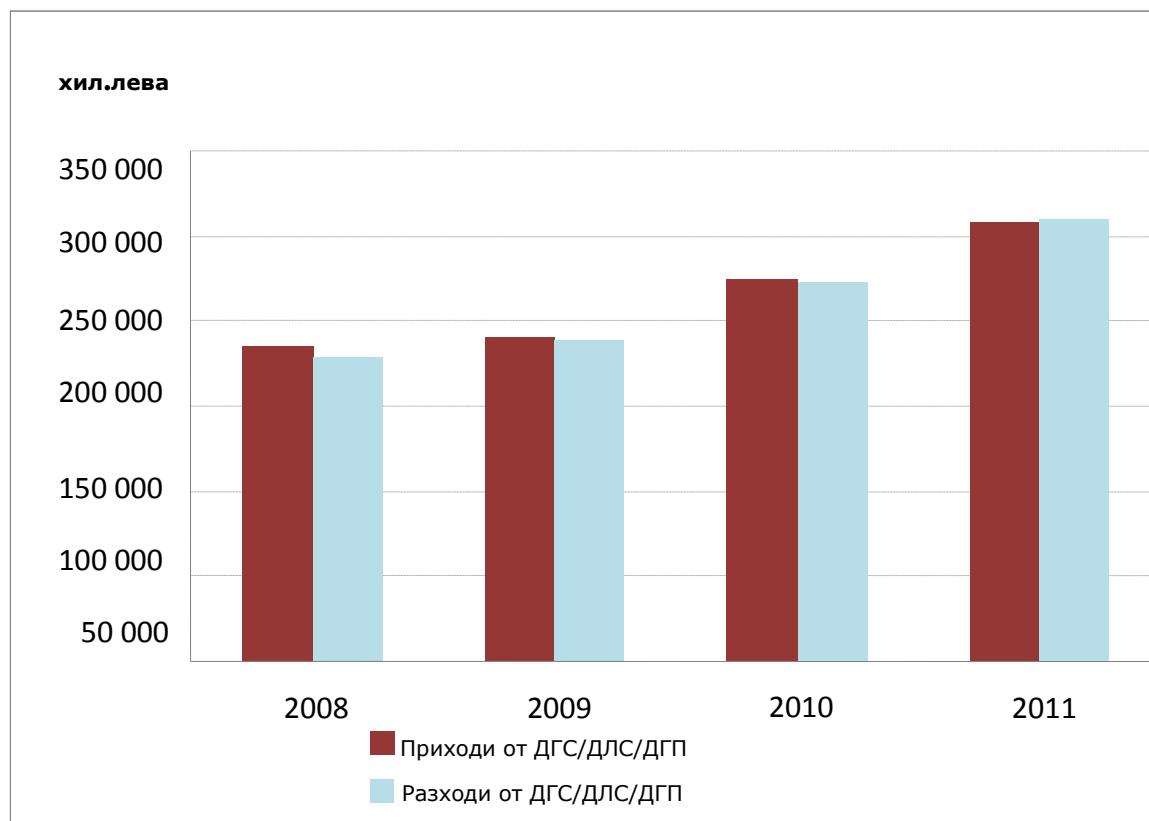
С промяната в Закона за горите (отм.) през 2008 г. държавните лесничейства се регистрират като държавни предприятия по чл. 62, ал. 3 от ТЗ и заедно с държавните ловни стопанства получават самостоятелност, която им гарантира по-голяма свобода при изпълнение на основните мероприятия, свързани с предмета на тяхната дейност. Така през 2008 г. е постигнато значително увеличение на приходите и разходите в ДГС и ДЛС като в края на 2008 г. са отчетени 235 855 хил. лева. През останалите три години се наблюдава плавно нарастване на приходите и разходите в ДГС и ДЛС. През 2011 г. новосъздадените държавни предприятия по чл. 163 от Закона за горите отчитат ръст на приходите с около 30% спрямо 2008 г. и с 12%, сравнено с 2010 година.

От отчетените разходи за 2008 г. с най-голям дял към общия размер са тези за външни услуги – 26,7%, следват за заплати – 13,6%, и за материали – 8,5%.

През 2010 г. структурата на разходите, изразени в проценти, са: за външни услуги – 51,73%, за персонал – 26,3%, за материали – 12,6%.

През 2011 г. най-голям дял от общите разходи имат разходите за външни услуги – 43,9%, следват за заплати – 25,36%, и за материали – 8,27%.

Фиг. 11 Справка за приходите и разходите на ДГС/ДЛС/ДГП за периода 2008 - 2011 г.

Източник: МЗХ/ИАГ

7.4.1.3. Управление на защитените територии

Няма точни данни за разходите за защитените територии. За Националните паркове директната цена за управление е 17,3 лв./ха, докато в природните паркове тя е под 10 лв./ха.

Основният източник за финансиране на издръжката на защитените територии е държавният бюджет. През 2011 г. средствата от държавния бюджет за управление на 14-те парка, в това число и средствата за мероприятия, възлизат на 5 318 237 лв. или средно 12,55 лв./ха (6.42 евро/ха). Тези цифри показват увеличение на средствата за управление на защитените територии в сравнение с 2002 г. едва с 2 евро/ха.

За финансиране осъществяването на дейности в защитените територии, свързани с изпълнението на плановете за тяхното управление, съществуват и някои допълнителни финансови механизми като Предприятието за управление на дейности за опазване на околната среда (ПУДООС), европейски средства от националния

фонд и други европейски фондове. През 2011 г. сумата на усвоените средства от тези източници възлиза на 2 655 570 лв., от които 986 579 лв. са за финансиране на дейности в трите национални парка, а останалите - за дейности в 11-те природни парка.

Защитените територии генерират приходи по различни начини, но те не могат да бъдат директно реинвестирани за тяхното управление. Тези източници включват: 1) средства от ползване на възобновими ресурси - дървесина, билки, гъби, боровинки и т.н. (събират се от ДНП, ДГС и ДЛС и се внасят в бюджета), 2) такси за ползване на вода (събират се от МОСВ и се внасят в Националния Фонд за опазване на околната среда). 3) продажба на стоки и услуги - информация и обучение, сувенири, туристически услуги и др. (събират се от ДПП), 4) входни такси - прилага се само на едно място (събират се от ДПП). През 2011 г. приходите от стоки и услуги, предоставени от защитените територии, са в размер на 95 567 лв. (48 863 евро).

Допълнителни финансови инструменти за подпомагане извършването на специализирани дейности в горския сектор са Програмата за развитие на селските райони (2007 - 2013) – мерки 122, 123, 223 и 226; Оперативна програма „Околна среда“, Оперативна програма „Административен капацитет“ и Програмите за трансрегионално и трансгранично сътрудничество. В рамките на посочените програми са изпълнени проекти, свързани с първоначално залесяване, възобновяване на опожарени горски територии, опазване на горите от пожари и други природни бедствия, адаптиране на горите към климатичните промени, опазване на биоразнообразието и околната среда, разработване на режими за стопанисване на горски местообитания в НАТУРА 2000, управление на риска от природни бедствия, интегрирано управление на горски водосбори. Неизползвани остават значителна част от финансовите ресурси на ПРСР за финансиране на дейности в горските територии.

7.5 Информационни средства

Комуникационната стратегия на Изпълнителната агенция по горите (ИАГ) за осигуряване на прозрачност и информиране на гражданите и бизнеса – 2010 г. – 2013 г., е изработена в изпълнение на Дейност 7 по проект „Повишаване на прозрачността и отчетността в дейността на Държавна агенция по горите“, съфинансиран от Европейския социален фонд чрез Оперативна програма „Административен капацитет“ (Договор A08-12-47-C/06.02.2009).

Целта на Комуникационната Стратегия е да бъде подпомогната Изпълнителна агенция по горите да установи и поддържа добронамереност, взаимно разбиращост и сътрудничество между организацията и заинтересованите от

нейната дейност институции, медии, обществени групи и лица, като съобразно характера на отделните целеви групи се разработват информационни материали и други инструменти за въздействие.

След приемането на Комуникационната стратегия на ИАГ основното комуникационно средство е годишният медия план, който ежегодно се актуализира и изпълнява, съобразно бюджета на организацията. За съжаление финансовите средства не винаги са достатъчни за изпълнение на съответния медия план.

8. Политики, институции и механизми от политическата област

8.1 - В1 Земеползване и горска площ и друга залесена площ

Най-значимата промяна в основните правни документи след 2005 г. е приемането на нов Закон за горите (обн., ДВ, бр.19 от 08.03.2011 г.). Законът определя като основни цели опазването и увеличаването на площта на горите и недопускане намаляване на лесистостта на страната. Регламентирани са обществените отношения, свързани с опазването, стопанисването и ползването на горските територии с цел гарантиране на многофункционално и устойчиво управление на горските екосистеми, постигане на баланс между интересите на обществото и собствениците на горски територии чрез ограничаване на разпоредителните сделки, водещи до намаляване на държавните горски територии, като е дадено предимство на отдаването под наем, аренда и учредяване на право на строеж без промяна на предназначението. Във връзка с това са приети през 2011 г. Наредба № 8 от 05 август 2011 г. за сечите в горите и Наредба за оценка на поземлени имоти в горски територии и през 2012 г. – Наредба № 1 от 30 януари 2011 г. за контрола и опазването на горските територии, Наредба № 12 от 16 декември 2011 г. за защита на горските територии от болести, вредители и други повреди и Наредба за условията и реда за защита на горските територии от пожари.

През първата половина на 2013 г. са приети Наредба за защита на горските територии срещу ерозия и порои и строеж на укрепителни съоръжения (обн., ДВ, бр. 21 от 01.03.2013 г.) и Наредба от за условията и реда за залесяване на горски територии и земеделски земи, използвани за създаване на специални, защитни и стопански гори и на гори в защитени територии, инвентаризация на създадените култури, тяхното отчитане и регистриране (обн., ДВ, бр. 16 от 19.02.2013 г.). Предстои да бъде изготвена и представена за обсъждане Наредба за инвентаризация на горските територии и горско планиране. Провеждането на първи цикъл на Национална горска инвентаризация на българските гори, която да се основава на

възприетите европейски критерии и индикатори за устойчиво стопанисване на горите, е една необходимост, намерила място като приоритетно действие в Стратегическия план за развитие на горския сектор 2007 - 2011 г. и останала неизпълнена поради липса на необходимия финансов ресурс.

Членството на страната в ЕС поставя нови изисквания към съдържанието, формата, качеството и точността на горските статистически данни. В краткосрочен план развитието на управлението на информационния поток би трябвало да насочи към създаване на съвременна и надеждна национална информационна система за българските гори, съпоставима с изискванията на европейските горски информационни системи. Процесът на подобряване на събирането, обработването, представянето и обмена на статистическа информация е свързан с провеждането на първия цикъл на Националната горска инвентаризация. Това би позволило интегриране на националните данни от горската инвентаризация към тези на страните от ЕС и участие в съвместни проекти за усъвършенстване на горската информация и мониторинг. Неотложен за решаване е и проблемът със завършване на горския кадастър.

През периода 2006 – 2011 г. основните източници за финансиране на дейностите, свързани с опазването и нарастването на площта на горските територии, са бюджетите на МЗХ/ИАГ (ДАГ, НУГ), ДГС, ДЛС и общините, юридически и физически лица, ПРСР, НП „Възобновяване и опазване на българската гора“ – МТСП, WWF – проект LIFE+.

Важен източник за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ за опазване и увеличаване на горските територии е Програмата за развитие на селските райони в частта си за оказване на безвъзмездна финансова помощ по горските мерки. Три от мерките - 122 „Подобряване икономическата стойност на горите“, мярка 223 „Първоначално залесяване на неземеделски земи“ и мярка 226 „Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности“ са пряко свързани с опазването и увеличаването на площта на горските територии.

Анализът на изпълнението на тези мерки показва следното:

- Мярка 122 е насочена към подобряване на качеството и количеството на дървесината чрез подходящи лесовъдски дейности (отгледни сечи и кастрене) и чрез подпомагане на модернизацията на специфичната експировка за извършване на тези дейности. Потенциалните бенефициенти по мярката са частни собственици на гори и общини и техните сдружения. През 2010 г. е подадено само едно заявление за кандидатстване за финансиране, като стойността на исканото финансиране представлява 0,66% спрямо общия бюджет на мярката. Интересът към мярката е слаб и към 31.12.2010 г. няма напредък в изпълнението ѝ, което основно се дължи на: (1) 90% от горите, собствеността на които е възстановена на частни лица, са с

площ под 1,0 ха, което се отразява върху размера на исканото финансиране за единица площ; (2) отдалечеността на собствениците на гори от техните горски имоти; (3) предпочитанията на сдруженията на собствениците на гори и общини, притежаващи гори, да изпълнят проекти по други мерки от ПРСР.

- Мярка 223 е насочена към увеличаване лесистостта на България, с принос към смекчаване на въздействието на климатичните промени и подпомагане на биологичното разнообразие в природата. Изпълняваните дейности по мярката целят също така да намалят ерозията и маргинализацията на земите и да подобрят водния баланс на съседните територии. Потенциални бенефициенти са частни собственици на неземеделски земи и техните сдружения; общини, притежаващи неземеделски земи и техни сдружения, ДГС, ДЛС, дирекции на национални паркове и учебно-опитни горски стопанства, управляващи държавни гори. Предвид заложените индикатори за оценка към 31.12.2010 г. е постигнат незначителен напредък по мярката. Броят на подпомогнатите бенефициенти по мярката за изпълнение на дейностите по залесяване е 35 бр. при целева стойност от 2 000 бр. (1,8%). Размерът на залесената площ е 1 547 ха при целева стойност 10 000 ха (15%). Общата стойност на публичните разходи по одобрените проекти и сключените договори към 31.12.2010 г. представлява 6% спрямо бюджета на мярката. Първите плащания за програмния период са извършени през 2010 г. и са 0,47% от бюджета на мярката.

- Мярка 226 цели да възстанови горите, повредени от горски пожари и други природни бедствия, като същевременно подобри превантивните дейности за борба с горските пожари. Потенциални бенефициенти са частни собственици на неземеделски земи и техните сдружения; общини, притежаващи неземеделски земи и техни сдружения, ДГС, ДЛС, дирекции на национални паркови и учебно-опитни горски стопанства, управляващи държавни гори. Към 31.12.2010 г. напредъкът по мярката е недостатъчен: (1) броят на подпомогнатите бенефициенти е 24 при целева стойност 2 000 бр. (1,2%); (2) общият размер на подпомогнатите увредени гори е 55 338 ха (32,6%), спрямо целта - 170 000 ха; броят на оборудваните противопожарни депа е 14 при цел от 100 бр.; (4) броят на построените и/или подобрени наблюдателни пунктове е 9 при цел от 100 бр. Общата стойност на публичните разходи по одобрените проекти и сключените договори към 31.12.2010 година представлява 3,8% спрямо бюджета на мярката. Първите плащания по мярката за програмния период са извършени през 2010 г. и представляват 0,31% от нейния бюджет.

Държавните горски предприятия с техните териториални поделения (ДГС и ДЛС) могат да кандидатстват основно по две от "горските" мерки – 223 и 226, а частни стопани, фирми и общини, собственици на недържавни гори, и по мярка 122. Мярка 123 "Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти" цели

подобряване на цялостната дейност, икономическата ефективност и конкурентоспособността на предприятия от хранително-преработвателната и горската промишленост. Предстои нова промяна в наредбите и отваряне на периоди за прием на проектни предложения по мерки 223 и 226.

8.2 - В2. Въглероден баланс

Дългосрочното изпълнение на общата енергийна политика се осигурява от националното законодателство в рамка, която отразява и напълно въвежда изискванията, определени от Европейския парламент и Съвета на Европа, включително и по отношение на производството на енергия от ВИ.

Основен стратегически документ е Енергийната стратегия на Република България до 2020 г. (Обн. ДВ, бр. 43 от 7.06.2011 г.), която е съобразена с актуалната европейска рамка на енергийната политика и световните тенденции в развитието на енергийните технологии.

При съществуващото законодателство енергийната политика в България по отношение на ВИ се определя от Закона за енергията от възобновяеми източници и Закона за енергийната ефективност, с които са въведени изискванията на Директива 2009/28/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 23 април 2009 година за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и за изменение и впоследствие за отмяна на директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО (ОВ L 140/16, 5.6.2009 г.).

Съгласно Директива 2009/28/ЕО, задължителната национална цел на България е през 2020 г. дялът на енергията от ВИ да достигне 16 % дял от крайното брутно потребление на енергия, включително 10 % дял на енергията от ВИ от потреблението на енергия в транспорта.

Повишаване на енергийната ефективност като мярка за повишаване конкурентоспособността на икономиката, сигурността на енергийните доставки и опазването на околната среда се предвижда да бъде постигнато чрез:

- използване на система от дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност при крайните потребители на енергия;
- развитие на пазара на енергийните услуги от търговците на енергия;
- насърчаване развитието и използването на технологии за производство и потребление на енергия, произведена от възобновяеми и алтернативни източници;
- насърчаване развитието и използването на технологии за производство и потребление на биогорива и други възобновяеми горива в транспорта;
- диверсификация на енергийните доставки;

- повишаване капацитета на малките и средните предприятия, производителите на енергия от възобновяеми и алтернативни източници и производителите на биогорива и други възобновяеми горива;
- опазване на околната среда;
- създаване на условия за постигане устойчиво развитие на местно и регионално ниво.

8.2.1. Заинтересовани институции:

МОСВ, МЗХ, МРР, МИЕ и МФ, при тясно взаимодействие с научните институции, общините, собствениците на горски територии, държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ и юридическите и физически лица, регистрирани по Търговския закон, и други юридически лица със стопанска и нестопанска цел, чиято дейност е свързана с управлението и опазването на горите

8.2.2. Промени в съответните институции след 2005 г.:

На 27 юли 2009 г. 41-то Народно събрание прибавя към Министерството на икономиката и енергетиката ресора "Туризъм". Новата държавна институция на 87-то правителство на Република България, получава името Министерство на икономиката, енергетиката и туризма. Промените в МЗХ са описани в критерий С1, индикатор В1.

8.2.3. Използвани основни политически инструменти и значими промени в тях след 2005 г.

8.2.3.1. Законови

След присъединяването на България към ЕС на 1 януари 2007 г. контекстът на политиката за климата в страната се променя съществено, тъй като освен с международните ангажименти по Рамковата конвенция на ООН за изменението на климата (РКОНИК) 1992 г., ратифицирана чрез Закон за ратификация на Рамковата Конвенция на ООН по изменение на климата, обн., ДВ, бр. 28 от 28.03.1995 г.; Протокола от Киото към РКОНИК (ПК) 1997 г., ратифициран от Народното Събрания с Указ 264 от 19.07.2002 г.; Плана за действие от Бали, 2007; Копенхагенското споразумение, 2009; Споразуменията от Канкун 2010 и Дърбанската платформа, 2011 г., тя е съобразена с действащото и новоприетото европейско законодателство в тази област.

През периода 2008 - 2012 г. политиката и законодателството на България в областта на изменение на климата се хармонизират със законодателния пакет „Климат и енергетика“ на ЕС, който очертава рамката на политиката на ЕС по

изменение на климата за периода 2013 - 2020 г. и е приет от Европейския парламент и Съвета в края на 2008 г. Пакетът включва четири основни нормативни акта, както следва: 1) Директива 2009/29/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 23 април 2009 година за изменение на Директива 2003/87/ЕО с оглед подобряване и разширяване на схемата за търговия с квоти за емисии на парникови газове на Общността (ОВ L 140/63, 5.6.2009) и Директива 2009/28/ЕО (Директивата за ВЕИ); 2) Директива 2009/31/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 23 април 2009 г. относно съхранението на въглероден диоксид в геоложки формации и за изменение на Директива 85/337/ЕИО на Съвета, Директиви 2000/60/ЕО, 2001/80/ЕО, 2004/35/ЕО, 2006/12/ЕО и 2008/1/ЕО, и Регламент (ЕО) No 1013/2006 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 140/114, 5.6.2009 г.) и Директива 2009/30/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 23 април 2009 година за изменение на Директива 98/70/ЕО по отношение на спецификацията на бензина, дизеловото гориво и газьола и за въвеждане на механизъм за наблюдение и намаляване на нивата на емисиите на парникови газове и за изменение на Директива 1999/32/ЕО на Съвета по отношение на спецификацията на горивото, използвано от плавателни съдове по вътрешните водни пътища, и за отмяна на Директива 93/12/ЕИО (ОВ L 140/88, 5.6.2009 г. и 4) Регламент (ЕО) No 443/2009 на Европейския Парламент и на Съвета от 23 април 2009 година за определяне на стандарти за емисиите от нови леки пътнически автомобили като част от цялостния подход на Общността за намаляване на емисиите на СО от лекотоварните превозни средства (ОВ L 140/1, 5.6.2009 г.)

Във връзка с това са настъпили промени в правни или свързани документи, както следва: Закон за енергийната ефективност; Закон за опазване на околната среда; Закон за възобновяемите и алтернативните енергийни източници и биогоривата; Закон за енергията от възобновяеми източници, Закон за горите; Закон за изменение и допълнение на Закона за насърчаване на инвестициите; Енергийна стратегия на Република България до 2020 г.; Наредба № 16 - 27 от 22.01.2008 г. за условията и реда за извършване на оценка за наличния и прогнознния потенциал на ресурса за производство на енергия от възобновяеми и/или алтернативни енергийни източници (Обн., ДВ, бр. 11 от 5.02.2008 г.); Наредба № 16 - 28 от 22.01.2008 г. за съдържанието, условията, реда и начина за предоставяне на информация за произведените, изкупените и продадени количества енергия от възобновяеми и алтернативни енергийни източници и произведените, изкупените и продадени количества биогорива (Обн. ДВ. бр.11 от 5.02.2008г.); Национална дългосрочна програма за насърчаване използването на биомасата за периода 2008 - 2020 г., приета с Решение № 388 на Министерския съвет от 20.06.2008 година; Национална дългосрочна програма за насърчаване използването на възобновяемите енергийни източници 2005-2015 г.; Национална дългосрочна

програма за насърчаване на потреблението на биогорива в транспортния сектор 2008 - 2020 г. приета с Протокол № 43.2 на Министерския съвет от 15.11.2007 г.; Методика за осъществяване на мониторинг на парникови газове от операторите на инсталации, участващи в схемата за търговия с квоти за емисии на парникови газове, МОСВ 2008 г.; Национален план за разпределение на квоти за търговия с емисии на парникови газове за участие на България в Европейската схема за търговия с емисии на парникови газове за периода 2008 - 2012 г., приет с Решение № 988 на Министерския съвет от 28.12.2009 година.

8.2.3.2. Финансово-икономически:

През периода 2006 - 2011 г. основни източници за финансиране на дейностите, свързани с повишаване устойчивостта и производителността на горските насаждения и адаптирането им към климатичните промени, намаляването на емисиите от парникови газове в атмосферата, увеличаване дела на ВИ и повишаване на енергийната ефективност са: ФЕЕВИ, ПУДООС, ПРСР, бюджетите на МЗХ/ИАГ (ДАГ, НУГ), ДГС, ДЛС, програми на ЕС, в т.ч. FutMon project.

8.2.3.3. Информационни:

- Национални доклади по инвентаризация на парниковите газове за България (2006, 2007, 2008, 2009, 2010 г.) ИАОС/МОСВ; Национални доклади за опазването на околната среда (2006, 2007, 2008, 2009 и 2010 г.), МОСВ;

- Годишен медия-план, който е част от Комуникационната стратегия на ИАГ/МЗХ.

8.2.3.5. Коментар:

В Закона за горите е отделено специално внимание на горската сертификация като дейност, насочена към повишаване на потенциала на горските територии да улавят въглерод. Законът за енергията от възобновяеми енергийни източници от 2011 г. въвежда изисквания биогоривата и течните горива от биомаса да се отчитат за целите на чл. 12, ал. 1 и ал. 4, само при условие, че суровините, използвани при производството, не са отглеждани върху терени с голямо значение за биологичното разнообразие. Въвежда се и условие във всички схеми за държавна подкрепа на ВИ конкретните проекти да отговарят на всички условия за устойчивост и опазване на околната среда.

Значителна част от дейностите, предвидени в сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“ на Третия НПДИК 2013 - 2020 г., посочени в

анализа на състоянието на горския сектор, би трябвало да бъдат приложени чрез механизмите на планиране в Закона за горите. Изпълнението на дейностите в планирания размер би допринесло за откриване на нови работни места, икономически растеж и повишаване на конкурентоспособността на горския сектор.

8.3 - ВЗ. Здраве и жизненост

Основна цел в НСУРГС:

Повишаване устойчивостта и производителността на горските насаждения, с цел адаптирането им към климатичните промени и задоволяване на нуждите на обществото от горски продукти

8.3.1. Заинтересовани институции:

МЗХ, МОСВ, МВР, ИАОС и ИАГ са пряко ангажирани с прилагане на законодателството, свързано с поддържането на защитните функции на горските територии.

8.3.2. Промени в съответните институции след 2005 г.:

Промените в МЗХ и ИАГ са описани в индикатор В1.

8.3.3. Използвани основни политически инструменти и значими промени в тях след 2005 г.

8.3.3.1. Законови

За осигуряването на здравето и жизнеността на българските гори се прилагат лесовъдски дейности за възпроизводство и отглеждане, които гарантират устойчивост и специфични мерки за защита и контрол на здравословното състояние на основата на данните от извършвания мониторинг. Европейските регламенти, които определят дейността в тази насока, са: Директива 1999/105/ЕО на Съвета от 22 декември 1999 г. относно търговията с горски репродуктивен материал, (ОВ L 11/17, 5.02.2008 г.) и Директива 2000/29/ЕО на Съвета от 8 май 2000 г. относно защитните мерки срещу въвеждането в Общността на вредители по растенията или растителните продукти и срещу тяхното разпространение в Общността (ОВ L 169, 10.7.2000). Основополагащото национално законодателство, което регулира дейностите по опазването и защитата на горите, включва ЗГ, ЗООС, ЗЗР и свързаните с опазването на горите подзаконови документи. Към същата област имат отношение и Законът за защитените територии и Законът за опазване на околната среда. Промените в ЗГ и ЗООС, настъпили сред 2005 г., са посочени и описани в критерий С1 индикатор В1.

Продължава да е актуална Стратегията за опазване на горите от пожари (2002 - 2003), НУГ/МЗГ. Значителна част от нейните стратегически цели са изпълнени. Актуални цели, свързани със здравето и жизнеността на горите, са посочени в Третия национален план за действие по изменение на климата 2013 - 2020 г., който предвижда конкретни дейности в горския сектор с финансово определени стойности. През 2011 г. е приета „Програма от мерки за адаптиране на горите в Република България и смекчаване на негативното влияние на климатичните промени върху тях“.

8.3.3.2. Финансово-икономически:

Основни източници за финансиране изпълнението на дейностите по този индикатор са описани в индикатор В2.

8.3.3.4. Информационни:

- Създаденият в информационната система на ИАГ www.system.iag.bg модул „Лесопатологично обследване“ позволява ежедневно въвеждане на данни за здравословното състояние на горите от ДГС, ДЛС и ЛЗС.

- Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда, МОСВ; Прогноза за очакваните нападения от вредители и болести и други повреди в горските територии, съставяна ежегодно от Националната комисия по лесозащита.

8.3.4. Коментар:

За изпълнение на основните задачи ежегодно се провежда:

- 1) лесопатологичен мониторинг на вредителите и болестите в горите и се изработва достоверна прогноза за развитието на градациите и епифитотиите;
- 2) контрол на градациите на икономически значимите вредители в горите чрез редовно провеждане на лесозащитни мероприятия с използване на биологични методи и безвредни средства за борба;
- 3) своевременно лимитиране на популациите на насекомните вредители и недопускане на икономически загуби.

8.4 - В4. Производство и ползване на дървесина

8.4.1. Основна цел в НСУРГС 2006 - 2015:

Създаване на нормативни, икономически, технологични и организационни условия за оптимално използване на дървопроизводствения потенциал на горите при запазване и подобряване на средообразуващите им функции

8.4.2. Заинтересовани институции:

МЗХ, МОСВ, МРР, МВР, ИАГ, БАН, ЛТУ, общините и други собственици на гори и юридически лица с нестопанска цел, чиято дейност е свързана с управлението и опазването на горите.

8.4.2.1. Промени в съответните институции след 2005 г.:

Промените в МЗХ и ИАГ са описани в критерий С1, индикатор В1.

8.4.3. Използвани основни политически инструменти и значими промени в тях след 2005 г.

8.4.3.1. Законови

Производството и ползването на дървесина в периода 2006 – 2011 г. е регламентирано основно чрез Закона за горите (отм.) и Правилника за неговото прилагане (отм.), както и чрез новия ЗГ след влизането му в сила на 9 април 2011 г. В ЗООСИ също намират място редица разпоредби, свързани с ползването на дървесина извън горските територии. В изпълнение на Закона за горите са предвидени няколко наредби, които да регулират дейностите, свързани с производството и ползването на дървесина. С Наредбата за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии - държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и недървесни горски продукти се регламентирант основните принципи при осъществяване на ползването на дървесина от държавните и общинските гори. През 2013 г. е приета Наредба за определяне на условията и реда за залесяване на горски територии и на земеделски земи, използвани за създаване на специални, защитни и стопански гори и на гори в защитени територии, инвентаризация на създадените култури, тяхното отчитане и регистриране. Отношение към производството и ползването на дървесина имат и приетите Наредба № 8 от 5 август 2011 г. за сечите в горите, и Наредба №1 от 30 януари 2012 г. за контрола и опазването на горските територии. Промените в ЗГ, настъпили сред 2005 г., са посочени в критерий С1, индикатор В1.

8.4.3.2. Финансово-икономически:

Бюджети на заинтересованите институции, на ДГС, ДЛС и държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ, общините и собствениците на гори, физически и юридически лица, чиято дейност е свързана със стопанисването, ползването и опазването на горските територии.

8.4.3.3. Информационни:

Създаденият в информационната система на ИАГ www.system.iag.bg модул „Отдаване на дървесина“ позволява събиране, анализиране и обмен на информация за ползването на дървесина в държавните горски територии. Други източници на информация за производството и ползването на дървесина са: Аграрен доклад на МЗХ и Годишен отчетен доклад за изпълнените на дейностите от ИАГ.

8.4.4. Коментар

Действащият ЗГ цели да гарантира поддържане на екосистемните, социалните и икономическите функции на горските територии и производството на дървесни продукти. Постигането на устойчиво управление на горите, свързано с устойчивото производство на дървесина, е изведено на преден план. Законът определя и три нива на планиране в горските територии на основата на Националната стратегия за развитие на горския сектор. Една от заложените цели в действащата Национална стратегия по отношение производството и ползването на дървесина е създаването на нормативни, икономически, технологични и организационни условия за оптимално използване на дървопроизводствения потенциал на горите при запазване и подобряване на средообразуващите им функции.

В Стратегическия план за развитие на горския сектор 2007 - 2011 г. са определени стратегически цели и ключови действия, насочени към подобряване на качеството, икономическата стойност на горите и реализиране на устойчиво и рационално ползване на дървесина. В наредбите, изготвени в изпълнение на Закона за горите, също са определени цели и принципи, свързани с производството и ползването на дървесни продукти - публичност, прозрачност, свободна и лоялна конкуренция, равнопоставеност, недопускане на дискриминация, насърчаване на дългосрочните инвестиции за устойчиво стопанисване на горите и ползване на дървесина.

По отношение провеждането на сечите като основа са възприети принципите за природосъобразно, многофункционално и устойчиво стопанисване на горите при спазване изискванията за поддържане, опазване и възстановяване на биологичното разнообразие в тях, с което се цели да бъде постигнато подобряване на състоянието на горите, тяхното възобновяване, запазването на генетичните ресурси и да бъде добита дървесина.

Институциите, отговорни за осъществяването на политиките в сектора горско стопанство в периода 2006 - 2011 г., са МЗХ и ИАГ. МОСВ е компетентният орган по прилагането на много от нормативните разпоредби, свързани с горските територии, предвид съществен дял на горите със специални функции и свързаните с тях режими на стопанисване. За обсъждане на основни въпроси на горското стопанство към министъра на земеделието и храните е създаден Национален съвет по горите

като консултативен орган. Националният съвет по горите включва представители на МЗХ, МОСВ, МВР, МРР, МФ, МП, ИАГ, ДГП, БАН, ЛТУ, общините и други собственици на гори и юридически лица с нестопанска цел, чиято дейност е свързана с управлението и опазването на горите. През разглеждания период дейността на този консултативен орган е незадоволителна. В Закона за горите и в подзаконовата уредба, свързана с неговото изпълнение по отношение ползването на дървесина, е предвидена съществена роля и за националните браншови организации в горския сектор.

Механизмите за финансирането на дейностите, свързани с производството и ползването на дървесина през периода 2006 - 2011 г., преминават през няколко изменения. В началото на периода за горскостопанските дейности, осъществявани чрез държавните лесничейства и държавните дивечовъдни станции, функционира системата на изцяло бюджетно финансиране от НУГ (ИАГ) чрез бюджета на МЗГ. Следва преминаване през частично бюджетно финансиране, допълнено от финансиране от собствените приходи на създадените търговци – държавни горски стопанства и държавните ловни стопанства, и в края на периода финансирането е изцяло за сметка на новосъздадените държавни предприятия по чл. 163 от Закона за горите. Задължение на държавния бюджет чрез ИАГ остава финансирането на инвентаризацията на горските територии, изработването на областни планове за развитие на горските територии, защитата на горските територии от болести и каламитети.

Финансирането на дейностите по производство и ползване на дървесина в недържавните гори е за сметка на собствениците им, с изключение на планирането на дейностите за определени периоди за някои собственици. В Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. има няколко горски мерки, чрез които може да се осигури финансиране на дейности, свързани с производството и ползването на дървесина.

Други програмни и стратегически документи, свързани с производството и ползването на дървесина, са: Енергийна стратегия на Република България до 2020 година, Програма за развитие на селските райони (2007 - 2013), Трети национален план за действие по изменение на климата за периода 2013 - 2020 г., Национален план за действие за енергията от възобновяеми източници, Програма от мерки за адаптиране на горите на Република България и смекчаване на негативното влияние на климатичните промени върху тях, МЗХ 2011 г.

8.5 – В5. Производство и ползване на недървесни горски стоки и услуги

8.5.1. Основни цели в НСУРГС:

- Подобряване на състоянието на популациите на дивеча и рибите като условие за устойчиво развитие на горския сектор, селските и планинските райони; Развитие и експлоатация на туристическия потенциал, интегриране на туристическия бизнес в традиционните дейности по стопанисване и управление на горите

8.5.2. Заинтересовани институции:

МЗХ, МОСВ, МРР, МВР, ИАГ, БАН, ЛТУ, общините и други собственици на гори и юридически лица с нестопанска цел, чиято дейност е свързана със стопанисването, управлението и опазването на горите.

8.5.2.1. Промени в съответните институции след 2005 г.:

Промените в МЗХ и ИАГ са описани в критерий С1, индикатор В1.

8.5.3. Използвани основни политически инструменти и значими промени в тях след 2005 г.

8.5.3.1. Законови

Периодът 2006 - 2012 г. отбелязва стабилно нарастващ интерес към представяне и насърчаване на по-добрия маркетинг на стоките и екосистемните услуги от горите в страните от Европейския съюз и особено при използването на горите за отдих. В Горския план на ЕС за действие в горите, 2006 г., определянето на стойността на горите и на техните функции, оценката и маркетинга на горските недървесни продукти и услуги и въвеждането на инструменти за компенсиране на непазарните ползи и услуги, предоставяни от горските територии, са посочени като една от основните цели за подобряване на дългосрочната конкурентоспособност на горския сектор.

8.5.3.1.1. Нормативна рамка - ЕС

Основни международни документи, на които се основават производството и ползването на недървесни горски ресурси, са: Конвенция по международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна (CITES), ратифицирана с Решение на Великото народно събрание от 12.12.1990 г. ДВ, бр. 103 от 1990 г.; Конвенция по влажните зони с международно значение, по-специално като местообитания за водолюбивите птици (Рамсарска Конвенция), утвърдена с Решение № 389 на Министерския съвет от 18.11.1974 г., изм. с Протокол от 03.12.1982 г.; Обн. ДВ. бр.56 от 10 юли 1992 г. Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природни местообитания (Бернска Конвенция), ратифицирана от Великото народно събрание с Решение от 25.01.1991 г., Обн., ДВ, бр. 13 от 1991 г.; Конвенция за биологичното разнообразие, ратифицирана със

закон, приет от 37-о Народно събрание на 29.02.1996 г., Обн. ДВ, бр. 22 от 15.03.1996 г.; Директива 92/43 на Съвета на ЕИО за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна; Директива 79/409 на Съвета на ЕИО за съхранение на дивите птици; Регламент (ЕО) No 338/97 на Съвета от 9 декември 1996 г. относно защитата на видовете от дивата флора и фауна чрез регулиране на търговията с тях (OBL 61, 3.3.1997); Регламент (ЕО) No 865/2006 на Комисията от 4 май 2006 година за установяване на подробни правила за прилагане на Регламент (ЕО) No 338/97 относно защитата на видовете от дивата фауна и флора чрез регулиране на търговията с тях, (OBL 166/1, 19.6.2006) и Регламент за изпълнение (ЕО) No 792/2012 на Комисията от 23 август 2012 г. за определяне на правила във връзка с формата на разрешителните, сертификатите и другите документи, предвидени в Регламент (ЕО) No 338/97 на Съвета относно защитата на видовете от дивата фауна и флора чрез регулиране на търговията с тях, за изменение на Регламент (ЕО) No 865/2006 на Комисията, (OBL 242/1, 7.9.2012)

8.5.3.1.2. Нормативна рамка – национална:

Основни регулаторни инструменти при извършване на дейности в горските територии, свързани с недървесните горски ресурси са: Законът за горите, отмененият Закон за горите, Законът за лова и опазване на дивеча, Законът за защитените територии, Законът за лечебните растения, Законът за устройство на територията, Законът за опазване на околната среда, Законът за биологичното разнообразие и Наредбата за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии – държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и на недървесни горски продукти.

В приетия през 2011 г. Закон за горите за пръв път са регламентирани обществените екосистемни ползи от горските територии и достъпът до горите.

С приемането през 2011 г. на Наредба за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии – държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и на недървесни горски продукти е извършена промяна в реда и условията за ползване на недървесните горски продукти. Въведени са два нови механизма за осъществяване на този вид ползване чрез възлагане на добива и продажбата на продуктите в сурово и/или преработено състояние и чрез предоставяне под наем на определени горски територии.

През 2011 г. ИАГ при МЗХ стартира процеса по изготвяне на Национална стратегия за развитие на ловното стопанство 2012 - 2027 г.

Функциите за опазване и контрол на управлението на производството и ползването на недървесни ресурси от горските територии през разглеждания период

(2006 - 2011 г.) се реализират основно от Министерството на земеделието и храните, Министерството на околната среда и водите, Изпълнителната агенция по горите, Министерството на вътрешните работи и техните партньори – Националното сдружение на ловците и риболовците в България, заинтересованите лица от сферата на горския бизнес, собствениците на горски територии и неправителствените природозащитни организации

Ежегодно МЗХ, ИАГ и НЛРС СЛРБ предоставят информация на Министерския съвет и на другите заинтересовани институции и лица за състоянието на недървесните горски ресурси и проблемите, свързани с тяхното устойчиво ползване и възпроизводство.

Основните източници за финансиране на производството и ползването на недървесни продукти ползи и услуги в горските територии са: бюджетите на МЗХ, ИАГ, общините, НСЛРБ СЛРБ, частни заинтересовани физически и юридически лица, както и Програмата за развитие на селските райони - мерки 113 и 313.

Горските територии имат висок потенциал за развитие на туризма. Националната стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България, приета от МС през 2009 г., е платформа за развитие на туристическия потенциал на страната. Като основно предимство в нея се отбелязва съхранената природа, в това число в системата от защитени територии и защитени зони по Европейската екологична мрежа Натура 2000. В стратегията са превидени мерки и дейности, насочени към подкрепа за развитие на устойчив туризъм и на продукти и услуги в защитени територии и в такива с налични природни и културни ресурси.

8.6 - В6. Биологично разнообразие

8.6.1. Основни цели в НСУРГС 2006 - 2015:

Опазване и възстановяване компонентите на биологичното и ландшафтното разнообразие чрез интегриране на конзервационните цели в горскостопанските практики, изграждане на адекватни системи за "in-situ" и "ex-situ" съхраняване и природосъобразно управление на горите.

8.6.2. Заинтересовани институции:

МЗХ, МОСВ, МИЕ, МРР, МВР, ИАГ, научни институции, заинтересованите лица от сферата на горския бизнес, собствениците на горски територии, неправителствените природозащитни организации и юридически лица с нестопанска цел, чиято дейност е свързана с управлението и опазването на горите и дивеча.

8.6.3. Използвани основни политически инструменти и значими промени в тях след 2005 г.

8.6.3.1. Законови

Политиката на България в областта на биологичното разнообразие се определя от глобалните цели, формулирани в Стратегическия план за биологичното разнообразие 2011 – 2020 на Конвенцията за биологичното разнообразие, и от членството на страната в ЕС, в съответствие със Стратегията за биологичното разнообразие на ЕС до 2020 година. Националната правна рамка включва Закона за околната среда, Закона за опазване на биологичното разнообразие, Закона за горите, Закона за лова и опазване на дивеча и други нормативни актове, които регламентират съхраняването на биологичното многообразие. Предстоящото осъвременяване на Националната стратегия за биологичното разнообразие и прилагането на приетия през 2012 г. Трети национален план за действие по изменение на климата ще създадат необходимите условия за постигане на целите и задачите от двата стратегически документа, съобразно националните приоритети.

Поддържането на биологичното и ландшафтното многообразие и подобряването на състоянието на популациите на видовете от дивата флора, фауна и микота е една от целите на Закона за горите. За първи път горските територии за поддържане на ландшафтното разнообразие и горите с висока конзервационна стойност са отнесени към категорията на специалните горски територии.

По данни от Националната стратегия за опазване на биологичното разнообразие (НСОБР) 2005 – 2010 г. на територията на страната са установени 27 336 вида животни: безгръбначни - 2700, риби - 207, земноводни - 16, влечуги - 36, птици - 383 и бозайници - 94. Българската флора е формирана от 3500 – 3750 вида висши растения, повече от 500 низши растения и гъби. Дендрофлората включва 360 вида, от тях 16 голосеменни (Pinaceae, Cupressaceae, Taxaceae, Ephedraceae) и 344 вида покритосеменни.

Устойчивото управление на горските територии е от изключително значение за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие в България. Осем от дванадесетте ландшафтни комплекса, определени от НСОБР като уникални и представителни за българското биологично разнообразие, са горски хабитати. Българските гори представляват естествена среда за развитие и опазване на над 80% от защитените растителни видове, над 60% от застрашените от изчезване животински видове, в т.ч. птици 5 вида, бозайници 3 вида и други гръбначни - 9 вида, над 60 % от приоритетните за опазване видове местообитания, от които 31 вида висши растителни видове.

8.6.3.2. Финансово-икономически:

Финансирането на дейностите, свързани с опазването на биологичното разнообразие в горските територии, се осъществява основно от бюджета и фондовете на националните институции, Националния екологичен фонд, Оперативна програма „Околна среда“ (2007 - 2013 г.), ПРСР, програма „LIFE+“ и други международни проекти и програми.

8.6.3.3. Коментар

Постигнат е напредък по изпълнение на дейностите, свързани с изпълнение задълженията на страната по опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии и произтичащи от нейното членство в ЕС. Актуализиран е регистърът на горската семепроизводствена база и е представен на ЕК Национален списък на одобрените и регистрирани източници за производство на горски репродуктивни материали.

8.7 – В.7. Защитни гори и други територии, покрити с горска растителност

8.7.1. Основна цел в НСУРГС 2006-2015:

Поддържане и повишаване на защитните функции на горите като принос към подобряване на качеството на живот. Повишаване на ролята и приноса на горите и горския сектор за устойчивото развитие на селските райони.

8.7.2. Заинтересовани институции

МОСВ и МЗХ са институциите, пряко ангажирани с прилагане на законодателството, свързано с поддържането на защитните функции на горските територии.

8.7.2.1. Промени в съответните институции след 2005 г.

Промените в МЗХ и ИАГ са описани в индикатор В1.

8.7.3. Използвани основни политически инструменти и значими промени в тях след 2005 г.

8.7.3.1. Законови

8.7.3.1.1. Нормативна рамка - ЕС

Обществените ползи от защитните гори и поддържането на специалните им функции за защита на водата, почвата и инфраструктурата са обект на специфично законодателство, политика и инициативи на Европейския съюз – Директива 2000/60/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 23.10.2000 г. за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите (обн., ОВ L 327, 22.12.2000г.), Зелена книга относно опазването на горите и

информацията за горите в ЕС: Подготвяне на горите за изменението на климата, ЕК, 2010, комуникация (COM (2010) 66 окончателен), и подхода на ЕС за засилване на неговия капацитет за реагиране при бедствия (COM (2008) 130 окончателен). В посочените документи се подчертава: (1) необходимостта от балансиран подход при грижата за реализиране на различните функции на горите; (2) значението на запазването на горските екосистеми и свързаните с тях екологични услуги и осигуряването на други обществени блага, които изискват финансови стимули и предоставяне на информация на собствениците на гори и на други оператори като горските предприемачи и ползвателите на дървен материал, които на практика носят отговорност за решенията, вземани във връзка с горите; (3) характерните за изменението на климата верижни реакции и мултиплициращо въздействие, които могат да бъдат смекчени посредством превенция на риска и предварителна подготовка за посрещане на кризисни ситуации.

8.7.3.1.2. Нормативна рамка – България

За повече информация във връзка с основни промени в нормативната рамка след 2005 г. виж критерий В1.

Националната правна основа, регламентираща защитните функции на горите, се формира от Закона за горите, Закона за водите, Закона за опазване на земеделските земи и други действащи нормативни и подзаконови документи, свързани с осъществяването и поддържането на защитните функции на горите. Основните функции на горските територии и тяхното категоризиране са регламентирани в действащия Закон за горите, където за първи път е определена функция „регулиране на климата и усвояване на въглерода“. Съгласно ЗГ защитни са горските територии за защита на почвите, водите, урбанизираните територии, сградите и обектите на техническата инфраструктура; горната граница на гората; защитните пояси, както и горите, създадени по технически проекти за борба с ерозията.

В сравнение с 2005 г. общата площ на защитните гори е намаляла в резултат от причисляване на горски територии с противоерозионни и водоохранни функции към други категории - с по-строг консервационен режим.

8.7.3.2. Финансово-икономически

Основни източници за финансирането на дейностите, свързани с повишаване на защитните функции на горите, през 2006 - 2011 г. са бюджетите на МЗХ, ИАГ и на държавните горски предприятия. През последните години са осъществени проекти за създаване на нови гори със защитни цели, финасирани по международни програми и проекти.

8.7.3.3. Информационни

- Информационна система за събиране, анализиране и обмен на горски

статистически данни за състоянието на горските територии на национално, регионално и локално ниво;

-Годишен Аграрен доклад на МЗХ и Годишен доклад за дейността на ИАГ.

8.8. В.8. Икономическа жизненост

Икономическата жизненост на горския сектор представлява способността му да функционира и успешно да се развива като относително самостоятелен дял от икономиката на страната. Най-често се характеризира със степента на подобрене на цялостната дейност в сектора – по-добро управление на горските територии, по-голям размер на инвестициите, увеличаване на броя на създадените работни места и на размера на работната заплата, по-силна финансова дейност на частния сектор и на публичните институции, по-добро опазване на околната среда, подобряване управлението на защитените територии.

8.8.1. Основна цел в НСУРГС:

Многофункционалното стопанисване на горите и устойчивото управление на икономически жизнен и допринасящ за развитие на обществото и особено на селските райони горски сектор.

8.8.2. Заинтересовани институции

МЗХ, ИАГ,, МОСВ, МИЕ, МТСП, МВР, МРР, БСК, браншовите организации са основните институции, отговорни за осъществяването на политиките в сектора горско стопанство за периода 2006 - 2011 година. За обсъждане на основни въпроси на горското стопанство към министъра на земеделието и храните е създаден Национален съвет по горите като консултативен орган, включващ представители на МЗХ, МОСВ, МВР, МРР, МФ, МП, ИАГ, ДГП, БАН, ЛТУ, общините и други собственици на горски територии и юридически лица с нестопанска цел, чиято дейност е свързана с управлението и опазването на горите. В Закона за горите е предвидена съществена роля и за националните браншови организации в горския сектор при реализиране на политики и практики, свързани с неговото развитие.

8.8.2.1. Промени в съответните институции след 2005.

Промените в МЗХ и ИАГ са описани в критерий С1, индикатор В1.

8.8.3. Използвани основни политически инструменти и значими промени в тях след 2005 г.

8.7.3.1. Законови

През разглеждания период правната основа на действията за повишаване на конкурентоспособността и икономическата жизненост на горския сектор са: Законът

за горите (отм.), Законът за горите, Законът за лова и опазване на дивеча , Търговският закон и съответните подзаконови документи, регламентиращи извършването на дейности, свързани с възпроизводството, ползването и съхраняването на горските ресурси

8.7.3.2. Финансово -икономически

Действията за повишаване на конкурентоспособността и икономическата жизненост на горския сектор са финансирани от: държавния бюджет - чрез МЗХ, ИАГ, ДГП, ДГС, ДЛС; от ПРСР; от европейски проекти и програми; от собственици на недържавни гори; от фирми на юридически лица, извършващи дейности в горските територии.

8.7.3.3. Информационни

Виж индикатор В1 за поддържаната от ИАГ информационна система с данни за горския сектор и предоставяните годишни доклади: Аграрен доклад на МЗХ и Годишен доклад за дейността на ИАГ.

8.7.4. Коментар

Националната политическа рамка се формира от НСУРГС 2006 – 2015 г. и от Стратегическия план за развитието на горския сектор в България (2007-2011 г.), в който са посочени конкретни мерки и действия по прилагането му и съответния 5-годишен инвестиционен план за финансиране в сектора. Докладът за мониторинг върху изпълнението на двата документа констатира, че в условията на икономически просперитет само една много малка част от предвидените мерки и действия, около 10%, са финансирани на практика. Липсата на ясна финансова ангажираност се обуславя също така и от ежегодно намаляващия принос от националния бюджет към бюджета на горската институция - от 25 млн. лева през 2003 г. до неосигуряване на бюджетни средства през 2008 година.

Въпреки слабостите в общата рамка, проведените мисии на екипи на Световна банка и на Европейската банка за възстановяване и развитие изразяват мнение, че основополагащата за управлението на сектора политика способства за развитието на икономически жизнеспособен горски сектор въз основа на принципите на многофункционалността и устойчивото управление на горите.

8.9 - В.9. Трудова заетост (включително здраве и безопасност)

8.9.1. Основна цел в НСУРГС:

Увеличаване на заетостта в горския сектор и неговата роля като източник на социални ползи от горите

8.9.2. Заинтересовани институции

МЗХ, МФ, МТСП, МЗ, ИАГ,, ФСОГСДП, НФ „ЗГС“ на КТ „Подкрепа“, общините и други собственици на горски територии и юридически лица, чиято дейност е свързана с горския сектор.

8.9.2.1. Промени в съответните институции след 2005 г.

Промените в МЗХ и ИАГ са описани в индикатор В1.

8.9.3. Използвани основни политически инструменти и значими промени в тях след 2005 г.

8.9.3.1. Законови

Трудовите отношения между работника и работодателя, както и правата и задълженията на държавата, работодателя и работещия за осигуряване на здравословни условия на труд, са регламентирани от Кодекса на труда, Закона за здравословни и безопасни условия на труда и непосредствено свързаните с тях нормативни актове. Минималните изисквания и задължения за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при извършване на горскостопански и дърводобивни дейности са определени в Правилника за здравословни и безопасни условия на труд, утвърден от ДАГ към Министерския съвет през 2007 г.

8.9.3.2. Финансово-икономически инструменти

Инвестиционни проекти и планове за икономическо развитие и модернизация на отделни производства в горския сектор; Програми за стимулиране на заетостта;

8.9.4. Коментар:

Ежегодно Министерството на земеделието и храните, работодателите в държавния горски сектор и синдикатите – ФСОГСДП и НФ „ЗГС“ на КТ „Подкрепа“ подписват браншов колективен трудов договор, в който се регламентират и въпросите, свързани с трудовата заетост и професионалната квалификация и преквалификация. Дейността на Националния съвет по горите, изграден като консултативен орган към министъра на земеделието и храните през 2011 г., предоставя допълнителна възможност за определяне на подходящи цели и действия, насочени към защита на заетостта и развитие на работната сила в горския сектор.

Извършват се съвместни проучвания в рамките на ЕС по трудовата заетост в горския сектор.

8.10 - В 10. Осведоменост и участие на обществото

8.10.1. Основна цел в НСУРГС:

Осигуряване на точна и своевременно информация за състоянието на горите, горските ресурси и тяхното управление за нуждите на държавата, частния сектор, обществото, неправителствените организации и международните институции.

8.10.2. Заинтересовани институции

През периода 2006 – 2011 г. МЗХ, ИАГ, МОСВ, МРР, МВР, МОН, широката общественост (представена според възприетите принципи и критерии), неправителствени организации, медии – национални и регионални, сдружения на собственици на гори, браншови, предприемачески, синдикални и други обществени организации и сдружения, други държавни институции.

8.10.2.1. Промени в съответните институции след 2005 г.

Промените в МЗХ и ИАГ са описани в критерий С1, индикатор В1.

8.10.3. Използвани основни политически инструменти и значими промени в тях след 2005 г.

8.10.3.1. Законови

8.10.3.1.1. Нормативна рамка - ЕС

- Основополагаща цел на Европейската политика (Договор от Амстердам от , 2.10.1997 г., изменящ Договора за създаването на Европейския съюз, договорите за Европейските общности и някои свързани с тях актове) Стратегия за устойчиво развитие на ЕС, (Гьотеборг, 2001, COM(2001) 264 final – не е публикувана в Официалния вестник на ЕС);

- Орхуска конвенция за достъпа до информация и гарантиране на възможността за правно уреждане на природозащитни проблеми, 1998 г., ратифицирана от Народното Събрание на 2.10.,2003 г.

8.10.3.1.2. Нормативна рамка – национална (за основните промени след 2005 – виж при критерий С1 индикатор В1).

Закон за достъп до обществена информация.

Рамковата правна основа, осигуряваща публичното осведомяване и участие по въпросите на горския сектор в България през периода 2006 – 2011 г. се определя от Закона за горите.

През 2009 г. по проекта по ОПАК е изработена и приета Комуникационна стратегия на ИАГ, насочена към информиране на гражданите и бизнеса и повишаване на прозрачността в дейността на държавната горска администрация.

8.10.3.2. Финансово-икономически

Основните източници за финансиране на дейностите, свързани с повишаването на обществената осведоменост за горите, са: бюджетът на МЗХ/ИАГ (ДАГ, НУГ), ДГС, ДЛС. По проект по ОПАК „Повишаване на прозрачността и отчетността в дейността на ИАГ“ са изготвени актуализираният вариант на НУСРГС 2006 – 2015 г., приет през ноември 2009 г., Комуникационна стратегия и медия-план на ИАГ за 2010 г.

8.10.3.3. Информационни

ИАГ поддържа информационна система с данни за състоянието на горските територии на национално, регионално и локално ниво. Ежегодно публикуваният Аграрен доклад на МЗХ и Годишен отчетен доклад за дейността на Изпълнителната агенция по горите предоставят информация на заинтересованите институции, лица и на широката общественост за управлението, състоянието и динамиката на промените на горските територии. Подробна информация за горския сектор предоставят интернет страниците на МЗХ, ИАГ, ДГП и специализираното издание на ИАГ - списание „Гора“.

Съгласно приетата Комуникационна стратегия се разработва и изпълнява годишен медия-план, който осигурява широкото медийно отразяване на горската тема в България.

8.10.4. Коментар

Разбирането за обществения диалог при изработване и осъществяване на обща политика и стратегия за горския сектор, в която всяка заинтересована страна защитава своето становище и в същото време поема своята отговорност за реализиране на политиката, е широко декларирана цел като елемент на многофункционалното използване на горите. В България за първи път е заявена в програмния документ Национална горска политика и стратегия („Устойчиво развитие на горския сектор 2003 - 2012 г.“), а след това - потвърдена в НСУРГС 2006-2015 г. и в актуализираният вариант на последният документ от 2009 г.

8.11 - В 11 Научни изследвания, образование и обучение

8.11.1.Основна цел в НСУРГС:

Повишаване на приноса на науката в устойчивото стопанисване и развитие на горския сектор и подобряване на образователната система и социалния статус на горските работници. В актуализирания вариант на стратегическия документ НСУРГС от ноември 2009 г. продуктът на науката и образованието е обвързан с конкурентността на технологичния и човешкия ресурс в раздел „Човешки ресурси, квалификация и наука“.

8.11.2.Заинтересовани институции

Основните институции, работещи за осъществяване на целите, свързани с „Научни изследвания, образование и обучение“, са МОН, Лесотехническият университет, Институтът за гората при БАН, МЗХ и ИАГ и съответните техни регионални поделения (опитни станции и учебни опитни бази) и професионалните гимназии.

8.11.2.1. Промени в съответните институции след 2005 г.

Промените в МЗХ и ИАГ са описани в критерий С1, индикатор В1.

8.11.3. Използвани основни политически инструменти и значими промени в тях след 2005 г.

3.1. Законови

Промените в законовите рамки, свързани с МЗХ и ИАГ, са описани в индикатор В1.

Освен от Закона за горите законовата рамка, върху която се изграждат и извършват научните изследвания, образованието и обучението, свързани с горския сектор, се определят от Закона за Българската академия на науките, Закона за висшето образование и Закона за професионалното образование и обучение, в които през разглеждания период са внесени промени.

8.11.3.2. Финансово-икономически

Финансирането на научните изследвания, образованието и обучението се извършва от бюджетите на заинтересованите институции и по европейски проекти и програми.

8.11.3.3. Информационни

Осъществява се непрекъснат обмен (включително европейски и международен) на информация за продукта от научната и научно-приложната дейност чрез публикации, научно-приложни трудове, обмен на специалисти и реализиране на съвместни проекти.

8.11.4.Коментар

Съгласно чл. 156, ал. 1, т. 14 от ЗГ, ИАГ координира и контролира научно-изследователската и инженерно-внедрителската дейност в горския сектор. Устройственият правилник на ИАГ определя, че внедряването на научните постижения в областта на горското стопанство се извършва от Дирекция „Гори и лесовъдски дейности“. Дирекцията участва в разработване на програми за обучение, подготовка, квалификация и преквалификация на кадрите, необходими за горския отрасъл.

Обучението на специалисти за нуждите на горския отрасъл се извършва в Лесотехническият университет и 24 на брой средни професионални училища. За повишаване на квалификацията на работещите в горския сектор действат центрове за краткосрочно обучение. Научно-изследователската дейност в областта на горското стопанство, горската промишленост и опазването на природните ресурси се извършва от Лесотехническият университет (ЛТУ), Института за гората при БАН (ИГ) и Опитните станции за бързорастящи дървесни видове в Свищов и по дъбовите гори в Бургас, и Националната научно-изследователска станция по ловно стопанство, биология и болести на дивеча. Научният потенциал покрива основните научни направления и проблеми на горския сектор.

Научната и изследователската дейност следват европейските тенденции за институционална реформа като резултат от адаптирането към изследователските, обучителни и образователни програми; залагане на европейски стандарти в организацията и отчетността (индивидуалните годишни отчети за научно-изследователската дейност са съществена част от прилаганата вътрешна система за оценка на качеството); насоченост на научните изследвания към интердисциплинарно образование; процес на реформи за модернизиране на съдържанието и практиката на висшето образование в световен план (процесът от Болоня). В разработваните в ЛТУ научно-изследователски проекти активно участват студенти и докторанти

8.12 - В 12 Културни и духовни ценности

8.12.1. Основна цел в НСУРГ.

Съхраняването на биоразнообразието, прилагането на подходящи лесовъдски мероприятия и интегрирането на културно-историческото и духовно наследство в управлението на горите са фактори, които допринасят за тяхното многофункционално използване и за развитие на регионите.

Основната цел е пряко свързана и с други цели: (1) повишаване на ролята и приноса на горите и горския сектор за устойчивото развитие на селските райони; (2) опазване и възстановяване на компонентите на биологичното и ландшафтно разнообразие чрез интегриране на консервационните цели в горскостопанските практики, изграждане на адекватни системи за "in situ" и "ex situ" съхраняване и природосъобразно управление на горите; (3) развитие и експлоатация на туристическия потенциал на горите и интегриране на туристическия бизнес в традиционните дейности по управление на горите.

8.12.2. Заинтересовани институции

МОСВ, МК, МЗХ и ИАГ имат основна роля за опазване на природното културно наследство съгласно рамковите закони.

Изпълнителната агенция по горите има ангажимент към осъществяване на политиката на интегриран подход при опазване на природното културно наследство на територията на природните паркове – чрез дирекциите на природните паркове - териториални поделения на ИАГ, които във връзка с това изпълняват специфични функции и работят съгласувано с другите структури и поделения на ИАГ, МЗХ, МОСВ, МК, с местните общности и неправителствените организации. В съответствие с категориите защитени територии, приети със Закона за защитените територии (обн. в ДВ бр.133 от 11.11.1998 г.), дирекциите на природните паркове извършват контрол и координация при изпълнението на плановете за управление на парковите територии. Основни приоритети при това изпълнение са: поддържане на разнообразието на екосистемите и опазване на биологичното разнообразие в тях, управление и устойчиво ползване на възобновимите природни ресурси, ефективно управление на туризма при съхраняване на биологичното и ландшафтното разнообразие, предоставяне на възможности за развитие на научни и образователни дейности, осигуряване на обществена подкрепа и развитие на партньорства за постигане на целите.

Във връзка с развитието и използването на туристическия продукт и развитието на регионите отношение към природните и културните ценности в горите имат МИЕ и МРР.

8.12.2.1. Промени в съответните институции след 2005 г.

Промените в МЗХ и ИАГ са описани подробно в индикатор В1.

На 27 юли 2009 г., 41-то Народно събрание прибавя към Министерството на икономиката и енергетиката ресор "Туризъм" (МИЕТ).

8.12.3. Използвани основни политически инструменти и значими промени в тях след 2005 г.

8.12.3.1. Законови

8.12.3.1.2. Национална нормативна рамка

Рамкови закони са: Законът за културното наследство, Законът за закрила и развитие на културата, Законът за опазване на околната среда, Законът за биоразнообразието, Законът за защитените територии, Законът за устройство на територията, Законът за горите, в които през периода след 2005 г. са извършени промени.

За промените, свързани със Закона за горите, подробна информация съдържа критерий В1.

Съгласно Закона за защитените територии и Закона за биологичното разнообразие дейностите в границите на съответните защитени територии, регламентирани със заповед, се определят от Планове за управление, които съдържат дългосрочни цели, ограничения, норми, режими, условия и препоръки, включително и по отношение на културното наследство в обхвата на съответната територия.

8.12.3.2 Финансово-икономически

Източниците за финансиране на дейностите по опазване и използване на културните и духовните ценности в горите са: държавният бюджет, Европейските проекти и програми (ПРСР, Life+, ОПОС).

8.12.3.3 Информационни

Изпълнителна агенция по околна среда поддържа достъпна по електронен път база данни с актуални регистри по видове защитени територии.

Дейностите, свързани с дългосрочните цели, ограничения, норми, режими, условия и препоръки, включително и по отношение на културно наследство, за конкретна защитена територия се съдържат в нейния план за управление, за чието изработване и приемане е предвиден съответен ред.

8.12.4.Коментар

Критерият „Културни и духовни ценности“ изразява разбирането и оценката за важноста на свързаните с горите ценности от културен и духовен характер като комплексно обвързани измерения на природното богатство. Ангажиментът към културните и духовните ценности в горите не се ограничава само с опазването на избраните и с утвърден статут на защитеност обекти от природата и ландшафта, те са неразделен елемент от многофункционалното устойчиво управление на горите според Конвенцията за природното културно наследство (ЮНЕСКО). Дефиницията дава иновативна възможност за защита на обекти, свързващи природни и културни елементи, материално и нематериално наследство и културни пейзажи, произведения на човека или съвместни произведения на човека и природата.

Съгласно чл. 4. от Закона за горите защитата на природното и културното наследство е сред основните функции на горските територии. Съгласно чл. 8 сред основните принципи на горското планиране са: интегрирано управление на горските територии и ползване на горски ресурси за постигане на устойчиво икономическо развитие и разнообразяване на дейностите в горите за устойчиво възпроизводство на техните функции чрез разкриване на алтернативни източници на доходи и на заетост. В чл 8, т. 8 от Закона за горите се предвижда за целите на горското планиране въвеждането на единна информационна система за горските територии и дейностите в тях. Горските територии - държавна собственост (чл. 27. (3) т. 4.), и общинска собственост (чл. 28. (2), т. 4), включени в територии за опазване на недвижимото културно наследство по Закона за културното наследство, са съответно, публична държавна и публична общинска собственост. Дирекциите на природните паркове разработват годишни планове за дейностите по опазване и възстановяване на биологичното разнообразие, поддържане и развитие на туристическата инфраструктура, образователни програми и други в съответствие с плановете за управление на природните паркове (чл. 162. (1). Според чл. 19, ал.1 от ЗГ Изпълнителната агенция по горите създава и поддържа информационна система за горските територии и за дейностите в тях. За информационното осигуряване на управлението на горските територии Изпълнителната агенция по горите извършва обмен на данни с действащата информационна система на Агенцията по геодезия, картография и кадастър, както и с информационните агенции на други ведомства и организации.

9. Главни изводи и препоръки от Анализа на състоянието на горския сектор в България за периода 2006 – 2011 г.

Въпреки слабостите в общата горска политическа рамка и в постигането на някои цели от националните горски стратегически документи, резултатите от изпълнението на паневропейските критерии и индикатори показват, че провежданата политика е способствала за развитието на икономически жизнеспособен горски сектор в България.

Стратегията на държавната горска администрация е била да направи това като се стреми да стабилизира сектора, като поддържа екологично жизнеспособни горски екосистеми, като подобрява „социалните и културни измерения на горите“, координацията и сътрудничеството. През наблюдавания период са актуализирани отделни елементи от националната горска стратегия, особено за здравето и жизнеността на гората, горското биологично разнообразие, екосистемните услуги, използването на горските ресурси.

Последователното прилагане на посочените горски стратегически документи допринася за устойчивото управление на горските територии в България през периода 2006 – 2011 година.

9.1. Поддържане и разумно покачване стойността на горските ресурси и техния дял в световния въглероден цикъл

1.1. Горска територия

Изводи:

Трайно нарастване на площта на горите основно в резултат на естествена сукцесия и на залесяване. Годишният размер на залесяването намалява от 8 377,0 ха през 2004 г. до 1 774,9 ха през 2011 година.

- Съществено увеличение на площта на недържавните гори вследствие на самозалесяване на незалесени горски площи и изоставени земи извън горските територии.

- Ниска степен на усвояване на средства по ПРСР мерки: 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти“, 223 „Първоначално залесяване на земеделски земи“ и 226 „Въстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности“.

Препоръки:

- Възможности за нарастване на горските територии, в рамките на изпълнението на Третия НПДИК 2013 – 2020 г.

- Разработване на програма за осигуряване на държавна подкрепа за развитие на общинската и частната горска собственост, в т.ч. чрез обучение и консултиране при кандидатстване с проекти по ПРСР 2014 - 2020 г.

1.2. Дървесен запас

Изводи:

- Има ясна тенденция на увеличаване на запаса на един хектар с по-силно изразена динамика при иглолистните гори, докато в издънковите гори за превръщане в семенни средният запас на един хектар е с тенденция към намаляване в резултат на увеличената възраст.

Препоръки:

- Необходимо е да се ускори превръщането на издънковите гори в семенни, едновременно с интензивно отглеждане на останалата част от тези гори.

2. Поддържане на здравето и жизнеността на горските екосистеми

2.4. Щети в горите, причинени от абиотични, биотични и антропогенни фактори

Изводи:

- Горите са в добро здравословно и устойчиво екологично състояние.

- Неправомерният дърводобив и браконьерството са едни от най-важните проблеми, свързани с опазването на българските гори. Ефективността от прилагането на наказателните разпоредби, предвидени в горското законодателство, изразяваща се в наложени санкции, е ниска.

Препоръки:

- Да се повиши ефективността от прилагането на наказателните разпоредби, предвидени в горското законодателство

- Рязко и във възможно най-кратки срокове да се намалят броят и щетите, нанесени от неправомерните дейности в горските територии.

3. Поддържане и насърчаване на продуктивните функции на горите

3.1. Прираст и сечи

Изводи:

- През периода 2005 - 2010 г. средният годишен прираст се увеличава от 14,1 млн. куб. м на 14,4 млн. куб. метра.

- Размерът на добитата обла дървесина през разглеждания период се колебае в границите между 5 670 хил. куб. м и 6 205 хил. куб. м , с изключение на големия спад през 2009 г., което е между 45–50 % от средния годишен прираст.

- Най-ниски стойности на добитата дървесина са отбелязани през 2009 и 2010 година, което е повлияно от икономическата криза. Почти 2/3 от годишния обем дървесина е добит в държавните горски територии с тенденция на нарастване през периода 2007 - 2011 г. – от 65,8% до 75,1% от средния годишен обем на добитата дървесина.

- Разпределението на добитата през периода 2006 - 2011 г. дървесина по категории – едра, средна, дребна и дърва за горене, е съответно 20:18:4:57.

- Резервите за подобряване на стопанисването и реализиране на по-високи нива на ползване са съсредоточени основно в отгледните сечи.

Препоръки:

- Необходимо е да се разработят областни планове за управление на горите, с които да се извърши оценка за възможностите за рационално използване на горския ресурс, като се отчетат и обществените и бизнес интересите относно недървопроизводствените функции на горските ресурси. Това е необходима стъпка за подобряване на ефикасността на горската политика в България.

- Рационалното ползване на горските ресурси поставя остро въпроса за изграждането и поддържането на пътната инфраструктура в горските територии.

- Осигуряването на капацитет за преработването и пазар за дребноразмерна дървесина е от съществено значение, тъй като допълнителното количество дървесна маса, което предоставят наличните и бъдещите горски дървесни ресурси, е главно дребноразмерна дървесина от отгледни сечи и възобновителни сечи в издънкови гори. Значителни възможности в тази посока предоставя производството на топлинна енергия и електропроизводството от възобновяеми източници.

3.4. Услуги

3.4.1. Екосистемни услуги

Изводи:

- Обществените екосистемни услуги са регламентирани за първи път в Закона за горите през 2011 година.

- Понастоящем няма одобрена методика конкретно за България за устойчивостяване на екосистемните услуги и възмездяване на собствениците на гори за екосистемните ползи и услуги от горските територии.

Препоръки:

- Необходимо е да се промени практиката на съсредоточеното върху дървесния ресурс горско планиране, което не покрива многофункционалното управление на горите и не съдържа оценка за многостранната им икономическа ефективност.

- Необходимо е изготвянето на методика и наредба за прилагане на съответните текстове на Закона за горите за възмездяване на екосистемните ползи от горските територии, които благоприятстват извършването на стопанска дейност.

- Необходимо е да се направи оценка на възможностите за по-ефективното управление на горските територии и използването им за генерирана приходи от наеми, аренды и такси в държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите.

3.4.2. Туризм и рекреация

Изводи:

- Над 65 % от българското население ползва горските ресурси за туризм и рекреация, като водещи за горския сектор са ловният и риболовният туризм и екотуризма.

- Високият потенциал за развитие на туризма, който притежават горските територии, не се използва в достатъчна степен като източник на доходи и поминък.

Препоръки:

- Необходимо е изготвянето на Програма (план) за действие за развитие на екотуризма в България, в която горският сектор да бъде представен по подходящ начин.

3.4.3. Ловно стопанство и любителски риболов

Изводи:

- Създадени са условия за възстановяване на популациите на основните видове дивеч.

- Статистическите данни за разглеждания период показват добър здравословен статус на дивеча в България.

Препоръки:

- Завършване и утвърждаване на проекта на Национална стратегия за развитие на ловното стопанство в Република България за периода 2012 – 2027 година. Изготвяне на план за прилагане на стратегическия документ.

3.5. Гори с планове за управление

Изводи:

- Към 31.12.2011 г. всички горски територии в страната са инвентаризирани.
- Всички ДГС и ДЛС имат действащи ГСП (ЛУП). По неокончателни данни от ИАГ за около 90% от горските територии – общинска собственост, има изработени ГСП (ЛУП). За около 30-40% от горските територии – собственост на частни физически и юридически лица, и на религиозни организации, са изготвени ГСП (ЛУП) или горскостопански програми.
- Необходимост от подобряване на качеството на горските статистически данни, в т.ч. актуализиране на отчетните форми за горските статистически данни и на отчетните форми за горските територии (ОГФ).

Препоръки:

- Изготвяне и приемане на Наредба за инвентаризация на горските територии и горско планиране.

4. Поддържане, опазване и подходящо подобряване на биологичното разнообразие на горските екосистеми

4.1. Състав по дървесни видове

Изводи:

- През периода 2006 - 2011 г. се наблюдава увеличение на площта на чистите гори със 182 949 ха и намаление на площта на смесените гори с участие на 4-5 дървесни вида с 164 299 ха. Не се наблюдават значителни промени в площта на горите с участие на 2-3 дървесни вида.

Препоръки:

- Толериране на редките и застрашените дървесни видове при извеждане на отгледните и възобновителните сечи.

4.2. Възобновяване на гората

Изводи:

- Делът на възобновителните сечи с естествено семенно възобновяване се увеличава, което води до дял на възобновените по естествен път гори от 79,6 %. Дейностите по залесяване бележат значителен спад поради управленски, финансови и технически причини.

Препоръки:

- Запазване на тенденцията за поддържане на възможно най-високо участие на възобновителните сечи с естествено семенно възобновяване при стопанисването, ползването и възобновяването на горите.

4.3. Естественост

Изводи:

- Най-голям дял от националната горска територия заемат полуестествените гори – 70,4%, докато делът на горските култури е 20,9%, а на естествените гори - 8,7%. От 2005 до 2010 г. делът на изкуствените гори намалява с 3,0%, докато на естествените и на полуестествените гори се увеличава съответно с 0,4% и 2,6%.

Препоръки:

- Прилагане на лесовъдски мерки, имащи за цел превръщането на определен дял от издънковите гори в семенни и гарантиране на възможността за превръщане на горските култури в естествени гори от местни дървесни видове.

4.4. Интродуцирани дървесни видове

Изводи:

- В отчетните документи на ИАГ за разпределението на залесената площ по дървесни видове са посочени данни само за част от интродуцираните видове. С най-голямо, но постепенно намаляващо участие са хибридните тополи.

Препоръки:

- Попълване на липсващите данни за интродуцираните видове.

4.5. Мъртва дървесина

Изводи:

- Мъртвата дървесина не е инвентаризирана поради липсата на нормативни изисквания за нейното опазване и инвентаризация до приемането на ЗГ от 2011 година.

- Наличието на мъртва дървесина в горите е много неравномерно и нейното количество зависи предимно от интензивността на санитарните дейности в горите.

Препоръки:

- Необходимо е в подзаконови актове да бъдат включени изисквания за инвентаризация на мъртвата дървесина и да бъде изготвена методика за опазването ѝ, която да е съобразена с лесозащитните принципи.

4.6. Генетични ресурси

Изводи:

- Най-ценното биотипово и формово разнообразие от най-разпространените местни и интродуцирани видове с приоритетно значение за горското стопанство се опазва в горските семепроизводствени бази и в резерватите.

- Производство на горски репродуктивни материали, развитието на генната банка и съхранението на генетичните ресурси *ex situ* се извършва в 43 семепроизводствени градини и хранилище за дългосрочно съхранение на семена за залесяване.

Препоръки:

- Оценка на необходимостта и определяне на подходите за разширяване на дейностите по опазване на генетичните ресурси, за да се гарантира опазването на горските ресурси при настъпващите климатични промени.

4.7. Ландшафтен модел

Изводи:

- Няма данни поради липсата на нормативни изисквания за измерване на ландшафтния модел.

Препоръки:

- Разработване на концепции, методики и нормативни изисквания за измерването и управлението на ландшафтния модел.

4.8. Застрашени горски видове

Изводи:

- Броят на уязвимите, застрашените и критично застрашените горски видове птици, бозайници, други гръбначни и безгръбначни се увеличава.

Препоръки:

- По-добро интегриране на биологичното разнообразие в планирането на дейностите в горите и в тяхното стопанисване.

- Ограничаване на въздействието на незаконния дърводобив, браконьерството, добива и/или износа на билки, гъби и редки животни, неконтролното палене на стърнища, неконтролираната паша. Предприемането на действия за преодоляване на социалния фактор изисква допълнителни усилия и ресурси на отговорните институции и подобряване на координацията между тях.

- За възстановяване и съхраняване на горските хабитати са необходими конкретни действия, свързани с опазването на застрашените растителни и животински видове чрез провеждане на специални режими на стопанисване на съответните горски територии, включително запазване на острови на старостта отличаващи се с високо консервационно значение.

- Разработване на схеми за горско-екологични плащания и плащания за гори в НЕМ Натура 2000, които да се финансират от бъдещата Програма за развитие на селските райони 2014 - 2020 година.

4.9. Защитени гори

Изводи:

- 10,5% от горските територии на страната са включени в защитени територии по Закона за защитените територии.

- Горските територии, включени в Европейската екологична мрежа Натура 2000, са 57% от общата горска площ.

Препоръки:

- Оценка на необходимостта и възможностите за развитието на мрежата от национални защитени територии по ЗЗТ, включително и във връзка с развитието на туристическия и рекреационния потенциал на горските територии.

- Подобряване на управлението на горите в защитените зони от Натура 2000 и по-специално приоритет върху разработване и приемане на планове за управление на защитени зони от Натура 2000 с преобладаваща горска площ.

6. Поддържане на други социални и икономически функции и условия

6.1. Горска собственост

Изводи:

- Наблюдава се забележимо увеличение на площта на недържавните гори, основно вследствие на самозалесяване на незалесени горски площи и на устройство на изоставени земи извън горските територии.

- Продължава процесът на фрагментиране на частните гори. 94% от горските имоти са със площ до 2,0 ха. Средната площ на отделния горски имот е под 1,0 ха.

- На национално ниво политиката по отношение на частните горовладелци често пъти е слаба и недостътъчно ефективна. На този етап функциите и мерките за подкрепа са ограничени.

Препоръки:

- Изготвяне на Национален план за развитие на недържавното горско стопанство въз основа за реалистичен анализ. МЗХ и ИАГ да окажат по-ефективна подкрепа на частните горовладелци, насочена към осигуряване на многофункционално и устойчиво стопанисване на недържавните гори.

- Създаване на горска служба към МЗХ/ИАГ за консултиране на собствениците на недържавни гори – по примера на много страни от ЕС.

- Подобряване на ефективността на политиката за подкрепа на частните горовладелци на национално ниво, в т. ч. ресурсна подкрепа.

- Обучение на собствениците на частни гори, които най-често не притежават специфични знания и опит за стопанисване на горите.

- Насърчаване формирането на сдружения на собствениците на частни гори за устойчивото им управление.

- Подкрепа, в т.ч. и ресурсна, на комасирането на частните горски имоти, на сдружаването и стопанисването по договор; сътрудничество при реализиране в горските територии на конкретни дейности от общ интерес, предоставяне на нисколихвени и безлихвени кредити за извършване на дейности, свързани с управление на частни горски имоти – маркиране, сортиментиране, реализация на дървесина, защита и опазване, данъчни облекчения за горскостопански дейности,

6.2. Принос на горския сектор към brutния вътрешен продукт

Изводи:

- Статистическите данни за оценка на приноса на горския сектор към БВП не съдържат стойността на предоставените от горските територии услуги, свързани с

техните екологични и социални функции, поради което приносът на горският сектор към БВП е непълнен и подценен.

- Необходимо е да се направи реална оценка за приноса на горския сектор към БВП чрез включване на стойността на предоставените от горските територии услуги, свързани с техните екологични и социални функции.

6.2.1. Добив на дървесина и горска промишленост

Изводи:

- Като цяло фирмите от горската промишленост са преодолели кризата от 2009 - 2010 г. и се наблюдава увеличение на производството. Отрасълт може да бъде оценен като перспективен.

- Процесът на дърводобив е свързан с ниска производителност на труда и недостиг на финансови средства за обновяване на производствените линии в сектора.

- От общата горска пътна мрежа 80% не са подходящи за използване на съвременни средства за транспорт на дървесина.

- Недостатъчно е участието (подкрепата) от страна на банките за инвестиционни проекти в горския сектор.

- Ниският процент на сертифицирани горски територии ограничава достъпа до външни пазари.

Препоръки:

Разработване на Национален план за инвестиции в горски пътища, който да включва подробна оценка на разходите и ползите;

- Подобряване на общото икономическо състояние на дърводобивните фирми, чрез изготвяне и реализиране на конкретна програма с участието на заинтересованите страни, в т.ч. за инвестиции в модерна техника и повишаване на производителността на труда;

- Разработване и реализиране на програми за обучение на работещите в горския сектор;

- Създаване на възможности за: ползване на финансови средства от структурните фондове на ЕС за инвестиране в обновяването на машините и производствените линии; оказване на подкрепа от страна на банките чрез съвместно участие в инвестиционни проекти; отпускане на нисколихвени кредити за инвестиции в обновяване на технологиите за производство;

- Увеличаване на дела на сертифицираните горски територии, което ще подобри възможностите за достъп до външни пазари.

6.5. Работна сила в горския сектор

Изводи:

- Ключово предизвикателство занапред ще бъде наемането на нови работещи за поддържане на необходимия капацитет при ползване, възстановяване и опазване на горските ресурси и територии, както по брой, така и с по-висока компетентност.

- Застаряване на работната сила, особено в селските и планинските райони;

- Нисък социален статус на горските работници; ниско заплащане и непривлекателни условия на труд в горския сектор;

- Ниско ниво на познанията на значителна част от собствениците на недържавни гори за устойчиво управление на горските територии;

- Непривлекателни условия на труд, особено в дърводобива;

- Недостатъчен брой добре подготвени и обучени кадри основно в дърводобива, дървопреработването и в мебелната промишленост.

Препоръки:

- Разработване и реализиране на програми за обучение на работещите в горския сектор; изграждане на система за обучение през цялата кариера;

- Изготвяне на програма за обучение на недържавни собственици на гори и лица, регистрирани за упражняване на лесовъдска практика, за създаването на гори и защитата на горски територии срещу ерозия;

- Създаване на технологичен център за информация, обучение и преквалификация на кадри, в т.ч. по въпросите на използването на дървесината за енергийни цели, съвременни методи и технологии за преработване на нискокачествената дребноразмерна дървесина;

- Въвеждане на дългосрочна програма за обучение и повишаване на квалификацията на специалистите, отговорни за опазването на биологичното разнообразие на биологичното и ландшафтното разнообразие и на всички заинтересовани лица, работещи в горския сектор;

- Създаване на Национален център за горски консултации (Forestry Extension Service) за консултиране, обучение и повишаване на квалификацията на собствениците на недържавни гори, горските предприемачи и лесовъдите на частна практика.

6.7 Енергия от дървесни източници

Изводи:

- Достигането на 16%-ен дял на енергията от ВИ в брутно крайно потребление на страната до 2020 година е основен приоритет на националната енергийна политика.

- През 2011 г. биомасата е източник за производството на 70% от енергията от ВИ в страната. Очаква се през 2020 г. произведената електрическа енергия от биомаса да достигне 865 GWh, а енергията за топлинни и охладителни цели, получена от твърда биомаса, да е в размер на 1053 хил.тне (НПДЕВИ).

- Законът за горите (обн. ДВ бр.19 от 08.03.2011 г.), подзаконовата нормативна уредба и оптимизираното реструктуриране на държавния горския сектор създават нови възможности да се увеличи общият размер на ползването на дървесина и дървесната биомаса, годна за енергийно производство, и стимулира производството на биомаса от дървесина.

- С цел насърчаване отглеждането на енергийни култури е предоставена възможност плантациите от дървесни и храстови видове, създадени за ускорено производство на биомаса, да не се стопанисват като гора.

Препоръки:

- Изготвяне на програма, съдържаща оценка на потребностите и на реалния капацитет на българските гори за производство и оползотворяване на биомасата от горските територии като източник за топлинно производство и електроенергия;

- Разработване на ясна и подробна визия за това как България предвижда да мобилизира допълнителни ресурси от биомаса за осъществяване на заложените цели;

- Разработване на национална схема за устойчиво производство и ползване на дървесна биомаса за енергийни нужди във връзка с предстоящи промени в законодателството на ЕС в тази насока;

- Разширяване на действието на финансовите механизми за подкрепа на първоначалната инвестиция;

- Засилване на участието на МЗХ, ИАГ и държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ в проекти и дейности по намаляване на емисиите на парникови газове, включително участие в пазара на въглеродни емисии и във връзка с увеличаването на дела на биомасата в производството на топлоенергия и електроенергия от ВИ;

- Оптимизиране и усъвършенстване на технологиите и техническото оборудване за дърводобив и употреба на дървесните отпадъци;

- Подпомагане с различни финансови механизми за преодоляване на бариерите, свързани с първоначалната инвестиция за развитието на пазара и потреблението на биомаса за индивидуално и локално отопление;

- Сключване на дългосрочни договори за аренда и наем с търговци за срок до 15 години за добив и продажба на дървесина с цел дългосрочното планиране на дейностите, както в държавните горски предприятия, така и в дърводобивните и дървопреработвателни фирми;

- Насърчаване на отглеждането на енергийни култури – плантации от дървесни и храстови видове, създадени с цел ускорено производство на биомаса.

7.1. Общи политики, институции и инструменти за устойчиво управление на горите

- **Осигуряване на прозрачност и насърчаване участието на обществеността в управлението на горите и горския сектор:**

Изводи:

- Недостатъчно ефективно е взаимодействието между държавната горска администрация, заинтересовани групи от обществото и неправителствените организации по отделни проблеми, свързани с дейности в горския сектор.

- Не е постигнат напредък в осигуряването на прозрачност и насърчаване на участието на обществеността при горското планиране, въпреки наличието на нормативни изисквания в областта.

Препоръки:

- Повишаване на активността на всички заинтересовани страни чрез включването им в процеса на вземане на решения за устойчивото управление и развитие на горския сектор;

- Министерството на земеделието и храните да инициира широк процес на социален диалог в подкрепа на прилагането, наблюдението и оценката на резултатите от изпълнението на НСРГС и СПРГС. Да се изготви програма за провеждане на горския диалог.

- **Въвеждане на горска сертификация при управлението на горските територии**

Изводи:

- Площта на сертифицираните по FSC горски територии – държавна собственост, към 31.12.2011 г. е около 7% от общата им площ.

- Преработващите сертифицирани фирми за произход на дървесина или т.нар. – Chain of custody (COC) - проследяване на продукцията, са общо 29.

- Независимо от положените усилия за насърчаване процентът на сертифицираните горски територии е нисък. На практика няма сертифицирани недържавни гори.

Препоръки:

- Оказване на подкрепа от страна на МЗХ и ИАГ за напредък на процеса на сертификация в горите – държавна собственост, и в недържавните гори;

- Насърчаване на сертифицирането на горите чрез провеждането на данъчна политика, позволяваща освобождаване от данъци за публични и частни фирми, които отговарят на приетия сертификационен стандарт и провеждат устойчиво управление на тяхната горска собственост; предоставяне на преки субсидии посредством финансови механизми; политики, свързани с възлагане на изпълнението на дейности в сертифицирани горски територии – държавна и общинска собственост, и за ползване на сертифицирана дървесина и сертифицирани горски продукти в съответствие със Закона за обществените поръчки, Закона за горите и съответната подзаконова уредба.

- Повишаване приноса на науката в устойчивото стопанисване и развитие на горския сектор и подобряване на образователната система и социалния статус на горските работници:

Изводи:

- Недостътърни са средствата за финансиране на значими научни изследвания и разработки с практически ефект за горския сектор.

- Липсват връзка между науката и бизнеса, иновации и трансфер на технологии в горския сектор.

- Критичен е недостигът на знания и умения за съвременно управление – мениджмънт, особено необходим за специалистите в държавните горски предприятия.

- Недостатъчен е капацитетът на горския сектор по проблемите, свързани с интересите на недържавната горска собственост, горската информация и комуникация, промените в климата и адаптирането към тях, въглеродните запаси, зелената икономика и технологии.

- Ниското ниво на образование и квалификация на работещите в дърводобива и ниската производителност на техния труд са основания за актуализиране на програмите за професионално обучение.

Препоръки:

- Създаване на професионално-квалификационен горски център за специализирано обучение в областта на стопанисването, ползването и опазването на горите, както и в областта на ловното стопанство.

- Разширяване на сътрудничеството между държавната горска администрация (МЗХ и ИАГ), държавните горски предприятия, в т. ч. ДГС и ДЛС и научно-образователните висши и средни институции (ЛТУ, ИГ при БАН и специализираните професионални гимназии);

- Изготвяне и реализиране на програми за обучение на работещите в ИАГ, ДГП и в горския бизнес.

- Осигуряване на точна и своевременна информация за състоянието на горите, горските ресурси и тяхното управление за нуждите на държавата, частния сектор, обществото, неправителствените организации и международните институции:

Изводи:

- Липсва разработена и въведена единна ГИС. Функционира интернет базирана информационна система на модулен принцип – www.system.iag.bg, но реално е необходима система за мониторинг на горите, като основа за ефективното им управление.

- Процесът на подобряване на събирането, обработването, представянето и обмена на горската статистическа информация е свързан с провеждането на първия цикъл на Национална горска инвентаризация.

- Неотложен за решаване е и проблемът със завършване на горския кадастър.

- Интернет страниците на МЗХ, на ИАГ и на ДГП, ДГС и ДЛС предоставят на обществото и бизнеса специализирана информация за извършваните дейности в горския сектор, която в редица случаи се оказва недостатъчна.

Препоръки:

- МЗХ и ИАГ, съгласувано с МФ,МОСВ и МРР да изготвят план за създаване на национална информационна система за горските територии, която да бъде обществено достъпна.

- Създаване на горски кадастър;

- Реализиране на програми за повишаване на компютърните умения и познанията по информационни дейности за работещите в ИАГ, ДГП, ДГС, ДЛС, в дърводобивната, дървообработващата, целулозно-хартиената и мебелната промишленост;

- Подобряване на управлението на горската информация чрез изготвяне и реализиране на програма за развитие на информационните дейности и комуникационните технологии в ИАГ, ДГП и техните териториални поделения и структурни звена.

- Повишаване ролята и приноса на горите и горския сектор за устойчивото развитие на селските райони:

Изводи:

- Интересът към реализиране на проекти по горските мерки от ПРСР е недостатъчен. Реализирането на проекти по „Горските мерки“ от ПРСР е незадоволително.

Препоръки:

- Изготвяне на програма от МЗХ за подпомагане чрез обучение и консултиране на горския бизнес и собствениците на гори при кандидатстването им с проекти по горските мерки от ПРСР (2014 – 2020 г.);

- Включване на нови горски мерки в бъдещата ПРСР 2014 - 2020 като напр. Мярката по чл. 35 от черновата на регламента за развитие на селските райони – „Forest-environmental and climate services and forest conservation“.

7.3.1. Правни/регламентиращи рамки

Изводи:

- Създадена е необходимата нормативна и подзаконова уредба, необходима за устойчивото управление на горите.

Препоръки:

- Да се изготви и предложи за утвърждаване Наредбата за инвентаризация на горските територии и горско планиране.

7.3.2. Международни задължения

Изводи:

- Присъединяването на България към ЕС през 2007 г. предостави възможности за по-голям достъп до европейските фондове и програми, насочени към устойчиво устойчивото и многофункционално управление на горските територии.

- Тези възможности не се използват в достатъчна степен.

Препоръки:

- Създаване на условия от страна на МЗХ, ИАГ, държавните горски предприятия по чл. 163 от ЗГ и структурите на горския бизнес за повишаване на техния капацитет с оглед успешното им участие в проекти, финансирани по фондове

и програми на ЕС, свързани с производство и използване на биомасата като ВИ, горска информация и мониторинг, развитие на зелената икономика чрез техническо и технологично обновление на горската промишленост, адаптация на горите към промените в климата.

Устойчиво управление и повишаване на жизнеспособността на горския сектор в България 2013 – 2020 г.

Българският горски сектор преодолява критичната ситуация, започнала в края на миналото столетие. Резултатите от анализа на изпълнението на паневропейските критерии и индикатори за устойчиво управление на горите за периода 2003 – 2011 г. показват напредък в процеса на повишаване жизнеспособността на сектора. Проведената институционална реформа и ясното разделяне на функциите предполагат нови отговорности и възможности за горската администрация, държавните горски предприятия и всички заинтересовани страни.

Нараства ролята на горския сектор за смекчаване на последиците от изменението на климата и като незаменим източник на възобновяема енергия и материали. Отбелязан е напредък в опазването на биологичното разнообразие в горските територии, въпреки че съществуват значителни проблеми с неговия мониторинг и измерване. В предстоящия период съгласуването на очакваното по-интензивно ползване от горите, включително за добив на дървесина и за производство на биомаса, предполага интензивен диалог и желание за взаимодействие. Подобряването на потоците горска информация може и трябва да е в основата на по-ефективното и компетентно управление на горските ресурси, процеси и структури.

На българският горски сектор са присъщи значителна част от характеристиките на зелената икономика и потенциал, които обществото очаква да бъдат оптимално разкрити и най-разумно ползвани.

Списък на таблиците, фигурите и схемите

Таблица 1 Основни статистически показатели на горските територии по видове гори през 2010 г.....	89
Таблица 2 Промени в запаса по видове гори през периода 1995 - 2010 г.	90
Таблица 3 Продукти и ползи от горски територии – държавна собственост (2006 – 2011 г.).....	96
Таблица 4 Приходи от недървесни горски продукти, услуги и ползвания в горски територии – държавна собственост (2006 – 2011 г.).....	97
Таблица 5 Брой на засташените горски видове, класифицирани съгласно категориите от Червената книга на IUCN и във връзка с общата численост на горските видове (паневропейски индикатор 4.8) за периода 2000 – 2010 г.....	107
Таблица 6 Защитени природни територии в България	108
Таблица 7 Разпределение на общата площ на защитните гори (1995–2010 г.).....	110
Таблица 8 Разпределение и изменение на общата площ на горите и земите от горския фонд по категории гори (1960 – 2010 г.)	110
Таблица 9 БВП на ключовите стопански сектори	114
Таблица 10 Заетост в горския сектор	120
Таблица 11 Потребление на обла дървесина и на продукти от дървесина в България през периода 2006 - 2011 г.	122
Таблица 12 Достигнати цени на обла дървесина, добита в горските територии – държавна собственост, по асортименти през периода 2006-2011 г.	128
Таблица 13 Сравнение между продажните цени на дървесината на корен и от склад, реализирана от държавните гори през 2006 и 2011 г.	129
Таблица 14 Износ на обла дървесина и продукти от дървесина за периода 2007 - 2010 г. (хил. куб. м)	130
Таблица 15 Износ на обла дървесина и продукти от дървесина за периода 2007 - 2010 г. (хил. лева)	130

Таблица 16 Внос на обла дървесина и продукти от дървесина за периода 2007 - 2010 г. (хил. куб. м).....	131
Таблица 17 Внос на обла дървесина и продукти от дървесина за периода 2007 - 2010 г. (хил. лева).....	131
Таблица 18 Внос на обла дървесина и продукти от дървесина от страни от ЕС за периода 2007 - 2010 г. (хил. куб. м).....	132
Таблица 19 Износ на обла дървесина и продукти от дървесина към страни от ЕС за периода 2007 - 2010 г. (хил. куб.м).....	132
Таблица 20 Внос на обла дървесина и продукти от дървесина извън страни от ЕС за периода 2007 - 2010 г. (хил. куб. м).....	132
Таблица 21 Износ на обла дървесина и продукти от дървесина към страни извън ЕС за периода 2007 - 2010 г. (хил. куб. м).....	133
Фиг 1. Общ размер на добиваната дървесина за периода 2006 - 2011 г. по видове собственост.....	94
Фиг 2 Процентно разпределение на площта на горските територии по видове функции и категории защитни гори към 31.12.2010 г.	109
Фиг. 3 Динамика на заетостта в държавния горския сектор.....	119
Фиг. 4 Брой на наетите лица в дървопреработващата, мебелната и целулозно-хартиената промишленост 2006 - 2011 г.....	120
Фиг. 5 Общ размер на количеството реализирана дървесина от горските територии – държавна собственост, за периода 2006 – 2001 г. по начини на ползване	124
Фиг. 6 Общ размер на приходите от реализация на дървесина от горските територии – държавна собственост, за периода 2006-2011 г. по начини на ползване	125
Фиг. 7 Средни продажни цени на обезличен куб.м дървесина от горските територии - държавна собственост, реализирана по основните начини за продажба за периода 2006 – 2011 г.	126
Фиг. 8 Изменение на средната продажна цена на дървесината от склад, както и на иглолистната и широколистната дървесина, от горските територии - държавна собственост за периода 2006 - 2011 г.....	127
Фиг. 9 Дял на дървесината за енергия спрямо общия обем на добитата дървесина в Република България през периода 2005 – 2011 г.....	134

Фиг. 10 Справка за приходите и разходите на НУГ/ДАГ/ИАГ за периода 2006 - 2011 г	150
Фиг. 11 Справка за приходите и разходите на ДГС/ДЛС/ДГП за периода 2008 - 2011 г.....	152
Схема № 1 Цели, приоритети и мерки за развитие на горския сектор до 2020 г.	35
Схема № 2 Основни параметри на предвидените мерки и зейности по приоритетни направления на НСРГС 2013 – 2020 г.	54

Списък на използваните документи:

1. Закон за горите
2. Закон за лова и опазване на дивеча
3. Закон за опазване на околната среда
4. Закон за биологичното разнообразие
5. Закон за енергийната ефективност
6. Закон за енергията от възобновяеми източници
7. Закон за устройство на територията
8. Закон за държавната собственост
9. Закон за водите
10. Закон за опазване на земеделските земи
11. Отчети на НУГ за периода 2002 – 2006 година
12. Годишни отчети на ДАГ за 2007 г. и 2008 г.
13. Годишни отчети на ИАГ за 2009 г., 2010 г. и 2011 г.
14. Национална стратегия за устойчиво и конкурентоспособно развитие на горския сектор в България (НСУРГС) 2006 - 2015 г.
15. Стратегически план за развитие на горския сектор 2007 - 2011 г.
16. Доклад за мониторинг върху изпълнението на НСУРГС и на СПРГС
17. Програми на ИАГ 2010, 2012 г.
18. The new EU Forest Strategy 2020 – Report to the SFC, draft 2, 20 March 2012
19. Зелена книга относно опазване на горите и информацията в ЕС: подготвяне на горите за изменението на климата, ЕК, 2010 г.
20. Бяла книга относно „Адаптиране към изменението на климата: към европейска рамка за действие“, (2009)
21. EU Forestry Strategy and the EU Forest Action Plan – Tamasz Szedlac, ЕК, 2012
22. New EU Forest Strategy – possible options and instruments – Maria Gafo-Gomez Zamaloa, ЕК, June 2012
23. Finland's National Forest program 2008 – 2015, Publication of the Finnish Ministry of Agriculture and Forestry, 2008
24. Динамика на горските ресурси при различни режими на стопанисване, Костов Г. и Рафаилова, Е., Авангард Прима, София, 2009
25. Национална стратегия за регионално развитие на България 2005 - 2015
26. Национална стратегическа референтна рамка, програмен период 2007 - 2013 г.
27. Аграрни доклади – 2006 - 2011 г., МЗХ
28. Национална стратегия за водите 2012 г.
29. Ръководство за стратегическо планиране и разработване на политики в България; Министерски съвет на Република България и консорциум “Sema-Agerer-ENA”, проект ФАР BG-0103.01

30. Методология за стратегическо планиране в България, Съвет за Административна реформа към Министерския съвет на Република България, април 2010 г.
31. Стандарти за провеждане на обществени консултации, 2009 г., Министерски съвет на Република България, 2009 г.
32. Национална програма за развитие: „България 2020“
33. Конвергентна програма на България (2012 - 2015)
34. Национална програма за реформи в България (2011 - 2015) – актуализация 2012 г.
35. Енергийна стратегия на Република България до 2020 г.
36. Национална програма за енергийна ефективност до 2015 г.
37. Национален план за действие за енергията от възобновяеми източници
38. Цели на администрацията 2012 г., Министерски съвет
39. Стратегии – Финландия, Шотландия
40. Forest Condition in Europe: 2010, Technical report of ICP Forests, Thünen-Institute, Institute for World Forestry, Germany ; Hamburg, June 2010
41. Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда през 2010 г., Изпълнителна агенция по околна среда /МОСВ, 2011
42. Трети Национален план за действия по изменение на климата за периода 2013-2020 г.
43. Въпросник „Състояние на горите и устойчиво горско управление в Европа 2011“, Национални форми за докладване на данни за индикаторите за устойчиво управление на горите MCPFE (данните за България са попълнени през 2010 г.), Качествени индикатори събрани и/ или потвърдени от ИКЕ/ООН/ФАО, Женева, 2011
44. Становище на БЗДП по актуализирането на стратегическите документи за горите, предложения – Диана Костовска
45. Становище на Асоциацията на парковете по актуализирането на стратегическите документи за горите, предложения.
46. Национален доклад за състоянието на околната среда в България през 2009 год. – част Състояние на биологичното разнообразие и национална среда - „Оценка на спиране загубата на биологично разнообразие - 2009“ екологична мрежа ИАОС/ МОСВ – НСЗП, Европейска Агенция по околна
47. Ръководство за определяне на местообитания от европейска значимост в България, 2008 г., второ, допълнено издание, първо 2004 г.
48. Практическо ръководство "Натура 2000, Управленско планиране на защитени зони в България"
49. Режимы за устойчиво управление на горите в мрежата Натура 2000, приети на заседание на НСБР – юли 2010 г.

50. Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони, приета с ПМС № 201 от 31 август 2007 г., в сила от 11.09.2007 г., Обн. ДВ. бр.73 от 11 септември 2007 г., изм. ДВ. бр.81 от 15 октомври 2010 г.
51. Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България 2009 – 2013 г. (приета с протокол на Министерския съвет от 2 март 2009 г.)
52. Световният горски сектор, Григоров, Н., Авангард Прима, София, 2005 г.
53. Закон за управление на отпадъците

Ключови понятия/ определения

Гори по смисъла на чл. 2, ал. 1 от Закона за горите са:

1. земи, заети от горскодървесна растителност с площ не по-малка от един декар, височина на дървостоя в зряла възраст не по-малко от 5 м, широчина на насаждението, измерена между стъблата на крайните дървета, не по-малко от 10 м, и проекция на короните не по-малка от 10 на сто от площта на насаждението;

2. площи, които са в процес на възобновяване и все още не са достигнали, но се очаква да достигнат минимална проекция на короните 10 на сто и височина на дърветата 5 м;

3. площи, които в резултат на антропогенна дейност или естествени причини са временно обезлесени, но подлежат на възобновяване;

4. защитни горски пояси, както и ивици от дървета с площ, по-голяма от един декар, и широчина над 10м;

5. насаждения в системи и съоръжения за предпазване от вредното въздействие на водите;

6. клекови формации.

Устойчиво управление на горите: Рационално, екологично (природосъобразно) и отговорно управление и ползване на гори и горски земи по начин и в степен, които поддържат тяхното биологично разнообразие, продуктивност, възобновителна способност, жизненост и потенциала им да изпълняват, сега и в бъдеще, съответни екологични, икономически и социални функции на местно, национално и глобално ниво и което да не причинява вреда на други екосистеми (*източник: Министерска конференция за защита на горите в Европа, 1993 г.*).

Sustainable Forest Management: The stewardship and use of forests and forest lands in a way, and at a rate, that maintains their biodiversity, productivity, regeneration capacity, vitality and their potential to fulfill, now and in the future, relevant ecological, economic and social functions, at local, national, and global levels, and that does not cause damage to other ecosystems (*source: Ministerial Conference for Protection of Forests in Europe, Helsinki, 1993*)

Горски сектор: понятие, което обхваща горските ресурси и производството, търговията и потреблението на горски продукти и услуги. (източник: *European Forest Sector Outlook Study 1960-2000-2020, UNECE-FAO; SEC(2006)448 Staff Working Paper on an EU Forest Action Plan*).

Forest sector: The forest sector has been defined to cover forest resources and the production, trade and consumption of forest products and services. (source: *European Forest Sector Outlook Study 1960-2000-2020, UNECE-FAO; SEC(2006)448 Staff Working Paper on an EU Forest Action Plan*).

Екосистемни услуги: ползите, които хората получават от екосистемите. Те включват услуги за обезпечаване с храна и вода; регулиращи услуги, като контрол на наводненията и борба с болестите; културни услуги като духовни, рекреационни и културни ползи и подкрепящи услуги като хранителен цикъл, който поддържа условията за живот на Земята. (източник: *Millennium Ecosystem Assessment, 2001*).

Ecosystem services: benefits people obtain from ecosystems. These include provisioning services such as food and water; regulating services such as flood and disease control; cultural services such as spiritual, recreational, and cultural benefits; and supporting services, such as nutrient cycling, that maintain the condition for life of Earth. (source: *Millennium Ecosystem Assessment, 2001*)

Горска промишленост: производства, свързани с горите, предимно за обработка на дървесина, както и други – основани на т.н. недървесни горски продукти (корк, смола и други). Те включват дървопреработване, целулозно-хартиена промишленост и печатни индустрии. (source: *COM (2008) 113 Communication on innovative and sustainable forest-based industries in the EU*)

Forest-based industries: industries, downstream from forests, principally wood-processing but also others based on e.g. non wood forest products (cork, resin, et al.). It includes woodworking, pulp & paper manufacture and converting, and printing industries (source: *COM (2008) 113 Communication on innovative and sustainable forest-based industries in the EU*)

Зелена икономика: икономика, която генерира растеж, създава работни места и премахва бедността чрез инвестиране в природния капитал и съхраняване на предлаганите от него възможности, от което зависи дълготрайното оцеляване на нашата планета. (source: *COM(2011)333 "Rio+20: towards the green economy and better governance"*)

Green Economy: an economy that generates growth, creates jobs and eradicated poverty by investing in and preserving the natural capital offers upon which the long-term survival of our planets depends. (source: COM(2011)333 „Rio+20: towards the green economy and better governance“).

Биомаса по смисъла на § 1, от Допълнителните разпоредби на Закона за управление на отпадъците (Обн., ДВ, бр. 53 от 13.07.2012 г., изм. бр. 66 от 26.07.2013 г.) са продукти, състоящи се от растителни материали от селското и горското стопанство, които могат да се използват като гориво с цел оползотворяване на енергийния им потенциал, както и следните отпадъци: а) растителни отпадъци от горското и селското стопанство; б) растителни отпадъци от хранителната промишленост, при условие че получената при изгарянето им топлинна енергия се оползотворява; в) влакнести растителни отпадъци от производството на целулоза от дървесина и производство на хартия от целулоза, при условие че се изгарят съвместно на мястото на образуването им и получената в резултат топлинна енергия се оползотворява; г) коркови отпадъци; д) дървесни отпадъци, включително дървесни строителни отпадъци, с изключение на тези, които вследствие обработката им с препарати за дървесна защита или покрития могат да съдържат халогенирани органични съединения или тежки метали.

Биомаса по смисъла на т. 3, от Допълнителните разпоредби на Закона за горите (Обн., ДВ, бр. 19 от 8.03.2011 г., изм., бр. 43 от 7.06.2011 г., бр. 38 от 18.05.2012 г., бр.60 от 7.08.2012 г.) е биологично разграждащи се продукти или части от продукти, отпадъци и остатъци от биологичен произход от горските територии и свързаните с тях промишлености.